

ב"ה

אין ליכט

פון תורה

ספר

חק לישראל

שופטים

בלשון הקודש

ואידיש

788

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

בעזהש"ת

ספר
חק לישראל

פרשת שופטים

בלשון הקודש ואידיש

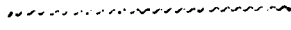
עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

נאמן, נאר אויב דער מענטש האט צווייטערליי געלט, ערליכע געלט און אויבערליכע געלט או דער שארין קובט אין די אויבערליכע געלט געקט צו שוין מיט זיך די ערליכע געלט אויך, איינס פארליקט דאס אנדערע, למשל אפענטש האדעוועט בייא זיך עופות וואס זענען בייא איהם ניקארין גיטארין אדער ער האדעוועט אקאלב, די בקה ארער די עופות וועלן גיט אנשליסן פון זייער בעל הבית. דריבער בארף גיט דער בעל הבית זיי שטארק הישען ווארום זיי וועלן אליין גיט אנשליסן, אבער אז זייא זענען גער קויפטע, וועלן זיי גיין צו זייער פריערדיגע בעל הבית, און דער אנדערער בעל הבית מוז זייא שטארק הישען און וועט זיי גיט קענען איינהיטען זיי נאלין גיט אנשליסן, ביי געלט אז אויך אזוי דאס געלט וואס גיהער אין אמת צו דעם מענטש וועלן זייא גיט אנשליסן פון איהם, אבער דאס פריערע געלט וואס זענען דא ביי איהם וועלן נעוים אנשליסן פון איהם און וועלן יאה מיט געמען זיינע ערליכע געלט אויך, נאך דאס דיא הורה ניקאטין די שופטים נאלין משפטין ערליך, רבי יוסי בן אלישע זאגט אויב דוא זעהסט עם קומען פיל צרות אויף יודין, זאלסטו גיין זעהן אויב די דיניס משפטין ערליך ווארום אלע צרות וואס קומען אויף יודין איז נאר וועגן די פאלשע דיניס, און הקב"ה וועט גיט מאכין רוהען דיא שכינה אויף די יודין ביז די פאלשע דיניס וועלן פארלענד ווערן פון די יודין, און די יודין וועלן גיט אויס געלייט ווערן פון גלות ביז עם וועט זיין ביי זיי צוויי זאכין, משפט און צדקה, ווי עם שטייט אין פסוק שמיט משפט ימש צדקה איהר זאלט הישען צו טאן משפט און איהר זאלט טאן צדקה כי חרבה ישעהי לבוא וועט זיין נאהענט מיין הילף זאל קומען, נאך זאגט דער פסוק ציון במשפט תהרה ושבה בצדקה ווען ביי יודין וועט גיטאן ווערן משפט און צדקה וועט ציון אויס געלייט ווערן ופון די פעלר קער און די יודין וועלן אין איר באזעצט ווערן, און דריבער שטייט אלע מאהל אין פסוק משפט מיט צדקה צוזאמען, צו לערנען אונז אז די צדקה

שומרים יום א תורה

אונקלוס

לחשבך מתי דלא יהוה נפש ויהירו יהוה רוחו יורד דא ואו הא נשמת יהוה חיה ויחיהו ר וימילו ירד אל שם בך
שבעשיח בניקוד חולם:

יה שומרים ושמרים תתן יקך בכר יי דיגין ופרעגין תמני

ת"א שפטים. פטר' ז יז פ"ז ככ:

בעל המורים רשב"ם

(יה) שפטים ושומרים, השומרים מצווים לשמרים לייסר
המטרים
אוסרם לביד שיפוטן. ועוד כי שופטים מוסריים הם שלא לחזור כנגדם כדמצינו בנבילים כדמצינו
לשר נתן לך שפטים. השופטים היו מלווים להם למי שסוּסו מי. ד"ל אשר נתן לך שפטים. כלומר דשהו יריגל: כי כנגדם ס' אלטרין
למה מלך או' למצו וחקו כמחמת ידו שפטים. רמו שמתבטלים על כל פדקס: שלש פפאס לאוסטים כמינן שמתמ
שב' מקומות: לדידין וישיבין. כשר סרים. ובמקם הוים. וכן ג' מורות על כל המידע וישיבין למי שסדרין: כי ירפ
כל זוכר ושמר לך שפטים. שמיך לחד לסקרין פיר כד כרגל: שפטים. נביע' מ' פסטרין: שפטים. נביע' משפך. שמעדין:
שופטים כעלי כשפי סידורים לכלל שפטים: שפטים. מין: לתועם ולמס ירפס סדין כלל. מרז עלמטס: ויפסס פופוס
מנאס: פמן לך. ולל לכח'ס. מניד דכחי ליעבד: חפיו ומשפטי ליערלל. חפיו ומשפטי ליערלל. חפיו ומשפטי ליערלל: שפטים:
רש"י

א לפי שמינו שומרים על חוסם שפטים על פלמחם כמו (יה) **שפטים ושומרים. שופטים דידין הפוסקים את**
הדין: ושומרים. (מנהגין עז) הרודין את העם אחר ממותן שמרין ופוסתין א ממקל ובגרוטתם עד שיקבל

מנוי השופטים בארץ ישראל

יה) שפטים ושומרים חסן לך תוי' עד (פסוק כ) למצו חסיה
ויפסס את סמלן. ככז בעל ספר ספרים ספרה דוקים
כרו, (ב) אומר: שני שפטים לך, (ג) מס זה לט. מר' אשר
שלא לך פרי כל ישראל כעממ, (ג) א' חרו ושפטו ל' נסחר
ואמר נתן לך פס' ל' נוכח, וכן לך דק סררן כל' נוכח
ד' ככל ל' דק דק, (ס) למצו חסיה אמר לכלל ישראל וחס
חיות ישראל בדרקס סדידין, ומס חסלו ויפסס למ סדידין
חסלו. גם דכחי רש"י וסו חסרין כד' סו חסו סדידין
סכרטיס לסחיות ישראל ונכטיבין על לדמס פ"ב, וסו חסו חס
כסו חסו סדידין בעל סכרטיס סו חסרין כסו חסו חס
לסס סדידין, וסין אומר כעכרין ס' ירפס סררין, ס' ירפס
כרין סדידין. ורפס סל לו סכרטיס לרדיו נאמרו, על
חרס ע' כנס ישראל דיב, ועל חסו ירפס עס סדידין, כי
על סדידין וסדק סולסו נומד. וסכס סכסמט סלסיל ר"ב
סדידין, סכ"ז סליו כס"ג סדוק, לס סדוק סוב ומקס דק
וממכס, לו דוכס סס סופס לך וסמיע' סולו, וסו סכרטיס
מנח' כידס ועמלס לסס ריין סוון כסי כוסף נכסס ולכסר
עס ל' כס, על סכסס דק כלס יפסלו כרין סדידין
כוס וכס, ועל חסו יפסס כרין סדידין, סל סמל סמל
יפסס סדידין על מל סמול, כי סמסמט גם דוכו כיוס כמסו,
שמינו חס סדוק וכסו דכרו על סמול, סיס סכרטיס מומין כסו

רדת וקנים מבעלי התוספות

(יה) שפטים ושפטים. שופטים לדין שומרים לכוף כעלי דיין
לקיים פליסם אל סדין. וכס"ל ויסי דוד מושס משפט

ליקוטים על התורה

(יה) שופטים ושומרים תתן יקך בכר יי דיגין ופרעגין תמני
גיאנס עיניך לנבוח גיבוס געפסיעה וישירו
גגדך, דער פרינגער פון דעם ספוק איין ווייל געדער מעקנש
געמס נאר פרינגער פולערס געצער אויף און געהט גע'קין
שעלער, און וואו גער מורס מינס גער עס איין אויגוס,
קען דאך געצער דער מעקנש פארלאנדען מיט די געקסע
אופרעכט און פאלשטיינס און מינינג עס איין גוט אויך, האט
אין גאט צווישען מעקנש און גער, האט מורא פאקער און צו
פאלשטיגל און קוקט אויף דעם מעקנש וואס איין דער פאלשטיגל אויב
פאלשטיגט, און אויב דער מעקנש וואס איין פאלשטיגל איין ביין ווייס
גער אויף זיך אז גער איין אויף אויך זיך, אויף די געגניס ויין
מצות השם

(יה) [חלל] (סס כז) לסמך שפטים ושפטים. שלמך
שפטים ושומרים תתן יקך בכל שערך ודאס איין אמצול עשהו
אין געדער שפטים וואו יודין וואהנגען זאלין ויין גים
ווייניגער וויי דרייא זינגים צוא פסקנן דיגים, און אויב אין
שפטים געזען רא האנדערט יודין סו זיין גיש ווייניגער וויי
דרייא זינגים צו פסקנן דיגים, די זינגים בארפין ויין חופרים
און חפטים און פוקטע און זאלין גים ויין גרויס ביי יוך און
אין חזקה לארץ;

לך בכל מיוחד די
 אלתך יחיב לך
 לשבטך וירונן ית עמא
 דין הקשום: יש לא
 תצלי דין לא תשתמודע
 אפי' ולא תקב' שחדא
 ת"א שערך. מכוס:

שְׁפָטִים יוֹם א תוֹרָה
 שְׁעָרֶיךָ אֵשֶׁר יְהוָה יְרָדָהּ נִתָּן
 לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְיִרְוֹנָן יתְּעַמָּא
 מִשְׁפָּטֵי צַדִּיק: יש לא תַתְּיֵה מִשְׁפָּט
 לָךְ תַּכְיֵר פְּנִים וְלֹא תִקַּח שֶׁחֶד כִּי

בעל הטורים

כספו: אפי' ופשוט. אפי' ופשוט. יס' הכיב מלך דין של פשוט
 לדקקו כו דכין של מהל נכס: שפטים ושפטו משפט. כפי ג'

שפטי חכמים

ודכתי שסופרתי. ותכנסו ויפלטו מרכוז: ב ר"ל כיון ודכל
 שער ועבר של בית ימנו שופטים א"כ לא מי סס דכין סל כלס
 יסיו שופטים. ומתקן ככל כיר ועיר: ג דלה יתכן לסיח דכין
 עס טוחן לך סכסוך לו כי עמחר סמחר אכר ס' אלסין נוחן לך
 כפי כל שכתיך ככלל מלה לך אלה מוסכ כו' וכאלו כתיב וכשכתיך
 וחכר' ודשכתיך ומשפט' וסוקר' א"כ ל' ל' לכחתי כתיובתי
 לשכתיך וכלל שכתיך ומשפט' מלמד שמושיכו כו' ד ר"ל לשכתיך
 פלמד אס סיו שני שכתיב כתיב אחת שתיכר שופטים לכל שכתי'
 וככס וכלל שכתיך. מלמד שסל סיו כתי טיוביו של שכתי' סמך
 שתיכר שופטים ככל כיר ועיר. וס' ח ואף' אי לא מוסכ מל סמך
 לך יש לשרש נמי כתי שכתיב נוחן לך לשכתיך ולשכתיך מוכב
 על לך דכתיב ליס. וס' ג' דלך דכתיב ג'ני נוחן ומשפט' שכתוב: ו'
 אכר ס' אלסין טוחן לך כיר כל שכתיך ככלל א"כ סדרה קושבי'
 דכתיב בקהל סוף כו' לך וכמו פשוט דל ס'ס סיקון הלאינו

בכל שערך. בכל שפטו משפט שמין חיכרך לס' ומכיס סן
 לפסלי להלכה: לשכתיך ופשוט. לומר שמוס' לשפטו לשפטו

רש"י

עלוי אח לין השופט: בכל שערך. (ת"כ) ככל כיר
 ב ועיר: לשבטך. מוסכ על חתן לך ג שפטים ושופרים
 חתן לך לשכתיך ככל שערך אשר ה' אלהיך נוחן לך:
 לשבטך. מלמד שמושיכו לדיינין לכל שכתיב ודכל
 עיר ועיר: ושפטו את העם וגו'. מנה דיינין מומחים
 הולדקיס לשפטו דק: (יט) לא רמזה מושפט. כמשמעו:
 לא תכיר פנים. אף כשפט העענות אזהרה ל דייין שלא
 ירצה לך לזה וקסה ליה אחד עומד ור' יושב לשי שכשואה
 שהדין מכבד את הכירי מפתחמין עענותיו: ולא תירח

לדוכתי לשכתיך ל"ל אלל חסן לך סיו כמו חסן לשכתיך ולך
 ס"ס סיו נמי אלל לך דכתיב גני נוחן מלה לך קס' אלל יכחל ולל סיקון
 נוחן ולני פירושו קה' מפרש' וסיונו לכל יכחל דל' נוחן לשכתיך
 מוסכ וגל חסן א"כ אי' סנו זכריוס לפירוש' ומלה לך פ"כ סיקון ל' סוף וק' ל' ח'ל' כלל' ומשפט' אס הכס משפט' לך
 שפט' נוכח כמ"ס אחי' כל' נוכח לל ספט' לא כתיב ולל חסן.
 סל דייט' שחמן ומשפט' ושפטו אל חסן ושפט' דלך ר' לוי' סוף לישראל
 שפטים שיודעים לשפטו לך שיסיו מומחים

כדכתיב בקהל סוף כו' לך וכמו פשוט דל ס'ס סיקון הלאינו
 ס"ס סיו נמי אלל לך דכתיב גני נוחן מלה לך קס' אלל יכחל ולל סיקון
 נוחן ולני פירושו קה' מפרש' וסיונו לכל יכחל דל' נוחן לשכתיך
 מוסכ וגל חסן א"כ אי' סנו זכריוס לפירוש' ומלה לך פ"כ סיקון ל' סוף וק' ל' ח'ל' כלל' ומשפט' אס הכס משפט' לך
 שפט' נוכח כמ"ס אחי' כל' נוכח לל ספט' לא כתיב ולל חסן.
 סל דייט' שחמן ומשפט' ושפטו אל חסן ושפט' דלך ר' לוי' סוף לישראל
 שפטים שיודעים לשפטו לך שיסיו מומחים

מנוי השופטים בארץ ישראל

ישראל, ושול לפי מנין מחשבתם אל לטוב או רע, לכן
 נמנוי דיינים עורסי תורה כי סוד טוב, מ"כ כפת בכותם
 ירשו סארן ויפקיפו לפד עליס:

הס לרש"י א"כ תלוי מיום ישראל דכרב כשכלי דיינים ומה
 חשבו ישראל א"כ סדיינין עוטו כדון. מ"ז דייק רש"י בלשנו
 סוסכ כדי סוף מנוי סדיינין, מנוי דוקס', כי סמנוי סוף מכלל

פי' על תיבת שחר

יורה משפט דין או מס שיגבה מהכירו וסדיין ג' סרתי משפט
 דין זה מש בלקח טשחד, כ"ב סיה מוכס לח כבעד' לל
 נמן לו סשחד. אלל אס סדיין אינו לוקח שחד, אינו לו שוס
 שופטים פס סכעלי דיינים ולל כס' או ולל חמר לו
 סקד"כ לסדיין מתחס' שאל לר'ס לסיוס שוקף סס סכנ"ד סיס
 שוקף עמי, לטשכ סוקך לשוקף ככל מה שכחתי כשס ימי
 כחלשים:

(יע) ולא תקח שחד וגו'. סס ר"ל אמרו סקפלס שחד מלסון
 שחל שחד, ססדיינין וסכנ"ד נכשו שד, סיטס כר'ס אחד.
 וזכר יתן מה שחל"ל, כל סדן דין אסכ סלסמ' כאלו כנעס
 סוסכ לסקד'ס כמעסכ' כרלס'ס, אסכ סלסמ' כננד' מדה,
 סכס' או סדיין סיס מקלל שחד מסכנ"ד, סיס נעסס' סדיין
 כוףף סס סכנ"ד שחמן לו סכמד כפנין סדיין סוס, כי סכנ"ד
 כחלשים:

פירוש לתורת אלהים

ליקוטם על התורה
 די נקשה ואל ער איך שפעילו פאר זך אקענטש וואס אים
 נועמ געפילן פון יעקבס ענקמש זאל ער איך פארום אונ זואס
 אים נועמ געפילן פון יעקבס ענקמש זאל ער איך פארום
 אונ זואס אונ זואס פלשט ציען ל'קהב' גבישו איינער ר' מוחרס
 אונ זואס געפילן קרינד' רייגע זיינען קקקען אייף רעם ענקמש וואס
 שטייט פאר ר' ייך, וזמר דך נקשען ציען זיינען געפילן
 זאלן זיינען זיינען קקקן אייף זיך, גאר אפילו ער ונימס זיין
 וויסען אז די זאך בארף עקן גי'ם פארום נוער נועמס אים אונזער
 קען ער זאל זיט גי'ם פארום, ריבער זואג'ס די תורה זאג'ט
 ושוטר'ס תקון לך שפטים אונ זואג'ס אונ זואג'ס אונ זואג'ס
 אונ זואג'ס אונ זואג'ס אונ זואג'ס אונ זואג'ס אונ זואג'ס
 אונ זואג'ס אונ זואג'ס אונ זואג'ס אונ זואג'ס אונ זואג'ס
 אונ זואג'ס אונ זואג'ס אונ זואג'ס אונ זואג'ס אונ זואג'ס

שערך אין אלע ביינע שפטים וואס גאט דיין גאט
 נועמ געבין צוא דיר לשבטך צוא ביינע שקטים.
 רש"י שרייבט פון באנען גערען כיר קען זאל
 נעצין דיגינים אונ זואג'ס אים איינליך שפטים
 בוונדער אונ צו איינליךען שפטים בוונדער לשפטו
 אונ זיין זאלן שפטים דאס פאלק אונזער'ס שפטים
 פלוקר דוא זאלקטס ועצין דיגינים צו זיינען אונ
 לוקר'ס זיין זאלן זאלקטס שפטים: (יש) לא תשח
 משפט דוא זאלקטס גיט אונעק זייגין דעם משפט
 דאס הייקט דוא זאלקטס גיט פאלש פסקען לא
 תדי פנים דוא זאלקטס גיט דער קענען אפניס פלוקר
 זיט דער דיין ריידן ביט און בעל דין בארפען רייד אונ
 מיט דעם אונזער'ס זייערען זייערען זייערען זייערען זייערען

הַשְׁחָד יַעֲוֹר יַעֲיִי חֻכְמִים וַיִּסְקֶף
 דְּבָרֵי צְדִיקִים: י צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף
 לְמַעַן תִּתְחַה וַיִּרְשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ס כֹּה לֹא
 תִּטַּע לְךָ אֲשֶׁר־כֹּר־עֵץ אֶצֶל מִזְבַּח
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־לְךָ:

ארי שוחדא מעור עיני
 חכמינ ומקלקל פתמינ
 תרדינ: כ כו ש פ א
 קולשמה תוי רדיף גדיל
 דמיני ומירית ית ארעא
 די יי אלהה יתיב לך:
 כא לא תצוב לך אשרת
 כל אילן פקטר מדבחה
 די אלהה די תעביד לך:

ח"א כי שסדר . כמוכות קם : לךך זקן . סלס יא כמוכות א סנסדרין לכ : לא חסס לך . סנסדרין : ע"ז לכ ממילס כח :

בשל המורים

שדיני מעויות בשלשם : (כא) שפטים . שמי דיון שאינו סגור
 שכל סמטעיד דיון שאינו סגור כללו נוסס שפטים סלס סמוס :

רש"י

שחד . (ספרי) אסי' ז שפוט זקק : בי השחד ועור .
 (כמוכות קה) ח משקל של פסד ממנו חי חספר של יסס
 חת לככו חללו להפך בזכותו : דברי צדיקים . דברים
 ש המלודקים מסמטי חמת : (כ) צדק צדק תרדוף .
 (ספרי) הלך י יחר ב"ד יסה : למען חחיה וירשת .
 (סנסדרין זכ) כדאי הוא מניו הדיונין הכסריס כי להחיות
 חת ישראל ולהסויבן על אדמתם : (כא) לא חסע לך
 אשרה , לחייבו עליה חסעת נעיתעה ל וספי' לא עבדק
 עובר בלא חסעה על נעיתעה : לא חסע לך חסעה כל
 עץ אצל מ מזבח ה' אלהיך . חוכרה לנוסע אילן ולכונה

ברברי המשפטים : (כא) לא חסע לך אשרה , שום אילן
 שלא יבוא לעוברו כמנרב עובדי זלולים : אצל מזבח ,

שפתי חכמים

הספוטס כו' ר"ל אפי' קודס ה"אכסס "כ לא יסוטס סדין ולא
 יקלקל סלס סלס ולא ויכך לדין כ"י נמי זפדס חל חסס
 כחשמוסס : ו' יח"א לפדס שלס לנשוט זקס סרי ככר חביב לא
 חסס חססס יוסס כן לא חקח שודר ל"ז סלס סלס' לנשוט
 זקס סלס ליקח שודר חי נמי כ"י סלסו ספדסס סולך ר"ל
 קלס דבי ססודח יסוך נסיהה עסס סוס פל לא חקח שודר
 וסיוסו עסקיל שודר סמנו ס"א לו סלס יוסס לכו סלסו לספך
 בזכותו ססס : לא קבל ססודח עמנו נחחלס סלס כדי סיוסס
 יסוטס סדין סלסגדו סלס ס"ע לא חקח שודר אפי' לנשוט
 זקס : ח ו' ס"ח ככדסס סמסטיס ס"י כי יסוך ספדסס ספי'
 חכס כדוסס וססל שודר סוף סמספדק דפמו פליו כו' . וי"ל
 דססס כחיב יסוך ספדסס וד"ל ק"ו ספדסס סבי כלומר יסוך
 ספדסס סמספדק דפמו : ח ר"ל דלס ק"ו סדינייס סלס
 סלסוס ססס דכריס חמלודקים ויקלרו חמס וסוטן דכריס של
 דכריס ולא סיהיה דכרי סמוך כמו חלטי סקופיט ססודס כמו
 יכולין לדון סוככס כ"י מ"ע עזוס על סוככס סילך חרס ב"ד יוסס .
 סס ככר חכריב לא חסס סמסטיס סלס סרן כו' : כ דק"ז דסס וסוד
 עס חכריב ויבי כחיב סס יחיו כל ישראל יכחו חס סלסן וסחין
 וסוטריס חתן חן ו' : לא דכריב סוס כככל כל יסיס לך סלסיס
 סלסיס וסוד סלס ל' סלס ססוד חסכס מ"ע כחכר חסס וסוד
 סלס דלס חסע ק"ו גס חכל סן . דל"כ קסס

סמיכה ג"פ אלו להג"פ הקודמים

(כא — כב — 6) לא חסס לך חסכס כל ער וגי' . ולא חקיס לך
 חכסס וגי' . לא חסכס כ"י א"לסדך סיר וסס וגי' .
 סמיכוס שלסס ססוקיס סלס לפינן סדינייס ספלוס חס כל

דעת זקנים

לך חכיס . סמטיס דקדק לפי סדרינן כן לזכוח סכמל .
 כדל-חכסן גבי נדעון סחנן מזבח סכמל וסלכרס אכר פליו כרס .
 ועוד ספקידינו על סמוס יסי נכסס שלסס סלסס יסיו מקריבין :

פירוש להורת אלהים

דער בושפט וואס איז אַמַת ווערמ פאלש : (כ) צדק
 צדק תרדוף רוא זאלקט נאך , ואיני אפרידוקן בית
 דין לפני דרום רוא זאלקט לעבין אונ גרשנן דאס
 לאנד ארץ ישראל וואס נאמ ביין נאמ וועט דיר
 געבין . רש"י שרייבט אין דעם זכות וואס איהר
 וועט האבין נוסע דינינים וועט איהר לעבין אונ
 איהר וועט זייען אין דעם לאנד ארץ ישראל :
 (כא) לא חסע לך אשרה דרא סאקטס גיט פלאנצין
 אלינגען בוים וואס קען ריגט צו איהם . רש"י
 שרייבט פאר' וויא מען פלאנגט אלינגען בוים
 איז מען עובר אלאו אפילו ער האמ נאך גיט

זר קאר גיט הייסין איין בעל דין זייען אונ דער
 אנדערער זאל שמיין ווארום אז דער בעל דין
 זעהט אז דער דין גיט כבוד דעם אנדערין
 בעל דין אונ איהם גיט ווערין איהם פאר מישם
 זייען סעננות אונ וועט גיט וויקען וואס צו סענן
 ולא חקח שודר אונ רוא זאלקט גיט זעמען שודר
 אפילו רוא וועקט וועלן אַמַת בושפטן בי ווארום
 דער שודר מאכט בלינד רוא אויגין פון די חכמים
 בלוקר וויא פאר' דער דיין זעקט שודר און נאר
 גיט ניקאלט ער זאל איהם געשולדיגען ויפף אונ
 שודר מוטס פאר קריקען זייערעקעע בייד בלוקר

(כז) [חז"ל] (ל"א דסס) סלס ליטס סללונס ככדקס ו' סלס
 סמוכה על דרך סניו וסיוסי . סלסלס לא חסע לך חסכס
 כל סן סלס מזבח ס' א"לסדך :

חשם
 לא חסע לך אשרה כל עץ וגי' ודאס איז אַמַת לא תעשה
 מען סאר גיט פלאנצין אפויס געבין בית חקק'ס אונ גיט
 געבין מזבח אפילו פון שרייבטיג וועגן קאר סניו איד' גיט :

כב וְלֹא תִקֹּם לְךָ קָמָא
דִּי רַמְקֵי אֱלֹהֵךָ : * לֹא
תִבּוֹס קְדָם־יְיָ אֱלֹהֵיךָ תוֹר
וְאִמַּר דִּי יְהִי בֵּיהּ מוֹקֵמָא
כַּרְמֵי מַדְעָם בִּישׁ אַרְי
קְרַמְקְרָם־יְיָ אֱלֹהֵיךָ וְאִי :

ת"א לא מוכח. זכמים לו כבוד
יך :

כב וְלֹא תִקֹּם לְךָ מִצְבֵּה אֲשֶׁר
שָׂנֵא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : * לֹא
תִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׂוֹר וְשֵׂה
אֲשֶׁר יְהִיֶּה בּוֹ מוֹם כֹּל דְּבַר רַע פִּי
תוֹעֵבֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא : * ס

רשב"ם
כי שם היו גרולים, כדכתיב בגרעון ואת הארשה אשר
עלוו תברת, כוכר בניהיה מובחמות ואשריהם כל עץ
רענן; (כב) ולא תקים לך מצבה, לשמיים להקטיר
בשעת איסור הבמות מִי־חר שיהיה לך מוצח קבוע
לאחר רוחה כדכתיב כל תעשון ככל אשר אנחנו
עושים וזה היום וגו' להקריב כב"מ ובדכתיב ברה"י אך
לא היו מקטירים כ"א לה' :

שפתי חכמים
סיך כמיב לא תפע לך אשתי כל ען אלל מוצח ובי עידימ
חליעם דוקא אלל מוצח אסור נעבוד ויחל אלל מוצח עוקר
לעבוד אלל ס"ק לא תפע לך אשתי כלל בכל סעולס כולו ולא
תפע לך כל ען אלל מוצח דוקא ספ שלל אלל מוצח עומק :
ג כרמ"ס כתב און זס אלל דרר. סמכמס מדכריתס מדלס
מכיב ולא תפע לך כל ען כסריל לרל כל ען סמס ל"ג כפייעס
ל"ג ככנין אכל פשטיס דקדס חינו אלל כפייעס דלל תפע דקדס
אסכריוס קחי זין אלשזרס זין אכל ען אלל מוצח ס'. ועוד
מלמסי דכס' בלק פירש"י על ספוק כללסיס כעס ס' ל' כפייעס
זימס וע"ל מדכרין לזכוס זימס מדכמיב כל מדכרס אפי' זכוס
זימס וסוכתפו מדכמיב אשג' סמס ס' אסרין דשעמע קדמיס ע
לסקריב עמס לזס פיעדפ חליעס כסחלס נמי סיס שזלס לזס :
שפטיס אשג' סמס ס' ארמס מוכס לא תקיס אלל מוצח אשג' לא שזלס ס'
אזיל : * וסס אסחלר פפעס זס גס ססזכחוס סיו ססזכחוס סיו
לס מוצחוס ס'. וי"ל דלך כקס רש"י מלחל שפסלוס אלו למח
קדמס ארמס אכל ססזכחוס לזין כל כך חק סלון שזין
לזמר דכס לסזכיר על כעל מוס סכסי כסדיס כמיב אשג' יוסס כו מוס,
ויקדל זכס' קדמיס כמיב ססינול אסור לחכול וחינו מסרס חזבו
ללנדך וסוכרס למפעל כקדמיס ס' כעמע סיסס סיסס חמכקו על עמס
ללכול חזבו לזכור חזבו או חזון לעקומו דסינו ע"י דכור כע :

מסמכית א"פ אלו להג"פ הקדומים
ספיו לכסס פלעס סיס כמזכ כל סעססס אלוין סכמוזיס כפן, לל
חמס חמסס, לא תכיר פסיס, לא סקס שזר, לא סמס, לל
לססוסיס כעמעס סוכס דרסי. וסרמס כמדכס פעל סיס מעלום
פשוט לתורת אלהים

דזינך וזייל ריא בגעניגים זענען מקריב צו דער
עבודת פוקבים קרננות אויף אמצקה האט שוין
גאט פייגט; (א) לא תזבח לזי אלהיך שור ושה דוא
ואלקס גימ שעקשין פון דיין גאמס וועגין אאקס
אדער אלקעמיל זעט וואס וועט אין איהם ניין
אפקעלעך כל דבר יד אדער אשעליכקע וואך. רש"י
שרייבט ריא תורה ונאמ אונן גער וואס שעקמ
אקדקך קאר גימ ריידין שלעקשע בייך צו מאהן
מיט דעם קרנן גימ ויך דין איז זו תזבח וי אלהיך
היא ווארומ דאס איז ביי דיין גאט אויפגעקריגט :

מצות השם
(ב) [זנל] (לאו כל) טלל לסקיס מוצח כסוס עקוס. טללמל
(6) מוס וססי' סול מוס מוכי. טללמל לא מוצח לט' אסרין
סוכ וסס אשג' סיס כו מוס :
לא תזבח לה' אלהיך וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו פון קאר
גימ מקריב זיין אקדקן אבוקה וואס האט אפקעלע, אפילו
דער פיעלער קען אייסקעלילעס ווערין, קאר פון אויך גימ.

בעל הטורים
אשג' ס' אסרין וסעין ליה לא מוכח. לרבות כזכר וגדעז
מוקלס ועמד; (6) כל דבר כע כי מוכח. ועבר לך כל
מגבל אשג' סיו קדלס וסוכס וסנמוי : כל דבר רע. וכמיב
כמריס אשג' ס' אסרס יעסס אס סרע וגו' ויך ויעודו אלסיס
אסריס. ועבר ססדיכר וסעמסכס ככרוס מלכרסיס לפעסס :

רש"י
בית ג נהר הבית : (כב) ולא תקום לך מצבה. מנחה
זכון אחת להקריב ס עליה חמי' לשמים : אשר שנא .
מוצח אכניס ומוצח חלמה ליה לעשות וחת זמנל ע כי חק
היתה לכעניס פ ווע"ס פסיתה אהובת ל בנימי החבות
עכשו מנחה מחחר שעשלוס חלו חק ל"א" (ח) ולא תזבח
וגו' בל דבר רע. (ספרי) אזהרה למפעל כקדמיס ע ז"י
דכור רע. ועוד נדרשו כו סחלר לרשות כשמיתת קדמיס
ענינו כללסלס דכמיב ויפע אסלי סדמו ס"ג שייך ל' כפייעס על
זימס וסוכתפו מדכמיב אשג' סמס ס' אסרין דשעמע קדמיס ע
לסקריב עמס לזס פיעדפ חליעס כסחלס נמי סיס שזלס לזס :
שפטיס אשג' סמס ס' ארמס מוכס לא תקיס אלל מוצח אשג' לא שזלס ס'
אזיל : * וסס אסחלר פפעס זס גס ססזכחוס סיו ססזכחוס סיו
לס מוצחוס ס'. וי"ל דלך כקס רש"י מלחל שפסלוס אלו למח
קדמס ארמס אכל ססזכחוס לזין כל כך חק סלון שזין
לזמר דכס לסזכיר על כעל מוס סכסי כסדיס כמיב אשג' יוסס כו מוס,
ויקדל זכס' קדמיס כמיב ססינול אסור לחכול וחינו מסרס חזבו
ללנדך וסוכרס למפעל כקדמיס ס' כעמע סיסס סיסס חמכקו על עמס
ללכול חזבו לזכור חזבו או חזון לעקומו דסינו ע"י דכור כע :

זענדיגט צו איהם כל עז אלע ערלייא ביימער קאר
קען גימ פלאנצין אזי געבין רעם קוזנס פון גאט
וואס דוא וועקט ריר מאכין פלוקר קען קאר גימ
באהען אהויו און קען קאר גימ פלאנצין אבוים
אויף רעם פארן וואס דאס כהר"מ שפטיס;
(כב) וְלֹא תִקֹּם לְךָ מִצְבֵּה אֲשֶׁר דוא ארמקס גימ אויף
שקעלין צו ריר אמצקה פלוקר אשמין דוא
ואלקס אויף אים מקריב זיין קרננות אפילו צו גאט
אשר טייל גאט דיין גאט האט דאס פיינד און אין
דיא אבות צייטין האט גאט ליב גיהאמ קען
גאט מקריב גינען קרננות אויף אמצקה נאר

מצות השם
(ב) [זנל] (לאו כל) טלל לסקיס מוצח כסוס עקוס. טללמל
ולל תקיס לך מנחה :
ולא תקום לך מצבה אשר וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו
קען קאר גימ שקעלין ציין שפטין פון; מל אויף איהם
פקריב זיין קרננות צו הקב"ה נאר זיערע קרנן מל געבריינגט
ווערין אין ביה הסקדע און פקריב זיין אויף דעם קוזנס :

למשפך ענה ד"א צבאות נמש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה הנצח ארני נשמה דהדר יתנה היה יחידה
נצח יתנה היה יחידה דהדר אל שם ב"ן שבעשית:

א אָנְכִי אָנְכִי הוּא מְנַחֵמְכֶם מִיָּדְיָא וְתִירָא מֵאֲנִישׁ
יְמוֹת וּמִבְּרַחֲמֵי אָדָם חֲצִיר יִתְּנָה: וְתִשְׁכַּח יְהוָה
עֲשָׂה נֹמֶה שָׁמַיִם וַיִּסַּד אָרֶץ וְתַפְחַד תְּמִיד כָּל--
הַיּוֹם מִפְּנֵי חַמַּת הַמַּצִּיק בְּאֲשֶׁר בּוֹנֵן לְהַשְׁחִית וְאִיהַ
חַמַּת הַמַּצִּיק: יִמְהַר צֵעָה דְהַפְתַּח וְלֹא--יְמוֹת
לְשַׁחַת וְלֹא--יִחָסֵר לְחַמוֹ: יוֹאֲנְכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רַבֵּעַ
הַיּוֹם וַיְהִימוּ גִבּוֹי יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: הַ נְאֻשֶׁם דְּבִרֵי
כַּפְיָךְ וּבְצֶדֶד יְדֵי כַּפְיִתְךָ נִלְמַע שָׁמַיִם וְלִיסַד אָרֶץ
וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי אֵתָה: וְהַתְּעוֹרְרֵי הַתְּעוֹרְרֵי
קוּמִי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד יְהוָה אֶת--פִּי
חַמְתּוֹ אֶת--קִבְעַת פִּי וְהַתְּרַעְלָה שְׁתִית מִצִּית:

בְּבִרְתֵי אֲנִיחֵי עֲלֶיךָ לְקַמָּא עֲמָא בְּאִמִּיר עֲלִיהוֹן דִּימְנוֹן כְּכֹכְבֵי שְׁמַיָא וּקְשָׁלְלָא בְּנִשְׁתָּא בְּאִמִּיר
עֲלִיהוֹן דִּימְנוֹן בְּעִרְרָא דְאִרְעָא וּלְמִמִּיר דְּבִירְיוֹן דִּי צִיּוֹן עֲמִי אֵתוֹן: וְאִתְרַבָּא אִתְרַבָּא קוּמִי יְרוּשָׁלַם
דְּקִבְעָת פִּי קָרַם יוֹ יֵת פִּסָּא דְּמִיִּבְתִּיהָ יֵת פִּרְזֵי פִסָּא דְּלִקְוָמָא שְׁתִית אֲעִיבִי:

רש"י

(ה) מי את. כת לדיקים כמותך: ותיירא מאנוש. אבר
סומו למות: (ב) ותשכחך ה' עשך. ולא נשתנה
עליו: חמת הכזיב. מושלי הרשעים המשעבדים כבס:
כאשר כונן. נודמן: ואיה חמת המציק. מהר כל
וזינו: (ג) מהר צעה. כלומר לרדף לנקודי כדי שלא
ימות לשחת: ולא יחסר לחמו. ארס שפנה לנקודי
(ד) רבע. מכיון: (ה) לנמע שמים. ערש שמשל לכוכבי
שמים: וליסוד ארץ. להמיר עליהוֹן דימנוֹן כעפרל
להרעא: (ו) קבעת. השמרים:

הכל תורם לכל ישרת חשר ישבו נכנסת טוהת טעון
למזבח. [ציון רש"י בספוק וילס העששים]. בעל נטיפת
השכרם הכל המזבח הטע כשני פטרים, ורנו המזבח והשכר
שיך לשפוטפים שלא ימנו, שכל המתנחם לאו לגדוש והשכר
וילמדו טעוה המזבח, (ב) כל הקים לך מזבח, מזבח סוף
לכן אחת, מזבח עובדים סכרם, והוא כמו לריון שכל
ישים דין יחידה בעלכס, רק לנירוף זיינים סכרם כמזבח, (ג) כל
חזקת ל' אליך גוי. ידוע כי המזוין שיש בלדס אף ספס
מחזון עכ"ז יש השפחה כסס כנשס, כעס"ה משפחה כבס
מוס כס, הסוס עכס מזלס כי משפחה כסס כנשס. ט"ז
לרדף למנוט שופטים הטנוקים שכל מוס. וזה מרמונו כמקול כל
תופת ל' אליך שור וסס אשכר ישים בו מוס גוי. כי חופפה ל'
אלניך סוף, וכסס סממוס שופל כרדן כן סמוס שופל כרייטס
וזה סוף סמיכות שפוק לו נלעיל לטניי ספוטפטיס.

מצודת רוד
(ב) חכמי חכמי. כללו המנוס חכמי לומר חכמי סוף המנהג
לחכס והס כ"כ הנחמוני שיש כסס עמש: מי את. כ"ל
כס לדיקים כמותך ועלסס ויזית למס יחירל מאנוש אשר סיסו
למוט: חכיר יתכן. אשר הוא נתון בעליל כחילי סוס אשר
יואלל יכס. וסוף כל עיון כעס"ה (ב) ושכח ס' עשר. שכח
שפחה ס' מנגדל וסמנוס: אומר וסכל שט כי סוף נוס
שמיס גוי: וספחד. בכל עת ספחד מפני חמת סחייב סמיצק
כלכר סיון משפחה לספחמיר: וסיה חמת ספחית. כ"ל סוף
שחר כל וסוינו כי ימות נשחת א"כ למס שכחת ספחית סמיצק
וספחד סמנו: (ג) סכר כסס לספחה. סמוס כסס וסמנוס סמולה
ויסכר לספחה וילך לו. וסכר כל סללס מן סכרס כמסכר ור"ל
לס יסיה עוד סמנוסל נמולס: ולא ימות לשחת. אף מודו כמולה
לס ימות נהיט שפחה טכס וכל אף לו יסכר לו יד לחמו וספוקי:
(ד) וסכרי גוי. כ"ל ונמסל לס חקטן עלי סוף חכמי ס' חלסיך
סמיטי יסיהו כסו נדול: ס' כללות שמו. לפי ססוף מושל כלכלות עמולס ועסס: (ה) וססיס דכרי כפין. דכרי סמורס
סמיטי כפין דכרי כס: וכלל יוד כסחיין. מנוסיל סנכתי עילך מן סחייב סנכתי סמורס: נעטע שמיס. שסיס סכרסיס על מרשס
עס יסכרל סמנוסיל ככוכבי סשמיס כעס"ה (ב)לשחית סוף) סכט כל סשמיטה וספוק סכוכבי גוי. סס יסיה זכרן: וליסוד חרן.
שסיס מיוססיס חלו סמנוסיל גס נעטר סכרן כעס"ה (סס יג) וספחתי אר זכרן כעטר סכרן: ולמגד לניון. כל סמנוס יסכרי
על כני יוד סשמיט עמי. כי יסיה כרסס כסס שפע סוכבו סכוכס: (ו) ספחיר כרי. וזה ממשל סניכסי סחייב סמחדמס סלמס
קומי: אשר ספחה. אשר כד סכס סמיט סוף ספחה סלסל עס"ה וסמירק חכ"כ סיון: חל קיעת. סשמיטי סקכוכסי סמחסיס
כום סטרעסל ככר סשמיט וליס חל סכס סוף כל סכס נעטר סמנוס. כ"ל כל סכרסיס סכוכבי ככר כולו חלו וסוף כולו מוד:

דגם פירוש עברי מיישש נעמיס מן ביאי דער הפסוקה פון דער וואך:
סמיכות ג"מ אלו להג"ש הקודמים
הכל תורם לכל ישרת חשר ישבו נכנסת טוהת טעון
למזבח. [ציון רש"י בספוק וילס העששים]. בעל נטיפת
השכרם הכל המזבח הטע כשני פטרים, ורנו המזבח והשכר
שיך לשפוטפים שלא ימנו, שכל המתנחם לאו לגדוש והשכר
וילמדו טעוה המזבח, (ב) כל הקים לך מזבח, מזבח סוף
לכן אחת, מזבח עובדים סכרם, והוא כמו לריון שכל
ישים דין יחידה בעלכס, רק לנירוף זיינים סכרם כמזבח, (ג) כל
חזקת ל' אליך גוי. ידוע כי המזוין שיש בלדס אף ספס
מחזון עכ"ז יש השפחה כסס כנשס, כעס"ה משפחה כבס
מוס כס, הסוס עכס מזלס כי משפחה כסס כנשס. ט"ז
לרדף למנוט שופטים הטנוקים שכל מוס. וזה מרמונו כמקול כל
תופת ל' אליך שור וסס אשכר ישים בו מוס גוי. כי חופפה ל'
אלניך סוף, וכסס סממוס שופל כרדן כן סמוס שופל כרייטס
וזה סוף סמיכות שפוק לו נלעיל לטניי ספוטפטיס.

כתובים תהלים ו

להכשיר מוסד ומלכות דרא שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונדי נשם. ריסר א אד
ארנ אדני נפש אדני רוח אלאף דלת נון יוד נשמה דמלכות יד הו הו חיה יחידה ריסר ידוה חיה יחידה דמלכות
אל שם ב"ן שבועות:

א אם לא יהוב לדמלחיה א אם לא ישוב חרבן ילמוש קשתו דרף ויכווננה : ב ודו-
סיפיה שחיו קשמה כתינה הכין כלי-מות חציו לדלקים יפעל : ג הנה יחבלי און ודרה
זכרנא : ב ומסולמיה פקין עמך וילד שקר : ד בור ברה ויחפרה ויפל בשחת יפעל :
זיני מוקא גירוי דרלני צדיקנא יעביד : ג הא יצמער
לשקר ויערו עמלא ויליד שוקרא : ד שום חפר ונמציה

זיני ויפל בשוחא דיעבר : ה יתוב ליעותיה ברישיה ועל מוקביה חטופיה ייחוח : ו אשבח זי
פקדקתיה ויאשבח שום אלהא עלאה :

מצודה רוד

(6) אם לא ישוב . הרשע הקב"ה ילמוט עליו חרבו וידוכר כו
עוד יחדד חרבו וקסמו אשר דרך עכבים ליוטם בו על
הלדוק : (3) וכו סין . זמול עשוי יסיה עסקין כלי מוס סלסס
על עלמו וסמלים עמסס כפוסל יוד סנס כמסס פעל מוסס על
כיוצא כ"ל על עלמו כו סול יסיה יסכר כסס : (ג) יחבל זון.
כמו סלסס אשר מוסס שיש לס חבלי ליה סוכר סול סמס כפוסס
סרסס זמולס פול . כן סרשעיס סולו כנס מעסיסס סרשעיס
סוכר עלמו סיה סיה סטולמיסן : (7) כור ככס . כוח יכרס
על מי א' גמולו אשר כמלמו סיול בו : (8) ישוב פעלו . סמסל
סרלה לעסוס וזולמו ישוב על רשע : כפל סוכר . קדקו . כפל סוכר
דיט : זמולמיס . סכמס כומר לס סס ס' נומר סמוד כוס מליין ומלד כמלו על כל סססמסוס :

פירוש עברי מיישט

(א) אם לא ישוב דער רשע נועם גיט צוריק קערין פון זיין שלעכטן וועג הרבו ילמוש
גאר ער נועם שאקפין זיין שווערד קשתי ביד זיכווננה ער האט אנגעקערט זיין פייל אונ בויען ביד
אונ האט זיא אנגעברייט צו שיקען מיט איהר אויף מיר : (ב) ויל הכין גלי מות דיא פלים וואס ער
האט אנגעקברייט מיה צו הרגן מיט זיי זאל ער דאס האבין אנגעקברייט פאר זיה חציו לזקקים יפעל
זיגע פיילין זאל ער האבין אנגעקברייט פאר דיא מענטשין וואס זאבין מיה מיר שלעכטס צו טאן :
(ג) הנה יחבלי און ווען דעם מענטש קוקט אריין אין מוח אעצה , איז גלייה ווי אאשה וועקט מען עקרת
אונ אזוי לאנג ווי דער מענטש טראגט דיא עצה איז גלייה וויא דיא אשה טראגט דאס קינד , אונ
ווען ער מוהט שוין זיין עצה איז גלייה וויא דיא אשה גיבארט דאס קינד , זאגט דוד המלך הנה
יחבלי און . די עצה וואס איז אריין גיקוען

ברמנורא

מישנה תרומות פרק

עיקר תוי"ט

(6) עמלס . דעמלס סכוסס כלי לעשר דחמד דמלכות דליכס אלף למד אלף למד סאה תרומה סמאה
כתיבה כעסס כדויסין סאה תרומה (6) סמאה שנפלה לפחות סמאה חולין . דתרומה עמלס נמי
דפכה סמל (7) ס' : חולין או למעשר דאשון או למעשר שניאו עולין כהמד ומאה (6) :
(6) כדלקמן עמלס ד :

פרק ה א סאה תרומה סמאה שנקלה לפחות סמאה חולין
זוען זיין סאה תרומה וואס איז קומא אונ מען סאר איהר גיט עסין איז צומישט

ירקבו. דלי אפטר לכהן לאכלה משום תרומה עמאה, והא דלא תקן ידלקו משום דחייבינן ללמא אדמדליק לכו אחי ככו לירי תקלה ואתי למיכל מנייהו משום דלמדוע קיל לכו לאינשי ולא מזדהרי ביה כולי האי (כ): ואם שטורה.

היתה אותה הסאה. וגם פתויל טורים: ימכרו לכהנים ברמי תרומה. שדמיה פתויל לפי שאין לה חוליס מרובים וגם אם נטמאה לא חויל לאכליה: חוץ ברמי אותה סאה. שצריך ליתנה לכהן: ואם למעשר ראשון. טבור

של טבלה ממנו תרומת מעשר (ג) נפלה ויבשש מן הלוי. שיחליפם לו (ד) בחולין ועשש הלוי תרומת מעשר על טבלו. ואם למעשר שני. והקדש טורים נפלה: יפרו. ויחלל דמי המעשר בירושלים והדמיו ימכור לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה: ואם טמאים היו. החולין והמעשר ראשון שנטלה בהן תרומה טהורה דהשתא לא מלי למעזדינהו תרומת מעשר על מקום אחר שמרשי עליו תרומת מעשר וימכרו לכהנים ויחלוטם הכהנים: בקדושים. פי' ביובש. כמו יבש היה נקודים (ה): או קליות. כי היכי דלא תחכש התרומה הטהורה שיש בה לקבל טומאה דכל חולל שלא בה עליו משקה מו' משקים חינו מוכשר לקבל טומאה: או ילושו במי פירות. כגון מי תחום וירמונים דלא מוכשרי: או יתחלקו לעיסות. שיתן פתות מכייליה. ככל עסקה ועסקה דלחולל שהוה פתות מכייליה חינו מקבל טומאה חוללים (ו) וחינו מטמא טומאת חוללים ולי קשיא מלי שאל מחסא

להקדש שן טמאים בין שטורים ירקבו. ואם שטורה היתה אותה הסאה ימכרו לכהנים ברמי תרומה חוץ ברמי אותה סאה. ואם למעשר ראשון נפלה יקרא שם לתרומת מעשר. ואם למעשר שני או להקדש נפלה הרי אלו יפרו. ואם טמאים היו אותן החולין יאכלו נקודים או קליות או ילושו במי פירות או יתחלקו לעיסות. כדי

(כ) וסא דבב"י ס"ס פפכס ה"כ גבי שטן דרסחי להלית כסלדאע ונטעא וגמרא נמכר כרובס סוא כספיק דרסחי סא מסקינן ספס כמי לים ככלי מאים דלא חיישינן מי לירי תקלה ספס דכר יכש כו' ולא נומיסי: ככלי מאים וסחי כסו ילירי סקלא ככלך לים לי סקנפסח: (ג) דלגלי סונו כלאי לטפוט ח"ט על סנורו כדמתי כספרי ספטיב ס"כ כס"ק (ד) ולגנין פ"ג וס"ס לח"ט: (ה) מחוסר סכנס דסכא ס"ג נפסד קך וגם חינו כשלי להלית דסכ סכא כנו' מחייב למהו ללוי. ועיין פו"ט: (ו) וסכ"ס כמס' קדוים סוא שפוטנס ככרות קטנות ס"כ כתי' צולס וכן סואל כנמטל: (ז) פ"גו סוככס ספטיבסי

לוי ער ואל איהם אוים סאהשין דיא תבואה אויף חולין אונ דער לוי נועט סאכין די גאנצע תבואה פאר תרומת מעשר אויף זיינע מעשר אונ נועט עס געבין דעם כהן (ועיין בחי"ט) ואם למעשר שני או להקדש נפלה אונ אויב דיא סאה תרוקה נואם איז גינען סהור איז צומישט גינארין אין מעשר שני אדער אין הקדש הוי אלי יפוי ואל ער דיא מעשר שני אונ דיא געלט פון מעשר שני נועט ער עסין אין ירושלים, אונ די געלט פון הקדש גיט ער אונעק צו הקדש. אונ דיא גאנצע תבואה פארקויפט ער צוא אכפון נאר פאר דער ציין סאה ואל ער גיט געקען געלט ווארום תרוקה כוונ ער דאך געבין צום כהן ואם ספאים היז איהן מחלין אונ אויב די סאה תרוקה נואם איז גינען סהור איז צומישט גינארין אין חולין, אדער אין מעשר ראשון וואם איז גינען סמא קען חולין שוין גיט מאכין דער לוי פון דיא מעשר תרומת מעשר. ואל ער אזוי סאהן יאכס נקודים או קליות ער ואל געבין פון אנדערע תבואה תרומת מעשר אויף די מעשר נואם איז צומישט מיט די תרוקה, אונ דער נאך ואל ער די מעשר אדער די חולין נואם איז צומישט מיט די תרוקה פארקויפין צו אכפון, אונ דער כהן ואל עסין די תבואה מרגקען נער ואל זיי היקען עס, ואל אויף זייא גיט קוקען וואקער פון די תרוקה: ואל גיט סמא נוערין פון די חולין אונ מעשר נואם זענען סמא אדער קליות נואם איז געצירקויפטע זאגען. אונ קען געלט זייא רועע וניא זייא זענען או ילושו גפי פייה אדער ער ואל זייא קנעטין מיט וואקער פון פירות נואם הייקט מיט זייל אדער מיט זייער

אדער זיא איז צומישט גינארין אין מעשר שני או להקדש אדער זיא איז צומישט גינארין אין תבואה נואם קען האט זייא הייליג גימאקט צום בית המקדש, אונ דיא אלע זאכין איז גיט גינען הונדערט סאה בין ספאין בין סייא דיא אלע זאכין זענען גינען סמא אונ סייא זייא זענען גינען סהור יקטי איז דער דין קען סאר דאס גיט עסין טייל דיא תרוקה סמאה איז אריין געמישט גינארין אין זיי, נאר דאס כוונ גינען ביו עם נועט פארקויפט נוערין ואם סהורה היתה איתה ספאה אונ אויב די סאה תרוקה נואם איז צומישט גינארין אין זייניגער וניא הונדערט סאה חולין, איז גינען תרוקה סהורה יספרי ספנים גופי תריפת ואל ער פארקויפט די גאנצע תבואה צו כהנים, נאר ער כוונ זייא פארקויפט וואלויול אזויא וניא תרוקה איז נועקט, נוי"ט עם איז גימא איין אנדערער קויפער אויף דיא תבואה נאר כהנים, אונ דיא כהנים קענען דאס אויף גיט אלע סאהל עסין, אויב דער כהן איז סמא סאר ער דאס גיט עסין, אדער אז דיא תבואה נועקט סמא קען ער דאס אויף גיט עסין נוי"ט עם איז אין די חולין צומישט תרוקה היק גופי איהם ספיה נאר פאר דער ציין סאה תרוקה נואם איז אריין געמישט גינארין ואל ער גיט געקען געלט. ווארום תרוקה כוונ ער דאך געבין דעם כהן ואם למעשר ראשון נפלה אונ אויב די סאה תרוקה נואם איז גינען סהור איז צומישט גינארין אין זייניגער וניא הונדערט סאה מעשר ראשון נואם איז גינען סהור אונ פון דיא מעשר ראשון איז נאך גיט געניקען גינארין תרומת מעשר יקרא שם לתריפת פגשו ואל ער געטין דעם

אדער זיא איז צומישט גינארין אין מעשר שני או להקדש אדער זיא איז צומישט גינארין אין תבואה נואם קען האט זייא הייליג גימאקט צום בית המקדש, אונ דיא אלע זאכין איז גיט גינען הונדערט סאה בין ספאין בין סייא דיא אלע זאכין זענען גינען סמא אונ סייא זייא זענען גינען סהור יקטי איז דער דין קען סאר דאס גיט עסין טייל דיא תרוקה סמאה איז אריין געמישט גינארין אין זיי, נאר דאס כוונ גינען ביו עם נועט פארקויפט נוערין ואם סהורה היתה איתה ספאה אונ אויב די סאה תרוקה נואם איז צומישט גינארין אין זייניגער וניא הונדערט סאה חולין, איז גינען תרוקה סהורה יספרי ספנים גופי תריפת ואל ער פארקויפט די גאנצע תבואה צו כהנים, נאר ער כוונ זייא פארקויפט וואלויול אזויא וניא תרוקה איז נועקט, נוי"ט עם איז גימא איין אנדערער קויפער אויף דיא תבואה נאר כהנים, אונ דיא כהנים קענען דאס אויף גיט אלע סאהל עסין, אויב דער כהן איז סמא סאר ער דאס גיט עסין, אדער אז דיא תבואה נועקט סמא קען ער דאס אויף גיט עסין נוי"ט עם איז אין די חולין צומישט תרוקה היק גופי איהם ספיה נאר פאר דער ציין סאה תרוקה נואם איז אריין געמישט גינארין ואל ער גיט געקען געלט. ווארום תרוקה כוונ ער דאך געבין דעם כהן ואם למעשר ראשון נפלה אונ אויב די סאה תרוקה נואם איז גינען סהור איז צומישט גינארין אין זייניגער וניא הונדערט סאה מעשר ראשון נואם איז גינען סהור אונ פון דיא מעשר ראשון איז נאך גיט געניקען גינארין תרומת מעשר יקרא שם לתריפת פגשו ואל ער געטין דעם

אדער זיא איז צומישט גינארין אין מעשר שני או להקדש אדער זיא איז צומישט גינארין אין תבואה נואם קען האט זייא הייליג גימאקט צום בית המקדש, אונ דיא אלע זאכין איז גיט גינען הונדערט סאה בין ספאין בין סייא דיא אלע זאכין זענען גינען סמא אונ סייא זייא זענען גינען סהור יקטי איז דער דין קען סאר דאס גיט עסין טייל דיא תרוקה סמאה איז אריין געמישט גינארין אין זיי, נאר דאס כוונ גינען ביו עם נועט פארקויפט נוערין ואם סהורה היתה איתה ספאה אונ אויב די סאה תרוקה נואם איז צומישט גינארין אין זייניגער וניא הונדערט סאה חולין, איז גינען תרוקה סהורה יספרי ספנים גופי תריפת ואל ער פארקויפט די גאנצע תבואה צו כהנים, נאר ער כוונ זייא פארקויפט וואלויול אזויא וניא תרוקה איז נועקט, נוי"ט עם איז גימא איין אנדערער קויפער אויף דיא תבואה נאר כהנים, אונ דיא כהנים קענען דאס אויף גיט אלע סאהל עסין, אויב דער כהן איז סמא סאר ער דאס גיט עסין, אדער אז דיא תבואה נועקט סמא קען ער דאס אויף גיט עסין נוי"ט עם איז אין די חולין צומישט תרוקה היק גופי איהם ספיה נאר פאר דער ציין סאה תרוקה נואם איז אריין געמישט גינארין ואל ער גיט געקען געלט. ווארום תרוקה כוונ ער דאך געבין דעם כהן ואם למעשר ראשון נפלה אונ אויב די סאה תרוקה נואם איז גינען סהור איז צומישט גינארין אין זייניגער וניא הונדערט סאה מעשר ראשון נואם איז גינען סהור אונ פון דיא מעשר ראשון איז נאך גיט געניקען גינארין תרומת מעשר יקרא שם לתריפת פגשו ואל ער געטין דעם

דעושה הכל תרומה ונחשב כתרומה עמאה וטהורה שנתערב א"כ תרומה פקודה וחולין עמאים נמי שנתערבו יחשב כתרומה טהורה וממנה שנתערבו והיו אסורים באכילה וי"ל דלא דמי ללעיל הכך חולין נעשו כתרומה לאסור לזרים מזה תרומה עמאה רלכך לכהניס נמי אסירי דבין תרומה עמאה אבל הכך חולין דהכא חין נעשים תרומה אלל מכח תרומה טהורה הלכך שריין לכהניס כתרומה טהורה: ב סאה תרומה שפאה שנפלה לתוך מאה חולין מהורין.

ומשחל כתרומה עמאה חלה כדאחד ומאה ולא נעשה עמאה דמומע והחולין טהורים לא יוכבדו לקבל טומאה ולא עמאתן התרומה עמאה: תירום ותשרף. כשם שחם היתה תרומה טהורה תעלה ומחלל כך העמאה חירוס ותשרף והאי תשרף דומיא דתהקב כשחור ויהיו ממנה(א) כששעה שדורסה דאי שריית ליה הנהו ממנה אחי למיכלה דסבור שהיא מותרת ע"י ניטול: העלה והואכל

כדי שלא יהא במקום אחד כביצה: ב סאה תרומה שפאה שנפלה לתוך מאה חולין מהורין. ר"א אומר [ב] תירום ותשרף שאני אומר סאה שנפלה היא סאה שלתה. וחכמים אומרים תעלה והואכל נקודים או קליות או תלוש כמי פירות או תחלק לעיסות [ג] כדי שלא יהא במקום אחד כביצה: ב סאה תרומה טהורה שנפלה למאה חולין שמיאם. תעלה והואכל נקודים או קליות או תלוש כמי פירות או תחלק לעיסות, כדי שלא יהא במקום אחד כביצה: ד סאה תרומה שפאה שנפלה לתוך מאה חולין מהורין. כית שמאי ומהורה אסורה לזרים וממאה אסורה לכהנים מה

(רק דלמי מנתה) אלל סוסי פוסק שהיה הוא ק"ו: [ג] חירוס ופסוק. לביס פסק ב' דפלה פסקם ג"כ טעמא דמריס פשוט גזל כשכע וסכא דתשרף על סוס סהא חין חלן גזל טעם ומה ייסי הכחו פסוק: פשוט דלל פלוני דכני: (ו) אלל לא גזויגין סכא שמה ייסינה כשכע כדלמיס דסכא דמוע קיל לביסיה סכא סכא סכא סכא סכא לטמא סכא סכא ואל קיל חוס ויבס"ג ד"ח מ"ד סכא סכא סכא כולל כפי"ט ועוד דכל עמאי טורס פסי סכא סכא סכא וחי סיטת כמניס) וסא דתשרף ס"ה ב' כסוף תמור': [ג] כדי כו'. ר"ש" בככות (פלוני כש"י סוה על ספלה ומחלל ט"ס חוליה עמאי גזירכ וי"ל גזירכ עמאי ט"ס שפלה לפחות ממאה חולין עמאים דפסן לעיל, טו"ס: (ס) ופסי"ס מחלל נקודים כמ"ס סר"ג שמש

תרומה עליה וחוזרת לשמה הראשון אבל הכל דטהורה נפלה אע"פ שהחולין היו עמאים כשנכביזה חזרה לשם תרומה טהורה כמו שהיתה (ח): ד ב"ש אומרים. דסכרי תרומה עמאה שנתערבה בטורה אינו עולה בא' ומאה כדמפרש

אן וואקער] וועלן זייא ניש קמא ווערין אי יתקלץ לעיסת כדי שלא יהא במקום אחד כביצה אָדער קען זאל פון זייא קנעטין קליינע שטיקלאך וואס יעכער שטיקעל איז קלענער ווי א"י. וועלן זייא ניש קמא ווערין: ב סאה תרומה שפאה שנפלה לתוך מאה חולין מהורין ווען איין סאה תרומה פהא איז גיפאלן אין הונדערט סאה חולין וואס זענען טהור, איז דאך דער דין אז היא תרומה נוערש קמא. אונ אריי דיא חולין איז נאך ניש גינען וואסער זענען זייא נאך ניש קמא גינארין פון די תרומה קמאה רבי אגער אופר מירוס ותשרף זאנט רבי אגלער קען נאל ארויס זעקען סאה אונ קען נאל פאר ברענען שאני אופר סאה שנפלה היא סאה שעלתה ווארם איה נאג. היא סאה וואס איז אריין גיפאלן דיא סאה האט קען ארויס גענוקען. אז זיא וואלט גינען טהור וואלט דר פון זי גיגעסין אונ אז זיא איז קמא זאל קען זי פר ברענען. אזוי זיא אלע תרומה וואס זענען קמא תבטיס אופרים תפלה וואאל נקודים או קליות אונ דיא חכמים זאגן געווען תרומה קמאה דארף קען פאר ברענען אָדער דא אז זייא זענען צוקייטש גינארין מיט חולין מהורים אונ קען האט ארויס גינען איין סאה, אונ קען ווייס ניש צו די סאה איז די תרומה וואס איז אריין גיפאלען אָדער זיא איז חולין, פון קמא דארף קען ניש פאר ברענען נאר ער נעמט ארויס איין קאה אונ עקם זיא מרקען נעם זאל אריי אידר ניש ארויף קוקען וואסער] אָדער ער

עקם זיי גימריקונגע זאנגען או תלוש כמי פירות אָדער ער זאל זיי קנעטין מיט וואסער פון פירות או תתלק לעיסת כדי שלא יהא במקום אחד כביצה אָדער ער זאל זייא קנעטין קליינע שטיקלאך שייג קלענער וויא איין א"י. זייא נאך ניש קמא ווערין, וויא עס שטייט אין יענער משנה: ב סאה תרומה שפאה שנפלה לתוך מאה חולין מהורין איין סאה תרומה פהא איז גיפאלן אין הונדערט סאה חולין וואס זענען טהור, בית שמאי זאגן קען טהור זיי ניש עקסין אונ בית הלל זאגן קען קען זיי עקסין אופר בית הלל לבית שמאי תואיל ומהורה אסורה לזרים וממאה אסורה לכהנים דאמין בית הלל גיזאנט צו בית שמאי ווייל תרומה מהורה איז אסור צו אשךאל אונ תרומה קמאה איז אסור צו א פהגים בה מהורה עלה אף ספאה תעלה אזויא וויא

עממ לקמ: לאחר שהורו. כ"ט לכדי כ"ה משום דהקשו להם כ"ה לכ"ט ומה תרומה טהורה שהיא כמיתה חלל הורים עולה ממאה שהיא בעשה חלל כהן לא כ"ט וחזרו כ"ט להורות כדכרי כ"ה: תירום ותשרף. והשאר מותר: אברה במיעומוה. כיון דהכל תרומה ואין כאלו גזל השכנא אפי' לתרוס אין גריד. והלכה כחכמים: ה' תרומה ורואי. רבי אליעזר לסעמיה דלמרא שאני אומר סאה שנפלה היא סאה שעלתה: אינה מרמעת אלא לפי

חשבון. הסאה שהנביה און בה חלל חלק אחד ממאה תרומה והשאר חולין: אי' מן החשבון. מרמע אלא לפי חשבון. לפי מה שיט הרומה כמאה זו על דמזע בעינן ממה מן החולין ולא בעינן ממה סאה כנגד כל אותה סאה על דמזע שהינה נחשבת כולה תרומה לחסור חולין עניים: ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון. עמ"ס

הרומה שהורה וואס פאלט אריין אין הונדערטס קאל אדוי פיל חולין נוערסט ויא קמל אונ קען קעג די חולין עסקין. אזוי דארף זיין ביי אפאה תרומה קמאה אויב ויא איז אריין גיפאלין אין הונדערטס קאה תרומה שהורה נוערסט ויא קמל אונ קען קעג עסקין די תרומה שהורה אפרי להם בית שפאי האבין בית שפאי גינאנט צוא בית הלל לא ניין. עם איז גיט גלייך איינעם צום אנדערן אס העלי מילין תמלין תמיתין לוי' אה תמיתין די חולין דארפין קמבל זיין דיא תרומה. ווייל חולין זענען גרינג. ויאי זענען מותר צום עסקין צו אלע מענטשן דריבער זענען זיי אין רעם דין אויף גרינג אז זיין זענען קמבל די תרומה וואס איז אין זיי אריין גיפאלין תעלה תרומה תמורה האמירה לורים אה תמפאה אפער תרומה ווייל די תורה האט בייא איר מחמיר גינען אז ויא איז אסור צוא אלע קענטשין נאר צוא אפיהן איז ויא מותר. איז קען ביי רעם דין אויף מחמיר אויב עם איז צוא מישש גינוארין תרומה קמאה נוערסט ויא גיט קמל אונ עם נוערסט אין נאנצין אסור אפילו צו פהנים לאמר שהורו נאכרעם וויא בית שפאי האבין מורה גינען אז עם איז מותר. זאנט רבי אליעזר צו בית הלל קען ואל ארום געקען אין קאה אונ קען זאל פאר גרענען ווארום איה נאג דיא קאה תרומה וואס איז אריין גיפאלין דיא קאה תרומה האט קען ארום גינען. אונ דיא חקמים זאגן קען דארף די קאה גיט ארום געקען נאר ויא נוערסט קמל אין דיא הונדערטס קאה: ה' קאה תרומה שנפלה לפאה נען זיין קאה תרומה איז אריין גיפאלין אין הונדערטס קאה (וחולין הגביהה ונפלה לוי' אפרי אהר אונ קען דיא תרומה שנפלה אין חשבון איז אריין גיפאלין אין אנדערע חולין דארף דארף נאר זיין חולין צוא קמבל זיין אפופצייג חלק קאה תרומה וזיו תמפאז תמטיי אלא לפי חשבון אין די צייט פון דר משנה איז גינען רעד מנהג קען האט פאר געזען אז זיינ אונ קען האט איהר גיבאלשען אזוי זאגט ביו ויא

אריין גיפאלין די קאה האט קען ארום גינען. רעכניט קען דאך די קאה וואס קען האט ארום גינען איז אין נאנצין תרומה. דריבער אז ויא איז אריין גיפאלין אין אנדערע תבואה דארף דארף אויך זיין הונדערטס קאה חולין תמטיי אפרי אהר אונ קען די קאה וואס איז אריין גיפאלין די קאה האט קען ארום גינען. נאר די קאה וואס קען האט ארום גינען איז אין איר נאר דיא איין הונדערטס חלק תרומה דריבער אויך קאה איז אריין גיפאלין אין אנדערע חולין דארף נאר זיין חולין צו קמבל זיין איין הונדערטס חלק קאה תרומה: ה' קאה תרומה שנפלה לפחות ממאה נען זיין קאה תרומה איז אריין גיפאלין אין ווייניגער וויא הונדערטס קאה חולין ונדקש איז דאך צוא מישש תרומה מיט חולין אונ עם איז אין נאנצין אסור ונפלה מן תמפאז חקמים אהר אונ פון די צו מיששע איז אריין גיפאלין אפאה אין איין אנדערע ארש וזין אנדערע חולין בני אליעזר אופי מדפעה תרומה ויא זאנט רבי אליעזר די קאה איז גלייך דיא ויא וואלט גענויעקען תרומה אונ קען דארף נאנצין איהר האבין הונדערטס קאה חולין תמטיי אפרי אהר אונ קען די חקמים זאגן קען רעכניט נאר נאך רעם חשבון וויפיל חולין פריער איז גינען. רבינו אויב די קאה תרומה איז אריין גיפאלין אין פופצייג קאה חולין רעכניט קען אז אין יעדער קאה פון די צויד מיששע איז דיא אפופצייג חלק תרומה. אונ אז איין קאה פון דיא צומיששע איז אריין גיפאלין אין אנדערע חולין דארף דארף נאר זיין חולין צוא קמבל זיין אפופצייג חלק קאה תרומה וזיו תמפאז תמטיי אלא לפי חשבון אין די צייט פון דר משנה איז גינען רעד מנהג קען האט פאר געזען אז זיינ אונ קען האט איהר גיבאלשען אזוי זאגט ביו ויא

שופר סאה כנסה: סאה שנפלה חזי אימב חלל תמטיי ודפסי סהנפלה שבת סרס סיס נוסח: [ד] לא עם ספלו. לנעמד זין סוס טעטל סחולין אס סהנפלה סססוס עכן סחולין קען וסמין סופר סרסס עם לוי' חלל תרומה חין ככס ססין סרסס כ"ט לכסני' נכס וסובלי מילינעוויס, סירוס: ס) כדפסן

עסק לתוך עסק אחרת של חולין וחמתה אינה אומרת אלא לפי חשכון שאור של תרומה שמעורב בה ולא מתסרס אחרונה אל"כ נפל מן הראשונה שיעור גדול כל כך שיש בשאור של תרומה המעורב בה כדי לחבון התרומה בלא נירוף החולין המדומעין : ואין הגמים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבונו המקוה בלא עשירי ואחד סאה (י) מי גשמים ממלא כבחה תשפ סאה ופוחקן למקוה דרך המשכה וכן סהורין ואמ"ל

כפסוק ד' פ"ב דפרקט: (י) ולא דוקא אלא כל שיש יומם משפסו ע"י מי (סוקולן י' פסלס: כ"ו) סבל קלה סתק (ים): (ג) וסלסס דשנעל כסנניס: סנניס סוקולן וספרוקס כולס נשפלת סוקל סוכי סל כסוקס כ"י כ"ס סל סוקולס ו' סל סוקולן סרסכ"ד: (כ) ודכרנען לל סניקן כ"י כ"ס

עשירי סאה מים שאובין סאה שס רוב שיעור מקוה ממי גשמים, והלכה כחכמים: ז הנביאה. כדון תרומה שנונה בחדל ומה: הרי זו פורתה. ורבי לפרוס עד שתרבה תרומה על החולין דכיוו עד שיפלו שס ל"ל של תרומה (יא) אבל מהלע עד מהלע שרי (יב): ז עד שנפלה אחרת. סאה אחרת של תרומה: והרי זו אסורה. וכמו שפסלו בכת אחת דמי: ור"ש כותרי. כשלא נודע לו נטילה ראשונה עד שנפלה שניה מודה ר"ש דכחול לפסלו בכת אחת דמי כתי פליגי היכל לנדעו לו בנתיים ולא הספיק להרים עד שנפלה אחרת ר"ש סבר לכיון דעומד להרים כמורס דמי ואזול

אין שפאק וזיער ניטוארין, אונ די טייג פלענגט סען גיט געוין נאר סען פלענגט פון איהר געקען שטיקלאה סען נאל מיט זיי וזיער סאכין אנדערע טייג, זאגט די משנה אויב עם איז אריין גיפאלין אשטיק וזעקע טייג פון תרומה אין אטייג פון חולין, אונ די טייג פון חולין איז וזיער ניטוארין פון דיא טייג פון תרומה, איז דיא טייג פון חולין אסור, אונ אויב עם איז אריין גיפאלין אשטיק פון דיא טייג אין אנדערע טייג פון חולין אונ עם האט די אטייג טייג אויך וזיער ניטאכט, זאגט סען גיט אס וקען רעכניג דיא ערשטע טייג וזאט אין איהר איז אריין גיפאלין די תרומה גלייך וויא זיא וואלט גיטוארין אין גאנצין תרומה אונ אז פון איהר איז אשטיקעל אריין גיפאלין אין אנדערע טייג פון חולין אונ עם האט איהר וזיער ניטאכט ואל זיא אין גאנצין אסור ווערין, נאר קען באר כעכניג גאלין חשבון, אויב אין דער שטיק טייג וזאט איז אריין גיפאלין אין דיא אנדערע חולין איז אין איהר דא אזוי פיל פון די תרומה אז די שטיקעל תרומה גאלין וואלט אריין גיפאלין אין דיא אנדערע טייג וואלט דיא טייג וזיער גיטוארין פון איהר אליון, איז דיא גאנצע אנדערע טייג אסור, אונ אויב אין דער שטיק טייג איז נאר דיא פון די תרומה אז די תרומה וואלט נאר קענען וזיער סאכין אין העלקס אדער אדרשיל אדער אפערשיל נאך ווייניגער אדער נאך קערהן פון די אנדערע טייג, נאך דעם קשבון ווערט אזוי אשלק אסור פון די אנדערע טייג אין הפים שאטיגס פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון ווען אין המקוה איז גינען עת הטהר וויא צוואנציג סאה רענין וואקער, אונ ער האט אריין גינאסין דורך רינגען לשעפסע וואסער ווייניגער וויא צוואנציג סאה עם ואל זיין צו וואקען פערציג סאה, קען קען זיך סובל זיין

אין דער מקוה, אונ אויב עם איז גינען רענין וואקער גלייך צוואנציג סאה אדער נאך ווייניגער נאר קען גיט דער גיסין מיט גישעפסע וואקער ביו פערציג סאה: ז סאה תרומה שנפלה לפסח ווען איין סאה תרומה איז אריין גיפאלין אין הונדערט סאה חולין תבנית אונ קען האט איין סאה ארויס גינעקען איז דאך דיא חולין סוקר גיטוארין וויא דער דין איזו ונפלה אהת נאכדעם איז אין דיא הונדערט סאה חולין אריין גיפאלין נאך איין סאה תרומה תבין סוקרת עד שתרבה תרומה על החולין קען נאך אסאל ארויס געקען איין סאה אונ די חולין ווערין סוקר, אונ וויפיל סאהל איין סאה תרומה נאל אריין פאלין אונ עם נאל אלץ סוקר ווערין, ביו פופציג סאה תרומה, אדער אז עם וועט אריין פאלין א איין אונד פופציג קסטע סאה תרומה אינדי תבואה איז שוין אין גאנצען אסור, סאקער דיא וואס ער האט פריער ארויס גענוקען זענען גינען חולין אונ די תרומה איז געבליבן אין דאך שוין דא איין אונד פופציג סאה תרומה אונ פוסף ציג סאה חולין ווערט שוין גיט סוקר: ד סאה תרומה שנפלה לפסח ווען איין סאה תרומה איז אריין גיפאלין אין הונדערט סאה חולין ולא הספיק לתבניתה עד שתרבה תרומה אונ איינדער ער האט צייט גיהאט ארויס צו געקן די איין סאה איז אריין גיפאלין נאך איין סאה תרומה תבין סוקרת וויא אטייג איז אין גאנצין אסור ווארום עם איז גלייך וויא דיא צוויי סאה וואלט אין גיפאלין מיט איין סאהל ווערין וויא גיט גטל אונ כפי שקעוין איז סתיר ווייל ער האט גיטואקט פון דער ששקער סאה אז זיא איז אריין גיפאלין אונ ער האט אריין גיטואקט ארויס געקען איז גלייך וויא זיא איז שוין ארויס גינעקען גיטוארין, אונ די אב דערע סאה איז אריין גיפאלין נאר אין הונדערט חולין, דריקער איז אין גאנצין סוקר נאקער אז ער

הפגל וכו' ל דפגני וצפי רביים חף מדככני ס"ס דמד הפגים
 א"ל שלל יסל פדיין רוב חולין דכל סלס סגנביס א"ל שלל
 יענה עמון עזן סכרומה ס"כ"ש: (יג) ולא סיס כעכסל פיטור
 נכחמלס שלין זס אלס שגחלס פ"י זס שפונן סכסיפס סיס
 יוזכר עגס ספיו סכוכין: [ס] אלס ידוע כ"י. וכיפסל לל
 יפון סס ידוע שפסטיס א"ל
 ספוט סלכז עגוס לרף ע"ג
 דספולס על חולין מכוסס
 וספוקס סחולין נכמסס משיער
 מלכדקססולס סחולין עס סחולין
 נכסל סמכוסס וכסיפס לינו
 מלכדקססולס ס"י. מו"מ: [ו] מנהיג
 כ"מ סלכז מוזכר עטני עגנבס
 סמכוסס יסיס סככר ע"ג
 סחולין חכר סכילס סמכוסס
 מוזכר וכו' ע"מ סכילס סכוכ
 עטני מוזנעס, סכ"מ:

לעטמיה דלית ליה בעלמא כל העומד לזרוק כזרוק דמי
 וחכ"ל השתא מיתה לא הורמה והלכה כחבמים:
 זו ומהנן. כולן בנת אחת ופתחו לה אמרינן חולין פתחו
 ולא התרומה ואין כאן מלה ואחד ואסור: ואם ידוע
 שהחטים של חולין יפותר
 משל תרומה מותר
 דעל חולין הותרו ושל
 תרומה לא הותרו ויש כאן
 אחד ומלה ושל"ג דמעיקרא
 נאסרו מזו והותרו בסמיכה
 ואפי' לכתחלה יכול לעטון
 כדי להתייר (יג) : ואם
 מוזכר אסור. הקטבו רבנן
 לפי שכלל חיסור לכתחלה וה"ל לכל חיסורים שנתעבן שבעלן
 כמודד שהן אסורים :

קאמ גיב גיוואוקס פון רעד ער שפאעד קאָה פיו די
 אנדערע קאָה איז ארביין גיפאלין זענען אסור דיא
 גיאָדע הונדערטס אונ צווייא קאָה: מ גיפא תרומה
 שנפלה למאח (וען איין קאָה תרומה איז ארביין גיפאל
 ל"ן איז הונדערטס קאָה חולין וספחה אונ אונ ער
 האמ דיא הונדערטס אונ איין קאָה צו מאלין אונ
 נאך רעם מאלין איז ניקא הונדערטס אונ איין קאָה
 מעהל קשם שפחה חולין דך פתחה התרומה וספחה זאנין
 מיד אזוי ווי עס איז ווייניגער גינוארין פון די חולין
 אזוי איז ווייניגער גינוארין פון די תרומה אונ נאך
 רעם זעלביגען השבון איז איצט אויך דיא חולין
 הונדערטס מאל אזוי פיל ווי תרומה אונ עס איז הותר
 סאח תרומה שנפלה לפחות ספחה אויב איין קאָה תרומה
 איז ארביין גיפאלין אין ווייניגער ווי הונדערטס קאָה
 חולין וספחה הותרו אונ ער האמ זייא צו מאלין אונ
 עס איז מערער גינוארין קשם שפחה חולין דך הותרה
 תרומה וספחה זאנין מיד אזוי ווייא דיא חולין זענען
 קער גינוארין אזוי זענען דיא תרומה אויך מערער
 גינוארין, אונ אזוי ווייא פריער איז גיט גינוען אין
 די חולין הונדערטס מאל אזוי פיל ווי אין די תרומה
 אזוי איז איצט אויך ניקא ואם ידוע שחתטים של חולין

קאמ גיב גיוואוקס פון רעד ער שפאעד קאָה פיו די
 אנדערע קאָה איז ארביין גיפאלין זענען אסור דיא
 גיאָדע הונדערטס אונ צווייא קאָה: מ גיפא תרומה
 שנפלה למאח (וען איין קאָה תרומה איז ארביין גיפאל
 ל"ן איז הונדערטס קאָה חולין וספחה אונ אונ ער
 האמ דיא הונדערטס אונ איין קאָה צו מאלין אונ
 נאך רעם מאלין איז ניקא הונדערטס אונ איין קאָה
 מעהל קשם שפחה חולין דך פתחה התרומה וספחה זאנין
 מיד אזוי ווי עס איז ווייניגער גינוארין פון די חולין
 אזוי איז ווייניגער גינוארין פון די תרומה אונ נאך
 רעם זעלביגען השבון איז איצט אויך דיא חולין
 הונדערטס מאל אזוי פיל ווי תרומה אונ עס איז הותר
 סאח תרומה שנפלה לפחות ספחה אויב איין קאָה תרומה
 איז ארביין גיפאלין אין ווייניגער ווי הונדערטס קאָה
 חולין וספחה הותרו אונ ער האמ זייא צו מאלין אונ
 עס איז מערער גינוארין קשם שפחה חולין דך הותרה
 תרומה וספחה זאנין מיד אזוי ווייא דיא חולין זענען
 קער גינוארין אזוי זענען דיא תרומה אויך מערער
 גינוארין, אונ אזוי ווייא פריער איז גיט גינוען אין
 די חולין הונדערטס מאל אזוי פיל ווי אין די תרומה
 אזוי איז איצט אויך ניקא ואם ידוע שחתטים של חולין

גמרא כרכות דף נה ע"א

סלכס ס' כלס כלי סמילון רחסר דעלכות דכילס אלף לחר

ואמר רב יהודה שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם. מי שנותנין לו ספר
 תורה לקרות ואינו קורא, כוס של ברכה לברך ואינו מברך, והמנהיג עצמו ברכנות. ס"ח לקרות

ואמר רב יהודה נאך האמ רב יהודה גיוואוקס שלש
 דברים מקצרו ימיו ושנותיו של אדם דרייא זאכין
 קורען אפ די מענ אונ ריא יאקרין פון מענטשין
 מי שנותנים לו ספר תורה לקרות ואינו קורא מענטשין
 וואס מען גיט איהם אספר תורה ער זאל לייגען
 אונ ער וויל גיט לייגען. דרייטו ער מען לייגען
 אין דיא ספר תורה אונ מען בעט איהם ער זאל
 לייגען אונ ער וויל גיט לייגען. אכער מען

דופס איינעם צו דיא ספר תורה וקען גיט איהם
 מעלה אונ ער וויל גיט זיין מס של דברך לברך זיין
 דברך אכער מען גיט איינעם אפוס צום מענטשין
 אונ ער וויל גיט מענטשין והמנהיג עצמו ברכות
 אכער ער פירט זיה מיט דרויקקייט, זאגט דיא
 דברא פון וואמען ווייסין מיר ספר תורה לקרות זיין
 קורא אז מען גיט איינעם אספר תורה צו לייגען
 אונ ער וויל גיט לייגען ווערס אפגעקורץ זיין

ואברכה מברכך. והמכרך נכרת המזון מכרך לנעה"ב:
 יוסף מת קודם לאחיו. לכתוב וימת יוסף וכל
 אחיו: צריבין רחמים. לרכוס עיסק רחמים זכואו
 לפי סהס בידו של הקדוש ב"ה ואין להם רשות לכה ללא
 נרשותו: ראה קראתי בשם. רמה מסמע הען כלכך מן
 שלשה עריבין רחמים. אמר רב יהודה אמר רב
 וחלום טוב. מלך טוב דכתוב פלגי מים לב מלך

ואינו קורא דכתוב כי היא הייך ואורך ימיך. כוס
 של ברכה לברך ואינו מברך דכתוב ואברכה
 מברכך. והמנהיג עצמו ברכנות דאמר רבי אבהו
 בר חנינא מפני מה מת יוסף קודם לאחיו מפני
 שהנהיג עצמו ברכנות. ואמר רב יהודה אמר רב
 שלשה עריבין רחמים, אמר רב טוב, שנה טובה,
 ביד ה'. שנה טובה דכתוב דכתוב המיר עיני ה' אלהיך
 בה מראשית השנה עד אחרית שנה. חלום טוב
 דכתוב מבריו עליהם הקב"ה בעצמו. ואין הן, רעב
 ה' לרעב וגו'. שובע דכתוב וקראתי אל הרגן
 והרגנו ואתו. פרנס טוב דכתוב ויאמר ה' אל
 משה לאמר ראה קראתי בשם בצלאל וגו'.
 רבי

מעג און וייגע יאהרין דחתיב ווארום עם שפטיים
 אין פסוק משה רבינו האט גינאנט צו דיא ווידין
 איהר ואלט לערנען הורה פי היא הייה ויהיך וידי
 ווארום ריא הורה לערנען דאם איז דיין לעבין
 און די דערליינגערונג פון דייע מעג פארשטייען
 מיר אקער רער וואס לעריגט קיין הורה וועט ער
 גיט לאנג לעבין. און אז ער פארשעמט די הורה
 מען גיט איהם צום לערנען און ער וויל גיט
 לערנען, וועלן זייגע יאהרין געוויס אפגעקורצט
 ווערן, זאגט די גמרא פון וואנען ווייסן מיר אז
 קען גיט צוא אריינס כוס של בדיקה לכה ויאני קרה
 אפוס צום קענקאשין און ער וויל גיט קענקאשין
 ווערן איהם אפ געקורצט וייגע יאהרין דחתיב
 ווארום עם שפטיים אין פסוק ויברכה מברכה הקב"ה
 האט גינאנט צו אברהם אבינו איה וועל קענקאשין
 די קענקאשין וואס וועלן דיה קענקאשין, און אזוי
 שיהת הקב"ה צו אלע קענקאשין ווער עם קענקאשט
 זיין סקר ווערט ער גיגענקאשט פון הקב"ה, און
 דער מעגש וואס גענקאשט נאך זיין עסקן קענקאשט
 כה דאך דעם בעל הבית און אלע יודין, וואלט
 ער אויך גיגענקאשט גינאנט און אז ער וויל גיט
 קענקאשין וועט ער גיט גיגענקאשט ווערן, און אז
 הקב"ה געמט אנועק זיין השגחה ואכתונג געבונג
 פון אפענקש וועט רער קענקאש גיט לאנג לעבין
 זאגט די גמרא פון וואנען ווייסן מיר וחסדיה גמט
 גבניה רער וואס פירט זיה מיט גרוסקייט וועט
 גיט לאנג לעבין דאפר רבי תא גבני תניא ווארום
 כבי קמא בר תניא האט גינאנט מפני מה פת יוסף
 מוסד לאחיו פאר וואס איז יוסף גישאראבין פריער
 פאר זייגע ברידער מפני שהנהיג עצמו ברכנות ווייל
 ער האט זיה געפירט מיט גרוסקייט זאפר רב ויהי
 זאפר רב נאך האט גינאנט רב יהודה פון רב'ים
 ווענין שלשת זריבין תמים אויף רבייא זאכין דארף
 מען געמין פון הקב"ה, ווייל די רבייא זאכין האט
 הקב"ה גיט גיגעבן צו דער נאטור נאר דאם איז
 שפענדיג אין זיין האנט, דאס זענען ריא רבייא
 זאכין סוף שנה טובה וחלום טוב עם זאל זיין
 אנושער סוף און אנוש יאהר און אנושער חלום,
 זאגט די גמרא פון וואנען ווייסן מיר סוף טוב אז

אנושער סוף רער סוף נאל גוט זיין איז אין די
 האנט פון הקב"ה דחתיב ווארום עם שפטיים אין
 פסוק פלגי מים לב סוף ד' אזוי ווי קען קען ציהען
 די וואסער פון אקטואל אין זענער זייט וואו היין
 קען וויל, אזוי איז די הארץ פון סוף אין די האנט
 פון הקב"ה וואו היין הקב"ה וויל גיגט ער זיין
 הארץ צוא שלעקטין ארער צוא גוטין, פון וואנען
 ווייסן מיר שנה טובה אז דער יאהר זאל זיין גוט
 אדער שלעקט איז אין דיא האנט פון הקב"ה און
 גיט מיט דער נאטור דחתיב ווארום עם שפטיים אין
 פסוק תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית שנה עד אחרית
 שנה די אויגין פון הקב"ה קוקן אין די לאנג פון
 אנהייב יאהר ביו צום סוף יאהר, פון אנהייב יאהר
 ביו צום סוף יאהר גיט אכטונג הקב"ה אויף דיא
 תבואה פון דעם לאנד, וויא אזוי זיא זאל וואקסן,
 פון וואנען ווייסן מיר חלום טוב אז אנושער חלום
 איז אין דיא האנט פון הקב"ה דחתיב ווארום עם
 שפטיים אין פסוק ותחליפני ותחניני רער סוף תוקרהו
 האט גינאנט צוא הקב"ה דוא וועמט סוף מאבין
 חלוקין און וועמט סוף לאינו לעבין, זעהן מיר אז
 הקב"ה מאכט חלוקין דיא חלומות פון קענקאשין
 זאפר רבי יהון שלשה פריים פריין עליהם הקב"ה גמט
 רבי יתרון זאגט אויף רבייא זאכין רופט אויס
 הקב"ה אליין זאלי מן דאם זענען ריא רבייא זאכין
 רעב ושובע ופרנס טוב אויף הונגער און אויף זעמ און
 אויף אנושען פרנס ואפירער פון אשטאמא, פון
 וואנען ווייסן מיר אז הקב"ה אליין רופט אויס
 אויף רעב הונגער דחתיב ווארום עם שפטיים אין
 פסוק פי קמא ה' לנגע ווארום הקב"ה האט גערופין
 עם וועט זיין הונגער, פון וואנען ווייסן מיר אז
 הקב"ה אליין רופט אויס אויף שובע זעמ דחתיב
 ווארום עם שפטיים אין פסוק הקב"ה האט גינאנט
 וקראתי אל תהון ותביתי איתו איה האב גערופין צוא
 דעם קארין און האב איהם גישעקרט, פון וואנען
 ווייסן מיר אז הקב"ה אליין רופט אויס אויף פרנס
 טוב אנושען פריער אין אשטאמא דחתיב ווארום עם
 שפטיים אין פסוק ויאמר ה' אל משה לאמר גאט האט
 גינאנט צו משה ער זאל זאגן צו די ווידין ראה קראתי

רבי יצחק אין מעמידין פרנס על הצבור אמ"כ נמלכין בצבור, שנאמר ראו קראה' בשם בצלאל. אמר לו הקב"ה למשה משה הגון עבדך בצלאל, אמר לו רבש"ע אם לפניך הגון לפני לא ב"ש, אמר לו אעפ"כ לך אמור להם לישראל, הלך ואמר לישראל הגון עליכם בצלאל, אמרו לו משה רבינו אם לפני הקב"ה ולפניך הוא חגון לפנינו לא ב"ש:

בשם בצלאל יעה איך האב גירופין מיט דעם גאמען
 בצלאל ער זאל מאכין דעם משפךן אפר בני יצחק אין
 מסטרו פרינס על הצבור זאל אם פון נמלכין בצבור רבי
 יצחק זאגט קען קאר גיט מאכין אפירער אין
 אשקאט סידין קען זאל פרעגין ביי די קענטשין
 פון שקאט אויב זיי ווילן דעם קענטש, אונ אויב
 די קענטשין פון שקאט ווילן אים גיט, קאר ער
 גיט זיין ויער פירער שטייט ווארים עס שטייט אין
 פסוק משה האט גיזאגט צו די יודין ראי קרא' ה' בשם
 בצלאל יעה' גאט האט גירופין מיט דעם גאמען
 בצלאל אפר לו הקב"ה למשה גאט האט גיזאגט צוא
 משה משה הגון עבדך בצלאל משה בצלאל אי דיר גי-
 פעלין ער זאל מאכין דעם משפךן צם לו האט משה
 גיזאגט צו הקב"ה רכונן של עולם אם לפניך הגון לפני

וזהו פנחס דף רמ ע"א ת"ת דלגילות יוד הא ואו הא

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי וגו'. כתיב (ש"ט טו) החפץ ליי' בעולות וזבחים כשמוע בקול יי' וגו'. לית רעותא דקב"ה דיחוב בר נש ועל חוכיה יקריב קרבן אלף קרבן דליהו כלי חוכיה דא היהו קרבן שלים וחקרי שלמים וקרבן תמיד חוף הכי ווע"כ דמכטר על חובין: רבי אבהו פתח (תהלים נא) זכתי אלהים רוח נשכרה וגו'. האי קרא חוקמה דרעותא דקב"ה לא אתרטיב בקרבן דכ"ג על חוכיו אלף רוח נשכרה. וכתי נשאל לא ידעי מחי קאמרי והכי משנגח מכונינא קדישא דכד אחי ב"ג לאסתחבא בחוכיו אמתיך עליה רוח מסטר דמסאבא וחתמתי על ב"ג ושליט עליה לכל רעותא וההוא סטרא מסאבא אתגבר בחיליה וחתחק ושליט עליה לרעותיה. אחי ב"ג ושליט עליה לאתדבא. מדכאון ליה. בזמנא דהוא בני מקדשא קיים חקריב קרבניה כל כפרה דליה הלייא עליה עד דאתחרכ ותרב לההוא רוח מנו גלותא דליה ומאידך ליה ודא הוא תכירו דההוא דרגא דמסאבא. וכד אתכר ההוא רוח מסאבא וקריב קרבניה דא היהו דאתקבל ברעוה דקרא יאות וחי לא אתכר ההוא רוח לאו קרבניה כלום ולכלבי חתמטר דהא קרבנא דא לאו דקב"ה אלף מכלבי. ובג"כ זכתי אלהים כדקא יאות רוח נשכרה דיתכר ההוא רוחא מסאבא ולא ישלוט. וע"כ מאן דיחבר ליה כדקא יאות עליה כתיב (שם עח) רוח הולך ולא ישוב. ליהוי ההוא נכרא כדאסתחא דלא יחוב לנביה למלמן. הה"ד ולא ישוב. לב נשכר ונדכה ההוא נכרא דלא אתגחי ולא חתנגע בעטגון דעלמא חלשם לב תכזה ביקרא היהו לנביה:

מוטר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן קפ קמא קשב.
 אל יבא חסד כצקום שזוללים כשיש לסם נסמ:
 אחר מילג נסמ וסיה נוסא את כספו. כל נשי חסם נסמ ולי
 ולברית קורש ברוך אתה ה' מקדש השבת, ביום טוב

אל ישב אדם בקיום שאוכלים בנפש חסם בשת קען זאל
 גיט ויצען געבין קענטשין ונאם, עסין אויב
 די קענטשין שעקען זיך מיט ויער עסין, דהיינו
 איינער עקט אפראקטע עסיגן ווארג אונ, ער שעקט
 זיך מיט זיין עסין. אדער איינער עקט אמייערע
 עסין אונ, ער וויל גיט קענטשין זאלין וויסען אז
 ער עקט אמייערע, עסין. זאל קען אנועק גיין
 איצט פון יעקעמס שמוב אחר הייל שבת ויהי נושא
 את כספו איינער האט קחלל שבת נייען אונ האט
 גיטראגין בייא זיך געלט אום שבת בא לפני חסם
 לחרות תשובה אונ, ער איז געקוקען צו אלדן, ער

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב.
 (א) שבת ולא הוציר בשבת או ביו"ט קרושת היום.
 אם גובר קורם שיתחיל בברכה רביעית, בשב"כ
 אומר ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל לאות
 (א) שבת ולא הוציר בשבת או ביום טוב קדישת היום אויב
 שבת האט ער פארגעסין צוא זאגין אין
 קענטשין רצה והחליצנו, אדער יום טוב האט ער
 פארגעסין צוא זאגין אין קענטשין יעלה ויבא אם
 גברי קורם שיתחיל בברכה רביעית אויב ער האט זיך
 דערקאנט איינער ער האט אנגעהויבן זאגן דיא
 פעקע קרקה, הטוב והימים בשבת אויב עס איז
 שבת אונ ער האט פארגעסין צוא זאגין רצה אייב
 זאגט ער ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל
 לאות ולזכרית קודש ברוך אתה ה' מקדש השבת
 ביום טוב אונ אויב עס איז יום טוב אונ ער האט

אומר ברוך אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה ברוך אתה ה' מקבש ישראל והמונים, ומתחיל בברכה רביעית וגומר, ואם נזכר אחר שהתחיל בברכה רביעית פוסק וחוזר לראש שהוא ברכת הון: (ב) בראשי חרשים שבה ולא אמר יעלה ויבא, אם נזכר קודם שיתחיל בברכה רביעית אומר ברוך אשר נתן ראשי חרשים לעמו ישראל לזכרון, ולא הותם כה, וכתחיל בברכה רביעית וגו'. ואם נזכר אחר שהתחיל בברכה ובזוים שבה, ולא הזכיר הענין בברכה הסוּן אינו חוזר:

פסוק אמר לים כספך או שויו חלק לפטים כמפתישים לקבל זרקס. ולא כלם לתת. וגם פסוק לא אכר לו תפוסם מלמס: מעשה כספך אדש פטים אחר מניסו ומדבר לו דברים רעים אמרו לו כהכל נכסה לו כוונתם אחר לם כל מטשו למרו נכסה כשכיל עלה יעשה למחרים אמר לם מעני קלמרו וכן המשו אמרו כולל ולמי וכן נכס למקוים כשכיל כך כמלמטמו אמר כמפסכם מני ככל כל היום מקול מחרף ומנרף של משינו לא לכל דבריו. סרי כחיד וסלמס מלמס עמל מכל פלמס. וכנדרו למרו לא קס כילו עוד נכסה, וכמיכ אלרי ס' רביעית גומר אותה ואינו חוזר, וכן בהש'ם ובחנוכה

פארנעסין צוא זאגין יעלה ויבא איפר זאגט ער ברוך אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה ברוך אתה ה' מקבש ישראל והמונים ומתחיל בברכה רביעית וגו' ואם נזכר אחר שהתחיל בברכה רביעית פוסק וחוזר לראש שהוא ברכת הון: (ב) בראשי חרשים שבה ולא אמר יעלה ויבא, אם נזכר קודם שיתחיל בברכה רביעית אומר ברוך אשר נתן ראשי חרשים לעמו ישראל לזכרון, ולא הותם כה, וכתחיל בברכה רביעית וגו'. ואם נזכר אחר שהתחיל בברכה ובזוים שבה, ולא הזכיר הענין בברכה הסוּן אינו חוזר:

זאל אים דערנען ווי אזויא ער זאל טאהן פשוהה זאפ ליה האט דער למרן גיזאגט צו איהם פספס או שויו חלק לפטים כמפתישים לקבל זרקס האט געלט וואס רוא האקט גימראגין אום שבת ארער אנערבע זאכין וואס וועלן ווערם אזוי פיל געלט זאלמטו צו טיילין צו אעלעקע ארבעקע לייט וואס שפעלען ויה צו פעקען זעקרה ולא רצה לתת האט דער מענש גיט גיזאלמט געבין ונס החכם לא אפר לו השוכה אהת אונ דער למרן האט איהם גיט גיזאגט איין אנדער פשוהה מעשה בחסור אדו שהיה אדו כפיישו ויבדור לו דברים רעים עם האט אפאמאל גימראפין איינער האט פארשעקט אחקיר אונ ער האט צו איהם גיבעט שלעכטע ביידי אפרו לו תקחל מעשה לו נושא ונגור עלי תם האבין די מענטשין פון פשוהה איהם צום חסיד מיר וועלין גור זיין אפרם גיזאלמט מענטש וואס האט דו פארר שעקט אפר לם אל מעשו האט דער חסיד צו זיין גיזאגט איהר זאלט דאס גיט טאהן אפרו האבין די מענטשין גיזאגט צום חסיד מיר וועלין דאס גיט טאהן פון דיגענווענין געשט בשכיל שלא יעשה לאהרים נאר מיר וועלין דאס טאהן איהם כחברים זיין ער זאל גיט אזוי טאהן צו אנדערע מענטשין ער זאל גיט נאך אנדערע מענטשין פארשעקען אפר לם האט דער חסיד צו זיין גיזאגט אפרו האבין איהר ובו מעשו איהר זאלט לערנען פון מיר איהר זאלט אויך אזוי טאהן זאגן סובל זמיני גיט לם לתקופם אזוי וויא איך ליידי אונ איך לאו אייך גיט איהר זאלט אייך קרנען פון מייגענווענין בשכיל דך פשוהה אה תרפוקם מי ככל כל היום מקול מחרף ומנרף דריבער אז איהר וועט הערין איינער פארשעקונג פון אשעקעמין מענטש אפילו אנאנדע טאג ער וועט אייך פארשעקען אונ געט אייך זיך לען על פיישו לב לכל דבריו זאלט איר גיט טאהן איינער האבין צו זינען אלע ביידי חבי גיט וואיש משה עני פאר מכל אדם עם שפטים אין פסוק אונ דער מענטש משה אוי גיזען ביי זיך גיבערער פון אלע מענטשין וואס זענען אויף דער ערד ויגדרו אפרו לא קס כילו עוד נכסה אונ גענין דעם שפטים אין פסוק אזוי אנביא ווי משה אוי גיט גיזען וימיכ אפרו ה' חלמי אונ עם שפטים

אין פסוק איהר זאלט גיין נאר הקב"ה, איהר

נלכו וכפינו הסתפי מעולם אטריש סהסוק:

אזלט מאהו וויא הקב"ה מרהם וקתיב אונ עם
שמיים אין פסוק הקב"ה האט גינאנט החשתי
מעולם אטריש איהאק איה האב אייביג געשוויגען
אונ וועל ווייטער שנוייגין אונ וועל מיה שטארקין

אונקרום

שפמים יום ב תורה

לחמשיק סתית דריא יהוה נפשי יה יהו יהוה רוח יור הא ואו הא נשמת יהוה חיה יחיה ו דמלי יוד אל ים בין
שבשטיה בניקוד חולם

ב פי ימצא בקרבך באתר שעריך
אשר יהוה אלהיך נתן לך איש
או אישה אשר יעשה את הרע
בעיני יהוה אלהיך לעבר בריתו
ו יקך ויעבד אלהים אחרים
וישתחו להם ולשמש או לילת או
כל צבא השמים אשר לא
צויתו: והגדלך ושמעת ודרשת
היטב והנה אמת נכון הדבר
נעשתה התועבה הזאת בישראל:

ב ארי ישתבח פינך
בחדא מן קרנך די יי
אלהך יהב לך גבר או
אתתא די יעביד ית
דביש גדם יי אלהך
למעבר על קמיצה:
י נאל ופלח למענות
עמיא וסגיד להון
וקשמשא או לסיקרא
או לכל חילי שמיא די
לא פקדית: י ויתחני
לך ותשמע ותתבע
יאות והא קושמא פיון
פתקא את עבדי ית
תועבתא דדא בישראלי:
ת"א שערך. כתיבות מס: וילך
וישכר. מגילת ט ססכדין
ס: וסגד לך. סס ט:

רשי

שפתי חכמים

ק ר"ל דקלא משמע שהק"ם לא זיה לוס שסיו בעולם א"כ
אלוים סן שט"כ נכרלו ווס אזיו לכך מפרש לעבדס ר"ל שלג
זויה לעבוד: ר שלג מסטב לפתש הקרא היס אמת נכון דעבר
סייני ט"א כל מר טכיון סול בעודס ט"א ל"ס מכוון ספדוס
כלומר נכון כפי סעדים כלש חקתס: ש ר"ל הינו ספי שערך
דכתיב כלן: ת דכתיב כי ימלא כקירין כלחד שערך פס
לסן: שערין שער שעבד בו אף כלן לשער שעבד בו א" ס'
לטיך ולא ירפסו להכרך ככרנט על מזוס סתן וכשפירך:

אף שערך האמור למטה שער שעבד בו. ותרנומו א לקריוך:
פודוש לתורת אלהים
(ב) כי ימצא בקרבך אז עם וועט גיפונען ווערין
צווישן דיר גאבתי שערך אין אייגע פון ביינע
לשטעט אשר וואס גאט בייך גאט וועט דיר געבין
איש אבאנס פערנאון אדער אאשה אשר וואס וועט
מאהן דאס פייני געניי אין גאט בייך גאטס אויגין
לעבור ביהוה ער וועט גיט האלמין דעם ברית וואס
גאט האט מיט אייך פורת ברית גינען אז איהר
נאלט גיט דינען עבודת פוקבים: (ג) ויקך אונ ער
וועט גיין דינען פערקנדע עבודת פוקבים וישפתי

וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִישׁ הַהוּא אֹרְ
 אֶת־הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשָׂו
 אֶת־הַדָּבָר הַרַע הַזֶּה אִל־
 שְׁעָרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אֹרְ אֶת־
 הָאִשָּׁה וּסְקַלְתָּם בְּאֲבָנִים וּמָתוּ :

ה ותפקי ית גברא
 הוואו ית אהתא התיא
 די עבדו ית פתגמא
 בישא הדין לתרע בית
 דינה ית גברא או ית
 אהתא ותרגמינון
 באבניא וימותון :
 תיא ויולתת את האיש סווא סופס
 כן וישנו אל שמעך כמכות
 מם :

פירוש לתורת אלהים

עם איו גינוארין גימאהו דיא אומנוערדיגע ואך
 צווישין דיא ישראל : (ה) והוצאת את האיש ההוא או
 את האשה החיה ואלקמו אוים ציען דעם מאן ארער
 דיא אשה אשר עשו את הדבר הרע הזה (ואם זייהא
 האבין גימאהו די שלעכטע ואך אל שערי צו דיין
 מוער פון דיין שמאט את האיש דעם מאן ארער
 דיא אשה וסקלם באבנים און דוא ואלקם זייהא
 פרשטייגען מיט שטייגער און זיי ואלן שמארבין :

נביאים ישעיה נא

תרנום

לחמשיק מנ"ח דו"א צבאות נפש צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנצח ארני נשמה דהוד יהנה חיה
 יחיה דנצח דרה חיה יחיה דהוד אל שם ב"ן שבעשית :

א לית דמנחם לה מקל בגין
 דילדה ולית דמסמיק בידה
 מקל בגין דרביאת : ב מרפין
 עמו אהתא עלך ירושלם לא
 יבילית למיקם ביה פד ארבע
 יחתון עלך בינא וחקריא
 וקפא וחרבא לית די
 מנסינה אלהין אמא :
 ג בנה יהון קשרפין רסן
 בריש קל שומיא כמורני מצרו קלן חמתא מן קרם : ד קבן שמעי
 קען דא קטלמקלא דנויא מן עקא ולא מן חסר :

* אין־מנהל לה מכל־בנים ילדה ואין מחויק בידה
 מכל־בנים גדלה : ב שתים הנה קראתיה מי
 יגיד לך השד והשבר והרעב והחרב מי
 אנתחיה : ג בגיך עלפו שכבו בראש פרי־חוצות
 פתוא ממך המלאים חמתי־יהוה גערת אלתיה :
 ד לכן שמעינא זאת עניה ושכרת ולא מיין :

מצורת דוד

(6) אין מנהל לס. פודס נגולה אל סיס דם מנהי עי מנשיס :
 ופין חמיק. לא סיס יי להמיק בידה שלל הסול לאכז כי
 מכלס ספס סכח וסמנשס : (ב) שמיס. לכה כסולס קרה לך
 ומי סול סכר ימוד כדלס עלך נחמחן כי כלס קמי עלך : סכד
 וסכר. כמשי ירס מ סס פשיס אסר ססס ססיד וסכר :
 וסכר וסכר. סול פי פל סוד וסכר כי סכר סול כסכ.
 סידס גיסיס כסלס ככר דמנחמס : עי אכחמן. חססר
 סול ססור לומר ססס ט קרס כמקן סיסיס לך לסנחמיין כי כן דכז בני
 (ג) בנין מלס. חמסרון לחס ומיס : סכר וגו' . מסי סכר
 כ"ל נשאר סוככ כמקס ססומס כסור סכר סללד כדס ססול סס כמקס
 עונך סמטי עסס זסס וגו' : וסכרס. מכולכל סכסור ול
 מסיסיס סיין כ"ס מלרס ויגין :

בתוכים תהלים מה

לחמשיק מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהודנהי נשמה דיסוד א אר
 ארני ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יז הו וז הו חיה יחיה דיסוד יתנה חיה יחיה דמלכות אל
 שם ב"ן שבעשית :

א ושקרוקה סני בגין פן * ובהדרה | צלח רכב על־דבר־אמת וענה־צדק ותורה
 רש"י
 (6) על דבר אמת. להכות כלת ולהתנהג כענות לדק : (6) וסדך. כ"ל סכר לסכ יסיס כן כמס סמללס ומככ
 פירוש עברי מייטש
 (א) ובהדרה צפה רכב על דבר אמת ונתינה צדק דיין שייקיים וועט גיין או דוא וועקט בעליקען

תרגום

נוראות ימנה: ב חציה שנונים עמים תחתיו: יפלו בלב
 אויבי המלך: ג כסאך אלהים עלים ועד שבת מישר יקבם
 מלכותך: ד אתה בך זקך ותשגא רשע על-בן ו משחה
 אלהים אלהיה שכן ששון מכהכה:

תחוקה: פלון ובני משתחו: ישלחו דל סנאי מלכא: ג פורסי יקרה: וי קמים לעלמי עלמין חוקרא
 תריצאה חוקרא דמלכותה: ודמכזל די חקמא צדקא וקניא רשעא מסול היקנא רבידו וי אצקה
 משחא דתרוא נפיר מן סברה:

מצורת דוד

רשיי

והרוד. ותורה אותך: (ב) חציר שנונים. תלמידך:
 עמים תחתך יפלו. נזכות התורה: (ג) כסאך
 אלהים. כסאך שר זשופס לעולם ועד:

נבכסי סמטשלו זס יסיס לך כעבור סמטש סמטש ונעסור
 סמטש מויו נדוק לא לסמיסר: וסורך. לזס ימיק מלמד סומך סומך
 לנשוס עמטש טורלטי כזאמטס ובעלי סטד וסוד מולת
 (כ) חירך. סמטש סמטש חסליך יסיו ממודין וסיו זס יסלו
 כסאמטס סממיק כי סמטש ססס יסלו כבל אלוני סמך וסלת
 יסלו מוכס למטלס וסמכס: (ג) כסאך אלסיס. כסא סממכס
 מוכסוך סוד ממשלס מיוכר כי סמטסו סח סממכס כדקד ונמיסור: (ד) סל כן. כעסור כסרין ממשין סממך אלסיס סמך: סמון ססון.
 נעמטש ימכס סמטש כעמילוך מליסס מליך סס סוד לא לרלון לסס וס"ס כסאך ססיס נעמטש כסמון נעמך מל סמס יסיס סליך ססון
 ממתכיר כי סכל יססלו כך:

פירוש ע"מ

בגלגלען אונ נועקט בייטין צו אמלחקה וועגן
 אקט אונ דו נועקט ויין אפרקור מיט גידערינקייט
 ותרוד טראח ימנה אונ ביינ רעכטע האנט נועמ ריה
 לערנען צו טאהן פורקמבארע זאכן: (כ) חציה
 שנונים עמים תחתיה: יפלו בלב אויבי משחה פיילין
 וענען געשארקט זייא וועלין פאלין אין דיא
 הארצער פון דיא פינגר פון מלך, דריבער וועלין
 זיין פלעקער אונטערשעניג אונטער דריקעניג:
 (ג) כסאך אלהים ווייל דיין קעניגליכער שטהאל איז

עיקר תוריה

משנה ביצה פ"ד

ברמנורא

(6) ופסיס רש"י או מ"י מיכז וכמך ב"י דעמעט מדכין
 דכאולך סכדים כמון כמקום סכואיס דוקא הוא דלמפרין
 דלא יכיסם כמל וקופסו אכל ללמל כמקום סלון רואין כמון
 מצויות לוויית חסותו בית מביס כי סיכי דכעי, ומיין ארמיס:
 (כ) אורחא דלמלס נקס דמל כמפו מניס ח"ד או מניס וכמל
 ובקוסס מצוה ג' וד' וס"ס
 ופסלס דלמלס כמסורל כסל
 וקוסס וססיסר כמסור דכסינו
 סליס מלמס לא כעמסר:
 (ג) זכס סמילין סליס וכל דכר
 סלון דמסו לימל סד זמן
 כרובס, רש"י:

המביא. במקום למקום. (ה) בתוך החמס: לא
 יביאם וכו'. לתת ג' וד' כדות לתוך סל או
 קופס ויחס משוס דנרלה כמטש חול לטחט משחוס
 וחס ח"ל לו כ טחט מותר: אבל מביא הוא על
 כתפו. ח' או כ' דמוכ
 דלטרך י"ט: (כ) אן לפניו.
 ידיו: וכן המוליד את
 התבן. להסיק או לנכמה:
 לא יפשיל את הקופסה לפניו.
 לאחוריו. שרלה כדרך
 חול: ומתחילין בערמת
 התבן. ואף שלא יזמנה

כלי אמעני דגבורה דמלכות דליכס אלהים

המביא כרי יין במקום למקום. לא יביאם במל
 ובקופסה. אבל מביא הוא על כתפו או
 לפניו. וכן המוליד את התבן לא יפשיל את
 הקופסה לאחוריו אבל מביאה הוא בידו. מתחילין
 בערמת התבן אבל לא בעצים שבמקצה: ב אין

מכבוד יום ולא היה רגיל להסיק ממנה דלית ליה להאי תנא מוקנה: אבל לא בעצים שבמקצה. רחנה שאחורי
 הכמים קרויה מוקנה ע"ש הוי"ו מוקנה לאחור ולכן כנכסיס ויולאים לה הדיר (ג) והגך עלים דלויירי כזו

פרק ד א המביא בני יין סמקס למקום אז אייגער
 בריינגט יום טוב קריג וויין פון
 איין ארמ צום אנדערין ארמ לא יכיאם גמל ובקשה
 זאל ער גיט אריין שטעלין עטליכע קריג וויין אין
 אקארב אדער אין אקופער אונ בריינגען אלע מיט
 איין סאהר אגל בביא היא אקער ער קעג בריינגען
 איין קרוג אדער צווייא קריג על כמפו אויף ויין
 אקסיר א ילפני אדער פארקט אין האנט וכו מבידל

את מתקן אונ אזוי איז דער דין אז אייגער קראנט
 שטרוי פון איין ארמ צום אנדערין ארמ יום טוב
 לא יפשיל את הקופה לאצורין זאל ער גיט קראגין דיא
 בוגמ שטרוי אויף דיא פלייצע אגל בביא הוא ביד
 אקער ער בריינגט דיא בוגמ שטרוי אין האנט
 וסתחילין בערמת מתקן אז ער האט אבארג שטרוי
 וואס ער האט נאה גיט געניצט פון איהם, קעג
 גר אנהייבין גיצען פון איהם אום יום טוב אגל לא

כעט וכבוד הלך סדור של לבנים זו על זו כלל
 טעם והשתא אין כפחיתתו איסורא דאורייתא (יב)
 הלכך לאו מוקיעים וינהו כי היכי דאמרינן גבי עבד
 דלאו מוקיעא הוא שאם עבד
 לבתחלה. דהואיל ואין
 שם טעם אלא לבנים
 סדורין זו על זו לא הוי
 סותר ושרי לפחות לבתחלה
 ואין הלכה כר"מ: ד אין
 פוחתין את הגר.
 ביוטל אחד מה לבנים
 של יוצר חרם ומתחבב
 אחריו לתבוע לתקן כר
 מפי: שטועה כלי
 (יג) ואין עושין פחמין.
 דליתנהו ממי כלי וניהו לנרטי זכא ופחילה נמי כלי
 היא להלקה שגריכה עשה ותיקון: ואין חותבין
 אורה לשנים. לפי שהוא מתקן כלי ומעכה ביד
 מותר: דהורה באור. קומן שני ראשי הפחילה
 כפי שתי גרות כשריך להליקן כחתי ומדליק
 בחמשע דהשתא לא מוכח דלחקוני מנא מכיון אלא
 להלקה בעלמא והלכה כר"י: ד אין חותבין את
 שהטמן כחוכו ואינו נשרף: מליח. דגן ואין גורפין תנור
 וכיריים ומעטיה אין גורפין אותה דמתקן מנא הוא
 ומחילא כרבנן דלמרי מנכשרי אובל נפש אסורי: מבבבין.
 משכיבין את האפר ואת העפר כדי שיהיה חלק (יד) ואם
 אי אפשר לו לאפות אלא"כ גרף מותר: מקיפין.
 מקרבין זו אלה זו כמו (אין) מקיפין בריחה: לשפות.
 לערוך ולהשיב עליהם קדרה (טו) והואר בין שתי
 הסחיות והסר לה משום דלמי לבנין (טז): ואין סומכין
 את הקדרה בבקעת. ללה נתת עינים אלא להסקה.
 (יז) ובקעת עינים שנתבקעו: וכן ברלח. אין סומכין
 אותה בבקעת דלמי מוקיעים אלא כל השמים חוץ מן
 ההסקה: ואין מנהיגין את הבהמה במקל.
 משום דנראה כמוליכה למכור כשוק (יח):

לרבו דדעי למלאכה האומן, רש"י: (יב) ויסקו בחום' עממתו
 שעל סכך דמ"ב סכ"ח דשכח דאם הוכחו שם מט"ש היי כפיס
 ואסור ואמ"ג דלא חלל מוקיעא מדרכבן. ופי' הרמב"ן וסכ"ג
 דהכא פסוקים עומן לאוין ואלא נעשו כפיס ליום הלל שדבר
 אחר גירסא שאינו יכול לנהוג מסין ואינו חלל כיו פסוקים
 כמקום שאינו יכול להלך שם
 וס"ג גבי עבד: (יג) והא קמ"ל
 דלפי"ג דליתו כלי למיין קבלת
 ומוטא עד שיפלטו כבבבן.
 ומחיים: (ד) אין שובטין.
 כשליטן דגים על האספנס
 חותפין קיטס על קש שבלין
 או שובטים חרסיהו או חותפין
 יביר כ"ו וסודרים על גבי
 סאסכלוס מפני שמתפכת
 עממתם ודוקא אם סדן.
 רש"י: (יז) מטיים סכ"י
 משיליו ומטייה שלא יגמ כפס
 שמורקין כדפסוקי וישפנו:
 (טו) ולי עבדים סוף כמו שפוט
 הפסוק (ט"ד): (טז) מדרכבן משום דפחתי' חלפלא, רש"י:
 (יז) גמלא. ופי' סכ"ן שכיון שאין חיותין אלא להסקה בלבד
 אין סוכה כלי נעשה ש' נעשה דין מוקיע גבי שאר המכות:
 (יח) גמלא. ופי' וכל ש' נעשה דין מוקיע יבית משום מוקיע
 דפסוקים כ"ל איכה למימר ל"ע דלפי' אומייה עתהמול דלאו
 מוקיע

אם יום טוב צו בראשיתן אויף אים העריגן וצין גרפין
 פטר וכיריים קען קאר גיט אם יום טוב ארויס שארין
 פון אויבין אָרער פון קויגען אש אָרער שמיקלאה
 ציגיל אונ זייס נואם אינזייניג איז אריין גיפאלין
 אָבל פּבֶּבֶשׁוּ אָרער קען מעגן אום יום טוב איין פֶּרֶע־
 סין די אש אָרער די זייס זיי זאלין ליגען גֶּלֶיך.
 אונ אויב מען קען גיט באקן ביידן מען זאל אָלץ
 ארויס שארין מעגן קען ארויס שארין אום יום טוב
 וצין פּפּיִשׁוּ שפי תבית קען קאר גיט אום יום טוב צו
 רוקין צוויי פֶּקֶסער איינס צו ראם אַנְדֶּרעך לשפוט
 גֶּלֶיך את תבירה אונ קען ארויף שפֶּעלן רעם
 קאפ אויף די בויגע פֶּקֶסער, אונ רעם פייער זאל
 קען לייגן צווישן די פֶּקֶסער, רער קאפ זאל זיך
 אויבין קאכין ופארצייטיגע פֶּקֶסער נעגען גינען
 עֶרְרֶענען וצין סאפין את תבירה דגמעת אונ קען קאר
 גיט אום יום טוב אונקער שפארין אַקאפ קיט
 אַשְׁמִיק האלץ רער קאפ זאל גֶּלֶיך שמיין וכו' בְּדֵלֶת
 אונ אויז אַמִּיר קאר קען אויך גיט אונקער שפארין
 קיט אַשְׁמִיק האלץ אום יום טוב וצין מנהיגין את
 תבחה בפל גיט סוב אונ קען קאר גיט פרייבין
 אַבְּבָקָה קיט אַשְׁמֶקֶן אום יום טוב וצין אַבְּבָר
 בְּרִי שמיין פּמִיר אונ רבי אַלְעִינר בְּרִי שמיין זאגט

הפחה נעקמט עד ארויס פירות פון דעם אָרַם וְאֵם
 זיא איז אויף גיבראכין, רבי מאיר נאָמַם אַף פּוּחַת
 לְבַתְּחִלָּה וְנִפְלִי עַד קַעֵן אויף גֶּרְעִיךָ דיא שמוב אום
 יום טוב אונ ארויס נעקען פירות נואם ער באַרַךְ
 צו יום טוב, ונארום דא שמוגעקט פון אַשְׁמִיב וְאֵם
 די נועקט נעגען אָן וואָפֶּנע אַז אָן ליים גאר ציגיל
 צונאָמען גישפּעלעט וויא אַשְׁמִיב: ד אין פּוּחַת אַת
 תּוֹר קען קאר גיט נעקען אום יום טוב אַשְׁמִיבִּיל
 ליים אונ אריין שפּעקען אַפּיגֶנער אין די ליים צו
 מאכין אַלאַך אריין צו שפּעלן אינזייניג אַליבט
 כּפּוּי שְׂרָא עוּשָׂה כּלִי עַד מַאֲכָל אַפְּלִי אום יום
 טוב וצין עשין פּקמין בייס סוב קען קאר גיט מאכין
 קוילין אום יום טוב וצין חותבין את פּחִילָה לַגְּמִישׁ קען
 קאר גיט צו שניידן אַבְּבָיִמִיר אויף צווייען, עס
 זאל נוערין צווייא קנייטלאַך, רבי יהודה נאָמַם
 חתקה באור לשתי גרות ער צו שניירט דעם קנייטִיל
 קיט פייער עס זאל נוערין צוויי ליבט, אויב ער
 וויל אַנְצִיגֶרין בייַרע ליבט זאל ער אַנְצִיגֶרין רעם
 קנייטִיל אין מיפען נעט נוערין צוויי ליבט: ד אין
 שובין את תבחה קען קאר גיט צו בְּרַעֲכִין אַשְׁאָרְבִּין
 אום יום טוב צו בראשיתן אויף אים וצין חתקה את תבחי
 לַצִּילָה וס מליח אונ קען קאר גיט צו שניידן פּאָפּיר

מוקף הוא אפי' אסור משום דגלגל כ"ו. הכ"ו: (י"ט) גישה לא חמי לטעמיהן אלא היסר טוטנו ע"ס חף שלא להסקה, כש"י. לומר ודקתן כבישה ומגב בו' ומלתא ה"ה שלא להדליק אלא לחזן טרי כמו כבישה: [ה] העלים. כגון שחמיתין אפ"ו או כו' א"ו מ"ו או כו' עד שהלך הל"ה ס"ב"ט: [ו] טכ"ט שכת' לרש"י: הק"ט ע"ס דלף ע"ג דהסי' לו תהו ככ"ט דלית ליה מוקף אפי' כסך מוקף דריגרה ומוקוס גודס ל"ט משום דדמיהו כידים ולה מ"ו מהסי' יחמ"ו כשפטיהו [ק] קודם סי' יב"ט: (כ) ומגב מלאכה סגנונה כספ"ק דעטעות וספ"י ה"י שכת' קובעת לפעטות ל"ה. גמלא: [ז] פד סי' טו"ט. כ"כ"ס דליל וסבל עההי"ו יב"ט שרישום משום דלקיים כידים דע דמסקין נגמלא דמכמים אין שכת' קובעת אלא דכ"ר שגמסו מלאכה ומנהי ליה דלא כפיין שירשום פני כביה וסבל שפ"י דכיון שאמר מכאן כ"ו כפס"ט ליה וס"ס בחול אלא דגבי שכת' קב"ל דכ"ל מוכן הוא שפ"ט עכ"ר ויקטו עזוקן ולא אסרי ללא לכתלה. חו"ט"י:

מוקף הוא אפי' אסור משום דגלגל כ"ו. הכ"ו: (י"ט) גישה לא חמי לטעמיהן אלא היסר טוטנו ע"ס חף שלא להסקה, כש"י. לומר ודקתן כבישה ומגב בו' ומלתא ה"ה שלא להדליק אלא לחזן טרי כמו כבישה: [ה] העלים. כגון שחמיתין אפ"ו או כו' א"ו מ"ו או כו' עד שהלך הל"ה ס"ב"ט: [ו] טכ"ט שכת' לרש"י: הק"ט ע"ג דהסי' לו תהו ככ"ט דלית ליה מוקף אפי' כסך מוקף דריגרה ומוקוס גודס ל"ט משום דדמיהו כידים ולה מ"ו מהסי' יחמ"ו כשפטיהו [ק] קודם סי' יב"ט: (כ) ומגב מלאכה סגנונה כספ"ק דעטעות וספ"י ה"י שכת' קובעת לפעטות ל"ה. גמלא: [ז] פד סי' טו"ט. כ"כ"ס דליל וסבל עההי"ו יב"ט שרישום משום דלקיים כידים דע דמסקין נגמלא דמכמים אין שכת' קובעת אלא דכ"ר שגמסו מלאכה ומנהי ליה דלא כפיין שירשום פני כביה וסבל שפ"י דכיון שאמר מכאן כ"ו כפס"ט ליה וס"ס בחול אלא דגבי שכת' קב"ל דכ"ל מוכן הוא שפ"ט עכ"ר ויקטו עזוקן ולא אסרי ללא לכתלה. חו"ט"י:

מתוך: ו רבי אליעזר אומר. נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו. ומגבב מן החצר ומדליק. שכל מה שבחצר מוכן הוא. וחכ"א מגבב משלפניו ומדליק: ו אין מוציאין את האור לא מן [ה] העלים, ולא מן האבנים, ולא מן העפר, (גמרא ולא מן הרעפים), ולא מן המים. אין מלבנין את הרעפים על צלות בהן. ועוד אומר רבי אליעזר עומד אדם על המוקצה וואמר מכאן אני אוכל שירשום ואומר מכאן ועד כאן:

מותר: ו רבי אליעזר אומר. נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו. ומגבב מן החצר ומדליק. שכל מה שבחצר מוכן הוא. וחכ"א מגבב משלפניו ומדליק: ו אין מוציאין את האור לא מן [ה] העלים, ולא מן האבנים, ולא מן העפר, (גמרא ולא מן הרעפים), ולא מן המים. אין מלבנין את הרעפים על צלות בהן. ועוד אומר רבי אליעזר עומד אדם על המוקצה וואמר מכאן אני אוכל שירשום ואומר מכאן ועד כאן:

לא יטול אלא להדליק דלא נתנו עינים אלא להסקה וכתריה פליגי והלכה כהקמים ואין מותר לנטול קיסם לחזן בו שיניו אלא מחטום של כהמה ולא יתחכו ויתקטנו לכך אה"כ היה לה זורח למאכל כהמה שכל דבר הראוי למאכל כהמה מותר לתוכו בין ב"ט בין בשבת ואין כהן משום תקון כלי: ו אין מוציאין את האור. משום דמוליד דמי למלאכה שזורח האש הזה כיום טוב: מן העפר. יש קרקע כשהפירות אוחז וממקום מהפרת שלה: ולא מן הרמים. נותנים מים ככלי זכוכית לכהה ומוחז כהמה כששמש חם מאלו והזכוכית מושיאה שלהבת ומביאם נעורת ומניעים בזכוכית והיא בוערת: רעפים. כלי חרס חלולים כחמזן שמכסים בהן הגנות: ואין מלבנין. באור: את הרעפים. דוקא ברעפים חדשים משום דמשי ליה אלא כהיסק זה שהן מתחמקין ע"י האור: ועוד אומר רבי אליעזר. משום דמח' אחת לקולא גבי מוקף והדר מן אחריו קאמר ועוד: עומד אדם על המוקצה. הרכיב הזמנה והזמנה מועלת לו: ערב שבת בשביעית. שאין מעשר נוהג בה ואין מחוסר אלא הזמנה וה"ה כמפורש ובשאר שני השבוע אלא אירחא דמלתא קנט דסתם מוקפה לאו מעושר הוא דגברורות ומוקוס הן סתם מוקפה ואין רבלין לעשר קודם גמר מלאכה (כ): מכאן אני נוטל למחר. וסני כה"י: עד שירשום. כפימן דליין כרייה. והלכה כהקמים:

כהמה שכל דבר הראוי למאכל כהמה מותר לתוכו בין ב"ט בין בשבת ואין כהן משום תקון כלי: ו אין מוציאין את האור. משום דמוליד דמי למלאכה שזורח האש הזה כיום טוב: מן העפר. יש קרקע כשהפירות אוחז וממקום מהפרת שלה: ולא מן הרמים. נותנים מים ככלי זכוכית לכהה ומוחז כהמה כששמש חם מאלו והזכוכית מושיאה שלהבת ומביאם נעורת ומניעים בזכוכית והיא בוערת: רעפים. כלי חרס חלולים כחמזן שמכסים בהן הגנות: ואין מלבנין. באור: את הרעפים. דוקא ברעפים חדשים משום דמשי ליה אלא כהיסק זה שהן מתחמקין ע"י האור: ועוד אומר רבי אליעזר. משום דמח' אחת לקולא גבי מוקף והדר מן אחריו קאמר ועוד: עומד אדם על המוקצה. הרכיב הזמנה והזמנה מועלת לו: ערב שבת בשביעית. שאין מעשר נוהג בה ואין מחוסר אלא הזמנה וה"ה כמפורש ובשאר שני השבוע אלא אירחא דמלתא קנט דסתם מוקפה לאו מעושר הוא דגברורות ומוקוס הן סתם מוקפה ואין רבלין לעשר קודם גמר מלאכה (כ): מכאן אני נוטל למחר. וסני כה"י: עד שירשום. כפימן דליין כרייה. והלכה כהקמים:

קען קען: ו רבי אליעזר ואנן טיפל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו אפ"קענש קען געקען אום יום טוב אשטיקיל האלץ פון די האלץ וואס ליגט פאר איהם אין שטוב ואדער אין הויף און ריין מאכין דיא ציין פון דיא שטיקלאך פלייש וואס צווישען דיא ציין ונגב בו תשרי און ער קעג צוא זאמען קלויבין האלץ פון הויף אום יום טוב וימליק צו ברענען זיין צום קאכין שגל פה שגחצר סמן היא נוארום אלץ וואס ליגט אין הויף איז אן גיברייט צו יעדער ואך וחקמים אופרים און די חקמים אנאין פון הויף קאר קען גיט קלויבין האלץ אום יום טוב אפילו צום ברענען. און געקען האלץ ריין צוא מאכין די ציין קאר קען גיט געקען אום יום טוב אפילו פון שטוב. גאר מגבב משלפניו וימליק ער קען צו זאמען קלויבין יום טוב דיא האלץ וואס ליגט פאר איהם אין שטוב צו ברענען וקאכין פאר זיי יום טוב: ו אין מוציאין את האור קען קאר גיט יום טוב אריים ציקען פייער לא מן העצים גיט פון האלץ לא מן האבנים און גיט פון שפטייגער ולא מן העפר און גיט פון עקר. נעם איז דא אזויא אעדר אז קען

קען קען: ו רבי אליעזר ואנן טיפל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו אפ"קענש קען געקען אום יום טוב אשטיקיל האלץ פון די האלץ וואס ליגט פאר איהם אין שטוב ואדער אין הויף און ריין מאכין דיא ציין פון דיא שטיקלאך פלייש וואס צווישען דיא ציין ונגב בו תשרי און ער קעג צוא זאמען קלויבין האלץ פון הויף אום יום טוב וימליק צו ברענען זיין צום קאכין שגל פה שגחצר סמן היא נוארום אלץ וואס ליגט אין הויף איז אן גיברייט צו יעדער ואך וחקמים אופרים און די חקמים אנאין פון הויף קאר קען גיט קלויבין האלץ אום יום טוב אפילו צום ברענען. און געקען האלץ ריין צוא מאכין די ציין קאר קען גיט געקען אום יום טוב אפילו פון שטוב. גאר מגבב משלפניו וימליק ער קען צו זאמען קלויבין יום טוב דיא האלץ וואס ליגט פאר איהם אין שטוב צו ברענען וקאכין פאר זיי יום טוב: ו אין מוציאין את האור קען קאר גיט יום טוב אריים ציקען פייער לא מן העצים גיט פון האלץ לא מן האבנים און גיט פון שפטייגער ולא מן העפר און גיט פון עקר. נעם איז דא אזויא אעדר אז קען

ואל איך קארגין עסין:

סלס ס' כלל כלי סחילין דגבורה דעלכות דכרסא אברמס
ואין עושין פחמין. פשיטא למאי חזו, תני רבי
 חייה לא נצרכה אלא למוסרין לאוליידין לכו
 ביום. וכו' כיום מי שרי, כראמר רבא להזיע וקודם
 גירה ה"נ להזיע וקודם גירה: ואין חותבין את
 הפתילה לשנים. מ"ש בסכין דלא דמתקן מנא,
 באור נמי קא מתקן מנא. תני רבי חייה חותבה
 באור בפי שתי נרות. אמר רב נתן בר אבא אמר
 רב מוחסין את הפתילה ביו"ט. מאי מוחסין אמר
 רב חנינא בר שלמיה משמיה דרב לערווי חושבא.
 תני בר קפרא ששה ברברים בפתילה שלשה
 לבתחלה ביו"ט. ואין מהבהבין אותה באור. ואין
 חותבין אותה לשנים. להקל, כמעכה ביד. ושורת
 בשמן. וחובה כבוד בפי שתי נרות. ואמר רב

לאוליידין. ממחי חמין ומתקלחות וע"ג דלזורך יו"ט
 קו עושין: מי שרי. להחם והלא נזרו מל
 הרחילה כמסכת שבת ופ"י הוחמו מבעוד יום וכ"ס
 להחם חמין: להזיע. מכניס הפחמים לתוכו וכני אדם
 נכנסין ומזיעין וקודם שגזרו על הזיעה נשנית משנה זו:
 דקמתקן מנא. אחת הייתה ועוסה אותה שמים: בפי
 שתי נרות. נתן שתי רחסיה בתוך שתי נרות ומדליק
 כחמט דלא מוכח דלתקוני מנא מכיון אלא להדלקה
 בעלמא: לערווי חושבא. להסיר פסח מהסחך אורה:
 נאמרו בפתילה. ביו"ט: כמעכה ביד. חתנה
 להחמיר ושלשה להקל. להחמיר אין גודלין אותה
 חותבין אותה לשנים. להקל, כמעכה ביד. ושורת
 בשמן. וחובה כבוד בפי שתי נרות. נתן

ואין עושין פחמין מען קאר גיט מאכין קוילין אום
 יום טוב, פ'רענט רי ג'קרא פשיטא קעוויס אז
 מען קאר גיט מאכין קוילין אום יום טוב לפאי מיי
 ווארום צו וואס רארף מען קוילין אום יום טוב מיי
 ביי חייא לא נצרכה אלא למוסרין לאוליידין לכו ביום
 האם כפי חייא גיל'ערניט אפילו ער וויל נעפין די קוילין צו
 אפ'רענע ער. זאל היינט אום יום טוב פארניצין די
 קוילין אין קאר, פון דעקשטענען קאר מען גיט.
 פ'רענט דיא ג'קרא יום ג'ים מי שרי מענ מען רען
 הייצין אקאר אום יום טוב, ע'נשטערט די ג'קרא
 פ'דאס רבא דמיני וקדם גירא אזוי ווי ג'קרא האט ג'זאגט
 מען מענ אריין גיין יום טוב אין אקאר אונ זיצען
 אייגווייניג מען זאל זיך אויסשווייצן, איידער מען
 האט גוזר ג'ווען אז מען קאר גיט אריין גיין אין
 אקאר אום יום טוב צום שווייצן תקא נמי דמיני
 וקדם גירא שמועקסט דא דיא מ'שנה אויך פאר דיא
 ג'זרה, ווען מען האט ג'מענט אריין גיין אין אקאר
 אום יום טוב צום שווייצן, דריבער וואלמ'ין מיר
 מיינען מען מענ מאכין קוילין אום יום טוב אונ
 נעפין דעם ק'דער ער זאל האבין צו ק'רענען אום
 יום טוב אין קאר, ע'ס זאל ווערן הייס צום שווייצן
 זאגט די מ'שנה מען קאר גיט מאכין קוילין אום
 יום טוב ואין חותבין את הפתילה לשנים מען קאר גיט
 צושניידן אקנייטיל אויף צווייא שטיקלאך מיט
 אקעסער, רבי יהודה זאגט מיט פייער מענ מען
 איבער ק'רענען דעם קנייטיל אויף צוויי שטיקלאך
 פ'רענט די ג'קרא פאי ש'נא ג'ספין דא פאר וואס מיט
 אקעסער קאר מען גיט צושניידן דעם קנייטיל
 אויף צווייא שטיקלאך רפתו ג'נא ווייל ער באכט
 אזלי ג'נא ג'ס דארף מען דאך מיט פייער אויך
 גיט פארין איבער ק'רענען דעם קנייטיל אויף צוויי
 קנייטיל'דיק פא רפתו ג'נא ווייל ער מאכט אפלי ע'נטר
 פ'רענט דיא ג'קרא ג'נא רבי חייא רבי חייא האט
 ג'ל'ערניט אזוי מיינט רבי יהודה חותבה באור בפי
 שתי נרות ער ש'טעקסט אריין אין עק קנייטיל אין

איין לייקטער אונ דעם אנדערין עק קנייטיל
 ש'טעקסט ער אריין אין דעם אנדערין לייקטער אונ
 יום טוב בייא באכט ווען ער דארף צינדען לייקט
 צינדט ער זען דעם קנייטיל אין מיטען ווערט פון
 דעם קנייטיל צוויי קנייטילאך, אזוי מענ מען אפ'ר
 רב נתן בר אבא אפ'ר רב נתן בר אבא האט ג'זאגט
 פון רב'ס וועגין מ'ספין את הפתילה ביום טוב מען מענ
 מוחסין זיין אקנייטיל אום יום טוב, פ'רענט דיא
 ג'קרא פאי מ'ספין וואס מיינט מען מוחסין אפ'ר רב
 זענא בר שלמיה מ'ספיה רב רב חנינא בר שלמיה
 האט ג'זאגט פון רב'ס וועגין ד'מיי ש'טענא מוחסין
 אין דער שטיש אפ'ר שנייד'דין, מען מענ אפ'ר
 שנייד'דין אליקט אום יום טוב אפ'ר צו מאהן דיא
 פ'ניקשטע'רענעל פון די לייקט מיי בר קפרא ששה דברים
 נאמרי בפתילה בר קפרא האט ג'ל'ערניט זעקס דברים
 זענען ג'זאגט ג'ווארין ביי אקנייטיל שלשה להחמיר
 ושלשה להקל דריי זאכין זענען וואס מען קאר גיט
 אינ דריי זאכין זענען וואס מען מענ להחמיר דאס
 זענען דיא דרייא זאכין וואס מען קאר גיט אין
 גודלין אותה לבתחלה ביום טוב מען קאר גיט פ'לעקמין
 אנזיעם קנייטיל אום יום טוב ואין פ'תבבין אותה
 באור אונ מען קאר גיט אפ'רעקען דעם קנייטיל
 אויף דעם פייער אום יום טוב ואין חותבין אותה לשנים
 אונ מען קאר גיט צושניידן אקנייטיל אויף צוויי זען
 אום יום טוב להקל דאס זענען דיא דרייא זאכין
 וואס מען מענ מ'ספיה ביי ער מענ אריין
 לייגין אשטיקול באווייל צווישען ביי'דע הענט
 אונ ביי'בין איין האנט אויף דיא אנדערע וועט
 זיך איינפ'לעקמין אקנייטיל ושירה ג'ספין אונ ער
 מענ אייגווייקין דעם קנייטיל אין בויקאיל עס
 זאל פ'רענען אפ'רענען אז מען וועט אים אפ'רענען
 ו'חובה באור דפי ע'קן ג'רות אונ ער מענ אריין
 ש'טעקען ביי'דע ע'קן קנייטיל אין צוויי לייקטער
 אונ אנזינדען אין מיטען ווי פ'רענען אינ ג'שפאנן
 זאפ'ר רב נתן בר אבא אפ'ר רב נתן בר אבא

בלאהר יד הוא: יורדי גיהנם הם. שאין מרחמין לעשות זדקה: עסקא. סחורה להשתכר למהות שכר: מונוי. שאל להם מאמות: ונתן לך רחמים. שמרחם על הנריות: כמאשר נשבע לאבותיך. מי שיש לו רחמים הוא מורעו של אבות: נכון בידו. מומן אלו: מי שאין לו אלא חלוק אחד. אין יכול לכנסו וכנסו מלערין אותו: אפשר דמעין במניה. מפלה את כלו מן הכניס:

לשלחן חברו העולם חשך בעדו, שנאמר נודד חסרא אמר אף חייו אינן חיים. ת"ר ג' חייהם אינן חיים. ואלו הן, המצפה לשלחן חברו, ומי שאשתו מושלת עליו, ומי שימורין מושלין בגופו. ויש אומרים אף מי שאין לו אלא חלוק אחד. ות"ק אמאי לא חשיב לה אפשר דמעין במניה:

אבא גי'אג'ט פון רב'ס וועגן ג'עמי רב'ל יוד'י ג'ע'ה'ס ד'ס ר'יא ר'ייק'ע קענ'טש'וין פון ק'ב'ל וועל'ין ג'י'ד'ער'ין א'ין ג'יה'נס פ'י ק'א ד'ש'ב'ת'אי פ'ר מ'י'ני'ט א'ק'ל'ע ק'ב'ל א'וו'יא נ'וי'א ע'ס ק'א'ט ג'י'ט'ר א'פ'י'ן א'א'ר'ע'ס מ'א'ן ש'ב'ת'אי פ'ר ק'ר'נ'וס א'י'ן א'ק'א'ה'ל ג'יק'וק'ע'ן א'י'ן ק'ב'ל ג'ע'י מ'י'י'י' ע'ק'א ו'ל'א י'ח'י ל'י'ח ק'א'ט, ע'ר ג'י'ב'ע'ט'י'ן ב'י' די ג'ב'יר'ים ז'י' ז'אל'ן א'יה'ם ג'ע'ב'ין א'ביס'ול ס'ח'ו'ה ו'וע'ט, ע'ר פ'אר'ק'וי'פ'ין א'ונ' ו'וא'ס, ע'ר ו'וע'ט פ'א'ר'ד'ר'י'ע'ן ו'וע'ט, ע'ר ג'ע'ק'ע'ן הע'ל'פ'ט פ'א'ר י'י'ה א'ונ' הע'ל'פ'ט ו'וע'ט, ע'ר ז'י'יא ג'ע'ב'ין, ק'א'ב'ין נ'י' א'יה'ם, ק'י'ין ס'ח'ו'ה ג'י'ע'ב'ין ס'ו'י'י' נ'א'ק'ר'ע'ס ק'א'ט, ע'ר ג'י'ב'ע'ט'י'ן ב'י' ז'י' ק'ע'ן ז'אל' א'יה'ם ג'ע'ב'ין, ע'ס'י'ן ב'י'ן נ'מ'י ל'א י'נ'ד'י' ק'א'ב'ין ז'י'יא א'יה'ם ע'ס'י'ן א'וי'ף ג'י'ט ג'י'ב'ע'ט'י'ן א'פ'ר ח'ני מ'ע'ב'ד ב'כ ק'א'ת'י' ק'א'ט ש'ב'ת'אי ג'י'א'ג'ט ה'יא קענ'טש'וין פון ק'ב'ל ווע'ע'ן ג'ע'ו'י'ס ג'י'ב'א'ר'י'ן פון ד'יע'ב'ד ר'ב ו'וא'ס ווע'ע'ן א'ר'ו'י'ס ג'ע'נ'א'ג'ע'ן ק'י'ט ר'יא ו'יר'י'ן פון מ'צ'ו'י'ס ד'ח'ב'י' ו'וא'רו'ס ע'ס ש'ט'י'י'ט א'י'ן פ'ס'וק מ'ש'ה ק'ט ג'י'א'ג'ט צו ר'י ו'יר'י'ן ז'י'פו ל'ך ח'ט'י'ם ו'ת'פ'ד ק'א'ט ד'יר ר'ח'ק'ו'ת ק'א'ב'ין ב'ל ח'ט'ו'ת א'ונ' ע'ר ו'וע'ט א'וי'ף ד'יר ר'ח'ק'ו'ת ק'א'ב'ין ב'ל ח'ט'ו'ת ע'ל ה'ב'ר'ו'ת ב'יד'ע' ש'ה'וא מ'פ'ו'י'ע' ש'ל א'ב'ר'ה'ס א'ב'י'י' ד'ער קענ'טש ו'וא'ס ק'א'ט ר'ח'ק'ו'ת א'וי'ף קענ'טש'וין א'ונ' א'וי'ף א'ל'ע ב'ש'ע'פ'ע'ני'ש ו'ז'אל' ק'ע'ן ו'וי'ס'ע'ן א'ז' ע'ר א'י'ן פון א'ב'ר'ה'ס א'ב'ו'י'ס ק'י'נ'ר'ע'ר ו'ק'ל מ'י ש'א'י'ט פ'ר'ח'ט ע'ל ה'ב'ר'י'ת א'ונ' ד'ער קענ'טש ו'וא'ס ק'א'ט ק'י'ין ר'ח'ק'ו'ת א'וי'ף ר'יא ב'ש'ע'פ'ע'ני'ש ב'יד'ע' ש'א'י'נו מ'ר'ע'ו' ש'ל א'ב'ר'ה'ס א'ב'י'י' ז'אל' ק'ע'ן ו'וי'ס'ע'ן א'ז' ע'ר, א'י'ן ג'י'ט פון א'ב'ר'ה'ס א'ב'ו'י'ס ק'י'נ'ר'ע'ר ו'א'פ'ר ר'ב נ'ת'ו פ'ר א'ב'א א'פ'ר ר'ב נ'א'ך ק'א'ט ג'י'א'ג'ט ר'ב נ'ת'ו פ'ר א'ב'א פון ר'ב'ס ווע'ע'ן ק'ל

זוהר וואר דף כו ע"ב, ס"ם דמילות יור הא ואו הא

פתח רבי אלעזר וזמר (דברים ד) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יי' הוא האלהים. הוא קרע הכי מיבעיא ליה. וידעת היום כי יי' הוא האלהים והשבות אל לבבך (אלא זכאה הוא מתן דישתדל באורייתא). חו והשבות אל לבך מבטי ליה. אלא אמר משה אי את ידעת למי קט"ו ולמדת כי יי' הוא האלהים והשבות אל לבבך וכדין חנדה ליה. לבבך יצר טוב ויצר רע דלחכליל דה בדא וזיהו חד. כדון משכח כי יי' הוא האלהים דהא לחכליל דה בדא וזיהו חד. וע"ד והשבות אל לבבך למנדע מלה. תו אמר רבי אלעזר חייבין עבדן פנימוחא לעילא. מחי פנימוחא. דשמחאל לא תחכליל בימינא. דליר ער לא תחכליל ביר עוב בנין חנדייה דבני נשא. ופיגמו לא עבדי חאל לון ממס הדי" (דברים לב) שחת לו לא בניו מומם. ולא עבדי עבדי ולא עבדי. עבדי דלא תחמשך עליהו ברכאלו דלעילא. כדל"א (סס יד) ויצר את השמים ולא בניו ממטר. ולא עבדי דהא שמיא נטילי לון לגרמייהו ברכאלו דהא דלטרעל. ולא נטילי לחמשכא לחתא ודאי מומם דליוטן חייבין חיהו חו לו כו' דלא תחכליל ימייה כשמחאל בנין דלא תחמשכון ברכאלו לחתא.

לא כח"ף דהא לא נעלי לאתחמכא לתחא. מאן גרים דא. בנין דקייבין מפרשין יד רע מילר סוב. ומתדקין כילר רע: (דף כו ר) ר' חכא פתח ואמר (סו ו) וזכבת את יי' חלהך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאריך. כחאי גונא הכא אתרמיז יחודא קדישא ואזורה הוא לכר נש ליחדא שמה (קדישא) כדקא יאות כרחימו עלאה. ככל לבבך דא ימינא ומשמאלא (קדישא) דלקרי יגר טוב וילר רע. ובכל נפשך דא נפש דוד דאתיבת כתיביוהו. ובכל מאריך לאכללא לון נעילא נבחר דליה ביה שעורא הכא הוא יחודא שלים למרחס ליה לקב"ה כדקא יאות:

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

סמפר חסידים סימן קמב קמר.
 אחד היס מעלך את הפקס. ומלך אחד להכס כמס גדול שון
 אוכז האיס שמלמך על כל פפע. אמר לו הפקס מי
 מפסעו מלך מיותי פשו לי. אמר מזהו נך מפסעו ולקלו אמר
 לו א"כ סייתי מעניש ומקלל זה מעני כי טוויטי נכמו לנער
 זס. ספרי אמר הכ' סללהס מלך את שון מכדי. אמר יסודס
 כירז לי שחלד מפכדיך סס סגריס כמפסחמו מלך טוויטי נכ
 טבל לנו למכר. לכן כשקל ספני את דוד אמר דוד סינינו לו
 ויקלל כי ס' פמל לו וטווי גרס סס לא סייתי מוסס לא כל סמנון

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב.
 (א) מי שאכל ושכח ולא בירך. אם נזכר קודם
 שיתעבל המאכל שבמעיו חזור ומברך. נתעבל
 המזון שבמעיו אינו חוזר ומברך. וכן אם נעלם ממנו
 זלא ידע אם בירך או לא בירך. חוזר ומברך. והוא
 שלא נתעבל המזון שבמעיו: (ב) חמשה מינים הן
 החיטין והשעורין והכובסין ושבולת שועל ושיפון.
 הכוסמין מסין החיטין ושבולת שועל ושיפון מסין
 השעורין. וחמשה מינים האלו בהן שוליים נקראים
 תבואה בכל מקום ואחר שרשין וזורין אותן נקראים
 נקראין פת. והפת הנעשה מאחד מהן

דגן וכשמוחנין אותן ולשין את קמחן ואופין אותן
 הוא הנקרא פת בכל מקום בלא לווין!

אחד דתיה מצער את החכם אפענקש האמא אקאל מצער
 גינווען אהרם ואמר אחד לתחם כפח גדול עון אותו
 האיש שמצערך על לא פשע האמא איינער גינאנט צום
 חכם ווי גרויס איז די וינד פון דעם מענקש וואס
 ער איז דרך מצער און דו האקסט צו אים גאר ניט
 געווינדריגן אפילו היינט פשוט האמא דער חכם
 גינאנט צו דעם מענקש איה כמשולקריג גאר נישט
 דעם מענקש וואס איז מיה מצער אלא עטותי עשו לי
 גאר סיניע וינד האבין מיר גיטאהן דעם צער אפר
 מצוח נך לחנישו ולקלו האמא דער מענקש גינאנט
 צום חכם עס איז אמצוה דוא ואלקט שמקראין
 אונ פלוכין דעם מענקש וואס האמא דיה מצער
 גינווען אפר לו האמא דער חכם גינאנט צוא דעם
 מענקש אם גן הייתי פניש ויפגלל את צמי אויב איה
 וועל אזויא מארן דרף איה דאך מיה אלצין
 שמקראפין אונ פלוכין גינאנט גרמי צער יח ווארום
 איה אלצין מיט סיניע וינד האב איה מיר גיבריינגט
 דעם צער שתי אפר החיוב ווארום דער פסוק ונאנט
 יהודה האמא גינאנט צו יוסף האלהים מצא את עובדי
 האמא האמא געפונען די וינד פון ריינע קנעכט אפר
 יהודה יהודה האמא גינאנט צוא יוסף ביהר לי שיהר
 מצדך שם תבני באפסחתי עם איז ביי מיר געוויס אז
 איינער פון ריינע קנעכט האמא אריין גילייבט דעם
 בעקער און בנאמין ואק אלא עגיני גרמי שפא לנו
 הצער גאר אונגעווען וינד האבין דאס גיבריינגט אז
 צו אהין ואל קנעען אזוי אצער לנו כשקלל שפני את
 הוי דריקער ווען שמען קן גרא האמא גפלוכט דעם
 מלך דוד אפר דוד תיחי לו ויפגלל בי' אפר לו קלל האמא
 דוד גינאנט צו ויינע מענקשין לאזט אים לאו ער
 פלוכין ווארום גאט האמא אים גינאנט עד זאל מיה

(א) מי שאכל ושבח ולא בירך ווען איינער האמא גינעסין
 אונ האמא פארקעסין צו פענקשין אונ האמא
 גיט גינענקשט אס נפר קודם שנתעבל המאכל שבמעיו
 חוזר ומברך אויב ער האמא ויה דערנאנט איידער
 דאס עסין איז אים פארדינעט גינוארין ודאס
 הייסט ער איז גאר אפט פון דעם עסין זאל ער
 אייגט פענקשין נתעבל המזון שבמעיו אונ אויב דאס
 עסין איז שוין אין אים פארדינעט גינוארין (ער איז
 שוין הונגעריג) איז חוזר ומברך זאל ער שוין גיט
 פענקשין נאך דעם עסין וכן אם נעלם ממנו ולא ידע אם
 בירך או לא בירך חוזר ומברך אויב ער גינדייקט גיט צו
 ער האמא גינענקשט צו ער האמא גיט גינענקשט
 זאל ער נאך אמאל פענקשין והוא שלא נתעבל המזון
 שבמעיו דאס איז גאר אויב ויין עסין איז נאך גיט
 פארדינעט גינוארין אויב ער איז נאך נאמ: (ב) חמשה
 מינים הם פינה ערלייא תבואה ונענע דעם חמשים וויין
 והשעורים גערשטין והפוסין עקרקיש ועיין ושבולת
 שועל אונ האבער ושיפון אונ קארין תבוסין מסין חמשים
 פוסקין אונ וויין איז איין מין ושבולת שועל ושיפון מסין
 השעורים האבער קארין גערשטין וענען איין מין
 ותבואה מינים האלו קשתן שבולת נקראים תבואה בכל מקום
 אונ די פינה מינים ווען ויי וענען נאך זאנגען ווערין
 ויין גירופן תבואה אין אלע ערקטער ואחר שרשין
 וזורין איהם נקראים דגן אונ נאכדעם וויא די קערנער
 זענען ארויס גינענען גינוארין פון די זאנגען אונ
 זענען גינשולענעט ודי פלענעס זענען
 ארויס גיבאלצין גינוארין פון ויין ווערין ויי גירופן
 קארין ופשוטנין איהם ולשין את קמחן ואופין איהם נקראים
 פת אונ אז מען האמא די קערנער גימאלצין אונ די
 מעהל האמא מען גיקנעסין אונ מען האמא די טייג
 גיבאקט ווערט דאס גירופן ברויט והפת הנעשה
 מאחד מהן הוא תבואה פת בכל מקום בלא לווין אונ דאס
 פון די פינה מינים דאס ווערט גירופן ברויט אין אלע ערקטער אן אבייא נאמען:

ברויט וואס ווערט נימאכט פון איינע ערליי קארין
 פון די פינה מינים דאס ווערט גירופן ברויט אין אלע ערקטער אן אבייא נאמען:

לפני פס חמר ולא היה אכזר מוכר בלתי וסוכב בט טש נש' אכזר
לפניך מס יחטון אדם מי גבר על המלוי :

פלוכין ועניי גרמי מייגע ויגד האבין אויף מיר גע-
בריינגט די קללות אם לא הייתי חפאי נוארדם ווען איך
נואלט נים געווינקנט מיט בת שבע לא בא אמתו
לשכב עם חסד וואלט אמתו נים מנגה גיווען מיט
חסד ולא היה אבשלים מטר באביו אונ אבשלים וואלט
גים גיהררת אמתו אונ וואלט נים מורד גיווען
וגיווינגט גענין ויין פאטער ושוכב עם גשי אביו אונ
ער וואלט נים מנגה גיווען מיט די ווייבער פון ויין
פאטער לייקד מה יחאנו אדם מי דריבער נואם האט
צו קלאני דער לעבעדיגער מענטש גבר על חסאי
לעקער מענטש האט נאר צוא קלאנין אויף זייגע
ויגד ווארער דער פשט איז נואם וואלט דען גיהאט
צו קלאנין דער לעבעדיגער מענטש אז ער וואלט

אונקלוס שפטים יום ג תורה

לחשוק מלית דוא יהוה נפש י יה יהוה יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה הרמליה הה אלשם כ"ן
שבשעה בניקוד חולם :

י על מימר תרין סהדין י
או תלתא סהדין יתקמיל
דחייב קמול לא יתקמיל
על מימר סהיד חד :
י דא דסיהדיא תהי ביה
בקרמיהא למקמליה
וי דא דכ"ר עמא

ר"א על פי כנורו ית ושי"ג לא יומת מכוחו : יד פסדים חסיס כו. פסדלין מה :

בעל המורים

(1) על פי שנים עדים. ס"א כסולה. לומר דוקא מפניס ולא

רש"י

(2) שנים עדים או שלשה. אם מתקיימת עדות בשנים
למה פרט לך שלשה להקיש שלשה לשנים מה שנים עדות
לחת אף שלשה עדות לחת ב ואין נעשין זוממין עד שיומו

דעת זקנים מבעלי התוספות

(1) או שלשה עדים. לפי ס' גבי דין אשתי רכיס להטות פי'
לך ס' גבי עדים דלין הונכין כסה אחר חוב אלא עדותן
כסלה. וכן אפי' סס משה. ודוקא ככפלו כלם להסיד וכונתם
סיחם מחסלה להסיד, אבל אם שנים כזו להסיד וסכרו דבר
ולכס חוב או פסול משה סדכר לא יטעל עדות פסנים מפני

פירוש לתורת אלהים

הו על פי שנים עדים דוקא צנוני. עדות או שלשה עדים
אזרער דוקא דרייא. עדות יופת תפת נאל ווערין
גימייט דער מענטש נואם קוקט איהם ביהת. .
רש"י שרייבט דריבער שטייט שלשה עם נוייזט
מיר אז דרייא עדות זענען וויא איינער אונ אז
מען לייקנט וייא אפ זענען וייא גיט חייב צוא

שלשה חין נודעים אלא בשלש דברים. סמיו בשפת כספו.
וסגור במלתא. וסאוס בשפת סוכר :

יך גישטארקט אויף זייגע ויגד אונ וואלט נים
גיווינגט שלשה אינטנדיגים אלא בשלשה דברים דרייא
ערליי מענטשין ווערין דערקענט מיט דריי זאכין
העניו בשעת כספו דער מענטש נואם איז ביי ויה גיר
דעריג קען מען איהם דערקענען אויב ער מיינט
אמת, אז עס קוקט פאר אים אזוי אנאך נואם קען
דארף אויף דעם ויין בייז אונ צארענדיג אונ ער
ווערט נים בייז איז אסוקן אז ער מיינט דאס מיט
אמת והנכסר בסיחיה אונ דעם מענטש קען מען
דערקענען אויב ער איז שטארק ווען ער האלט
בדחיקה מיט נאך אשטארקען מענטש והאיה בשעת
הצורך אונ אגויטן פרייג קען מען דערקענען ווען
מען דארף ויין מוכה :

בצאלין דעם שארין ביו מען לייקנט אפ אלע
דרייא לא יופת דוקא איין עדות נאל ער נים ווערין
גימייט : (1) יד העדים דיא הענר פון ריא עדות תהיה
נאל ויין אין איהם צום ערשטין להמייט צו שטייט
איהם ויגד אונ ריא הענט פון דעם גאנצין פאלק
נאל ויין אין איהם צום אינטערשטין ובער אונ דו

בביתך ותפלי עבד
 דביש סבינה: ה ארי
 יתכסי מנה פתקא
 לדיא בין דם לדם בין
 דין לדין ובין מבמש
 סגירו למכתש סגירו
 פתקמי פלוגת דינא
 פקרוה ותקום ותסק
 לאתרא די יתרעי יי
 אלהך ביה: ה ויתמי

באתרנה ובערת הרע מקרבך: פ
 כי יפלא ממך דבר למשפט בין
 דם ודם בין דין ודין ודין נגע נגע
 דברי ריבת בשעריך וקמת
 ועלית ארץ המקום אשר יבתר
 יהנה אלהך בו: ה ובאת אל---

ת"א כי יפלא ממך שם מו"ב: ו קמס ועליה. סיסס מסו"ב: רשב"ם

בכל המורים
 (ח) כי יפלא. ס"א כולס ומקום. לומר כמסולל שבכ"ד
 ולמי חייב כ"ל כחורס שבכ"ד. כ"ס כסופט שבכ"ס שסס
 בנימטריסל שבכ"ס מסודרין. שריך שמיסס על יום דין סגורו:
 רש"י

כולס (מכות ו): (ח) כי יפלא. כל הפלאה לשון הבדלה
 ופרישה שהדבר נכדל ומכוסה ג ממך: בין דם לדם.
 (ספרי. סנהדרין פד) בין דם סמל לדם סהור: בין דין
 לדין. בין דין וכחי לדין חייב: ובין נגע לנגע. בין
 נגע סמל לנגע סהור: דבריו ריבת. שהיו חכמי העור
 חולקים כדבר זה עממל וזה מסהר זה ממייב ד וזה
 מוכה: וקמת ועלית. (סנהדרין טו) מלמד שנית

מלמד על סוף סבור לו סמל לו סס כעמל דין וכחי לו סייב
 מחייב ועל מי כחי למסוך. טי נמי שבמחלס ססס כי יפלא

ענין הפלאת הדין
 סדס סמל לו ססור ולויס יודיסיס לס סנגע סמל לו ססור.
 לריכויס ללך אל סכ"ד סגורול סגורולסיס. וכחכ סככ סגול
 מוסכ"ג ז"ל דכסל אימל נעמכס ככוכס מ"ס סככס ובעפ
 ישכלס וגו'. עכו ככות כסוט וססין ככורס לפי סמין ככורס

פירוש לתורת אלהים
 וְאֶקְטָם אִים רִיבְעָן דָּאָם בִּיּוּי פּוֹן צְוִיּוּשְׁעָן דִּירָד:
 (ח) כי יפלא אז עס וועמ ווערין פאר הוילין פון דיר
 א ואך צום דין בין דם דוא וועקט גיט וויקען
 אויב דיא בלוט איז סהור אָדער פּאָא, אָדער עס
 וועמ קענען פאר דיר אדין הוּדָה און דוא וועקט
 גיט וויקען אויב דער פּענעמֶשֶׁשֶׁשׁ איז גירעכט אָדער
 דער פּענעמֶשֶׁשֶׁשׁ איז גירעכט, אָדער דוא וועקט גיט
 וויקען אויב דיא נגע איז פּאָא אָדער סהור דְּבִר
 דיא חֲבָמִים אין דיין שְׁטָאָם וועלן יוה קריגין
 דער וועמ נאָגין ער איז חֲטִיב און דער וועמ נאָגין
 ער איז פּפּאָר אָדער דער וועמ נאָגין ער איז פּאָהר
 און דער וועמ נאָגין ער איז פּאָא וּבְפֶתֶי וְאֶקְטָם
 אויף שְׁטִיין און וְאֶקְטָם אויף גִּיין אַל תִּפְקִים צוּא
 דָּעִם אָרֶם וואָס נָאָם בִּיּוּי נָאָם וועמ אין איהם
 אויס דערנווילין, רש"י שרייבט פון באַגְעָן איז
 גירודגען דער ביהמ"ק איז העקער פון אַלע
 גְּדֻרָוּגָען: (ס) וְיָבֵאת און דוא וְאֶקְטָם קענען צו דיא
 פּאָגִים וואָס וְעָנְעָן פּוֹן שְׁבָט לְיִי וְאֵל תִּשׁוּפֶס

(ח) בין דם לדם. לפי פשיטו בין ריבוח לריבוח בין
 יונג למזיד: בין דין לדין, דיני ממונות, נגע. צרעת:

שפתי חכמים
 נמשין ומומין מד ציוומו פתמס: ג ו"אם ל"ל כפל ג' דקס.
 וי"ל דמחלה פ' ססול ג' סדלס ופריסס פמני כי כל סעמל
 ומכוס פמני נכדל ונמדס פמלן אסר כך חזר וטמל סהדכ
 נכדל כ"י סמני עמסוון מ"י יפלא ממך סול סמני סמני:
 ומכוס פמני עמסוון סמני סמני סמני סמני: ד ל"ל
 מ"ע בין דם לדם וגו' לא יודמיס סככ סמני סמני ומוכוס
 מן סמל מ"ס דכרי ריכוס יודיסיס אלל סמל סמל וגו' דם
 לא כן מס זס דכרי כי יפלא פמני דמכוס מס סמל
 יודיסיס כל טיקר וסמל ככ דכרי ריכוס פמני סוס עמסר
 ווס עמל מ"י וסס עמסר"י. וסל"ס פ"י סמני סמני זס
 סמסן וכי כי יפלא ממך בין דם לדם וגו' סול סמל סמסן כדס
 סכל סמל סול סמסן על דפי סמני סמני סמל וסמל

(ס) כי יקלס ממך דכר למססס וגו' דכרי ריכס כעמריך. סלכס
 סיכוס אל, דכרי ריכס כעמריך. נלויס כמיוסריס. כי
 מס מילק"ס יס ס"כ ריב דכמלדי חכמיס וס אומל ככ וס
 אומל ככס. לו סס נמלס סדין מלכ וכלס לימס יודיסיס לס

ליקוטים על התורה
 (ו) ובערת הרע מקרבך. אז דו וועמס ווערן דעס קלעמס וואס
 קען סוהס דעס פּענעמֶשֶׁשֶׁשׁ וואס דיגס צעבדח נָהָה
 וועמסו אים פּראָמֶסין וועגן דיגען צעבדח נָהָה און דריבער נאָגין
 סיר נישט בית דין און אלע יודין זאלן בקבולת האבין אויף
 דעס פּענעמֶשֶׁשֶׁשׁ וואס האָם גירעמס צעבדח נָהָה און אים לאָגין
 לעבן סאָמער וועמ ער פּאָהר וְשׁוֹכֵה, וואָרדס מיט דעס
 כּתּוּבָה וועמ קען פּאָהר שאָדין פיל יודין און פּענעמֶשֶׁשֶׁשׁ וועלן
 ווערן דער וואָס דיגס צעבדח נָהָה ווערס גיט בְּשִׁשְׁכָאָם וועלן
 קען פּענעמֶשֶׁשֶׁשֶׁשׁ דיגען צעבדח נָהָה. און וואָס יודין דעס
 פּיל פּאָמער וועמ ער אָרפּוּתָה פּאָר אַלע יודין, ביי דער
 וועלס איז אויף אזוי און אַתּאָקטָר קעמס צו אַתּאָקטָנן און ער
 וועמס איין גלדין איז בְּנִאָרְגִי מוּז ער דעס גלדין אַפּ שְׁנִינְעִין,
 מיט דער אַפּשְׁנִינְעִין וועמ זיין אָרפּוּתָה פּאָר דעס נאָגִין נָהָה
 און אז דער אַתּאָקטָר וועמ וועלן כּתּוּבָה אַתּאָקטָר אויף דעס
 בְּנִאָרְגִי און גיט אַפּשְׁנִינְעִין דעס גלדין וועמ ער זיין אַרְצֵב
 אויף דעס פּענעמֶשֶׁשֶׁשׁ, וואָרדס די בְּנִאָרְגִי וועמ קענען אין זיינע
 אַלע גלדיקער און ער וועמ אַפּשְׁנִינְעִין, דאָ וועמ אַזוי זיין
 אָז קען וועמ דעס פּענעמֶשֶׁשֶׁשׁ גיט הרגנן ווייל קען וועמ אויף אים
 כּתּוּבָה האָבין, וועלן פיל פּענעמֶשֶׁשֶׁשׁ דיגען צעבדח נָהָה און
 חֲבָמִים אַלְיֵין וועמ זיין הרגנן דריבער וואָם די חֲתִיב ובערת
 הרע מקרבך, דו וְאֶקְטָם די שְׁלֵקָמָס אים רִיבְעָן פּוֹן דִּיר:

הַבְּהֵימִים הַלְלוּם וְאֵלֵי־הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר
יְהוָה בְּיָמִים הָהֵם וּדְרֹשֶׁת וְהַגִּידוּ
כִּי אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט : וְעֲשִׂיתָ
עַד־פִּי הַדְּבַר אֲשֶׁר יִגִּידוּ כִּי מִן־
הַמְּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
וְשָׁמַרְתָּ קַעֲשׂוֹת כָּכָר אֲשֶׁר יִזְרַח :

קות פהניא ליואי ולות
 דקיא די יהי ביומאי
 האינון ותתבע ניתוון קה
 ית פתקמא דדיקא :
 ונתעבדי על מימר
 פתקמא די יתוון קה
 מן אתרא ההוא די
 יתרגעי יי ותמר למעבד
 כבד די ילפונק :

ת"א וכלה מל סככיט סליס . ר"ס
 כס כוסט עט קדושין כו
 סנדרין ד כח כג : אשר יגידו לך .

סנדרין ד כח כג : אשר יגידו לך . סנדרין פז ט"ז ח : מן מקום . סס ט :

שפטי חכמים

וסר כר פי דברי ריבוע סוס עסר וס מצמל כו' : ח טי'
 מכל המקומות כשסר אליוס לפסוקי בפרן יכמל סיס טין
 פיסס גכוס ממנו ככו ספי' רש"י לקמן כספוק וכן כספוי
 סכן . מוססס : ו כל"מ וכי אספר סילך ארס אל ססוסס
 סלינו כיוס ססס . סלל לפדך כס אסילו סינו וכוי :

רש"י
 המקדש ה גבוה מכל המקומות : (ט) הכהנים הלויים .
 הכהנים שילחו משפט לו : ואל השפט אשר יהיה
 בימים ההם . (ספרי) ואפי' אינו כשאר שופטים שהיו
 לפניו ומה נרדף לשפט לו חק לך אלא שופט שנירדף :

ענין הפלאת הדין

סלמס מחוך סמו"ע סנין כסמוכיס סדמס כל סחד לססור
 דכרי סכרי לפ"ס שיודס סדכריו ככלי לודקיס סול סמקס
 וחולק סל סכרי . אף שיודס כעלמו סדכרי סכרי ככויס כווסו
 לקסדרי . וס"ס כי יסלל מצר דכר למססס . וקלמס סל' סמסס
 לספללס ו . סלסל כודלי כספיו כל ססכמיס סככרי סמקכליס
 כלמס וכמסיס לסכוסה כדיו וס סיס יולל סדין לממחו ולל סיו
 מלככריס לכ"ד כדודל ככיווסטיס . סלל מסיס דכרי ריכוס
 כסמכרי ופי' סריכ וסמחוקס סלי ויכלו ללל למסמס כווס
 סכורס . ופי"כ סלל סדרי כספס :

בקיט סלל כסכוכס כדכרי וסי מלי דכסיס מרס מל סכדיס
 וסללו מרס מל סולסיס מל סלמידי כמסיס כיוסנין כד ככד
 וסוקיס סכוכס ולל מוד סלל סמסססין . וככוכס סססטיס
 סיל מוס סריכס סמס וכל מוד לומר סכרל לפי ככלי
 וסמוכיס סו סס זכ אלו מחוך סריכוס וסמו"ע סכיו"סס מניסיס
 למוק כווס סכוכס . כי הריכוס סנין אכסיס סלמס כיוסיס
 סכל סחד נוסן לכו לדכרי סכרי . ולס יכמל לו סדכריו כ"סיס
 ונכוחיס סוי יודס לו . מסוך וריכוס כוס יתכר סלמס . מסל"כ
 כסלן סלמס כיוסיס . כי אף סס סמכד ינדק כדכרי . לל יתכר

פירוש לתורת אלוים

אונ צו דעם דין אשר נואם עד קעטס גיין אין ריא
 ווארט דוא ואלקטס קאהן על פי תדיר דהך דעם
 דעם ארם אשר נואם קאם וועט אוים קלויבין
 ושמרת אונ רוא ואלקטס היקען לעשה צוא
 קאהן אוויה וויא גייא טעליון דיה לערנען :

קעטס סלל כסכוכס כדכרי וסי מלי דכסיס מרס מל סכדיס
 וסללו מרס מל סולסיס מל סלמידי כמסיס כיוסנין כד ככד
 וסוקיס סכוכס ולל מוד סלל סמסססין . וככוכס סססטיס
 סיל מוס סריכס סמס וכל מוד לומר סכרל לפי ככלי
 וסמוכיס סו סס זכ אלו מחוך סריכוס וסמו"ע סכיו"סס מניסיס
 למוק כווס סכוכס . כי הריכוס סנין אכסיס סלמס כיוסיס
 סכל סחד נוסן לכו לדכרי סכרי . ולס יכמל לו סדכריו כ"סיס
 ונכוחיס סוי יודס לו . מסוך וריכוס כוס יתכר סלמס . מסל"כ
 כסלן סלמס כיוסיס . כי אף סס סמכד ינדק כדכרי . לל יתכר

סצות חסם

לך וגו' מל פי סכוכס אכר יוכון וכל סמססס אכר ימכור לך
 סמסס :
 אינו גינען אשכוס די נועמס מון אשכוס וענען גינען מון ג"כ
 כמקסע שמינער , די אשכוס קאם מען געדימין לשכת כניחוס
 אונ קארט וענען גינעסין איין אונ געקעניג כנייסו :

(י-א) [מס] [מסס רד] למסופ לכ"ד סודול ומסוס כל
 מס סילוו . סלמכר ומסוס מל סי סכרל אכר יגידו
 געשיקת על פי סכרל וגו' על פי התורה אשר יורה וגו' . יגדער
 יוד סוז קאהן וויא ככר בית דין וואס אינו גינען אין
 לשכת כניחוס קאם געקעקט וואן ככר דיה מן בית המקדש

נביאים ישעיה נא

תרנום

לחשיק סנ"ח ד"א צבאות נמש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה רנצה ארני נשמה דודי יתקה ויח
 יחידה רנצה יהוה חיה יחידה דודר אל שם ב"ן שבעשית :

פרגן אטר רבונק יי א כהדאמר ארניק יהוה נאלהיק וריב עמו הגה

מצודת דוד

(א) ולסין יריב סמו . אכר יריב ריב סמו לקסס יקמסס מיד סמכויסיס לכס : ססס לקססי מידן וגו' . כל מוד לל יסי
 דמס פירוש אכרי סייסיס געמינמס מען בייא דער סמפורה מון דער וואק .

לקחתי מידך את-פוס התרעלה את-קבעת פוס
 חמתי לא-תוסיפי לשתותה עוד : * ושמתיה בגד
 מזגך אשר-אמרו לנפשך שחי ונעברה ותשימי
 כארץ גוד וכחיון לעברים : * עורי עורי לבשי
 עוד ציון לבשי | בגדי תפארתך ירושלים עוד
 הקדש כי לא יוסף יבא-בך עוד ערל וממא :
 * התנערי מעפר קומי שבי ירושלים התפתחו
 מוסרי צוארך שביה בת-ציון : * פי-כה
 אמר יהוה הנם נמפרתם ולא בכסף תגאלו :

יוספון ועידון ביה עוד עכלין ומסאבין : ד אהנפצי מעפרא קובי תיבי על פורסי יקרא ירושלים
 אהתפקדו חנני צואריכון שבני בנשקא רציון : ה ארי כדגן אפר נן מן אנב בנהון ולא בכסף תהתקרון :
 מצודת דוד
 התפתחי קרי

סלכות סקודות אלך : ח קבעת. הסמכים סקודים כחמיות
 הכוס. והוא סבל עיני נב"ש : (ב) ובמחסי כיד עיניך. לח סכום
 התעלה סכיל לשיס כיד כרששים חממסין חילך כעכוב
 ילרות וסס יסמו הכוס סכוא. ר"ל סס יקבלו סודעיות : שמי
 ונעברה. סכופ עמלך לסחמק כדלך ונעלור מלך : חמיומו.
 פשיה נסוקלחין לטות מדכס לסי כי סכלת טולס : וכוונתו לעכריס.
 שמה נוסך כחולות סטיר לטיות מדרך סכנל לעוכריס ושכיס.
 וסוא ככפ עיני נב"ש : (ג) טורי וגו'. אהס ליון סקילוי עמסה
 עיר סקדש לבשי נגדי סחמלכך וסיס שמה : יסל כך עוד. לכל סוד
 כדכרך לנשול כך : עכל וסמס. סס ספויס : (ד) סחמטרי
 מעפרי. סחוקני מעפרי סלךן אכרי יסכה כס כעכור סלכל וכלער : קומי
 שבי ירושלים. אהס ירושלים קומי ספלךן וכבי על סכסס :
 סחמטרי וגו'. אהס כח ליון סכמיוס כדולס סחרי מעל וסלךך קשרי
 לטעות סטול. כ"ל לא חסי עוד מש כעדה וככנסת לסלמות :
 (ס) חסס כעכרסס. מיס סנמכרסס כיד ספומת : סכל לא ל-חמתי
 סכס סמסי לטפוסס אהסס ככסף ולכן סחללו ולא ככסף :

כתובים תהלים עה
 לחמשוך מיסוד ומלכות דו"א שיון דלת יוד נפש שיון דלת שיון דלת יוד רוח יאהרונה נשמת דיסוד א אד
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות ירה וו רה חיה יחידה דיסוד ירהה חיה יחידה דמלכות
 אל שם ב"ן שבעשיה :

* ואני אנני לעלם אומנה לאלתי יעקב : * וכל-קרני
 רשעים אנניע תרוכמנה קרנות צדיק : * למנצח בנגינת
 סוקוד לאסף שיר : * נודע ביהודה אלהים בישראל גדול
 שמו : * ה ניהי בשלם סוכו ומעונתו בציון :

דצדיקתא : ג לשקחא בתושבחהא תושבחהא על ירא דאסף שירא : ד אהינדע ברביית יהודה אלקא
 ברביית ישראל רב שמייה : ה ונהנה בירושלם בית מקדשה ומדור בית שבכינת קדשיה בציון :

מצודת דוד
 (ה) ואני. אכל לוי תרנס דקסו אכרי יפסס עמנו :
 (ב) וכל קרני. או יוסון סכס כידו וכלכית כל מעכנח
 סכסטיס ולא יחיוסס עוד : ח עמסה סרוכמנס קרנות סלךך
 ומעמסלו : (ד) נודע. או ככפ סמלת סכחלכרי יסיה אלהיס נודע
 ופסוקסס סיהוסס : יכרלכ. כל סכר כב"ש : (ה) ויסי ככלס.

פירוש ע"ס
 מיסכקער קאמ געשפילט : (ה) נודע ביהודה אלהים
 נוען דיא יודין זענען צו ספילט גיטוארין אין
 צווייא טייל. דיא זעהן שקבמים זענען גירופין
 גיטוארין ישראל. אונ דיא צווייא שקבמים זענען
 גערופין גיטוארין יהודה. זאמס אסף נוען סכחרי
 איינגעהנגת גיטוארין זעבין ירושלים וואס דארטין
 זענען גינען דיא צווייא שקבמים וואס מען קאמ
 זיי גערופין יהודה : ביי זיי איז געוואקס גיטוארין

ואלקוד בעתיר למעבר
 פורענות דין עמיה קא
 קבלית מן ידוה ית פסא
 דליוט ית פליץ פסא דחמתי
 לא חוספין למשקה עוד :
 ג ואמסרניה בגד נהון מונן
 ליה דהו אקרין לנפשיך
 אמאיבי ונערו ואמאקה
 פארעא יקרין וביניה פשוך
 לעדן : ג אהגלא אהגלא
 לבשי חוקפיה ציון לבשי
 לבושי חושבחה ירושלים
 קרמא דקדשא ארי לא
 יוספון ועידון ביה עוד עכלין ומסאבין : ד אהנפצי מעפרא קובי תיבי על פורסי יקרא ירושלים
 אהתפקדו חנני צואריכון שבני בנשקא רציון : ה ארי כדגן אפר נן מן אנב בנהון ולא בכסף תהתקרון :

מצודת דוד
 התפתחי קרי

(ב) מונך. מניעד ומטלטלך : שחי. סמי לחרך :
 ונעברה. על נבין : (ד) קומי. מן חארך : שבי.
 על הכסא : התפתחי. חתר עמך : (ה) חנם נמכרתם.
 על עסק חנם הוא יחסי : ולא בכסף תגאלו. הלא
 כחשונה :

סלכות סקודות אלך : ח קבעת. הסמכים סקודים כחמיות
 הכוס. והוא סבל עיני נב"ש : (ב) ובמחסי כיד עיניך. לח סכום
 התעלה סכיל לשיס כיד כרששים חממסין חילך כעכוב
 ילרות וסס יסמו הכוס סכוא. ר"ל סס יקבלו סודעיות : שמי
 ונעברה. סכופ עמלך לסחמק כדלך ונעלור מלך : חמיומו.
 פשיה נסוקלחין לטות מדכס לסי כי סכלת טולס : וכוונתו לעכריס.
 שמה נוסך כחולות סטיר לטיות מדרך סכנל לעוכריס ושכיס.
 וסוא ככפ עיני נב"ש : (ג) טורי וגו'. אהס ליון סקילוי עמסה
 עיר סקדש לבשי נגדי סחמלכך וסיס שמה : יסל כך עוד. לכל סוד
 כדכרך לנשול כך : עכל וסמס. סס ספויס : (ד) סחמטרי
 מעפרי. סחוקני מעפרי סלךן אכרי יסכה כס כעכור סלכל וכלער : קומי
 שבי ירושלים. אהס ירושלים קומי ספלךן וכבי על סכסס :
 סחמטרי וגו'. אהס כח ליון סכמיוס כדולס סחרי מעל וסלךך קשרי
 לטעות סטול. כ"ל לא חסי עוד מש כעדה וככנסת לסלמות :
 (ס) חסס כעכרסס. מיס סנמכרסס כיד ספומת : סכל לא ל-חמתי
 סכס סמסי לטפוסס אהסס ככסף ולכן סחללו ולא ככסף :

כתובים תהלים עה
 לחמשוך מיסוד ומלכות דו"א שיון דלת יוד נפש שיון דלת שיון דלת יוד רוח יאהרונה נשמת דיסוד א אד
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות ירה וו רה חיה יחידה דיסוד ירהה חיה יחידה דמלכות
 אל שם ב"ן שבעשיה :

* ואני אנני לעלם אומנה לאלתי יעקב : * וכל-קרני
 רשעים אנניע תרוכמנה קרנות צדיק : * למנצח בנגינת
 סוקוד לאסף שיר : * נודע ביהודה אלהים בישראל גדול
 שמו : * ה ניהי בשלם סוכו ומעונתו בציון :

דצדיקתא : ג לשקחא בתושבחהא תושבחהא על ירא דאסף שירא : ד אהינדע ברביית יהודה אלקא
 ברביית ישראל רב שמייה : ה ונהנה בירושלם בית מקדשה ומדור בית שבכינת קדשיה בציון :

מצודת דוד
 (ה) ואני. אכל לוי תרנס דקסו אכרי יפסס עמנו :
 (ב) וכל קרני. או יוסון סכס כידו וכלכית כל מעכנח
 סכסטיס ולא יחיוסס עוד : ח עמסה סרוכמנס קרנות סלךך
 ומעמסלו : (ד) נודע. או ככפ סמלת סכחלכרי יסיה אלהיס נודע
 ופסוקסס סיהוסס : יכרלכ. כל סכר כב"ש : (ה) ויסי ככלס.

פירוש ע"ס
 מיסכקער קאמ געשפילט : (ה) נודע ביהודה אלהים
 נוען דיא יודין זענען צו ספילט גיטוארין אין
 צווייא טייל. דיא זעהן שקבמים זענען גירופין
 גיטוארין ישראל. אונ דיא צווייא שקבמים זענען
 גערופין גיטוארין יהודה. זאמס אסף נוען סכחרי
 איינגעהנגת גיטוארין זעבין ירושלים וואס דארטין
 זענען גינען דיא צווייא שקבמים וואס מען קאמ
 זיי גערופין יהודה : ביי זיי איז געוואקס גיטוארין

מי שקינא לה: ונסתרה אפי' שמע מעורף הפורח. שנסתרה: יוציא ויתן כתובה. ר"ל לטעמיה דחמ"ר כפ"ק סתירה לך בני עדות ופילו עבד ושפחה לאמנים דהיינו נמי כשוף הפורח דליחשא סתירה לטעמיה דכלנה מהמינה כה הלכה נסתרה עליו וחס חינו רובא להפקותה ויזיל ויתן כתובה: רבי יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מורות בלבנה. כ"ס העוות לאור הלכנה (ה) רבי יהושע לטעמיה דחמ"ר משקה על פי שנים מיהו פשיטאו ויתנו בה מורות בלבנה כפריזותה מכומר

כל אמאי דח"ת דלכוס דליכא צבאות

בלבנה כפריזותה מכומר
בלבנה ותנא דהא חמי מיל
תו לא נדקי לה כדתניא
כפ"ק וסבור' היא ולא שישאו
ויתנו בה מורות בלבנה:
והלכה כרבי יהושע: ב אמר
ראתיה שנשמתא.
כחותה סתירה שהיא ע"פ
עדים לרבי יהושע או ע"פ
עוף הפורח לר"א: לא
היתה שורה. דעד חמד
לאמן כה אף להפסידה

מי שקנא לאשתו ונסתרה. אפי' שמע (ה) מעורף
הפורח, יוציא ויתן כתובה. דרבי רבי אליעזר,
רבי יהושע אומר [ב] עד שישאו ויתנו בה מורות
בלבנה: ב אמר עד אחד אני ראיתיה שנשמתא,
לא היתה שורה. ולא עוד אלא אפילו עבד אפילו
שפחה, הרי אלו נאמנים אף לפוסלה מכתובתה.
חמורה ובת חמורה. וצרתה ויבמתה ובת בעלה,
הרי אלו נאמנות. ולא לפוסלה מכתובתה, אלא
שלא תשאתה: ב שהיה ברין. [ג] ומה אם עדות
ראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינה מתקיימת

[6] מטוף. אפי' יש לו לאים
מטוף. טעם. ה"ל אפי'
[7] מי שישאו כול. כל משום
סתירה שזין כה"ל עדים ח"ס
לאסרת ענין. ד"ה"י (ה) סבוח
וכוס כלילס הכס מטוף בלילות
מחבלות לטות כקצין ומסויה'
יבד: (3) כנמלה חד"ל
מסויה מה לאמנים טוטה על
דכוסה שרנ"ד שחבי קויה לה
וכסרת עדו חמד משידס סיה'
סמחה. [2] וסס כ"י. סיה'
סד"מ למסין הכס סיה'
נרנ"ד ונ"ש כ"ק דלמקיש
סמסס לטעמיה דל"ב (ד)

מכתובה שגנלים לדבר (ה) אף לפוסלה מכתובתה. שלא תשחה ולא תעול כחובתה: ויבמחה. אשת אחי בבלה:
ובת כלה. חמשה חמרת: הרי אלו נאמנות. לעדות זו אפי' סכן סמכות לכל שאר עדות שהיא לרעתה לפי
סתירה האמינה כל עדות שיש בה ומיהו לא לפוסלה מכתובה הוחיל וסמכות אוהה אלא שלא תשחה: ב שהיה
ברין. שלא יהא לאמן כה עד אחד חס לא מגורת הכתוב: עדות הראשונה. סתירה שהין אוסרתה
איסור עולם אלא עד שתשעה: אינה מתקיימת בפחות משנים. כדנענין ליימח מגורה שזה ורבי יהושע אף:

פריקו א מי שקנא לאשתו ווען אייגן האט גיזאנט זיך
זיין טייב זיא זאל זיך גיט געהאלטן
מיט מאנאקלייט ונסתרה און זיא האט זיך געהאלטן
אפילו ששט שפחה פתיה אפילו עד האם גיהעקט פון
אפוהיל וואס פליהט, אז זיא האט זיך געהאלטן
אויב, רניל איהר גיט געבין מרינגען דיא ס"ס
המאָררים יוציא ויתן כתובה זאל עד זיא גטין און
געבין כרובה דברי רב אלעזר און זאנטר רבי אלעזר.
רבי יהושע זאנטר עד שישאו ויתנו בה מורות בלבנה דער
מאן קען איר אנדערש גיט גטין סידורן די טייפער
וואס ויצען צוזאמען ביי נאכט און שפינען פאר
די ליכטיגקייט פון די לבנה שמוגעקין פון איר אז
זיא איז אונגה. דאמאלס קען ער איר גטין: ב אפר
עד אחד אני ראיתיה שנשמתא אויב איין עדות האט גי'
זאנט איהר האב גיזעהן ווירא זיא איז סמא גיזארין.
וויא זיא האט מנה גיזוען לא יתח שותה האט זיא
גיט גיזונגען די מיט המאָררים ולא עד און גיט
נאך און איז אלא אפילו עבד אפילו שפחה נאר אפילו אעבד
געניי און אפילו אשפחה געגענית חר אלא נאנטן זיי
זענען באגלייבט צו זאנטן אויף א אשה אז זיא האט
מנה גיזוען און זיא דארף גיט מרינגען די מיט
המאָררים אף לפוסלה מכתובתה און זיי קענען איהר

פירוש ע"מ

דער פח פון הקב"ה גיזעאל גדול שטי בייא דיא
איערניגע יודין דיא זעען שקמים וואס זיא
האבין מיט זייערע אויגין גיט גיזעהן דיא ספלה
פון סתריב פח דעסט וועגין איז הקביה בייא
זיא גרויס גיזוען: (ה) ויהי בשלם סוכו ומסותו גיזין

שפטים יום ג

עיקר תוי"ט

עדות האחרונה . טומאה: כל עדות שיש בה . גלמן כה דכתיב ועד אין בה וכל עד האומר בתורה סתם אינו אלא כענין מדאנטרין קרא לומר לא יקום עד אחד בלשם עדה מיהא דעד שנים במשמע עד שיפרוע לך עד אחד ה"ק קרא תרי לית בה אלא חד וקאמר ויהי לא נתפסה לאוסרה (ג) אלמא עד אחד מעיקרין לך עד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת . אוקי חד להדי חד והרי היא כפסיקה ושותה ודוקא כי

אחי כהדי הדדי אבל כזה אחד זה כלאומר הראשון נטמאת הוי מהימן כבי תרי (ד) וסגני האומר לא נטמאת הוי ליה חד ואין דכרוי על אחד במקום טיט: ושנים אומרים לא נטמאת . כלומר לא נטמאת כפיין שכנסתו וזמלתו שכנסתו יחד נטמאת כפיין וזכרנו לא נטמאת (ק) הכרי כסתלק וכתלו דכרוי מהני הטיט והרי היא כפסיקה אם נטמאת קידס שכחו אלו ומלאוס ולפיכך שותה ולאשטעין תלז כהני תרחי כני דמתניהון נכפסולי שדות הלך אחד רוב דעות (ו) בין לקולא בין להומרא כלו בין להסקותה בין שלא להסקותה:

בפחות משנים . עדות אחרונה שאוסרה איסור עולם . אינו דין שלא תהקיים בפחות משנים . ת"ל ועד אין בה , כל עדות שיש בה . קל וחומר לעדות הראשונה מערה . ומה אם עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם הרי היא מתקיימת בעד אחד . עדות הראשונה שאין אוסרתה איסור עולם , אינו דין שהתקיים בעד אחד . ת"ל כי מצא בה עדות דבר , ולהלן הוא אומר על פי שנים עדים יקום דבר , מה דבר האומר להלן על פי שנים עדים , אף כאן על פי שנים עדים: ד עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת . אשה ואמרת נטמאת ואשה ואמרת לא נטמאת , היתה שותה . אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת , היתה שותה . שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת , לא היתה שותה:

כ"י דהמ"ג דחד נטמיקל מכו' ל"ס כחכי הוי חרי וחכי ושותה ופי' כ"י וכי מוקמינן כספתי עדות כיו' ככ"ל בין כ"ה"ו וע"כ כ"ו ח"ו אלמניך לנכפעינן דלי ככ"ל מלי הלך חכר רוב דעות אלמניך כחד וחד נע' טיפה שותה ט"כ:

אין איהר גיפגין אשענרליקע ואך שטייט דא דער ווארט דבר יתקן היא אויבר אונד דארט נאנט דער פסקו על פי שנים עדים דורך צווייא עדות יקום דבר זאל בלייקען שמיין אואך , שטייט דא אויך דער ווארט דבר מה יתקן אזוי וויא דארטין על פי שנים עדים איז דורך צווייא עדות אף פאן אזוי דא אז ער וויל געפינען אויף זיין טוייב אשענרליקע ואך ער זאל איהר גמיין על פי שנים עדים כזו דאס זיין דורך צוויי עדות: ד עד אויבר נכפאת ועד אויבר לא נכפאת אויב צווייא עדות קוקען צוא ואקוען . איינער זאגט זיא האט מגנה גינוען , אונד איינער זאגט זיא האט גיט מגנה גינוען . ארער אשה אפטר נכפאת איין אשה זאגט זיא האט מגנה גינוען ואשה אפטר לא נכפאת אונד איין אשה זאגט זיא האט גיט מגנה גינוען . ווייס קוען ראך גיט צו זיא האט מגנה גינוען צו זיין היקה שותה דארף זיא טרינקען רי מיט הקאָררים אַחד אויבר איין עדות זאגט נכפאת זיא האט מגנה גינוען ישנים אומרים אונד צוויי עדות זאגט זיא האט מגנה גינוען מיר גינוען זענען מיר גינוען מיט ריר אונד לא נכפאת מיר האבין גיט גינעה זיא זיא האט מגנה גינוען . נאך עס קוען זיין זיא האט מגנה גינוען פונעם איינער מיר זענען געקומען , דרייער היטה שותה דארף זיא טרינקען ריא מיט הקאָררים שנים אומרים נכפאת צווייא זאגן זיא האט מגנה גינוען ואחד אויבר אונד איינער זאגט לא נכפאת זיא האט גיט מגנה גינוען לא היקה שותה טרינקט זיא גיט רי מיט הקאָררים:

עדות אחרונה ריא לעצמע עדות וואס זאגן אז זיא האט מגנה גינוען שאיפקה איסור עולם וואס זייא אקרוי איהר צום מאן אויף אייביג אינו דין דארף דען גיט זיין דער דין שלא תתבטם בפחות משנים אז זיא זאל גיט האבין אקיום מיט ווייניגער ווי צוויי עדות מלמד לימי לעריננט דער פסקו צו זאגן נע' אין בה עדות איז נישא אויף איהר אז זיא איז קמא גינוארין טיינט דער פסקו אויב עם איז נאך גיין עדות דא אויף איהר זאל זיא טרינקען ריא מיט הקאָררים אַקער כל עדות שיש בה וואס פאר איין עדות עם איז דא אויף איהר אז זיא איז קמא גינוארין , אפילו נאך איינער , טרינקט זיא גיט רי מיט הקאָררים , פרענט רי משנען קל וחומר לעדות הראשונה שמה זאל קוען אציט אפ לערנען פאר קערט רי ערשטע עדות וואס זענען גרינגער פון רי לעצמע עדות וואס זענען שווערער ומה אם עדות אחרונה אויב ריא לעצמע עדות וואס זאגן אז זיא האט מגנה גינוען אפיקה איסור עולם וואס זייא אקרוי איהר רעם כזאן אויף אייביג תרי היא מתבטמת בעד אחד האט זיא אקיום דורך איין עדות עדות הראשונה רי ערשטע עדות וואס זאגן אז זיא האט זיך געהעלטין מיט רעם כזאן גענועהן זיאן אפיקה איסור עולם וואס זייא אקרוי איהר גיט אויף אייביג אינו דין דארף דען גיט זיין דער דין שמתבטם בעד אחד אז זיא זאל גיט זיין מיט איין עדות מלמד לימי לעריננט דער פסקו צו זאגן נע' אף בה עדות דבר אז איינער וויל גמיין זיין טוייב ער האט

כלנס ס' כלס כל סמיון דת"ת דמלכות וכליס השתמא
 שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע במה
 הארכת ימים. אמר להם מימי לא עשיתי
 כית הכנסת לפנרריא, ולא פסעתי על ראשי עם
 קודש, ולא נשאתי כפי בלא ברכה. מאי מפרש
 א"ר יורא אמר רב חסדא אשר קדשנו כקדושתו
 של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל בהאבה.
 כי עקר כרעיה מאי אמר, יהי רצון מלפניך ה'
 אלהינו שתהא כרכה זו שצויתנו לברך את עמך
 ישראל שלא יהא בה מכשול ועון. וכי מהדר
 אפיה מציכורא מאי אמר, אדכריה רב חסדא לרב
 עוקבא ודרש רבש"ע עשינו מה שגזרת עלינו ואף
 קרשך מן השמים וכרך וגו'. אמר רב חסדא אין
 פניהם מן הצבור. א"ר יורא אמר רב חסדא אין
 הקורא רשאי לקרא את הכהנים עד שיכלה אמן מפי הצבור. ואין הכהנים רשאים להתחיל בברכה
 עד שיכלה דיבור מפי הקורא. ואין הצבור רשאים לענות אמן עד שתכלה כרכה מפי הכהנים. ואין
 הכהנים רשאים להתחיל בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור. ואין הכהנים רשאים להחזיר פניהן

במה הארכת ימים. כלזיה זכות: קפנרריא. לקר
 רכנו דרך כ"כ ליכנס כפתח זה וללכת כנגדו:
 ולא פסעתי על ראשי עם קודש. שהיו יושבים
 התלמידים כב"ע ע"ג קרקע והמהלך ביניהם כשהיו יושבים
 נראה כפסע על ראשיהם לפיכך לרד להקדים לו לישב
 נמוך: ולא נשאתי כפי לברך. כן היה: וכי עקר
 כרעיה. כעבודה למיסך והוא מחזיר פניו כלפי מינה
 מאי אמר: וכי מהדר אפיה. כשגומר נכחותיו ומחזיר
 פניו לזד התיבה: נוה שהבשחתנו. שחמסים על ידנו
 כדכתיב ואלו. אכרנס: לבוף קשרי אצבעותיהם.
 שפושטין אותן כשמתכנין: ואין הקורא. ש"ל הקורא
 כהנים: שיחזרו פניהם. לכרך: אמן. של כרכת הודאה:

רב חסדא'ס וועגין עד זאל זאגין ברוך אסיה ה'
 אלהינו מלך העולם אשר קדשנו בקדושתו של
 אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה כי עקר
 קדש מאי אמר רב ר'ר תון הייבט אן זאגין ר'צה
 אונ דער פהן ר'רש אנועק זיינע ג'ים פון ארש צו
 גיין צום ארון קדש צום דוּבְגָן נואם זאל ר'ער פהן
 זאגין, עד זאל זאגין והי רצון מלפניך ה' אלהינו
 שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל
 שלא יהא בה מכשול ועון כי מהדר אפיה מציכורא
 מאי אמר נאך דעם דוּבְגָן אז, עד קערט אנועק זיין
 פנים פון די מענטשין צום ארון קדש נואם זאגט
 עד אדכריה רב חסדא לרב עוקבא ודרש רב חסדא האם
 געפירט רב עוקבא אין בית הקודש אונ, עד האם
 גיזאגט אין זיין ר'רשה זיין זאלין זאגין רכונו של
 עולם עשינו מה שגזרת עלינו וכי ווייא עם
 שפטיט אין מחזור אונ אין סדרון אפר רב חסדא אין
 הפנים רשאי לפרו אַנְדְּעִימֵהוּ רב חסדא זאגט דיא
 פהנים טארין ניש איינברייגן זיינענע פינגער די
 שיתורי פניהם מן הצבור ביו זיין קערין אנועק זיינער
 פנים פון דיא מענטשין צום ארון קדש אפר רבי
 יורא אפר רב חסדא רבי יורא האם גיזאגט פון רב
 חסדא'ס וועגין אין מקורא ר'צי לקווא את הפנים עד
 שקבל אמן מפי הצבור, דער מון טאר ניש זאגין ראם
 ויארט פהנים ביו אלע מענטשין האבין שוין אפ
 גיזאגט אמן נאך דיא ברכה וזה נאך להודות זיין
 הפנים רשאים לתתיהו גבבנה עד שקבל דבור מפי מקורא
 אונ די פהנים טארין ניש אנהייבין זאגין די ברכת
 ביו דער מון האם אפ גיזאגט ראם ויארט פהנים
 זיין מחזור רשאי לענות אמן עד שקבל ברכה מפי הפנים
 אונ דיא מענטשין טארין ניש ענטפערין אמן ביו
 דיא פהנים האבין אפ גיזאגט זיינער נאפע ברכה
 זיין הפנים רשאים לתתיהו גבבנה אחרת עד שקבל אמן
 מפי הצבור אונ די פהנים טארין ניש אנהייבין זאגין

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע במה הארכת ימים
 דיא פלמידים האבין גיפערנט בייא רבי
 אלעזר בן שמוע מיט וועלכען זכות האסטו זוכה
 גינען צוא לאנג לעבן אפר לים האם רבי אלעזר
 גיזאגט צו די פלמידים מיטי לא עשיתי קפנרריא ביה
 הכנסת איה האב קיין מאהל ניש געמאכט די שוהל
 פאר אדורכנאנג וריא שוהל האם געהאט צווייא
 טירען אין צווייא מאבין אז איינער האם גיזאגט
 אפ קרדען דיא וועט איו עד גענאנגען דוּבְגָן דיא
 שוהל, האם רבי אלעזר גיזאגט איה האב קיין
 מאהל אזוי גיטאן ווייל עם איי ניש שייין פאר די
 שוהל מען זאל איהר מאבין פאר אדורכנאנג זאל
 פסעטי על ראשי עם קדש איה האב ניש גיטרעטין אויף
 דיא קעפ פון דיא הייריגע פאלק ופארצייטן איו
 גינען דער מנהג ווען דיא פלמידים האבין
 גילערניגט פאר זיינער רבי, זענען דיא פלמידים
 גינען אין אויף איה עיר אונ דער רבי אין גינעטין
 אויף אבאנק, זענער פלמיד האם געהאט זיין
 געשטימטען ארש וואו ער פלעגט שטענדיג זינען
 אונ אז אהלמיד איו געקומען שפעט אונ האם
 געדארפט גיין צווישען דיא פלמידים ביו צו זיין
 ארש, האם אויס גינען ווי עד גייט איבער זיינע
 קעפ, אונ ראם איו ניש שוין, האם רבי אלעזר
 גיזאגט איה האב קיין קאל אזוי גיטאן ערשטיגס
 האב איה מיה געזיילט איה זאל קוקען פריער
 וויא די פלמידים וואס זינען נאך מיר, צווייטיגס
 אויב איה ביו אטאהל שפעט גינען ביו איה
 ניש גענאנגען צו מיר ארש נאר איו ביו גינעטין
 פארניגט ולא נשאתי כפי בלא ברכה איה האב ניש
 אויפגיהוובין מיינע הענט צום דוּבְגָן אן אברכה,
 רבי אלעזר בן שמוע איו גינען אכטן מאי מברך
 וועלכע ברכה זאגט אכטן פאר דעם דוּבְגָן אפר
 רבי יורא רב חסדא רבי יורא האם גיזאגט פון

לעקור רגליהם, מן הדוכן אלא עומדין כפופים לפני התיבה: עד שיכלה אמן, של כרכת התורה וכל הני משוס דתרי קלי לא משתמעי :

ביתורא. ואין הקורא רשאי לקרא בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור. אמר רבה בר רב הונא כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפילו ברבך הלכה, שנאמר ובפתחו עמרו כל העם, ואין עמירה אלא שתיקה, שנאמר והוחלתי כ"ל ויבור לא ענו עוד. רבי יוחנן אמר רב חסדא מהכא שנא' ואוני כל העם אל ספר התורה. אמר רבי הנחום א"ר יהושע כל לוי הזמפיד בנביא צריך שיקרא בתורה:

מן הצבור עד שיתחיל ש"ץ שים שלום. ואינם רשאים לעקור רגליהם להלוך עד שיגמור ש"ץ שים שלום. ואמר רבי יורא אמר רב חסדא אין הצבור רשאי לענות אמן עד שיתכלה ברכה מפי הקורא בתורה. ואין הקורא רשאי לקרא בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור. אמר רבה בר רב הונא כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפילו ברבך הלכה, שנאמר ובפתחו עמרו כל העם, ואין עמירה אלא שתיקה, שנאמר והוחלתי כ"ל ויבור לא ענו עוד. רבי יוחנן אמר רב חסדא מהכא שנא' ואוני כל העם אל ספר התורה. אמר רבי הנחום א"ר יהושע כל לוי הזמפיד בנביא צריך שיקרא בתורה:

קען אויה גיט שמועסקין שגאפאר ווארום עם שטייט אין פסוק יבחרתי עמדי כל תעם ווען קען האט גיעפינט דיא ספר הורה זענען דיא גאנצע פאלק שטייל גינארין ואין עמידה אלא שתיקה עמרו מינט קען געשוויגען שגאפאר וויא עם שטייט אין פסוק והחלתי פי לא ידברו איה האב גענוארט ביו זייא וועלן אויפקהערין ריידן עמדי לא ענו עוד זיי זענען געבליגען שטייל אונ האפין גיט קיער גיענטפערט ביי זייא אמר רב חסדא מהכא רבי זירא האט גינאנט פון רב חסדא'ס וועגין פון ראגען ווייסין מיר אז קען עפינט די ספר הורה צום ליעגען טאר קען גיט ריידן שגאפאר ווארום עם שטייט אין פסוק ואני כל תעם אל ספר התורה די אויערין פון גאנצין פאלק זענען גיטען צו הערין וואס קען וועט ליעגען אין די ספר התורה אמר רבי הנחום אמר רבי יהושע בן לוי הפסיד נביא צריך שיקרא בתורה רבי הנחום האט גינאנט פון רבי יהושע בן לוי'ס וועגין דער וואס זאגט די הפסדה אין גביא מוז ער פריעד ליעגען אין דיא ספר התורה. אזוי וויא מיר מוהען דער קענקיש וואס איז ספסיר ליעגעט פריעד עטליקע פסוקים תורה נאכדעם ליעגעט ער דיא הפסדה אין גביא :

יבחרה ביו אלע קענקישין האפין שוין אפ גינאנט אמן נאך זייער ברכה ואין פהגים רשאים להחיר פהגים מן הצבור אונ דיא פהגים קארין גיט אנועק קערין זייער פנים פון די קענקישין עד שיתחיל שלים צבור שים שלום ביו דער סון האט שוין גאנזהויבין זאגן שים שלום ואינם רשאים לעקור רגליהם בתורה אונ דיא פהגים קארין גיט אנועק גיין זייער ארט עד שיתחיל שלים צבור שים שלום ביו דער סון האט שוין אפ גינאנט דיא ברכה שים שלום, ער האט שוין אויס גינאנט דיא ברכה התקברה את עמו ישראל בשלום ואמר רבי זירא אמר רב חסדא נאך האט גינאנט רבי זירא פון רב חסדא'ס וועגין אין הצבור רשאי לענות אמן עד שיתכלה ברכה מפי הקורא בתורה די קענקישין וואס זענען אין שוה"ק ווען קען ליעגעט אין דיא תורה זאלין זייא גיט ענטפערין אמן ביו דער וואס ליעגעט אין דיא תורה וועט אפ זאגן דיא גאנצע ברכה ואין הקורא רשאי בתורה עד שיתכלה אמן מפי הצבור אונ דער וואס ליעגעט אין דיא תורה אסור לעקור רגליהם עד שיתחיל ש"ץ ווען קען ליעגעט ביו אלע קענקישין ענדיגען זאגן אמן אמר רבה בר רב הונא אין שנתא ספר התורה אסור לעקור רגליהם עד שיתחיל ש"ץ ווען קען ליעגעט ביו אלע קענקישין ענדיגען זאגן אמן אמר רבה בר רב הונא זאגט וויא די הורה ווערט נאך גיעפינט צום ליעגען טאר קען גיט שמועסקין עטלי גביר תלכה אפילו אין כרין טאר

וורר מצורע דף נה ע"א ת"ת ראצילות יוד הא ואו הא

א"ר אלעזר כתיב (ויקרא טו) והוצתם את בני ישראל מטומאתם וגו' בעממם את משכני אשר בתוכם. והוצתם כהאי זר ליהבו ולא אחכרו כמה דליתיה דליה. ות"ח כשעתא דמסתבין בני נשא לתתא מסבין לון ככלא וזה חתמר (אבל) כשעתא דרוח מסבא אהער (ס"ח) לתתא חתמר רוח בני' חשכין זר אלח רוח מסבא דלתתא חתמר רוח מסבא אחרא וחתיכי ליה רשותא לנתתא לעלמא. מאי רשותא רשותא דקדושה דהוא נחית ומחי ביה לא אחתכה ואסתלק וכדון חתגליא דינא לבקליון דחייבין וחוסף דינא על דיניה וכדון תרין רוחין משתכחין בעלמא עד רוחא דדינא וחד רוחא דמסבא. א"ר אלעזר אטריכנא הכה למימר מלה דלוליסנא מאבא. ת"ח הכי ילפינן מנגע דביתא דכד רוחא מסבא שריא כביתא וקב"ה כפי לכאפה ליה שדר נע נרעת כביתא לקטרגא דא כלא והכא נגע לא אעדי מיתא ווע"ג דרוח מסבא אסתלק מהכא ביתא עד דיתתון ביתא אכטין וזענין וכלא. כדון חתדי אחרא. כהאי גוונא מאן דאסתתכ ואחער רוח מסבא ושאר עלוי. כד בעי קב"ה לכאפה לעלמא חתמר רוח דינא תקיפא ואסתתכ בעלמא ושריא על הכא רוח מסבא ומקטרגי דא עד דיתעבר מעלמא. והכא רוח דינא תקיפא לא אסתלקא מחתריה עד דיתת אחר שיפין וגרמין וכלא. כדון מתדי עלמא וחתעברו מיטיה רוחין מסבין ועלמא אסתתכ דכיו. וע"ד תנינן חתא לאסתתכא מסבין ליה ודאי ווי ליה לכר נש כד שארי עליה רוח מסבא ואסתתכ ביה בעלמא דודאי לינדע דקב"ה כפי בעלמא ליה מן עלמא. זכאון אינון דיקיא. דכלהו קדישין ואסתתכו כקדושה קמי בעלמא דיקיא רוח אריא עליהו רוח קדישא כהאי עלמא וכעלמא דחתי :

מספר חסידים סימן קפח .

לעולם לא יבא חסיד כפוי טובה . כי ממתיקו לפרט ממנו .
מכריז לכל חסיד כפוי טובה לרוד וסכניו שמעמידם לחט
ומזעם סיו עוליסם ממנו כפוי טובה סיו עוליסו נכ ליום גם יומם
וגו' מח לזכרת חסידים . וכמעט כפוי טובה על רעה גדולה מזו
לא עם . אלא כמעט כפוי טובה לזכור לא סיו כפוי טובה .
אל כל דוד וזכור סיו קרובים לכל ועשו לו טובה וסיו כפוי טובה
ולפיכך מיידיו לפרט ממנו ומכיו משלם רעה פחה טובה על
תמום רעה מכיו ומחם לא עשה רעה מכיו מידו כנגד מיד
אל כפוי טובה אפיו רשע בעל סתם כדכתיב כי אפיו רשע מפני
כפוי טובה ממנו לרעה טובה וסכניסם לביטוי ושלמו לו רעה לא

הר"ם הלכות ברכות פרק כ .
(א) האוכל פת חייב לברך לפניו ברוך אתה ה' אלהינו
המוציא לחם מן הארץ . ולאחריו ארבע ברכות .
אכל דגן שלוק כמו שהוא מברך לפניו בורא פרי
הארצה ולאחריו בורא נפשות רבות . אכל קמח מברך
לפניו שהכל ולאחריו בורא נפשות רבות: (ב) קמח
של אחד מהמשת המינין ששלפוחו וערבו במים או
כשאר משקים . אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה
וללועסו מברך עליו בתחלה בורא מיני מזונות ולבסוף
על המזון ועל הכלכלה . ואם היה דק כדי שיהיה ראוי
שהכל לבסוף בורא נפשות רבות :

לעולם לא יהא אדם כפוי טובה אקענטש זאל קיין
קאהל גיט פארלייקענען אטובה וואס
קען האט אים גיטאהן די פתחים לפרע מפני ווארום
פאר דעם נועט מען איהם געשוינגט שפראפין
פון היקעל שטיי נגל היה כפוי טובה לרוד ועבריו
ששומרים זאנו חופה היו עליהם ווארום נבל האט פאר
לייקונט צו רוד מיט זיינע קעקעט דיא טובה
וואס זייא האבין איהם גיטאהן זיי האבין געהיט
זיינע שעפסין אונ גיטא זענען גיטען ווי אטאהער
צו זיינע שעפסין מיט זיינע פאטאגער . רוד
מיט זיינע מענטשלין זענען גיטען ווי אטאהער
צו פארשפעלין אונ פאר היקען דיא פאטאגער
מיט דיא שעפסין פון נבל עם זאל גיט קענען צו
זייא א גנב א גנול זייא עפעס שלעקעסס קאן
שפרא ווארום עם שפטיט אין פסוק דיא מענטשלין
פון נבל האבין גיטאנט צו אביגיל חופה היו עליהם
לילה גם יומם דיא מענטשלין פון רוד זענען גיטען צו
אונ זייא וויא אטאהער אונ האבין אונז געהיט ביא
גנבל האט אונ ביא טאג פת לעשרה הימים אונ טייל
נגל קען אפגילייקונט די טובה פון רוד דריקער
איו . ער אין געהן מען לשפעטער גישפארבין ושפעי
שעשה לו רעה גדולה אז לא פת איו דאך אקשויא שפעי
האט דאך צו רוד גיטאהן מער שלעקעסס ווי נבל
פאר וואס איו שפעי גיט גישפארבין אלא שפעי
בעבר שפעי קרוב לשאול לא היה כפוי טובה נאר טייל
שפעי האט גיט פארלייקונט אטובה צו רוד . נאר
טוייל ער איו גיטען אקרוב צו שאול דריקער האט
ער גיפלוקט צו רוד אכל רוד זאגשי חי קרובים לנגל
קען לו טובה אקען רוד מיט זיינע מענטשלין
זענען גיטען זאגשי נבל אונ האבין אים גיטאהן
אטובה ויהי כפוי טובה אונ ער האט פארלייקונט
דיא טובה לשיפוי מיהו להפרע מפני דריקער האט
קען געאייילט אין היקעל קען זאל איהם באלד

(א) האוכל פת חייב לברך לפניו רעד קענטש וואס
ווייל עסין פרויט איירער ער הייבט אן
עסין מוז ער זאגין אברכה ברוך אתה ה' אלהינו
מלך העולם המוציא לחם מן הארץ ולאחריו ארבע
ברכות אונ נאך דעם עסין מוז ער זאגין פיר ברכות
אכל דגן שלוק כמו שהוא או ער ווייל עסין קארין
זאנצע קערקער געקאקעט געבדע לפני בורא פרי
הארצה פאר דעם עסין זאל ער זאגין דיא ברכה
ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי
הארצה ולאחריו בורא נפשות רבות אונ נאך דעם עסין
זאל ער זאגין דיא ברכה בורא נפשות רבות אכל
קמח אויב ער ווייל עסין מעהל מברד לפני שהכל
איירער ער עקט זאל ער זאגין דיא ברכה שהכל
ולאחריו בורא נפשות רבות אונ נאך דעם עסין זאל ער
זאגין דיא ברכה בורא נפשות רבות: (ג) קמח של
אחד מהמשת המינין ששלפוחו וערבו במים או כשאר
משקים אויב ער ווייל עסין מעהל וואס איו געמאכט
פון איין סין קבואים פון דיא פינף ערלייא מיניס
אונ קען האט דיא מעהל געקאקט אונ צו מישט
מיט וואסער דארער מיט אנדערע משקה אם היה
עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה וללועסו אויב דאס עסין
איו גערקט ועם איו גיט צום וזפין נאר צום
עסין אונ קען דארף דאס קייען מברד עליו בתחלה
בורא מיני מזונות פאר דעם עסין זאל ער זאגין דיא
ברכה בורא מיני מזונות ולבסוף על המזון ועל
הכלכלה ואם היה דק כדי שיהיה ראוי לשפוי אונ
אויב עם איו גיטען שפער קען דעם דאס קריני
קען מברד עליו בתחלה שהכל פאר דעם עסין זאל
ער זאגין דיא ברכה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות
אונ נאך דעם עסין זאל ער זאגין דיא ברכה
בורא נפשות רבות:

שפראפין ויחבי אונ עם שפטיט אין פסוק משלם רעה
פאר נוקם לא תמשל רעה מביתו וועט פון זיין שטוב
איירוב שלעקט עין ונקמה לא תמשל רעה מביתו פון וואס וועט שלעקעסס גיט אפגיטאהן ווערין פון זיין
שטוב מדה גננה מדה איו וויא ער מדהט אזוי מדהט
אויב דיא שטוב קענטשלין האבין פיינט דעם בעל הברית פון שטוב כדכתיב ויא עם שפטיט אין פסוק
כי אובי איש אנשי ביתו די שונאים פון אקענטש זענן זיינע שטוב קענטשלין איהם שפמל להם מיכה והקניס

מתיס כפיכ כו"ד כללו אג"ר על נכל בעת ל"ד ימים . יירמיוס
בקש על כפוי טובה אלו שלל לכך אפיס ליתון סתפולל עליסס
טובס וסס פטיכיס לו רכס חפס טובה וסס חמלר נכס בקס

נקמה כי לית דינא דלרעא כי כיו פליסס כמליסס כלל ידפסח
לפוסשו שנחמר אולי ימוסס ונוכלה לו התי לל יוכל לסמסר מסס
ופנר שסס מוטו מנהלסו ומזוטו יקסו :

לְבַדוּ דַיָּא קַענְטְשֵׁין נוֹאם עַד הָאֵם זַיִיא גִּיטְאָהוּן
מוֹבוֹת אֹנֵן הָאֵם זַיִיא אַרְבִּין גַּענוֹקְעֵן צו זִיך אִין
שְׂמוֹב וְשָׁמֵי לו רַגְה זָאלין אִים בְּצִיִּיִּהֵן שְׁלֵעֲקָם
לֹא מְהִיט קָיִב בְּיַד דְּעַר וְנֹאֲרַם מְהִיט שְׂמִיִּיט מִיט
אִירִיד אֹנֵן עַם דְּאֲרַף שְׂמִיִּין מִיט אִנְאִיז בְּאֵל אֲמַר עַל
נְבִל שְׂמַת לִירִי וְהִי דְּעַר קַענְטְשֵׁן נוֹאם מוֹהַם
שְׁלֵעֲקָם פֶּאָר גּוֹטְס וְעַם מִיט אִיהֵם זַיִין אַזוּי ווי
עַם אִין גִּינוּעֵן מִיט נְכֵל אִין צֵהֵן שְׂמַעַג נֶאָה זַיִין
פֶּאָר לִיִּקְעֵנְעֵן דִּי מוֹכָה אִין עַר גִּישְׂמֶאָרְבִּין יִרְמִיָּהוּ
בְּקִשׁ זֶל קְמִי מוֹכָה אֵלֵי שְׁלֹא לִנְדַף אֲפִיס דְּעַר נְבִיא יִרְמִיָּה
הָאֵם גִּינְעֵמִין פּוֹן הַקֶּב"ה עַר זָאל גִּיט אִויִפְהֶאֱלִישִׁין
דְּעַם בְּעַם אִויִף דַּיָּא קַענְטְשֵׁין נוֹאם לִיִּקְעֵנְעֵן אָפּ
דַּיָּא מוֹבוֹת נוֹאם קַעֵן הָאֵם זַיִיא גִּיטְאָהוּן . נֶאָר עַר
זָאל זַיִיא בְּאֲדַר שְׂמֶאָרְפִּין לִאִיתָן שְׁהַתְּפַלל עֲלֵיהֵם מוֹכָה
וְהֵם מְשִׁיבִים לו רַגְה חַתַּת מוֹכָה יִרְמִיָּה הָאֵם גַּעמִיִּינְט
דַּיָּא קַענְטְשֵׁין נוֹאם עַר הָאֵם גִּינְעֵמִין פֶּאָר זַיִיא
בְּיַיִא הַקֶּב"ה עַר זָאל זַיִיא גּוֹטְעַם מֶאָהוּן . אֹנֵן זַיִיא
הָאֲבִין צו יִרְמִיָּה שְׁלֵעֲקָם גִּיטְאָהוּן פֶּאָר זַיִין גּוֹטְס

וְאֵם תִּאמַר לְמַט בְּקִשׁ נְקָמָה אִיבִיב דַּוָּא וְעַקְסָה פֶּרְעִינִין
פֶּאָר נוֹאם הָאֵם יִרְמִיָּה גִּינוּאֲלַם נֶאָמַת זָאל מֶאָהוּן
אִין זַיִיא אֲנַקְמָה בִּי לִית דִּינָא בְּאֲרַעָא אִין דְּעַן גִּיט
גִּינוּעֵן צו מֶאָהוּן אִין זַיִיא אֲמַשְׁשַׁם אִויִף דְּעַר עֲקֵרָה
כִּי הִי חַפְצִיס בְּעִלְיָה בְּלֹא יִדְעֵתָה לְחַפְשָׁה זַיִיא הָאֲבִין
אֲבָעַר גִּינוּאֲלַם גַּעפִּינְעֵן אִויִף אִיהֵם אֲבִלְבּוֹר גִּיט
וויִקְעֵנְרִיג פֶּאָר נוֹאם . זָאלין זַיִיא אִיהֵם חַפְצִין
שְׂנֵאֲמַר וְנֹאֲרִים עַם שְׂמִיִּיט אִין פֶּסוּקִין זַיִיא הָאֲבִין
גִּינוּאֲמַם אֵילֵי יִשְׂרָאֵל וְנִכְלָה לו סִאָמְעַר וְעַם עַר
אִיבְעֵרְגִינְעֵם וְעֵרִין וְעֵלִין מִיר אִיהֵם קַעֵנְעֵן
שְׁלֵעֲקָם מֶאָהוּן חֲבִי לֹא יִכַּל לְחַשְׁשַׁר מִסָּם זְעָהוּן מִיר
אִין עַר וְנֹאֲלַם זִיך גִּיט גִּינְעֵמִין הִיטְעֵן פּוֹן זַיִיא
וּפְגִרְשִׁים אֹהֵרֵן מְחַלְתָּה וּמוֹנִיָּהוּ . קִישׁ זַיִיא הָאֲבִין אִיהֵם
גִּינוּאֲלַם אֲרוּסִים מְרִיבִין פּוֹן זַיִינְעֵ שְׂמוֹבִין אֹנֵן
פֶּעֲלֵרְעַר אֹנֵן הָאֲבִין גִּינוּאֲלַם פּוֹן אִיהֵם צו גַּעֵקְעֵן
זַיִין שְׂפִיזֵי דְרִיבְעַר הָאֵם עַר גַּעמִוִּטְס גַּעמִין בְּיַד
נֶאָמַת עַר זָאל מֶאָהוּן אִין זַיִיא אֲנַקְמָה :

שפטים יום ד תורה

אונקלוס

יתחייק סת"ה דדא יהוה נשמי יו יהו יהוה רות יוד הא ואו הא נשמת יהוה חיה יחידה ו רמלי וו אל שם בין
שבשעשה בניקוד חולם:

עַרְפִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּך וְעַרְפִּי
הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֵאמְרוּ קִי תַעֲשֶׂה
לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ
קִי יָמִין וּשְׂמָאל : יִי וְהָאִישׁ אֲשֶׁר--

ת"א מל פי סמוכס. מנילס כ סוסס
זו סססדלין סו : לל סססר -
רש"י : סוסס יט סכח כנ סוסס מו סיריוס ד מנסוס לח : וסל"ס אסר . סססדלין סו :

ו ד"ס אסי' לט אומר כך על ימין בזהם סכוכ סוסס סמאל
וסל סמאל בזהם סוכס סוסס ימין סמסכס לו ולי סססס חל
ססססס טו אלו כך כי סס"ס סוסס כוסו על סססס סססס

פירוש לתורה אלהים

וַיֵּלֶךְ דַּיָּא דִּירָה דַּיָּא תוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרָה נוֹאם זַיִין וְעֵלִין
דִּירָה לְעֲרַעֵן זֶל אֹנֵן אִויִף דְּעַם סִשְׁפַּט נוֹאם זַיִיא
וְעֵלִין דִּירָה זָאנִין תַּעֲשֶׂה וְאֲלַקְסוּ מֶאָהוּן לֹא מְהִיט דַּוָּא
זָאֲלַקְסֵם גִּיט אָפּ קַעֵרִין פּוֹן דְּעַר זָאֲה נוֹאם זַיִיא
וְעֵלִין דִּירָה זָאנִין קַעֵקְסֵם אֲבָעַר לִיִּקְסֵם . רש"י

מצות השם (א) [פלו] (לא רוב) שלל הלוקח על בעלי סקלסו ולא לשנות חל דכיסס כלל פניני סוסס . סלסלר לל
סוסר פן ססכר אסר גִּירוֹך לִי ימין וסמל:

לא סוסר פן ססכר ונר ודאס איו אָמְנוֹת לא תַעֲשֶׂהוּ קַעֵן פֶּאָר
גִּיט קִרְיָעֵן אִויִף דְּעַם בֵּית דִּין כּוֹן לְשִׁכַּת הַבַּיִת אֹנֵן פֶּעֵן

פֶּאָר גִּיט קַעֵרְרִין וִיבְעַר בִּיר , נֶאָר אַזוּי ווי זַיִיא זָאנִין סו
דְּעַן מֶאָהוּן וְדִי מְפִיזָה אִין גִּינוּעֵן וְעֵרְרֵן בֵּית מִסְקַרְשֵׁי אִין גִּינוּעֵן

בְּרַשַׁע בְּרִיל דְּלֵא
 לְקַבְּלָא מִן פְּהֵיא דְקֵאִים
 דְּשִׁשְׁשָׁא פִּתְּן קָדָם יי
 אֱלֹהֵךָ אוּ מִן בְּיָא
 וַיִּתְקַבְּלֵי גְבֵרָא הַדּוּא
 וַתְּפִלֵי עֲבִיד דְּבִישׁ
 מִיִּשְׂרָאֵל : יי וְכָל עֲמָא
 יִשְׁמְעוּן וַיִּדְחֲלוּן וְלֵא
 דְּרַשְׁעוֹן עוֹד : יי אֲרִי
 תִּיעוּל לְאַרְעָא דִּי יי
 אֱלֹהֵךָ יִתִּיב לָךְ וַחֲתִירְתָּהּ
 וַתִּתֵּב בָּהּ וַתִּימַר אֲמִנִי
 עַלִי מִדְּבָא קָבֵל עֲמִמָּא
 ת"א וכל ה' : טס טס : ומתק
 שפטים עלי : טס טס :

יַעֲשֶׂה בְּדוֹן דְּבִלְתִּי שְׁמַע אֲרִי
 הִכְהִן הָעֶמֶד לְשֶׁרֶת שֵׁם אֲתִי יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ אוּ אֲדֵי-שִׁפְטֵי וּמַת הָאִישׁ
 הַהוּא וּבַעֲרַת הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל :
 יי וְכָל-הָעַם יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֵא יִיְדוּן
 עוֹד : ם שְׁנֵי יי כִּי-תָבֵא אֶל-הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וַיִּרְשָׁתָהּ
 וַיִּשְׁבְּתָהּ בָּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עֲלֵי
 מִדְּבָא כָּכָל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבְתִי :

בעל הטורים

און : (יד) כי סבל. בנימ' בימי שמואל : ושכח. מלך ס"א.
 ללקח ס' דרוס שאלו מלך : ככל סגנון אשר סביבתי. ולכך
 שאלו מלך בימי שמואל כי כד עשה לו סיס לפלסטים מלך מלך
 שפתי חכמים

המז' ושמעם מכל תפוח שלם ולא מפיסם כי אם אמת. ולא
 מלך למדדס כן דלמס כעשפשו שלם מסור מן סדכר ססוא לא
 לשפאל ולא לעינין. וי"ל כיון ססדכר ססוא סכלי לא סייך סייך סייך
 מכלן שפמתיס לו עד סכנלו כ' ונ"ש גבי כן סוכר ועיס
 ססרטיי וכל ישראל ישמעו ויראו מהלן סכרוס ככ"ד כ' פ"ט.
 ססרטיי וכל ישראל ישמעו ויראו מהלן סכרוס ככ"ד כ' פ"ט.
 ססרטיי וכל ישראל ישמעו ויראו מהלן סכרוס ככ"ד כ' פ"ט.
 ססרטיי וכל ישראל ישמעו ויראו מהלן סכרוס ככ"ד כ' פ"ט.

פירוש לתורת אלהים

מיוסוד, משפט סכרולי יסיס לסס מלך כעמנו ססכ"ט
 יזוס לכניו ספסיס לסס מלך, וסכניס סססרס ססמלכות סלו
 יסיס, וסס מלוס אז קק סל ססלו סס יסלול לסס מלך ויכול סיוס
 סלל יסלול וסכניס סרס, סוץ סססית כככסול יסיוס על
 ככוס ססמלכות סלו סיו ולל ססור סמנו סולו יסיס סס ססמתיס
 סלל סס' כמנו מלך סליס. וכול לומר סססורס דכ"ס סס
 סססרס לסוסי, ומסס ססכסל סקן יסיס כוללי סססלל יסלול.

לְבַלְתִּי עַר נֹעַם נִיט נֹעֲלִין הָעֵרִיץ דִּי בִייד פִּון דְּעַם
 בְּרִין הַיִּבֵּיר נֹאֵם שְׁפִיטִיט צוֹ דִּרְעֵן דְּאָרְט פִּאר נָאֵם
 דִּיין נָאֵם אוּ אֵל תִּשְׁפֵּם אָדְרַע עַר נֹעַם נִיט נֹעֲלִין
 הָעֵרִיץ דִּי בִייד פִּון דְּעַם שְׁפֵטִיט יִתָּהּ הָאִישׁ וְאֵל דְּעַר
 קַעֲנָשׁ נֹעֲרִין גִּישׁוּיִט וַיִּבְרָה אֹנֵם דְּרֹא וְאֶלְקָם אֹיִם
 רִוִּסְעֵן דְּרֹאם בִּיין פִּון צְוִישְׁעֵן יִשְׂרָאֵל : (יג) וְכָל
 הָעַם אֹנֵם נָאֵר דְּרֹאם פִּאֶלְק נָאֵל הָעֵרִיץ אֹז קַעֲנֵן נֹעַם
 אִיִּם שְׁרִיבִיט קַעֲנֵן וְאֵל נֹאֲרֵמִין בִּיין
 יוֹם מוֹכ אֹנֵם קַעֲנֵן וְאֵל דְּעַם קַעֲנָשׁ שְׁפִיטִין אֹם
 יוֹם מוֹכ נֹעֲן אֶלְעֵי יִידוּן נֹעֲלִין בִּיין אִין בִּיהִמִּיק וְהָאִישׁ

משלי חכמים

רין צוס סלך נויי קס שפטים אין די שרשה וקבלתי ראם לקבו
 ססרטיי, אסילו ער נועם ויין אסלך פון דעססנויענין ואל ער נים
 ויין אין ססרטיי גרויס בייא ויך נעסער פון אלע יידוין ויניע
 כריקער אונ ער ואל נים אונעקערנין פון די ססות נואם ססרטיי

שׁוֹם תַּשִּׁים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ אִישׁ
יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב
אֲחֶיךָ תַּשִּׁים עֲלֶיךָ מִקֶּדָּה לֹא תֹכַר
רָתַת עֲלֶיךָ אִישׁ נִבְרִי אִישׁ

ת"א שום שפטים עליך. יבחרת עס: לא תוכל לתם. טוספס טא: רשב"ם

(טו) איש נברי. להלחם מלחמותיכם: אשר לא אחיר הוא, כי יסתכם לעבוד עו"ג:

נקיטת צבצבית מנולות: מקרב להך. בנמשלית משפט יודוס:

די בשרדני: בו מנאה תמני עלך מלכא די יתרעי יי אלהך ביה כמו אהך תמני עלך מלכא לית דך רשו למנאה עלך גבר נוקבאה די לא אהוק

בעל הטורים

סרטיס. אחר פקשה טו"ס ואשכח כתיב פקשה מלך. לומר שהמלך מלווה להסיר משפחות ולבשר עושים: (טו) שום שפטים עליך. בנימשלית משפטים שטולס, לומר ששטולס:

מנוי המלך

עלך מלך, וכה אמר משה לישאל כי תבא אל ספרך וגו' וירשעם ויפשהם כח וממרת, וידע אנכי שספרך יסיה שהאמ"ר תשיעם עלי מלך וגו'. ואם שאלה לך מלך קודם שיבדע והישיעם לא סיס מן חמישה: כי תבא שיהיה לך מלך ללחום עם ה"ל"א מלגים, אבל למסר הירושם והישיעם שהכל נגמר אלך כלי מלך ותרסע בו ס' לוחם מלתחמך וסל"ז חממך ואשיעם עלי מלך מהמח שחמסם לתדמוס לכל בניוס אש: כבידומך, ואולי חממך כי כ"כ מלכי פו"ס יודמיס חססנומם שיהיה כמו שיהיה מלגיסם בעלמיס ובכל סדרך אמר בלכת, ומישאלה אין פי שידוע חכמיס סמולוס, ע"כ כהם יעלה על דעמך למתום עליך מלך כמלכי מכו"ס שידוע נמיס המלכות. מ"כ סהי"ס סק"ס אס חסיס בערומם: אז חממך בעלמיס סנס כי לא ישר צמינו סדכר מ"ז אח"ך לך שחמסם מלך מלך סך לא חמ אמר חמס חממך רק אס אשכר יבכר ס"ל בו. ומסו אס היה דוגמח יפס חומר, שומר טוב שלק יקח לו סיפס חומר, ולס דכרס חורב סלל כמגלי הילכ סכמ, ע"כ רכס דוקלס לוקמס, יסיס סרו"ן סדכמס אל מלכס, וכן סוס סדכר צמני סמלך, סממח ס' אלסיסם בעלכס, אבל אס דוקלס חמ"ך בעלך, יסיס סמלך מקרב חמ"ך דוקל. ומכר סכמוס נכוחס יעקב אבינו שצדק בצרכו סספולוס חסיס ליסודס. מ"כ מלך מר"ס מקרב חמ"ך חסיס

פירוש התורה אלהים

מקרב אחיך פון צווישין דייער בררדער ואלקסמ דוא איהם מאבין פאר אמקרה אשר יבחר דעם מענטש וואס קאמ ביין גאט וועט איהם אויס קלויבין

משלי חכמים

ז"ך גים נעקעמס גרויס האלמיס נעגין דעם סוחר וואס קאמ געהאט אקלענערין וואגין סוחר, ווארום דער קלענערער סוחר נרעם זאגין צו איהם די האקס פיל סוחרה בינוס פוהרה שולדיג איך האבובייניגער סוחרה בין איך ווייניגער שולדיג, דאס איז אלץ אויב ווי סייניען צו צאצאהלן אין לייפציג וואס זיי האבין גיבארט, אָבער אז וויאייניג גים צו צאצאהלן, דער וואס האט בער סוחרה פריבאָרגט איז ער סאקי ביכער ווי דער וואס האט ווייניגער סוחרה גיבארט, פגע ער זיך סאקי גרויס האלמיס נעגין דעם וואס האט ווייניגער גיבארט, אין דעם נעגין וואס האט זינג סוחר איז אויך צוויי דער פגעקנשט וואס הקב"ה פוהר איהם סוחר סוחרת וואגין סוחרה עין דער שולדיג צו הקב"ה צו צאצאהלן, אונ דער פגעקנשט וואס האט

מצות השם

סאקיין אויף זיך איינרשען פלך פגען סוין בורא האבין פאר דעם פלך אונ פגען מו איהם געבין כבוד, אונ ווער עס וועט גים סאקלין דעם פלך פגע איהם דער פלך תרנגין:

לא תוכל לתח עלך איש נברינו ודאס איז אמצוה לא תשלוש דער פלך האם גים גיבארט אין פון די פגעקער נאר איר:

(טו) [מלז] מטס (ס) למנוס בצלן ישכאל מלך מישכאל. שחמ"ר טוס טסיס מלך מלך: (סס) [מלח] (לאו זל) שלח להקים מלך בצלן ישכאל שלח יסיס מורכט ישכאל: שחמ"ר לא סולל למס פליך מיט ככ"ר אשכר לא סחיק סיה: שים השים עלך פלך. ודאס איז אמצוה גשהו ווען די יודין נעגין גינען איז ארץ ישראל איז גינען אמצוה זיי נאלין

הוא : מו רחוד לא יסגי
 ליה סוקון ולא
 יתיב ית עמא למצרים
 כדיל לאסגאה ליה
 סוקון ווי אמר לכון
 לא תוספון קמיתוב
 באורקא הדין עוד :
 לא ירבה לא יסגי
 ירבה לו סוסים : (סטהרין כה) אלא
 כדו ה מרכבוהו של ישיב את הסם מלרימה שהסוסים
 י צלים משם , כמה שנאמר בשלמה (מ"א י) ותעלה והאל
 מרכבה ממלרים בשם מאות כסף וסום נחמשים ומאה :
 חמיסו לשוב בדך הס מוד לא אפרס מורס אלס בדך הס
 שפתי חכמים
 רש"י

כרגל : (טו) לא ירבה לו סוסים . (סטהרין כה) אלא
 כדו ה מרכבוהו של ישיב את הסם מלרימה שהסוסים
 י צלים משם , כמה שנאמר בשלמה (מ"א י) ותעלה והאל
 מרכבה ממלרים בשם מאות כסף וסום נחמשים ומאה :
 חמיסו לשוב בדך הס מוד לא אפרס מורס אלס בדך הס
 מצות המלך
 (טז) רק לא ירבה לו סוסים . כדו בלא יסוי בטוחוהו כמלתס
 על נצורס ססוסים . כי יושעו וקחוו יסוי רק כאל מ'
 ולא נצורס ססוס יססן . ומתת כלו סוי מולס ססוסים
 ממלרים , פ"כ אמר ולא ישיב את ססס מלרימה למען סכסו
 סוס . וכזסיר טוד אכ המלך בעמין סססנוגים . ומתת סקקין
 סס סססיס , פ"כ סססו סלל ירכס לו ססיס . ולפי ססססנוגים
 וכססיס יסירו סססנוגס יסככל כמלמכ ססיס וסס יין וסיוס

פירוש לתורת אלהים
 אשר ונאם ער איו גיט ריין ברודער : (מו) רק נאר
 לא דער קלך ואל גיט האבין פיל פערך נאר וניא
 פיר ער בארף האבין נייטיג צו זיינע רייט וועגין
 ולא ישיב אונ ער נאר גיט אום קערין דאס פאלק
 משלי חכמים
 טייגינער טובות פון הקב"ה איו זייגינער שולדיג צו הקב"ה
 דער קלך ונאם ער האם די נרעקסער טובה פון הקב"ה פעהר
 פון אלע זיין איו ער דער נרעקסער בעל דוב צוא הקב"ה ,
 דריינער קען ער זיך גיט גרויס האלפין סייס ייין מלובה ווייל
 ער איו פיל שולדיג צו הקב"ה פאר די מלובה , דאס איו נאר
 אז ער רעכנט צו בצאאלין הקב"ה סייס תורה אונ סקול
 פאר די טובה ונאם ער שויהם איהם , אבער אז ער סייגס נאר
 גיט צו בצאאלין ער וויל נאר גיט לערנען תורה אונ וויל גיט

מצות השם
 (טז) [הסס] [לאו כרד] שלל ירכס לו סהלך שיעמלך סוסים
 זולת סס סלריך למרכבו ומרכב סססיס . שלמלכ רק
 לא ירכס לו סוסים :
 (סס) [סס] [לאו ריכס] שלל ילך מל"מ לקסוב זיכס כמלריס .
 שנאמר לא סססון לשוב כדך סוס טוד :
 ולא ירבה לו סוסים ורכאס איו אפצול לא תעשהו דער יודישער
 מלך האס גיט יסוקאם האבין פיל פערך נאר ווי פיל פערך

תרנום
 לחמשך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבא צבאות רוח יהוה נשמה רצח ארני נשמה רודד : [נתינת חיה יחידה]
 רנצח ירוך חיה יחידה רודד אל שם ב"ן שבעשתי:
 א ארי רננו אמר וי אלהים * כי כה אמר ארני יהוה מצרים ירד-עמי בראשנה
 מצודת דוד
 (6) מכיס וכו' . ר"ל מה שמעבדו למלכים עם כי סיס זמן
 ככ ססס לא על חכס סיסס כי מתחלס יקרו לגור כמלכס

נביאים ישעיה נב
 נביאים ישעיה נב
 נביאים ישעיה נב
 נביאים ישעיה נב

נביאים ישעיה נב
 נביאים ישעיה נב
 נביאים ישעיה נב
 נביאים ישעיה נב

נביאים ישעיה נב
 נביאים ישעיה נב
 נביאים ישעיה נב
 נביאים ישעיה נב

למצינים נסת עמי בקרמיקא
 לאתקבא סמן ואהורא
 בלמא אנטיה: יבדקו עהרנא
 לתפרק אסר וי ארי אנבן
 עמי סמן עקמא דשליס
 בהון משפחין אסר וי
 ותריקא כל יומא על פולחן
 שמי סרנזין: ין קבן יתבא
 בעקמא שמי קבן קערנא
 כהוא סרעון ארי אגא הוא
 תלילית יומי ארי קנים:
 ד מה ימיו על מורי אקרא
 דישראל גבלי מבשר משמע
 שלם מבשר טב משמע פורקן אסר
 לקנשהא רעיון אחגליאת מלכותא
 דאלהיה: ה כל פרקיה
 דקרימין קלהון כהרא משפחין ארי
 געגיהון יחיון גבוון דיעבר וי פד
 יתיב שקיפיה לעיון:
 ו בעונו ושבחו בתרא תרבת ירושלם
 ארי עהיר וי לגמא עמיה פריק
 ירושלם:
 רש"י

לגור שם ואשור באפס עשקו: ב נעתה מהלך
 פה נאסידתה פיר לקח עמי חנם משלו יהילכו
 נאסידתה ותמיד פרתיים שמי מנאין: י קבן ידע
 עמי שמי לכן בינים ההוא פיראני ההוא המדבר
 הנני: י מה נאו על התרים רגלי מבשר משמע
 שלום מבשר טוב משמע ישנעה אמר לעיון מלך
 אלהיה: ה קול צפנה נשאו קול יהו ורגנו בי עין
 בעין יראו בשוב יהיה ציון: י פצחו רגנו יהו
 תרבות ירושלם פירנתם יהיה עמו גאר ירושלם
 משלוח קרי
 שלם מבשר טב משמע פורקן אסר לקנשהא רעיון
 דקרימין קלהון כהרא משפחין ארי געגיהון יחיון
 גבוון דיעבר וי פד יתיב שקיפיה לעיון:
 ו בעונו ושבחו בתרא תרבת ירושלם ארי עהיר
 וי לגמא עמיה פריק ירושלם:
 מצורת דוד

(ב) מה לי פה. למה אני שוהה כני כאב
 יהולילי. מחפארים לומר דינו רמה: מנאין. שמחלני
 אותי: (ג) ידע עמי. כשאלם: (ה) קול צפנך. אופים
 שמעמדיש על ההמות לכשר: (ו) פצחו. יפתחו פה:
 רש"י
 וי יתבא בעקמא שמי קבן קערנא כהוא סרעון ארי
 אגא הוא תלילית יומי ארי קנים: ד מה ימיו על
 מורי אקרא דישראל גבלי מבשר משמע שלם
 מבשר טב משמע פורקן אסר לקנשהא רעיון
 דקרימין קלהון כהרא משפחין ארי געגיהון יחיון
 גבוון דיעבר וי פד יתיב שקיפיה לעיון:
 ו בעונו ושבחו בתרא תרבת ירושלם ארי עהיר
 וי לגמא עמיה פריק ירושלם:
 מצורת דוד

עמי סרנזין: ין קבן יתבא בעקמא שמי קבן קערנא
 כהוא סרעון ארי אגא הוא תלילית יומי ארי קנים:
 ד מה ימיו על מורי אקרא דישראל גבלי מבשר משמע
 שלם מבשר טב משמע פורקן אסר לקנשהא רעיון
 דקרימין קלהון כהרא משפחין ארי געגיהון יחיון
 גבוון דיעבר וי פד יתיב שקיפיה לעיון:
 ו בעונו ושבחו בתרא תרבת ירושלם ארי עהיר
 וי לגמא עמיה פריק ירושלם:
 מצורת דוד
 עמי סרנזין: ין קבן יתבא בעקמא שמי קבן קערנא
 כהוא סרעון ארי אגא הוא תלילית יומי ארי קנים:
 ד מה ימיו על מורי אקרא דישראל גבלי מבשר משמע
 שלם מבשר טב משמע פורקן אסר לקנשהא רעיון
 דקרימין קלהון כהרא משפחין ארי געגיהון יחיון
 גבוון דיעבר וי פד יתיב שקיפיה לעיון:
 ו בעונו ושבחו בתרא תרבת ירושלם ארי עהיר
 וי לגמא עמיה פריק ירושלם:
 מצורת דוד

כתובים התלים צד

לחטיף מיסוד ומלכות דלא שין דלת יוד נפש שין
 שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשח: דיסרא אר
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשח
 דמלכות יו הו וז הו חיה יחיה דיסר יהיה חיה יחיה
 דמלכות אל שם ב"ן שבעשית:

לחטיף מיסוד ומלכות דלא שין דלת יוד נפש שין
 שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשח: דיסרא אר
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשח
 דמלכות יו הו וז הו חיה יחיה דיסר יהיה חיה יחיה
 דמלכות אל שם ב"ן שבעשית:

א ברב שרעפי בקרפי תנחומיה ישעשעו נפשי:
 ב פמא הוות יצר עמל עליחק: ג יגודו עליגמש
 צדיק וקם גמי ירשעו: ד גיהי יתה לי למשגב
 ואלהי לצור מחסי: ה יושב עליהם
 ואתאונם וברעתם יצמיתם יצמיתם יהיה
 אלהינו: ו לכו גרננה ליהיה גריעה לצור
 ישענו: ז אקרא ופאי וסיכון דין דקמול:
 ד ויהי וי לי לטעיר ואלתי לחקוף דחעני:
 ח ואטיב עליהון ית שקריהו ובדישתיהו
 וגמרינו גמרינו וי אלקנא: ו איתון
 גשבת קרם וי גיב קרם מקיף פורקנא:
 רש"י

(ב) ברב שרעפי. מחשבות: (ג) היחברך. היתחבר
 עמך: כמא הוות. כמא סכרון: עלי חק. כשכיל
 חק לשכנה: (ג) יגודו. ואספו גדולים: ירשעו. יחיונו
 כדון להרנו: (ה) אונם. אונם:
 רש"י
 וי יתבא בעקמא שמי קבן קערנא כהוא סרעון ארי
 אגא הוא תלילית יומי ארי קנים: ד מה ימיו על
 מורי אקרא דישראל גבלי מבשר משמע שלם
 מבשר טב משמע פורקן אסר לקנשהא רעיון
 דקרימין קלהון כהרא משפחין ארי געגיהון יחיון
 גבוון דיעבר וי פד יתיב שקיפיה לעיון:
 ו בעונו ושבחו בתרא תרבת ירושלם ארי עהיר
 וי לגמא עמיה פריק ירושלם:
 מצורת דוד

(ה) ברב שרעפי. מחשבות: (ג) היחברך. היתחבר
 עמך: כמא הוות. כמא סכרון: עלי חק. כשכיל
 חק לשכנה: (ג) יגודו. ואספו גדולים: ירשעו. יחיונו
 כדון להרנו: (ה) אונם. אונם:
 רש"י

(ב) ברב שרעפי. מחשבות: (ג) היחברך. היתחבר
 עמך: כמא הוות. כמא סכרון: עלי חק. כשכיל
 חק לשכנה: (ג) יגודו. ואספו גדולים: ירשעו. יחיונו
 כדון להרנו: (ה) אונם. אונם:
 רש"י

פירוש עברי מיימש
 (א) ברוב שרעפי בקרפי תנחומיה ישעשעו נפשי קריען
 דקרימין קלהון כהרא משפחין ארי געגיהון יחיון
 גבוון דיעבר וי פד יתיב שקיפיה לעיון:
 ו בעונו ושבחו בתרא תרבת ירושלם ארי עהיר
 וי לגמא עמיה פריק ירושלם:
 מצורת דוד

(6) כה"י. משמע ש"י כולם פקיתין כיריעט נגורט שט" וידע שנתמט כ"י ויסדרק יבול לפרט כולם פקיתין כיריעט בית כטי, חוס', ומפ"י מ"ג ובוד דע שפט זכ כג"ך שפט לו יריעט שפטל ל"ך נ"כ שפט לו יריעט שפט מקדע וטוט קדע: (3) ופ"ט נמי דלא פנ ד' שפט ח' וסיינו טוד ד'

כלי אפגטי דללא דעלמט דיריעט א אל

יריעות המומאה. נמטא וידע. שנתמט (6) כשעת הטומאה או אחרי כן: נעלמה ממנו מומאה. ועל ידי אותו העולם אכל קדש הרי אחד וזכנס למקדש הרי ב' דכתיבי ועלמט ממנו והוא משמע שנתעלמה ממנו טומאה ולכי שלחו חז"ב עליה אלף חס כן ידע כהנלה

שנתמט ואח"כ נעלמה ממנו שפט חס קרי ליה ידיעות (3): נעלמ ממנו הקדש. כלו המקדש ואכל קדש או נכנס למקדש וזכור לטומאה הכי סמיט לחקות דלא כתיבי (3): נעלמ ממנו זה וזה. אינו ממנו הידיעות (7) אלף חס קמ"ל דלע"ג דקשעת אחילת קודש

יריעות המומאה שתיים שהן ארבע. נמטא וידע. ונעלמה ממנו המומאה וזכור את הקדש. נעלמו ממנו זה וזה. ואכל את הקדש ולא ידע. ומשאלך ידע. ה"ז בעולה ויורד. נמטא וידע ונעלמה ממנו מומאה וזכור את המקדש. נעלמ ממנו מקדש וזכור את המומאה. נעלמו ממנו זה וזה וזכנס למקדש ולא ידע. ומשיצא ידע ה"ז בעולה ויורד: ב' א' הנכנס [6] לעזרה וא'

או כניסת מקדש אינו זכור לה לטומאה ולא לקדש חייב קרבן עולה ויורד: ב' אחד הכנס לעזרה. רשאוה:

יבא רב א' ויריעות הפסוקא די דערנויסונג פון אמוקא פיר ונוי עם שפטים אין פרק א' משנה א' נפסא וידע אייב ער איז טמא גינארין, אונ ער האט גינארקט אז ער איז טמא ונעלמט סקטו שפסא דער נאך האט ער פארגעסן אז ער איז טמא וזכור את המקדש אונ ער נויים אז דאס איז דער בית המקדש אונ ער איז אריין גינאנגען ואיז איינס וואס שפטים אין די תורה נעלמ סקטו מקדש אייב ער האט גיט גינארקט אז דאס איז דער בית המקדש, אונ ער איז אריין גינאנגען וזכור את שפסא אונ ער נויים אז ער איז טמא ואיז נאך איינס וואס שפטים גיט אין די תורה ונאנט די משנה איין אנדער דין וואס גיהער גיט צו די צוויי נעלמט סקטו ד' וואס אייב ער האט גיט גינארקט אז דאס איז טמא ונכנס למקדש ולא ידע אונ ווען ער איז אריין גינאנגען אין בית המקדש האט ער אויך גיט גינארקט ופשיטא ידע אונ דער נאך אז ער איז ארויס גינארין פון בית המקדש, איז איהם דעררוואקט גינארין אז דאס איז אבית המקדש אונ ער איז טמא דבי ד' בעלח ויביר אויף די דביי ואכין בארף קען גביינגען אקרבן, אפכהמ אויב ער איז רייה, אונ צוויי טאהר' בין אדער סעהל אויב ער איז ארעם: ב' אויך תכנס לעזרה סיי אטמא גיט אריין אין די ערשטע עזרת

יבא רב א' ויריעות הפסוקא די דערנויסונג פון אמוקא שפטים שהן ארבע צוויי וואס זיי זענען פיר ונוי עם שפטים אין פרק א' משנה א' נפסא וידע אייב ער איז טמא גינארין, אונ ער האט גינארקט אז ער איז טמא ונעלמט סקטו שפסא דער נאך האט ער פארגעסן אז ער איז טמא וזכור את המקדש אונ ער נויים אז דאס איז קדשים, אונ ער האט גינע' סין. ואיז איינס וואס שפטים אין די תורה נעלמ סקטו מקדש וזכור את שפסא אייב ער האט גיט גינארקט אז דאס איז קדשים, אונ ער האט גיט געעסן, אונ ער נויים אז ער איז טמא, ואיז נאך איינס וואס שפטים גיט אין די תורה, ונאנט די משנה איין אנדער דין וואס גיהער גיט צו די צוויי נעלמט סקטו ד' וואס אייב ער האט גיט גינארקט אז דאס איז קדשים, אונ ער האט גיט גינארקט אז ער איז טמא וזכור את המקדש ולא ידע אונ ווען ער האט גינע' סין די קדשים האט ער אויך גיט גינארקט ופשיטא ידע אונ נאך דעם עסין איז אים דעררוואקט גינארין אז דאס איז גינען קדשים אונ ער איז טמא דבי ד' בעלח ויביר אויף די דביי ואכין בארף קען גביינגען אקרבן, אפכהמ אויב ער איז רייה, אונ צוויי טאהרין אדער סעהל אויב ער איז ארעם

פירוש עברי מיימט

נאט איז גינען דער פקלזין פון מיין בעשיצונג. קען נאל גיט קענען מיר שלעכטס טאן: (ה) גושב עליהם את אינם הקב"ה האט צוריק גיקערט אויף וי דאס אנדערקט וואס ניי האבין מיר גינאלט טאן ויבשחם ציטתם אונ מיט יגיער שלעכטס וואס זינא האבין מיר גינאלט טאן האט הקב"ה ויי פארשניר טען ציטתם ה' אלהינו נאל זינא הקב"ה פארשנירין אויף אייביג:

בטא מית דוד הקלה ונאנט צו הקב"ה קען רען בא' העקט ווערין צו ריר אפלה וואס טוהט אויפקעמט יוצר גמל עלי חק וואס ער באשאפט אויפקעמט אונ ער מאכט דיא אויפקעמט פאר אנזען אזויא נאל דאס גלייבן ביי די וי יודין: (א) גינור על גושב צדיק זינא פארזאמלען זיך אויף דער לעבין פון צדיק גיט נמי יקשט אונ ריינגע אונשולדדיגע בלומט בעשולדיגען זיי צום הרקלן: (ה) מית ה' לי משלח אדער הקב"ה איז גינען צו מיר מיין שטארקייט ואלטי לגור פסטי מיין

ואחד הנכנס לתוספת. שהוספו עליה אחר כן : שאין מוסיפין וכו'. לפיכך היא קדושה כראשונה : אלא במלך. לומר קרא כלל אשר אני מראה אותך את חכמת המלך ואת חכמת כל כליו וכן תעשו קרא יתירה הוא למדעם לדורות וזכירי משה הוא מלך (ה) וזכירי ואחרו כהן גדול והיו הם אורים ותומים (ו) וזכרים וזכרים (ז) וזכרים ללדות כן : ובשתי תורות. כשני לחמי תורה והיו נשאלים אחת בהקף סביב עד סוף הגבול שמקדשים ושם אובלים האמת וסודים השניה וע"פ נביא נאכלת וע"פ נביא נשרפת (ח) והיינו דתתן הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת ומנמחה בן חכליה גמר דכהתי ביה ועממד ב' תורות גדולות (ט) ובשיר. השר שהיו אורים ארומך ה' כי דליתני (י) וזית שני אף על פי שלא היה שם אלא מלך ולא אורים ותומים הקדושה שקדם שלמה הבית כראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבה ועבודה דממחה בן חכליה לזכר בעלמא הוא : בה"ט ג נבטמא בעורה. ידע שנטמא : והשתחוה. ה"ב"ט זה כלפי פנים אף על פי שלא שהה (יא) או השתחוה כלפי מוץ והוא דהכה כדו השתחוה (יב) ועבור השתחוה הוא כדו שיקרא אדם פסוק זה בישוב (יג) ויכרתו אפים ארצה על הרמזה ושחמו להבות (יד) כי טוב כי לעולם חסדו

בגמרא ליק' לם אף לנטעם בפנים. ועפ"י : [ו] והשפטים ס' ט"ו : [ז] וזכרים כעלמא. ג"מ. [ח] גמרא. דלגמי מוץ שם שפטים וכו' לא חל לא דכתי' השפטים

בגמרא ליק' לם אף לנטעם בפנים. ועפ"י : [ו] והשפטים ס' ט"ו : [ז] וזכרים כעלמא. ג"מ. [ח] גמרא. דלגמי מוץ שם שפטים וכו' לא חל לא דכתי' השפטים

נ"ח ס"ק דכלים : (ס) שעלו נאמר ויט' וישויו מלך, ה"ב"ט (י) כלומר ייון שחיו ל"ז סי' א"כ ה"ט ס' אורים ותומים ויקשו הוים' א"פ' דלזין כ"ס דכתי' שפטים וכו' והשם בלזרים וזכרים שפטים : מלך קודם שכתבם אפרן מ"י כעלמא ונכנס בשפטים : (א) רש"י וס"ג' ויבטכדרין ס' ס"ג' שפטים דמטעם במקום מסודרין סוס קלי' ושפטים דמסתכל סוף לוי שלא נאכל כפי' שפטים למסודרין כי הם כפי' פתאוננים וסיס ד' אחר שפטים שפטים כיו' ולפי' דכלל ל"ז דע' זכרים שנאמרו כ"ס' שפטים הם כיו' מיוחדים שפטים לכל דבר שנקדושים כעין מסודרין : (ה) כלומר שפטים כעין כדכר לטעו או נאכלת ולגמ' או נשפטים אלא על פי נביא כדכר' ע"כ ע"כ דל' דמילונס ד' אפילו קדשה הקדושים שפטים סוף לא נשפטים

ב"ט ס' ושלך נאכלת דכ' כלל ס' לא כני : (ט) גמרא מלך גדולות אילינא כו' אלא גדולות נכחוד ומל' יסו מוץ דמנות שפטים כיו' גדולות שכל מלך (דמנן ס"ו דמנחות) : (י) ספ"י ס' ס' שפטים כיו' שפטים של חטכס כית לכן אומר לזמן זכרם מסיב שיר של פנאים עד כי חספ' ס' מהסי' מלין שמת מנוקן וזכר וזכר שפטים לזמן דכרתו ס' מה' כ"ז לז' כו'. ועין ס"ו : [ב] וזכ' כו'. ועימא דג"ד קמי' מודס אולי' ומכתיב ויזן המריס ס' שפטים וחי' כרי' ארס' ס' כ"ד מהלכו וישפיו תורות מלכות וז' ארס' ס' חטכס. כלומר דמני' כ"ד כו' וסדר מפרס ידע. ועפ"י : [ג] ספטינע. עליני ממל' כמלך חד אמר זו כנגד זו כיו' מסלכות כלומר כ' ככניס נשפטים אופס זה אלא זו וסיס ספטינע ס' דמקדשם אלא חוטם וחד אמר זו חזר זו וסו ספטינע ס' דמקדשם לז' : [ד] ס' מיידין. ס' ס' ככניס נפקים מלונ' וסכניס נפקים מלונ' וסכניס כ' לם אין מיידין על שפטים שפטים כל אחד ואחד : [ה] שפטים. כ"ד. שפטינע סללו נפקס נפקס ס' כניס שפטים כדון וסכניס' מתיב שפטים שפטים וסדן עמו כו' וסל קמל' דכתי' שפטים וסכניס' : (ג) לא כמכירות ולא כמכירות, סכ"ט

ב"ט ס' ושלך נאכלת דכ' כלל ס' לא כני : (ט) גמרא מלך גדולות אילינא כו' אלא גדולות נכחוד ומל' יסו מוץ דמנות שפטים כיו' גדולות שכל מלך (דמנן ס"ו דמנחות) : (י) ספ"י ס' ס' שפטים כיו' שפטים של חטכס כית לכן אומר לזמן זכרם מסיב שיר של פנאים עד כי חספ' ס' מהסי' מלין שמת מנוקן וזכר וזכר שפטים לזמן דכרתו ס' מה' כ"ז לז' כו'. ועין ס"ו : [ב] וזכ' כו'. ועימא דג"ד קמי' מודס אולי' ומכתיב ויזן המריס ס' שפטים וחי' כרי' ארס' ס' כ"ד מהלכו וישפיו תורות מלכות וז' ארס' ס' חטכס. כלומר דמני' כ"ד כו' וסדר מפרס ידע. ועפ"י : [ג] ספטינע. עליני ממל' כמלך חד אמר זו כנגד זו כיו' מסלכות כלומר כ' ככניס נשפטים אופס זה אלא זו וסיס ספטינע ס' דמקדשם אלא חוטם וחד אמר זו חזר זו וסו ספטינע ס' דמקדשם לז' : [ד] ס' מיידין. ס' ס' ככניס נפקים מלונ' וסכניס נפקים מלונ' וסכניס כ' לם אין מיידין על שפטים שפטים כל אחד ואחד : [ה] שפטים. כ"ד. שפטינע סללו נפקס נפקס ס' כניס שפטים כדון וסכניס' מתיב שפטים שפטים וסדן עמו כו' וסל קמל' דכתי' שפטים וסכניס' : (ג) לא כמכירות ולא כמכירות, סכ"ט

בכענתם מען ועה"ם ות"י וכל שלא נעשה בכל אלו הנכנסים לשם אין מיידין עליהם אונ אפ"ו מען האם פאר גרע"ק קשרם ריא עזרה אונ מען האם נים גימאן די אלע זאכין. אויב אקמא גייט אריין אין די עזרה קומט אים נים ברת וועת"ל : ג נפסא בעזרה אויב ער איז קמא גינוארין אין די עזרה אונ ער האם גינואקמא אז ער איז קמא גינוארין ונגליחה מסט שפסא דער נאך האם ער פאר געסין אז ער איז קמא וזכור את הקדש אונ ער ווייס אז ער איז בית המקדש נגליח מסט מקדש וזכור שפסא אקרער און האם פאר געסין אז ער איז אין בית המקדש, אונ ער ער דינגקט אז ער איז קמא נגליח מסט אז ער ער האם ביזרע פאר געסין, ער האם פאר געסין אז ער איז קמא, אונ ער האם פאר געסין אז ער איז אין בית המקדש והשתתה אונ ער האם זיך גיבוקט וער האם געקניש גענין קרשי קרשים] או ששהה בכ"ר השתתתה ארער ער איז גינען אינטייניג אזוי לאנג וויא מען קען זיך בוקין, אפילו ער האם זיך נים גיבוקט וועת"ל] גא לו באיכה ארער ער איז ארויס גינאנגען פון בית המקדש מיט אלעאנגע ווען. אונ ער האם גינקענט ארויס גיין מיט אקרערע ווען, אפילו ער האם נאר נים גינאקמא אין בית המקדש

ואחד הנכנס לתוספת העזרה אינן סיי אקמא גייט אריין אין די נייע עזרה וואס מען האט פאנגרעקערט צו די אלע, קומט אים ברת, ווייל די נייע עזרה איז אזוי הייליג וויא די אלע עזרה שאין מוסיפין על העיר ועל הערות ווייל מען קאר נים פאר גרעקערין די שפטים וירושלים, אונ מען קאר נים פאנגרע"ק ערין די עזרות אלא במלך ונביא וארים ותמיס ויבטכדרין של שפטים ואחד נאר דער סקל אונ דער נביא אונ דער פון גדול מיט די אורים ותומים אונ די אין אונ ויבעצני סנהדרין אלוין וועלין מען זאל פאר גרעקערין, אונ זייא אלע ארפין גיין ארום דעם נייעם ארם וואס מען הייליגט ויבטי' תודות אונ מען קראמט צוים פרויים פון צוויי קרבנות תורה וואס מען איז מקריב, סון איין קרבן תורה איין פרויים, אונ סון אנדערין קרבן תורה איין פרויים ויבטי' דיא לויים גייען פאר די צוויי פרויים אונ זינגען וועת"ל] בית דין סתלק ושמ' תודות אחרים אונ בית דין גייען אינקער דיא צווייא פרויטין ועה"ם ות"י וכל ישראל אחרים אונ אלע יודין גייען אינקער בית דין שפטינע נאכלת דעם פרויים וואס מען קראמט אינ' טייניג ביי די וואנד עקט מען והחיצונה נשפטה אונ דעם פרויים וואס מען קראמט אויסטייניג, פאר

והוא פסוק בדברי הימים : או שבא לו בארובה . טיאל לו דרך ארוכה שיש קורה ממנו לזאת ואפי' לא טעה חמלה חייב : ובקצרה חייב . היכא דלא השתחוה ולא טעה ויאל לו דרך קורה פטור : זו היא מצות עשה שבמקדש . דיש כלאו וישלחו מן המחנה כל טמא : שאין חייבין עליה . כ"ד פכ העלם דכר טמא שנגזר וטעו בהוראה זו והורו לו טיאל בארוכה אין מביאין על שגגת הוראה זו פל העלם דכר על כזור : ד' ואיוו היא מצות עשה שבגדה .

[ו] שנגזר להצק קרס ופסי דרסס עליו אפי' טעם דתסא טסא עליו . נגמל ופסו"ט : [ח] ר"ט כ"ה ואיוו דבטו . למכסב מתיב ופסי לדרסס כו' קסיב גמי טכז דרסני דבי ר' ישמעל כל פרכס טלעפרי ונטיס לא נטיס אלא בשביל דכר טלעפרי כס : (י) דלאו אטמא מתיב לקיטס מתיב ר"ט אפי' לא נטל לו דלכז טמא טעם דמקס כמ"ב פרכ ד' דכריותוס . נגמל :

כלל קושי וזוהו העשה שנגדה : ה' ר"א אומר השרץ ונעלם . דלמר קרן או כנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו וקרא יתירה הוא דהא לעיל כתיב או נפש תנע בכל דבר טמא שרץ ככלל דכר טמא הוא אלא ללמדך שחס ידע שנטמא ודלוי וטעו יודע אם כשרץ אם כנבלה אינו טמא קרנן אם אכל קרס עד שטהיה לו ידיעה כחמלה אם כשרץ נטמא או כנבלה נטמא (וד) ור"ע סבר דכיון דידע ודלוי שנטמא חף על גב דלא אחזכיריה ליה הטומאה שנטמא אם כשרץ או כנבלה חייב ותרוייהו פטרי על העלם מקדש ורבי ישמעל מחייב והכנה ככ"ו :

ועיינו פריער לשפטים . אונ אויב בית דין האבין גיהאם אטעוה אין דעם דין אונ האבין גיפסקת ער זאל י"ה באלר אש שיידין פון איר . בארןן עס גייה פארענגען אקרבן : ח רבי אלקיעזר זאגט עס שפטיים אין פסוק תשקי ונעלם ספט דער שרץ אין פון איהם פאר געסקן ונעלם פון איר . אונ ער האט גיוואקסט אז ער איז טמא גיווארין פון אשרץ . אונ ער האט פאר געסקן אז ער איז טמא , אונ ער איז אריין גינאנגען אין בית המקדש , קוקט איהם קרת , אקער אז ער האט גיוואקסט , ער איז טמא , גאר ער האט גיט גי' דיניקט פון נואם ער איז טמא גיווארין . פון אשרץ אקער פון אנגבלה , אונ ער האט פאר געסקן אז ער איז טמא , אונ ער איז אריין גינאנגען אין בית המקדש , קוקט איהם גיט קרת וגיט טיב על העלם מקדש אונ אויב ער האט גיוואקסט אז ער איז טמא פון אשרץ . גאר ער האט גיט גיוואקסט אז דאס איז דער בית המקדש , קוקט איהם גיט קרת , רבי עקיבא זאגט עס שפטיים אין פסוק ונעלם ספט ויהי פסא עס וועט פארגעסקן נוערין פון איהם אז ער איז טמא על העלם טמא טיב אויב עס איז פארגעסקן גיווארין פון איהם אז ער איז טמא אפילו ער ווייס גיט פון נואם ער איז טמא גיווארין פון אנגבלה אקער פון אשרץ . גאר ער ווייס ער איז גיווען טמא , אונ ער האט פארגעסקן אז ער איז טמא אונ ער איז אריין גינאנגען אין בית המקדש , קוקט איהם קרת וגיט טיב על העלם מקדש אקער אז ער ווייס ער איז טמא גאר ער ווייס גיט אז דאס איז דער בית המקדש , אונ ער איז אריין גינאנגען , קוקט איהם גיט קרת . רבי ישמעאל

ער איז בארן ארויס גינאנגען ונטי"ו טיב בארן ער גריינגען אקרבן גקצרה פטר אויב ער איז ארויס גינאנגען דוקה די קורצע וועג , אונ ער האט זיך גיט גיבוקט אונ גיט גיוואקסט ונטי"ו בארן ער גיט גריינגען אקרבן ויהי מצוה עשה שבמקדש שאין מתיבין גליה דאם איז אמצות עשה אין בית המקדש . קען זאל זאגין דעם טמא ער זאל ארויס גיין פון בית המקדש . אונ אויב בית דין האבין גיהאם אטעוה אונ האבין גיפסקת ער זאל ארויס גיין דוקה דיא לאנגע וועג , בארפין זיי גיט גריינגען אקרבן . אזוי וויא זייא גריינגען אויף אנדערע דינים נואם זייא האבין אטעוה : ד' ואיוו היא מצוה עשה שבגדה שתיבין גליה נואם הייקט ביי אנדה אמצות עשה אונ אויב בית דין האבין גיהאם אטעוה אין דין בארפין זיי גריינגען אקרבן יהי משמש עם הפתחה אכאן האט בוועל גיווען זיין טייב ווען זיא איז טהור ואמרה לו נשפתי אונ זיא זאגט צו אים די רגע גין איך טמא גיווארין ופיקש פיר אונ ער האט זיך באקד אפ גישיידט פון איהר . ווען דיא פארוה זייגע איז נאך שטארק גיווען טיב קוקט איהם קרת מפני שגיאתי הנאח לו גביאני ווייל פון דעם ארויס געקען האט ער אזוי הנאח וויא פון אריין גריינגען . גאר ער זאל זיך און איהרען אויף די הענט אונ אויף די פיס , אונ זאל איהר גיט אקרייען , אונ זאל ליגען רהיב ער זאל נוארמין ביי די פארוה נעטם פון אים אין גאנצין אנטעק גיין . נועט ער זיך אפ שיידין פון איהר , נואם איז אמצות עשה אין דיא תורה ויהיה נקחה עליו' אפילו זיא נועט זיין אנדה , זאל זיא זיין גאנזט צוא איהם , ער זאל זיך גיט אפ שיידין פון איהר געשוניגט , גאר ער זאל נוארמין

ועלם ונעלם שתי פעמים. לחייב על העלם שומאה ועל העלם מקדש:

זאנמ תעלם ותעלם שתי פעמים עם שמיים אין פסוק
צנוייה סאהל ונעלם עם נועם פארנעסין ועדין
לחייב על העלם שומאה ועל העלם מקדש סייא ער פאר
נעלם דרא שומאה און נויים אז ער איז אין בית

רש"י

שיר של תורה. תזמור
למדה: ארומכך
ה'. הוא תזמור שיר מנוכה
הכית: ושיר של פגעים.
יושב כסתר עליון: פגעים.
מויקין ספוגעין כנני אדם
להקיע: להני קראי. חס
של פגעים: וגני. כשהוא
הולך לישן כלילה: דאיכא
מכה. ולוחם עלה מקראות
מכה.

נמרא שבועות דף פו ע"ב

סלגס ס' כלל כלי סמילון דנצח דמלכות דכניסם במ

ובשיר תנו רבנן שיר של תורה בכינורות ובנבלים
ובצלצלים על כל פינה ופינה ועל כל אבן
גדולה שבירושלים ואמר ארומכך ה' כי רליתני
וגו' ושיר של פגעים וי"א שיר של נגעים מ"ד
דנגעים דכתוב ונגע לא יקרב באהלך ומ"ד
פגעים דכת' ופול מצדך אלף ואומר יושב כסתר
עליון בצל שדי ותלונן ער כי אתה ה' מחסי עליון
שמת מעונך וחזור ואומר מומור לרוד בברחו מפני אבשלום בנו ער
לה' השועה על עמך ברכתך סלה ר' יהושע בן לוי אמר להני ואלא כי אמר
ונאני היכי עבדי הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אמר להני ואלא כי אמר
אסור דאיכא מכה א איכא מכה אסור ותו לא

תוספות

ער כי חסס' ס' חסס' דכפיס
נמיל מייס וסלומת חסס'
מחלס דמספתי כלייכס ססין
מזירין לסס כשעת סכנין סכל
עסס וסלן לא מספתי כססי:
אסור להסרמלות דנבני חוסס.
וסל דלסר כסמס סכס
(דף סג) להספס כס' יוסס
יוסס סג יולס מכלס' ס' סלי
וגו' סכמס ססלי:

ומכוח אדער קרען ויפאן דאסר פגעים און דער נואם
רופט דעם קפיטול דאס געזאנג פון פגעים
ונגעגענענישען דקהי טייל אין דעם קפיטול
שמיים דער פסוק יל מצד גוף פון דיין זינגע
זייט ועליון פאלין מויענער מזיקים און פון דיין
דעקע זייט ועליון פאלין צעהן מויענער מזיקים
ונוייל אין דרא פסוקים שמיים וויא הקב"ה היט
דעם קענטש פון אלע געגענענישען און מכות
דריקער טעקט גערופין דאס קפיטול דער גיואנג
פון פגעים דעם קפיטול געווען (מכות) וויא
און ער זאגט דעם קפיטול יושב כסתר עליון גצל
שדי ותלונן און נויטער ביו בי אתה ה' מחסי
עליון שקה קענעך ויצי וימי און ער זאגט
דעם קפיטול מומור לרוד בברחו מפני אבשלום
בנו און נויטער ביו לה' הישועה על עמך
ברכה סלה רבי יהושע בן לוי אמר להני קראי ואלא
כי אמר נואני היכי עבדי הכי והאמר רבי יהושע בן לוי
אמר להני ואלא כי אמר אסור דאיכא מכה א איכא
מכה אסור ותו לא

זאנמ תעלם ותעלם שתי פעמים עם שמיים אין פסוק
צנוייה סאהל ונעלם עם נועם פארנעסין ועדין
לחייב על העלם שומאה ועל העלם מקדש סייא ער פאר
נעלם דרא שומאה און נויים אז ער איז אין בית

זאנמ תעלם ותעלם שתי פעמים עם שמיים אין פסוק
צנוייה סאהל ונעלם עם נועם פארנעסין ועדין
לחייב על העלם שומאה ועל העלם מקדש סייא ער פאר
נעלם דרא שומאה און נויים אז ער איז אין בית

אכשו. לפי פנימי מותר .
 לפי פירי נקיפתם
 זממירם שתי תודות נדונות
 אלל סחומס מבסוך. וקשה אל
 כן פנימי אמרי נכללת וסא
 נכסלם כיוול דלל מלינו סיסל
 קדוש סון לחוסם וספרק כהרל
 דכיות (רף יט) נמי אמר
 כמסכר שר ססור ספורין סופן
 כפסימל סלח סין לחוסם .
 וכלס דכסיס סיו ספלין וסף
 פ"ג דקרי גיימס לן דלדלי
 סומס ולמי זס סיל וספר מילונס
 סיסל כלי סון למיכ מ"ע קרי
 לם פנימי סיל סיס דלי
 סללס וסדמקן כסרק כילי מלון

והתנן הלוחש על הסכה אין לו חלק לעולם הבא
 הא אתמר עלה א"ר יוחנן ברוקק שנו לפי שאין
 מוכירים שם שמים על הרקיקה: וב"ד מהלכין
 ושני תורות אחרתיו וכו' כיצד מהלכות רבי חייה
 ורבי שמעון ברבי חד אמר זו כנגד זו וחד אמר
 זו אחרי זו מ"ד זו כנגד זו הפנימית חד דמקרבא
 לחומה מאן דאמר זו אחרו הפנימית חד דמקרבא
 לבית דין תנן הפנימית נאכלת ואחרונה נשרפת
 בשלמא למ"ד זו אחר זו אממו להכי פנימית
 נאכלת משום דאתיא חיצונה קמה וקדשה לה
 אלא למאן דאמר זו כנגד זו תרווייהו בהדי
 הדדי קא מיקרשי. ולמעריך למאן דאמר זו אחר

של תורה: ברוקק שנו .
 ואח"כ נוהס שאין מוכירין
 שם שמים וכו' והכל קאמר
 כי חלי ה' רוסףן: זו כנגד
 זו. שני כהניס נוסףין סופן
 זו אלל זו: היל דמקרבא
 לחומה. היל פנימית
 המולעת כן הסס פנימית
 חד דמקרבא לבית דין .
 ההולכת אחרונה: וקדשה
 לה. ראשונה קדשה את
 המקום וכסנכסה אחרונה
 לשם לא מספל כיוול סלא
 סתיהן מקודשות יחד או סתיהן יאכלו או

עברה במקום חול אלל במקום מקודש: כי הדדי ניהו. שתיין מקודשות יחד או סתיהן יאכלו או

נערין. פּרעגט דיא נקרא אי אַיאַ פּכה אסר יתי לא
 אויב. ער האט אַאכה אונ ער זאגט אויף די סכה
 פּסוקים האט ער גאר גיטאהן זאנך וואס קען
 קאר ניט אונ גישטראקט נוערט ער גיט וועקן מיר
 האבין דאך גילערונגס מיליש על תפכה אין לו חלק
 לעולם הבא אז ער זאגט פּסוקים אויף אסכה האט
 ער גיט אַחלק צו עולם הבא, ענפערט די גמרא
 הא אַיאַמט גלח מיר האבין דאך גילערונגס אויף דעם
 דין אַמיר רבי יוחנן דרמק שט רבי יוחנן זאגט אויב
 ער שפייט אויף דיא סכה אונ זאגט אויף איהר
 פּסוקים האט ער קיין חלק עולם הבא, אַפער אז
 ער שפייט ניט אונ זאגט פּסוקים. קאר קען ניט.
 פון דעפּסונענין אויב ער האט ויא אזוי גיטאהן
 קט ער גיט פּרלארין זיין עולם הבא לפי שאין פּוּגרים
 שם שמים על תפכה טייל קען קאר גיט דער
 מאַגען דעם גאסען פון הקדוש ברוך הוא אויף דעם
 שפייטען. אונ אין דיא פּסוקים אין דאך נא דער
 גאסען פון הקבדי וואס עס שפייט אין פּסוק פי
 אַני ה' רופאך. איה נועל דיך היילין: בית דין
 מלכין ישימי תודות אַתּיבון אין די ספּנה שפייט בית
 דין זענען געזאנגען ואויף דעם גייעס פּלאץ
 אַדער אין דיא גייע שטובין אונ פּליגד פאר
 בית דין האט מען גיטראגין זנווי סלות פון אַקרבן
 תורה וסין בגמרא פי ע"ב פּרעגט דיא נקרא כיצד
 ספּלכות וויא אין קען געזאנגען מיט דיא סלות
 בני היא בני שפּטו בני אין דעם קרינט בני היא
 סים בני שפּטו בני חד אפּט ו כנגד זו איינער
 זאגט מען האט גיטראגין דיא סלות איינע גענין
 דיא אַנדערע. זנוויא פּהנים זענען געזאנגען
 איינער געבין דעם אַנדערין. אין פּכה האט
 געהאלטן אין סלה דער אַנדערער פּכה האט
 געהאלטן דיא אַנדערע סלה וחד אפּט ו אחר ו
 אונ איינער זאגט מען האט גיטראגין דיא סלות
 עיין סלה אינשער דיא אַנדערע. אונ וואס אין

דיא מְשֻׁנָה שפייט דיא אינווייניגקסע סלה נוערט
 גינעסין אונ דיא אויסווייניגקסע סלה נוערט
 פארפּרענט, נועלדע הייסט אַאינווייניגקסע סלה
 אונ נועלדע הייסט אַאויסווייניגקסע סלה פון
 דאָסר ו כנגד זו דער וואס זאגט דיא סלות האט
 קען גיטראגין איינע גענין דיא אַנדערע פּנימית
 חד דמקרבא לחומה דיא סלה וואס אין גינען זאגט
 צו דיא סאקער פון פּסוקים נוערט גערופן דיא
 אינווייניגקסע סלה פון דאָסר ו אחר זו דער
 וואס זאגט דיא סלות האט קען גיטראגין איינע
 אינשער דיא אַנדערע פּנימית חד דמקרבא לבית דין די
 סלה וואס אין זאגט צו בית דין, די אינשערשפּע
 סלה נוערט גינען דיא אינווייניגקסע סלה.
 זאגט דיא נקרא מנו מיר האבין גילערונגס פּנימית
 נאכלת ואחרונה נשרפת דיא אינווייניגקסע סלה
 נוערט גינעסין אונ דיא אויסווייניגקסע סלה נוערט
 פארפּרענט גיליאַ לְפָאן דאָסר ו אחר זו דאס אין
 ריקמינ גאך דעם וואס זאגט דיא סלות האט
 קען גיטראגין איינע דריקער דיא אַנדערע אפּט
 להכי פּנימית נאכלת דריקער נוערט די אינווייניגקסע
 סלה גינעסין פּשוט דאָמא חיצונה כּמה קדשה לה טייל
 דיא אויסווייניגקסע סלה קוקט פּריער אונ זיא
 הייליגט דעם אַרט נוערט שוין דיא אַנדערע סלה
 וואס קוקט אינשער איהר אויף הייליג אַלל לְפָאן
 דאָסר ו כנגד זו אַפער גאך דעם וואס זאגט דיא
 זנווייא סלות האט קען גיטראגין איינע געבין די
 אַנדערע פּנימית נתיידי קא ספּדשי הייליגען דאך
 ביידע סלות צו זאסען דעם אַרט נוערין דאך איינע
 סלות צו אַחרי פאר וואס זאגט מען איינע
 גסין אונ די אַנדערע פארפּרענן דאך קען ביידע
 גסין אַדער ביידע פארפּרענען. פּרעגט די נקרא
 ילְפָמַד לְפָאן דאָסר ו אחר זו אונ וויא די זאגט דער
 וואס זאגט דיא סלות האט קען גיטראגין איינע
 אינשער דיא אַנדערע אי ריקמינ וואס איינע אין

שתיהן יסרו: חדא מי וז חדא מי מקדשה הא כל שלא נעשית בכל אלו
 מקדשה. את מהקום: הכי תנן ואפילו למאן דאמר באחת מכל אלו הני
 ז' תודות. מיהא תרווייהו תרווייהו חדא מצוה היא אלא א"ר יוחנן ע"פ
 בעינן דתרווייהו חדא מלתא
 היא: ע"פ נביא. חגי זכריה ומלאכי:

הייליג אונ די אָנגערע איו גיט הייליג היי אַ מי מקדשה
 קען רען איין סלָה הייליג מאכין דעם אָרם היי אַל
 שלא נעשית בכל אלו תנן מיר האבין דאך גילערניגט
 אויב עם איו גיט ניטארהן נינוארין מיט דיא אַלע
 זאכין וואס שפטייט אין די משנה איו דער אָרם גיט
 הייליג. אונ אין די משנה שפטייט דאך עס דארף
 זיין צוויי סלות, ווערמ דאך דער אָרם גיט הייליג
 מיט איין סלה ואפילו למאן דאמר באחת מכל אלו אונ
 אפילו נאך דעם וואס זאגט זא מיט אייגע פון די
 אַלע זאכין ווערמ אויף דער אָרם געהייליגט ומיט
 אַלע אַליין אָרער מיט אפכהן גרול אַליין אָרער
 מיט אַקביא אַליין אָרער מיט סנהדרין אַליין אָרער

וזהר ויחיד דף רמב ע"א ת"ת דלחילוט יוד הא ואו הא

רבי יוסי ורבי חזקיה הוו אזלי דמתמי לר"ם בקפוסקיא אמר רבי חזקיה האי דאמרין לעולם יסדר בר נש שכח
 דמריה ולבחר יללי ללותיה האי מתאן דלביה טריד ובעי ללללה ללותיה ואיבו בעינן ולא יכיל לסדרא שכחא דמריה
 כדקא יאות מבי הוא ח"ל אף על גב דלא יכיל לכוונה לבא ורעותא. סדורא ושכחא דמריה אמתי גרע. אלא יסדר
 שכחיה דמריה ח"ל דלא יכיל לכוונה ויללי ללותיה ה"ד (תהלים יז) תפלה לדוד שמטה ה' דקד הקשיבה רנתי שמטה
 ה' דקד בקדמיתא בנין דחיהו סדורא דשכחא דמריה. לבחר הקשיבה רנתי האוינה תגלי'. מחזן דיכיל לסדרא שכחא
 דמריה ולא עביד עליה כתיב (ישעיה א) גם כי תרבו תפלה איני שומע וידיכם וגו'. כתיב (דברים כה) את הכבש
 אחד תשעה בכבד ואת הכבש השני תשעה בין הערכים. תפלות כנגד תמידין תקוסן. ת"ת בהתערותא דלתתא התער
 הכי נמי לעילא ובתערותא דלעילא הכי נמי לעילא מניה עד דמטי תערותא לתתא דכתיב בוינא לאדלקא ודלקת
 ובתערותא דתנאך דלתתא דלוקא בוינא לעילא וכד האי דלוקא (בזויתין) כלהו בזויתין תחרתין דלקין. ומתברכא מניה
 כלהו עלמין. ושתכח דלתערותא דקרבנא תקוסא דעלמא וברכאן דעלמין דתתאן דלקין. ומתברכא מניה
 דיוקנה קדישין דמתאן על עלמא אחיהון (ס"א אחתקין) לתערותא ומתערין. לדרגין בכפוסא דלעילא כמה דאת דמרת
 (תהלים קד) הכפירים שואפים לטרף וגומר. איין תערותין לדרגין. עלאין דלעילא דהא דמטי תערותא עד דכתי
 מנכא לתתא כפוסא דלתתא נכעין מיין תתאן לקבלא מיין עלאין דהא דלעילא דמטי מיין עלאין דהא
 בתערותא דכפוסא דלתתא וכדן תיאורתא אחרתא נכעין מיין תתאן לקבל מיין עלאין ועלמין מתברכאן ובזויתין
 כלהו דליקין ועלאין ותתאן משכחי בכרכאן:

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג.
 (א) קמח של אחד מחמישה המינין שבשלו בקדרה
 ג'ן לבדו בין שערבו עם דברים אחרים כגון
 לביבות וכיוצא בהן וכן הדגן שחלקו או כתשו ובשלו

קפ ששוקלין במאונסן זכיות ושבר ועבירות ופירענות השח
 לעבירה עם איו דא אנואן שאל וואס מען וועגט
 אויף זיי די מצות אונ זייער שבר אונ די עבירות
 אונ די שפראך אויף די עבירות וואס דער שפראך
 זאל זיין גלייך צו די עבירה ווי שפראך דניאל אונ
 דאס איו וואס שפטייט אין ספר דניאל תלמיא
 במאונסא וראשיתיה חסיד רוא ביזם געוואנגן גינארין
 אויף אנואן שאל אונ ביזם געפונען גינארין פעליג
 באווען ענין שארס כהלוצן וילוצו עלי איו די ועלביגע
 ואך וואס דער מענטש לאבט פון איהר וועט מע
 לאבין פון דעם מענטש מפשה עם האה גיטראפין

בלמד שמתלול בלמד פסים רחם פסים וספלים כלמד ונולדו
 בניו כך (סי' נמוסר רלוס פיניו) :
 אם תלמד כיום של זכיר או כסכ"ז חכב לו כומיס או כשמים
 לדים בו דט שטלאל סיו לדים בו דרך פיניו. וכן כיס"ד
 פטוסנים בו קלוס ללס מוסו נוסל כיד כומיס דיו ללכד טכ"א
 כרבו כי לא נהנו כומיס קלוס ללס וכונין כידס פ' עד פטנסו בו
 יטכלל שולמד כפטרס פרימס סיס כסוס סוס ס"כ וס"כ ס"כ
 כל מוכרי דקר. לטוטס לא יטוס סככרס רכס ס"כ יעבו יטכ"ל
 סכלס רכס כידסס זס לוס. ולס יכנסו פלמידי ככסיס ס"כ

באחד שהתלוצץ באחד שהיה רואה הבית והעלף באחד
 איינער האמ געלאכט פון זיין חבר וואס ער האמ
 גינקענט זעהן דיא אונזערשעשע שטוב מיט דיא
 אויבערשעשע שטוב צו זאקען מיט איין קאהל
 זיינע אויגן זענען אזוי גינען מיט אפעלעך ונולדו
 בניו דך האמ איהם נאט גישטראקט זיינע קינדער
 זענען גיבארן גינארין מיט אנעלכע אויגן אם
 תאח בית של צדיק או בית חכמה הרב אויב רוא נועסט
 זעהן אשטוב פון אצדיק אדער אשוהל זענען חבר
 גינארין או נכרס או קרשים דרס בו אדער גוים אדער
 רשעים וואהקען אין די שטוב אדער אין די שוהל
 דש שישאל הי דרס בו דך בניו זאלקטו וויסען אז די
 יודין האבן געוואהנט אין דיא שטוב גיט פרום,
 אדער אין דיא שוהל האמ מען גיט געפירט מיט
 הייליגקייט וכו בית המדרש שגונים בו מלות ראש און
 אפית המדרש וואס מען האלט איהם גיט מיט
 הייליגקייט און גיט מיט מורא שמים מוסו נוטל ביד
 נדרים ונעט דער בית המדרש אקאהל אריין פאלין
 בייא גוים אין דיא הענט ביי לעבד שיהא נבדו זענוג
 פאר דעם געקענט ער זאל זיין וויא זאל בעל הבית
 גיט בעט פון איהם בי יא נהנו נכרס מלות ראש
 וכונין נבית ח' ער שנהט בו ישראל ווארום אזויא לאנג
 וויא די יודין האבן געהאלטן הייליג דעם בית
 המדרש, האבן דיא גוים גיט געקענט אריין
 קוקען אין בית המדרש, אדער אז די יודין האבן
 פארשעקט דעם בית המדרש שגנטי וויא עם
 שטייט אין פסוק דער נביא ירמיה האמ גינאנט
 צו די יודין המעבה פרימס היה מביה מתת איז דען דיא
 שטוב דער בית המדרש גינארין אזויא וויא
 אקעלער וואס אין איהם פערזאליקען זיק אלע
 שלעכטע מענטשן, צו סאקן זייערע שלעכטע
 מעשים אין דער שמיל וואר דו וואר דל עובדי דך
 נאכרעם האבן זיא אפ גיקליבען אלע מענטשן
 וואס זענען אנועק גענאגען פון נאמס וועג, אלע
 רשעים לא יעשו תנכרים דעה אלא אם זן יעשו ישראל
 תחלת דעה בנימס ית לוח די גוים מנהען קיין שלעכטס
 צו די יודין סיידן פריער מנהען די יודין שלעכטס
 איינער דעם אנדערין ולא יתבו פלסדי תנכיס אלא אם
 זן יבו ית לוח תחלה או שגבון את המורה וזמן מוחין בידם
 און די פלמידי חכמים ווערין גיט פארשעקט פון
 דיא גוים סיידן זיא פארשעקען פארער איינער

געשטויסן און מען האמ דיא קארין גיקאכט אין
 אקאפ גנו הרשות גאנעלאך אדער פעריל קאשע
 וגרס המדל אדער מען האמ צוריען ווייכע
 קערנער פון הבואה איידער דיא קערנער זענען
 הארט גינארין אין די זאנען זיינא דנו נאה אזוי
 אנלייכן וכל זה הוא התקרא פשטא קרה דאם אלץ
 נועמס גירופין טאפ גיקעקטס וכו כל תכליל שבע בו
 פמשט המינים און אזוי אלע אנדערע גיקעקטס
 וואס אינזוייגן אין אריין געמישט פון דיא פירן
 מינים קארין זיין קמח בו פת סייא עם איז אריין
 געמישט מעהל און סייא עם איז אריין געמישט
 קרויט פמהלל קבד עלי בורא מיני מונות איידער ער
 עקט זאל ער זאגן די ברקה בורא מיני מונות:
 (ב) במח דברים אמרים ששהי המין היה חשוב אזלו ווען
 איז דער דין ער זאל אויף דעם עסין זאגן דיא
 ברקה בורא מיני מונות אז דער מין עסין פון די
 מעהל איז בייא איהם ליב און טייער ולא היה
 פפלה און דאם איז גיט צו גינעבין צו זענע גער
 געקבטס וואס אין טאפ, נאר אקערט דער עיקר
 גיקעקטס וואס איז פארה און זענע עסין איז צו
 גינעבין צו די מעהל אזל אם היה אחד ממשות המיני
 שעבד פפלה אדער אז די מעהל וואס איז איינע פון
 די פינף מינים וואס איז אריין געמישט אין טאפ
 איז דאם נאר אפאקעמאנג צו די אנדערע עסינ'
 נואנג וואס אין טאפ און די אנדערע עסינארט
 וואס אין טאפ איז בייא איהם דער עיקר איי קבד
 אלא על העיקר ויפטר את הפפלה זאל ער נאר זאגן די
 ברקה אויף דיא עסינארט וואס איז בייא איהם
 דער עיקר און די עסינארט וואס זענע נאר צו
 גינעבין אויף זיא בארן מען גיט זאגן אנברקה
 ויה כלל בברכות און דאם איז אכלל אויף אלע
 ברכות כל שהיא עיקר זמס פפלה אויב ער עקט צוויי
 ערלייא עסינארט איינע איז בייא איהם דער
 עיקר און דאם צווייטע איז נאר צו גינעבין צום
 עיקר קבד על העיקר ויפטר את הפפלה זאל ער זאגן
 די ברקה אויף די עסינארט וואס איז בייא איהם
 דער עיקר נעמס ער שוין גיט בארפין זאגן אנברקה
 אויף די צו גינעבענע עסינארט זון שהיה הפפלה
 מעדכת עם העיקר זון שלא היתה מעדכת סייא דיא צו
 גינעבענע עסין איז אויס געמישט צוזאמען מיט
 דעם עיקר עסין, סיי די צווייגעבענע עסין איז באר

הפסלה מעורבת עם העיקר בין שלא היתה מעורבת: יכו זס לזה פסלה או שמכין את סוכוס ואין מוכין בידס.

זונדער אונ דער עיקר זקין איין באזונדער, אויב זען זעט וויי צו זאמען דארף ער גאר זאגן דיא קרקה אויף דעם עיקר זקין און אויף די צינגלעך זעען זען דיא קרקה קען זיין קרקה זאגן:

אונקרוס

שפטים יום ה תורה

למשך מת' ד'א יהוה נש' י יהו יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידת ה רמלי הה אל שם כ"ן שבעשית בניקוד חולם:

י וְלֹא יִרְבֶּה לָךְ נָשִׁים וְלֹא יִסֹּר לְבָבוֹ וְכִסְפוֹ וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לָךְ מֵאֵד: י וְהָיָה כִשְׁבָתוֹ עַל פִּי אִמְּלֶכְתּוֹ וְכָתַב לּוֹ אֶת־מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַד־סֵפֶר מִלְּפָנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם:

י וְלֹא יִסְגִי לִיָּה נָשִׁין וְלֹא יִמְעִי לְבִיָּה וְכִסְפָּא וְזָהָבָא לֹא יִסְגִי לִיָּה לְחֵדָא: יי וְיִהְיֶה כְּמִתְבִּיָּה עַל פּוּרְסֵי מְלַכּוּתִיָּה וְיִכְתּוּב לִיָּה ית פּוּרְשָׁנָן אֲזִרְתָּא הֵדָא עַל סִפְרָא מִן קֳדָם פְּהִינָא לִינְיָא:

ת"א ולא ירכס לו נשים. מילטע קמו סוכנדיו ב ד:

רשב"ם

(יה) משנת התורה. וזקני פירשו כרברי הימים שני ספרי התורה. והרגומו פתשנן. ואינו כגורת ושגנתם רש"י

כ מדכתיב לו דמשנת לו סוף דלא ירכס כרוס ליתן לזולת סלו אלף כדי ליתן לכספיה ס' סיופוקסיו למיילי ולסרטי ולסכדיו כמאכל ונמשסס ומלכושים וכל סכדיו לסס: ל דפ"כ וס' כסכסו ג"ל דס"ל וסכס לו את משנס סוכוס ונ' דודלי קודם לכן מינו מטייכו יוסכ משכר יסככל אלף ססוס מוסכ אלטילי סכ"ס מכשכו כשבתו. את פשה כן כדלוי לו הוה שמתקיים וילכותו: את משנה התורה. (סנהדרין סס) שתי ספרי תורות אחת סהיא מונחת בזית גזווי וחתת סנככסו וילולת עמו וזאוקלוס מרגס פתשנן פתר משנה ל' עטון ודכור:

פירוש לתורת אלהים

(יו) ולא אונ דער קלף זאל גיט זעמען פיל ווייער ולא יסר לבבו אונ ער זאל גיט אפ מאהן זיין הארץ פון קאמ וכסף וזהב אונ גאלד אונ וילדער זאל זיך דער קלף גיט מערין גאר וויפיל ער באדארף האבין זענען זיין חיל: (יה) תיית אונ עם זעט זיין איין זיין

מצות השם

(יז) [מקב] (למו כל) שלם ירכס לו נשים וכל ירכס לו נשים: (סס) [מקב] (למו כל) שלם ירכס לו נשים וכל ירכס לו נשים: (יח) [מקב] (מסס כו) שיסכס לו סכדן ס"ס מיומד מלכד סוסס ססטימו לו סוכסיו. סלמכר וכסכ לו את משנס סוכוס סוסס:

ולא ירבה לו נשים ונכאס איין אפיזות לא תעשהו דער קלף האם גיט ויפארס זעמען מעהר ווי אכסזעהן ווייער: וכסף וזהב לא ירבה לו מאד ונכאס איין אפיזות לא תעשהו דער קלף פאר גיט זאמען וילדער אונ גאלד מעהר ווי פיל ער בארף פאר זיך אונ פאר וייע זעע מילישער אונ אנגרייפין אויף וליצאות צו אפלקחות קעג ער אויף גאר האבין אזרות סן וילדער אונ גאלד צום בעריהטען זיך פאר ער גיט הדאזי

די דינים זענען גאר געוויין ביי אידישען קלף אין ארץ ישראל: וכתב לו את משנה התורה הזאת ונכאס איין אפיזות עשהו דער וייער קלף האם געדארפט שרייבען צוויי ספרי תורות איין ספר תורה זאל זיין אין וייע אזרות, די אנדערע ספר תורה זאל ער האלסין שטענדיג געבין זיך, ער זאל נא גיט אונקלעייגן סון זיך, גאר זען ער גיט אביין אין בית הכסא אדער אין אבאר דאס ער פריער אונקלעלייגט די ספר תורה:

והיתה עמו וקרא בו כדמי חיו
 למען ילמד לראה את יהוה
 אלהיו לשמר את כל דברי
 התורה הזאת ואת החקים האלה
 לעשותם: י לבבתי רום לבבו
 מאחיו וקבלתי סוד מן המצוה
 ימין ושמאור למען יאריך ימים
 ער ממלכתו הוא ובניו בקרב

יש ותהי עמיה ויהי קרי
 ביה כל ימי חייה גדיל
 דגלף למדחל קדם יי
 אלהיה לממר ית קל
 פתגמי אורייתא הדא וית
 קיטיא האזיל ומעבדוהו:
 כ גדיל דלא ירים לביה
 מאחיו וגדיל דלא יקטי
 מן תפקידתא ימינא
 ושמאלא גדיל דיוזיקה
 יומין על מקובתיה הוא
 ת"א וסימס. בס כט: למען ילמד.
 סוכיום יל: למען ילמד.
 סס כרימס: ס: סוף ובניו. סוכיום
 יל כרימס: ס:

בער המורים

כל"ד וסוף למנחם למכד ס' לרוד: למען יאריך ימים. מלך
 שמלך כן ל' ילמך ימים וזל שאלו. ולכן כמך לא ימים לכסנים
 ואלחרי פרטת אור דמשס משס דרוב מיר כסכנים ומסוס שסלס
 שפתי חכמים

שסס יעסס אן חקייס מלכותו: מ סולך לפס: זס כמסמט
 מעס ספי' ח"כ וללתי סיר מן חלסו ספי' על מלוס קלה סל
 נכיל סלל זי דכיי חורס ללו כמסמט ס"ל וללתי סיר מן
 סלס' סיינו כמסמט ר"ל ד"ס מפס: ג כל"מ: מלך למד
 מעול סכילס סכסוכ סל מלוס סכילס לא ילמך ימים סל

לעלות העולה עד שכל שמואל ואמר לו נשכלת כאשר לא
 שמעת וגו' ושמעת העולה עד שכל שמואל ואמר לו נשכלת כאשר לא
 שמעת וגו' ושמעת העולה עד שכל שמואל ואמר לו נשכלת כאשר לא

(כ) לנלתי רום לבבו מחמי. סססוק מחליל ומסיס כל"ד.
 רמו ילס מלכות מיסוס סמטו סולס למ"ד ונמ"ד מעולס
 כמלכות ורוד כן למ"ד ססס כמלכו. ולכן אמר סירס שמחליל
 רש"י

(ט) דברי התורה. מ כמסמט: (כ) ולבבתי סוד
 מן המצוה. ספי' מלוה קלה סל ככיל: למען יאריך
 ימים. מכלל הן אלה שומע לחן וכן מלכו כשאל
 שאלו לו שמואל (שמואל ל') שבעת ימים תוחל עד כואי
 אלך להעלות עולות וגו' וכתי' (שמואל א יג) ויחל שבעת
 ימים ולא שמר הכעסו לשמור כל היום ולא הספיק
 שמעת וגו' ושמעת ממלכתך לא תחוס (סס) הו למדת

דעת וקנים מבעלי התוספות

מטו. ושמעתי כי אוחו ס"ס סמליו כזכורו לא היס כחבו כו כי
 סס שמעת סכריס. ולפי ש"ס מן חלכי עד לכמך חרי"ג אופיס
 כנגד חרי"ג מלוס קרי ס"ס:

(כ) לנלתי רום לבבו מחמי. זס כתיס סמס לכסך וזסכ לא
 יכסל ו: ולכתי סור מן סמליו זי כתיס סמס לכסל ו:
 סס מעס סמלס סמלס לפסר חורס חלתי כזכורו יוללס זככס

פירוש לתורת אלהים

ונאם וענען מן שבעת לוי: (יש) היתה עמו איין ספר
 תורה ואל ייין כיס אים איין וייגע אוצרות וקרא בו
 אונ איין ספר תורה ואל ער לייגען איין אים אלע
 זיין לעב סקאן למשן ילמי דרום ער נאל לערען לירח
 ער נאל זיה סארקטין פאר זיין נאם לשמר ער נאל
 הישען נאר די רייד פון דער תורה ואת הישעים אונ
 ער נאל הישען אלע גיעען צו סאן זיין (כ) לבבתי רום
 לבבו מחמי זיין הארץ ואל גיט זיין ויין גרעסער
 פון וייגע ברירער ובלתי אונ ער ואל גיט אפגעערין
 פון דער סיונה אפילו פון אנרינגע סאנה פון אנביא
 אויף דער דעקסער נייט. אונ אויף דער לינקער
 צייט למשן דרום ער נאל לאנג לעבין אויף זיין מלכות
 האובני ער כיס וייגע קינער צווישען די ישראל.
 רש"י שרייבט דרום שטייט וגיני עם ווייזט מיר
 אונב זיין וזהו איין ראוי צו זיין אלקה איין ער ביל'
 קלוקה, נאר ווייל יעדער סלקסה כדאך גיין כיס דער נאמור דריבער ואגם די נקרא אביסול סקער נוי סיל ער בארץ סאר
 וייגע חיל וקיליטער. כינג דער בלך האבין גאר גיט צופיל:

וכ' לבבתי רום לבבו מחמי וגו' דער אלשיך תקדוש שרייבט
 די תורה האם גיבאין דעם בלך דברי ונאין, ער
 ואל גיט האבין סיל סקער, אונ גיט סיל נאלד אונ וילבער, אונ
 גיט סיל וייבער, האם די תורה איבס גינאנס דריי פשטים.
 ער נאל גיט האבין סיל נאלד, אונ וילבער ער ואל גיט גריס
 ויערין ביי זיך ווייל דער סענסל ונאם איין בייך איין גריס ביי
 ויד, נוי דער פוסק ואגם נכסר תנב יקבה לק וסם לבבך אז
 דו ויעם האבין סיל וילבער אונ נאלד ונעם זיין בארץ כדער
 תייבס ויערין אונ דו ונעם סארקטין איין נאם, אונ ער נאל
 גיט סענסן סיל וייבער דעם לבבתי סוד מן סענה, ער נאל גיט
 אונעם סענסן פון די כדלת האם חקבתי נאם גיבאין, נוי מס
 איין גינען בייא דעם בלך שלחם אויף זיין עלפער האבין די
 וייבער נעניבס זיין בארץ אז די כסדרה ורה, אונ ער נאל גיט
 האבין סיל סקער, למשן יאריד ימים על סבלתו, ער נאל לאנג
 לעבין אויף זיין מלכות, ונארום אז ער נעם האבין סיל סקער
 נעם ער ניד סארקטין צו זיין איין אפלקסה ונעניבס וייגע סקער
 אונ ער נעם סארקטין אז די סלקסה יתער צו חקבתי, או
 חקבתי איין דער בלך פון אפלקסה נעניבס נעם חקבתי אים
 שפראשין סנה סנה אונ ער נעם אפאניין מן ריא
 קלוקה, נאר ווייל יעדער סלקסה כדאך גיין כיס דער נאמור דריבער ואגם די נקרא אביסול סקער נוי סיל ער בארץ סאר
 וייגע חיל וקיליטער. כינג דער בלך האבין גאר גיט צופיל:

ליקוטים על התורה

ישראל : ם שלישי ית א לא
 יהיה ככהנים הלויים כרשבט
 לוי חקק ונחלה עם ישראל
 אישי יהיה ונחלתו יאכלון :

בעל המורים

כאוב נסדר ממלכותו : (6) לא יסיו לכהנים . סמך לנסכת
 מלך כי ם׳ ס׳ג׳ העלך סוף נמשח . והקדים מלך שנדול סוף
 עמו . ומוד רמו שעל כהניה יסיו העולה והמנסח והנסך . ומוד

שפתי חכמים
 ממלכותו ומלך לכולו נכחלם להכר לא שמעט וגו' : ם דל׳כ
 לל כל שפט לוי כיון שחביב לפניו לכהנים הלויים אלא לרבות
 בין חמשים כו' . וז׳ ם למס אלוסכ׳ר מיוסם לנעלי מומין וס׳
 כט׳ לו כתיב כל זכר כהני הסכן יאכלנס ומרש׳י כל זכר אפי'
 כעל מוס כו' ר׳ל שגס קס יחלקו בקרבות ופסיפס שלל ינחלו
 דעשוס : זס נתן לכס חלק בקרבנות . וי׳ל לסי שפדשי סוכלו
 כיון תרומס ובכורים בכור חס וזופ כו' שיש לנעלים סוכס
 סנלס בקרבנותיהס שסס יכולים ליתן לזחס כסן : שירלו ולרוב
 יבולן לנסקיי ס׳ ס׳ סיפלו חק כרן לכן לרין מיוס : ע ר׳ל קדסו שמכ׳פין מן סכנול ומס ס׳ ופסכס פרוציה ופעסכות :

מירוש לתורת אלהים
 ונאם די יהודים ועליון נעמען אין די מלחמות אונ
 גיט אירושא אין דעם לאנד ארץ ישראל מיט דיא
 ישראל אישי׳׳ נאמס קרבן ונאם קען איז סקריבי
 אין בית הסקדש ונחלו אונ זיין ירושה דאס מייניט
 קען תרוסה אונ מעש׳ר יאכליו זאלין זייא עסין :

מצות השם
 (6) [תקד] [לאו רח] שלל יסול כל שכן לוי חלק כסרן . שאלמך לא יסיו לכהנים הלויים כל שכן לוי חלק ונחלס מס ישראל :
 לא יהיה לכהנים הלויים וגו' ודאם איז אפוא לא תעשהו דער
 נאנצער ש׳בם לוי כהנים אונ לויים זאלין גיט נקמען אתלק
 אין ארץ ישראל . וזייל זיי דארפן לערנען ותרב צו די יודין

תרגום

לחמשך מנח דוא צבאות נש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנח אדני נשמה דהור יהוה חיה
 יחידה דנצח יהוה חיה יחידה דהור אל שם בין שבועשה :

חשף יהוה את־זרוע קדשו לעיני כל־הגוים וראו
 כל־אפסי־ארץ את ישועת אלהינו : ס סורד סורד צאז
 משם טמא אר־תגעו צאז מתוכה הברו גשאי כלי
 יתה : ס פי לא בחפזון תצאז ובמנוסה לא תרכון
 פיהלך לפניכם יהוה ומאספכם ארתי ישראל :

מצודת דוד
 (6) חשף ס' . גלס זרועו לנסכות כסס . וזחזו ספעל כנסור
 סמנלס זרועו לנלחמס מול סלויב : כל ספסי ארן . כל
 ספוינס כקלות סארן : (ב) סורד סורד . ספעל לוער כעסירוס
 כס סורד סמנלס וסלס מוסס : סמל סל מוס . אפלי ארן
 פיר סחסי כס : סכרו נפלי כלי ס' . סכרו מכל סועמלס אסס
 סעמלס כלי ס' . סכרו כלי ס' (ג) כי לא כחפזון . אלא לא
 סעמלס לא חרב ולא מוסי : (ג) כי לא כחפזון . ונסלס . ר׳ל
 פס כי סמנלי סחסוכו מעס כעסירוס ע׳ ע׳
 לא סללו כנסלס כדסס סמסחד ולא מלכון כעמוסס
 כדסס סכורלס : כי סוכן וגו' . פי ס' סוכן לנפיתס
 וסול סעמלס ק דעס פירוש עברי מייס׳ש גענימס מען
 ביא דער חפסורח פון דער וואך .

ד בנהו תפקון מביגי עממיא י הנה ישכיל עבדי ירום ונשא ונבה מאד :
 זבערוני לא תתובלון ה באשר שממו עקרה רבים פני-משחת מאיש
 זארכון ארי מפרה בקמיכון
 זי געתיך לבנישא ונתחבון
 זאלהא דישראל : ד ויהא יצח עברי קשיחא ירים ויסגי ויהקור לחרא : ה קמא דקברו ליה בית
 זשראל יומין סניאין דבנה חשנה ביגי עממיא חינויהון וזוניהון מבגי אנשא :

מצודת דוד

רש"י

ללכת אחריכם וכו' חסדו כסודים ביוקר : (ד) סנה ישיבל
 עבדי. אזי ילכת עבדי ישראל וקבלם כלם עלי יסוד כדרך העקרה
 זעוקות רבות : יום ג' וכו' יסיה רס ונשא וגו'. וכפל הדבר כמ"ש לפי מרבים סנדולם וספגשגס : (ס) כלשכ שגמו. כפי
 שטוב עבדים ספגשגס אכר חסוד רבים על ספגשגס כלפגס סן אפח נשחט מלכסו מעלסו איש וסלכו עטוס עמוסר כן
 פגס ר"ל אין בו לא עטשגס ולא נכוסס ולא אפגשגס הלכ :

כתובים תהלים קט

לחמשיך מיסוד ומלכות דויה שיון דלת יוד נמש שיון דלת שיון דלת יוד רות יאהרונה נשמת דיסוד א אד
 אדנ אדני נמש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו דו הו חיה יחידה דיסוד יתנה חיה יחידה דמלכות
 אל שם כין שבעשיח :

א חלף די חסמית ססגו לי א תחת-אהבתי ישמנוני ואני תפקה : ב וישמו עזי רעה
 נאנא אצלי : ב ושון עלי תחת מוכה ושנאה תחת אהבתי : ג תפקד עליו רשע
 בישחא חלף כמא וקניחא ושמון יעמד על-ימינו : ד בהשפטו יצא רשע ותפקלתו
 חלף דרסמית : ג אפער עליו תהנה לחסיה : ה יהיו-ימינו מעפים פקדלתו יקח אחר :
 זשיניה : ד באידיניה יפוק
 חייב וצולמיה תמא לחובמא : ה יהו יומי קלילן סגנו שנוי יירת אוקון :

מצודת דוד

רש"י

(א) תחת אהבתי. אותם : ואני תפלה. ואני מתסכל
 עליהם תמיד : (ב) רעה תחת טובה. אני אקריב
 ככל שנה ע' קרים כשכיל האמות והם מרעים לי :
 (ג) תפקד עליו רשע. כמותו : (ד) בהשפטו. לפיך :
 (ה) פקדוהו. גדולתו :
 עליו כשמיס אף מלכו לכו לשלול לכרוי מסי ואין לכו שלם עמו : (ו) פקדו. פשו וקנינו עטוס פקיד ומעוכה עמיס :

פירוש עברי מיימש

(א) תחת אהבתי ישמנוני פאר סייני ליבשאפט וואס
 זייא דאקפין סיה ליב האבין. האבין זיי
 סיה פייגם ויאני תפלה פון דעספונענין בעם איה
 פון זייערפונענין : (ב) וישש עלי רעה תחת טובה פאר
 דיא טובות וואס איה האב זייא נישאחן האבין
 זייא אויף מיר נישאחן רעות וישנאה תחת אהבתי פאר
 סייני ליבשאפט וואס איה האב צו זייא האבין זיי
 סיה פייגם : (ג) תפקד עליו רשע איה יעקער שונא
 פון מיינע שונאים זאקסמו אויף געקען ארשע
 וואס זאל איהם שפראפין וישפן יעמוד על ימינו אונ
 זאשקון זאשפעקער. אקפינורן זאל שמיין ביי זיין
 דעקטע האגם, ער זאל אים אוקניקעכט מאכין :
 (ד) בהשפטו יצא רשע ווען ער וועט געמאשפט ווערין
 זאל ער ארויס גיין פאר שולדיגים וישפלתו תחת
 לחסיה אפילו ער וועט בעמין בייא דעם שופט ער
 זאל מיט איהם סאהן חסד, זאל דאס זיין צוא
 אפעלער. דער שופט זאל זיין געקעט גיט אן
 געמען : (ה) יהיו ימינו מעפים זיינע סעג וזיינע יאהריון
 זאלין זיין ווייניג פקדוהו יקח אחר זיין פאקענין
 וואס ער האט בעהאלטין זאל דאס צו געקען
 זיין אנדערער, אונ זיינע קינדער זאלין זיט
 דרשן זייער פאשערס פארקענין :

הר הבית היה ה' מאות אמה . מוקף חומה סביב : רובו מן הדרום שני לו מן המזרח . כלומר כרוחם שם מחומת הר הבית לחומת העזרה ללד דרום יותר מן הרוחק שיש ביניהן מלד מזרח והרוחק שיש ביניהן מלד מזרח יותר מן הרוחק שיש ביניהן ללד צפון והלפני יותר מהמערב: כן נכנסין דרך ימין וכו' . כגון הלכנסים דרך שערי חולדה שני מן הימין מקיפים דרך שערי המדי (ה) : שאני אבל . שאלין אותו מה לך להקפו לשמאל אומר שאני חלל אומרים לו השוכן בכית הדין ימנה: עשייתו ככלו עברו עליו את הדיון אם הן אומרים לו כן נראה כאלו הכירו עומו הדיון ונדעו שלא כהלכה : יתן בלבך שתשמע לדברי חבריך . להשתא משמע שהוא עשה שלא כדין ולריך משוכה הל' כר"י: ג' לפנים . מחומת הר הבית : סורג . מחילה

[6] רובו כו' . שכל רוחק סמוכס סיס קליס מלפון לדרום כדחתן רפי"ס ומלל ססכ חר ססכ ססית כשני רוחס כללו סוס ספ"ס ספ"ס למס (וכל לורכ ססוכס מן סססר לספכר ספ"ס) סססוכס ספסטיס ס"ן קיייעלן ופ"ן ספ"ס נשס ככלל סססוכס נש"ס ככלל סר סססס נמלל ססס ססס סססוכס סססוכס ססס ססס ס"ן ס"ן כו' ס"ן כו' לדרום

כלי סלשטי דהוד דלכנסו דייכס א אל אלה אלהי אלהים הר הבית היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה . [6] רובו מן הדרום . שני לו מן המזרח . שלישי לו מן הצפון . מעופו מן המערב מקום שיהיה לרוב הכנסין לדר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאל . חוץ ממי שארעו דבר שהוא מקיף לשמאל (גמ' מה לך מקיף לשמאל) שאני אבל . השוכן בכית הדין יבחרך . שאני מנודה . השוכן בכית הדין יתן בלבב ויקרבוך דברי ר' מאיר . אמר לו רבי יוסי . עשיתן כאלו עברו עליו את הדיון . אלא השוכן בכית הדין . יתן בלבך ותשמע לדברי חבריך . ויקרבוך : ג' לפני' ממנו [ג] סורג גבוה [ג] מפתחים .

פ"ק ב יי כה הכית היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה . רער בארנ וואס רער בית המקדש איז אויף איהם גיטשאפען . איז ער גינען לאנג פינף הונדערט איילין . אונ ברית אויף פינף הונדערט איילין . אונ ארום רעם בארנ איז גינען אפאקער חבו מן תרסו פון די קאקער פון הר הבית כיו דיא קאקער פון די ענקה אין דרום זייט . איז גינען זייט פער וויא עס איז גינען צווישען די ביידע קאקערין איז מקרה וויא שני לו מן המזרח דאס אנדערע זייט קיים צווישען דיא ביידע קאקערין איז גינען אין מקרה זייט . אין מקרה זייט איז גינען צווישען די קאקערין זייטער ווי אין צפון זייט שליש לו מן הצפון דאס דריטע זייטקיים צווישען די ביידע קאקערין איז גינען אין צפון זייט . אין צפון זייט איז גינען צווישען די קאקערין זייטער וויא אין מערב זייט זייטער מן המערב דאס זייטקישע איז גינען אין מערב זייט . אין מערב זייט איז גינען רער קאקער פון הר הבית נאקענט צו רעם קאקער פון די ענקה קיים שתי רוב קתו שם היה רוב משמיש אויף רעם וואס די קאס איז גינען פיל . וואו די קאקער פון הר הבית איז גינען זייט פון די קאקער פון די ענקה . דארט דאס קען דאס קערקשע נעניצט : ב כל הנכנסין לדר הבית אלע קענקשין וואס זענען אריין גינאנגען אויף רעם הר הבית זענען דר' זענען זיי אריין גינאנגען דרך דיא רעקשע זייט נקשין ויצאין דר' שפאל אונ זיי זענען גינאנגען ארום אונ זענען ארום גינאנגען דרך דיא לינקע זייט היץ מסי שארש דר' שהיא לשמאל מקף נאר אויב איינעם דאס גינאנגען ער איז גינאנגען א אכל . איז ער ארום גינאנגען

ו' ומ"ק דסל פון ספס דלף סכרכוס זענען זייסל . ולשו ס"כ"ט סכנכנס סכנכוס מעפר סוסו זינו סוקר פל ספר חולדס דלף ללד ספר עדי כו' זענען ס"ן סלן זייסל סלל לספר טרי סלל לפיסוס סעלעס קעפי : וס' סוכר כו' . ככלל רלסיס

ר"י שני לו למזרח כו' . לפון קפ"ו למערב ק' : [ג] רוב כו' . סוף כל גסוים סרסס וזיסיס זסיי ספויס סללס וזיסיס זללמשי כפיס נוסף פל סללמסו סלללכרו סלללס כו' סללן פל יסיסקו וס' לו (ויספ"ל מיקוסלס') וסלי כיו סוד ס"ו לספסויס סכס"ס זקלסיס וסעלל סכסס רובו דכרוס לני ספס סיס כניסיס כל דלס ספסויס כפיס נכנס סכסו כימיסלל כו' סני לו סס ססוכס סכן עקף דרך ימין : (6) וק"ל דסל כו' ס"ק חתן סלל סיס פסלס כללס וס"ז פכסוי ספסו יוחר ספסוים סערי סכרוס סכרכוס סיס כניסיס דרך סני סעריס וסן סיללס דרך ספר ס"ו ס"ק דסל פון ספס דלף סכרכוס זענען זייסל . ולשו ס"כ"ט סכנכנס סכנכוס מעפר סוסו זינו סוקר פל ספר חולדס דלף ללד ספר עדי כו' זענען ס"ן סלן זייסל סלל לספר טרי סלל לפיסוס סעלעס קעפי : וס' סוכר כו' . ככלל רלסיס

הר הבית היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה . רובו מן הדרום . שני לו מן המזרח . שלישי לו מן הצפון . מעופו מן המערב מקום שיהיה לרוב הכנסין לדר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאל . חוץ ממי שארעו דבר שהוא מקיף לשמאל (גמ' מה לך מקיף לשמאל) שאני אבל . השוכן בכית הדין יבחרך . שאני מנודה . השוכן בכית הדין יתן בלבב ויקרבוך דברי ר' מאיר . אמר לו רבי יוסי . עשיתן כאלו עברו עליו את הדיון . אלא השוכן בכית הדין . יתן בלבך ותשמע לדברי חבריך . ויקרבוך : ג' לפני' ממנו [ג] סורג גבוה [ג] מפתחים .

הר הבית היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה . רובו מן הדרום . שני לו מן המזרח . שלישי לו מן הצפון . מעופו מן המערב מקום שיהיה לרוב הכנסין לדר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאל . חוץ ממי שארעו דבר שהוא מקיף לשמאל (גמ' מה לך מקיף לשמאל) שאני אבל . השוכן בכית הדין יבחרך . שאני מנודה . השוכן בכית הדין יתן בלבב ויקרבוך דברי ר' מאיר . אמר לו רבי יוסי . עשיתן כאלו עברו עליו את הדיון . אלא השוכן בכית הדין . יתן בלבך ותשמע לדברי חבריך . ויקרבוך : ג' לפני' ממנו [ג] סורג גבוה [ג] מפתחים .

הר הבית היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה . רובו מן הדרום . שני לו מן המזרח . שלישי לו מן הצפון . מעופו מן המערב מקום שיהיה לרוב הכנסין לדר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאל . חוץ ממי שארעו דבר שהוא מקיף לשמאל (גמ' מה לך מקיף לשמאל) שאני אבל . השוכן בכית הדין יבחרך . שאני מנודה . השוכן בכית הדין יתן בלבב ויקרבוך דברי ר' מאיר . אמר לו רבי יוסי . עשיתן כאלו עברו עליו את הדיון . אלא השוכן בכית הדין . יתן בלבך ותשמע לדברי חבריך . ויקרבוך : ג' לפני' ממנו [ג] סורג גבוה [ג] מפתחים .

הר הבית היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה . רובו מן הדרום . שני לו מן המזרח . שלישי לו מן הצפון . מעופו מן המערב מקום שיהיה לרוב הכנסין לדר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאל . חוץ ממי שארעו דבר שהוא מקיף לשמאל (גמ' מה לך מקיף לשמאל) שאני אבל . השוכן בכית הדין יבחרך . שאני מנודה . השוכן בכית הדין יתן בלבב ויקרבוך דברי ר' מאיר . אמר לו רבי יוסי . עשיתן כאלו עברו עליו את הדיון . אלא השוכן בכית הדין . יתן בלבך ותשמע לדברי חבריך . ויקרבוך : ג' לפני' ממנו [ג] סורג גבוה [ג] מפתחים .

וי"ל שסורג מקוף מד' רוחות סר הכית וכן החיל כו' ולפי זה ספורג היה כל סביב הקופו ולא היה פסוק ופיון אלא לנד עוצה עד שפלוס כו' ומזו וגדרוס כו' ע"כ וי"ל כזו סבני על הסורג שהיו כדי לתקן מקום והבדל בין סבכיים סבכיים להסלל גדות ה' וי"ן וי"חאל כמו ששנינו בס"ק דלויס מ"ח החיל מקודם ממנו שתי נכרים וימא מה נכרים לסי ולפעם זה פלוס כו' ועמ"ס: (ג) ולככה בכל רוחב סה"ל לנסון ולנדרוס, כש"י: ול' שלה מ' ושלח זס כהנל: [ד] מוסות. כי כ"ל מקוף מלי ספחה משקוף העליון והלי מוזוס זכאל וזלי מכלן ובלהד מקוף מסתן ספחהו וזלי מוזוס מכלן וזלי מכלן כו"כ: [ס] נחטו. לפי ששעלו מן סגולה לא סיו עשיריס לא יכלו לפסוח מל זכס: (ג) עטר סלסוב אמרו בספרה כחכמים

העשירי נקבים נקבים כמטה מסורגת כחכמים והיא עשויה מדפי עץ ארוכים וקצרים שמרכיבים אותן זה על זה כחלכסון: וגזרו כנגדן י"ג השתחויות. כשמגיע כנגד כל פרסה ופרסה משתחוה ומודה על זבדן מלכות עכו"ס: לפנים. אמרו סורג היה מקום פניו עטר אמות והוא נקרא חיל: וי"ב מעלות היו שם. כדי לעלות משם לעזרת נשים: רום מעלה. כל מעלה מהן גבוה מן חברה מלי אמה וכן המעלה הראשונה גבוה מן הקרקע מלי אמה: ושלה. משך רוחב (ב) המעלה דהיינו מקום דריסת הרגל מלי אמה: חוץ משל אולם. חוץ מן המעלות שכן האולם ולמוצה שלא

להיות של והב. חוץ משערי נקנור מפני שנעשה בהן נס. ויש אומרים מפני שנוחשותן מצויב: ד' כל הכותלים שהיו שם. היו גבוהים חוץ

היו כולן כן כדחנן ספרק ג': חוץ מפתח של אולם. דחנן לקמן בלידך פרקין גבוה ארככיס אמה ורחבו כ': היו להן שקופי'. חנן מונחת על שתי המזוזות שהלחן סוקף עליו סקופות לשון משקוף: מפני שנעשה הולכנו לעשותו של זכס: ד' כל הכתלים שהיו שם. ככל בניי הר הכית: היו גבוהים. הככה עד שהיו כל הפתחים שבהן גובה כ' אמה לנד ממה שעל הפתחים: חוץ מכותל מזרחי. הוא התפתח לרגלי

גיהייקין סורג] גבוה ע"גה פתחים ריא ש"מאחזעמין זענען גיווען הויך זעען קסחיים ויש"ש עשרה פרצות הי שם אין רבייזעקן ערקער איז גיווען די וואנט צו קראכין שפרייט מלכי עובדי גללים ריא קלבים וואס האבין געדינט צו ריא געצין האבין דאס צו קראכין חרוי ונדרים דער נאך האבין די יודין צוריק פאר באהט די ווענט גוויי פנגרס שלש עשרה השתחויות אונ דיא חקמים האבין גזר גיווען יענער מאהל וואס איוד קעט קומען צו די רבייזעקן ערקער אדער צו איינע פון די רבייזעקן ערקער וואס איז גיווען צו קראכין. זאל ער זיך דארטין בוקין, אונ זאל לויבין קאט וואס די געצין דיער זענען פארקארין גינווארין לפנים ממנו החיל אינגווייניג פון דעם סובג איז גיווען אליירינער ארמ עשר אמה זעקן איילין די קבייט, אונ דאס האט גיהייסען חיל וי"ב מעלות היי שם אונ דארט איז גיווען צוועלף סקרעפ רום המעלה חצי אמה די הייך (ריא גרעב) פון אסקרעפ איז גיווען אהאלב אייל ושלחת חצי אמה אונ ריא קבייט פון אסקרעפ איז אויך גיווען אהאלב אייל חצי משל אולם, איז גיט אויך גיווען פון סובב צום אולם, איז גיט אזוי גיווען (עין פ"ג ס"ו) כל הפתחים ותקתיים שהיו שם אלע מנרען אונ מוערין וואס זענען גיווען אויף דעם הר הכית סבחו עשרים

אמה ויהיין עשר אמה זענען גיווען הויך צוואנציג איילין, אונ קרייט זעקן איילין חוץ משל איגס נאר די מיר פון אולם איז גיווען הויך פערציג איילין אונ קרייט צוואנציג איילין כל הפתחים שהיו שם אלע אריין גאנגען וואס זענען גיווען אויף דעם הר הכית הי לתו בלחית איז גיווען צו זיין מירען צום עקענען אונ צו מאכין חוץ משל איגס נאר בייא דעם אריין גאנג אין אולם. איז גיט גיווען אמיר, נאר אפרוקת כל השערים שהיו שם אלע מויערין וואס זענען גיווען אויף דעם הר הכית הי לתו שקמוט איז גיווען אששין אויבין אויף דעם מויער חוץ משער פרי שהיו שם שתי אגנים מוסות ו על בני ו נאר ביי דעם מויער פרי איז גיווען אויבין איבער דעם מויער צווייא שמייערע אים גיבווינין איינער צום אנדערין א כל השערים שהיו שם אלע מויערין וואס זענען דארט גיווען, ווען ריא יודין זענען רייד גינווארין ששט ליהיה של זהב האט מען זייא גיענדערט אונ מען האט זייא גימאכט פון גאלד חוץ משער נקנור נאר דעם מויער פון נקנור האט מען גיט גיענדערט מפני שנעשה בהם גיס ונייל מיט זיגע מויערין זענען גיטאן גינווארין נסים ויש אומרים אונ אקערע זאגין דריבער האט מען דעם מויער פון נקנור גיט גימאכט פון גאלד מפני שנהשטן פזחייב ונייל דיא קופער פון דעם מויער האט גיגלאנצט אזוי וויא גאלד: ד' כל הפתלים שהיו שם הי גבוהים אלע ווענט וואס זענען גיווען אויף דעם הר הכית זענען גיווען הויך, דער מויער וואס אין וואנט איז גיווען הויך

ה" הכית : שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המושחה . הוא הר הכיתים אשר על פני ירושלים מקדם וזני ככה למערב : וכתב בין ורואה . מעל גובה ראש הכותל דרך השערים שלפנים ממנו את פתחו של היכל כשבו מזה כדס כדכתיב וזהו ה" נכח פני האהל מועד ולס ה" חלל מלכו גבוה אע"פ שהשערים מכוונים כולם זה כנגד זה שער הר הכית כנגד שער עורת גלים ושל עורת נאים כנגד שער העורה גדולה ושער העורה גדולה כנגד פתח ההיכל לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך הפתחים לפי שהר הולך ומגביה ועולה עד שרקק פתח ההיכל גבוה כ"ב אמות (ד) יותר מ' רקק רגלי הר הכית ומלאו שם מקופת ההיכל גבוה ממסוקף פתח הר הכית לא היה פתח הר הכית יכול לראות חללו של פתח ההיכל דרך חורו פתח : ד' אורך . מן המזרח למערב : על רוחב . מן הכפון לדרום : קמורות אלא שאינן מקורות . מלשון והנה עלה קיטור הח"ך כלומר מעלות עשן לפי שאין להם תקרה : ומשלחים תחת הדרור . לשרפן כלשם שמתח היורה שמבשלים בה השלמים כדכתיב ונתן על האש אשר תחת זבח

סוכה . ה" ע : (ד) ומקחם זו עליה דלכ"י . שאלו כפרק זה ששורף כהנים היתה גבוה על פתח ישרא"ל כי אמות ומתלה דלוי למרס רכנן ה" ליהל סלנג דלמחל דמחזו ליה סתחא כבוים . מנאל . לא ישוב עתיד לערות נשים י"ב מעלות וממנה פ"ו מעלות לעזרת ישרא"ל וממנה לעזרת כהנים דכוין שגבוה אמת וכדכ"ג ג' מעלות ומסוקף פתח נשים למוטו י"ב מעלות וכל מעלה חזי אמה כו' וממנו א"כ נגזר מן' כדו סייה סלנגה יתיר מ"כ אמות כו' . ה" ע : ועתי"ט : [ו] קל"ה . פ"ו אמת וסמך ל"ס אמות כ"כ סינים דר"ט : [ז] מעלות . וס"ו מעלתא דמקדש : [ח] א"כ מ' . וס"ו יודע מ"כ מדוכותה פ"ו אמת של ירוקל פ"ו א"כ וכן ר"ח . ה" ע : [ט] א"כ א"כ כדו לעבוד כמובן א"כ זכח ספס שלמים סת"ד : וס"ו יודע . ה" ע : [י] א"כ (במקל טו) כו' :

מכותל המזרחי . שהכהן השורף את הפרה עומד בראש הר המושחה . ומתכוין ורואה בפתחו של היכל בשעת הזאת הרם : ה' עורת הנשים היתה ארך [ו] מאה ושלשים וחמש . על רחב מאה ושלשים וחמש . וארבע לשכות היו בארבע [ז] מקצועותיה של [ח] ארבעים ארבעים אמה . [ט] ולא היו מקורות . וכך הם עתידים להיות שנאמר ויוציאנו אל החצר החיצונה . ויעבירנו אל ארבעת מקצועי החצר . והנה חצר במקצוע החצר חצר במקצוע החצר . בר' מקצועות החצר . ואין קמורות אלא שאינן מקורות . ומה היו משמשות . דרומיה מזרחיה היתה היתה לשכת הנזירים . ששם הנזירים מבשלין את שלמיהן ומשלחין את שערן . ומשלחין תחת הדרור . מזרחית צפונית היא היתה לשכת דיר העצים .

ההיכל גבוה ממסוקף פתח הר הכית לא היה פתח הר הכית יכול לראות חללו של פתח ההיכל דרך חורו פתח : ד' אורך . מן המזרח למערב : על רוחב . מן הכפון לדרום : קמורות אלא שאינן מקורות . מלשון והנה עלה קיטור הח"ך כלומר מעלות עשן לפי שאין להם תקרה : ומשלחים תחת הדרור . לשרפן כלשם שמתח היורה שמבשלים בה השלמים כדכתיב ונתן על האש אשר תחת זבח

צוואנצני איילין , אויסקר די שטיק וואנט נואם אויסקר דעם טויגער הייז פיהל פיהרתי גאר די מירח נואנט , דאס איז דיא ערשטע וואנט פון אנהייב בארג , זיא איז גינווען גינעריג שיהט משויף את חשיך דער פלון וואס האט פארברענט דיא פרה אדומה עומד בראש הר המושחה איז ער גישמאנען אויף דעם הר הכיתים , נואם ער איז גינווען אויסקר ירושלים ויהיבין ורואה בפתחו של היכל בשעת תהיית הרס אונ ווען דער פלון האט געשפרצט די כלום פון דיא פרה אדומה , איז ער גישמאנען מיט דעם פנים גענין היכל , אונ ער האט געקוקט אינגווייניג אין היכל הרף דיא מיר פון דעם היכל דריבער האט גימוזט זיין די מיר וואקט גינעריג ווייל דער פלון האט געבארפט באגין אריבער אויסקר דיא מירח וואנט , עד נאל קענען געהן אין היכל וועיין בחרע"ב : ד' עורת תשים דיא שטוב ווא די ווייבער זענען גישמאנען תהיית איהר מאה ושלשים וחמש איז גינווען לאנג פון מירח צוא מערב הויבערש אונ פיגף אונ דרייסיג איילין על רחב מאה ושלשים וחמש דיא גרייט פון צפון צו דרום איז אויף גינווען הויבערש אונ פיגף אונ דרייסיג איילין וארבע לשכות היי בארבע מקצועות אונ פיר שטובין זענען גינווען אין דיא פיר ווינקלען של ארבעים ארבעים אמה געבער שטוב האט גיהאלטן אן ערציג איילין לא היי מקורות ציאי זענען גיט גינווען ברעקט פון אויבין ופך הם צמידים לחיית אונ אזוי וועלן זיין דיא שטובין גיבאהט אין דעם בית המקדש וואס

נועם זיין שנאמר אזוי ויזא עם שמיים אין פסוק יתקאל ער הנביא האט גינאנט ויציאני אל החצר החיצונה , קר האט מיר ארויס געפירט צו דעם אויס ווייניגקסען קעניג וינעריג אל ארבעת מקצועי החצר אונ ער האט מיר געפירט צו דיא פיר ווינקלען פון הויף והנה חצר במקצוע החצר אין ווינקל פון דעם הויף איז גינווען נאך אהויף חצר במקצוע החצר אין ווינקל פון דעם הויף איז גינווען נאך אהויף בארבעת מקצועות החצר קמורות אין דיא פיר ווינקלען פון הויף זענען גינווען הויפין קמורות ואין קמורות אלא שאינן מקורות קמורות פיניגט עשן אויבין אפון גיט צו גינעקט , דער רויך זאל קען ארויס גיין , ווייל דרשט האט מען גיקאכט שלמים אונ תורה ופך היי שמשות וואס האבין בדינט דיא פיר שטובין דומיה מרתית דיא שטוב נואם איז גינווען אין ווינקל דרום אונ מירח היא תהיית לשכת הנזירים דיא שטוב האט גיהייסען דיא שטוב פון די נזירים ששם הנזירים מבשלין את שלמיהן ווייל אין דיא שטוב האט מען גיקאכט די שלמים וואס דיא נזירים בריינגען ומשלחין את שערן ומשלחין מתח היריד אונ דיא נזירים גאלין אפ וייעקע האר , אונ גינין דיא האר אונשטיק דעם גיקסיל וואס אינגווייניג אקבין דיא שלמים , אונ דיא האר ווערט פאר ברענט פיהרית צפונית דיא שטוב וואס איז גינווען אין ווינקל מירח אונ צפון היא תהיית לשכת העצים האט גיהייסין דיא שטוב פון האלץ ששם הכהנים בעלי מטיח פחליען העצים די פהגים נואם

השלמים : מתלעין בעצים . מסיח העצים שנמלא בן תולעת (ה) לפי שהן פסולין למטרה : לשבת מצורעים . שם המצורעים טובלים בשמיני לטהרתן כשנא להכניס ידו בנטיס למתן בהמות ואת"ס שטבל מצורע (ו) : אמר ר"א בן יעקב שבחרו מה היתה משמשת . מכלל דרישא כלה ר"א בן יעקב קאמר לה והכי מוכח צמרה דומא דסתם מנתי' דמדותרבי אליעזר בן יעקב היא : וחלקה היתה בראשונה . פירש רמב"ם פרוש"ל שלא

(ס) כמו שאמרו מסבלין על סרמח האכנים שהיו בלוי בדרך . סרמ" : (ו) ה"ל יעקב פלג רש"י : נזכר לנ"ס בעזרה נטיס כדמקו בפי' ר' לויס שאין פסול יום נכנס לשם אבל לוחם פטילס ששטון כל סוכנו למצוה כדמקו בפי' פ"ג דיומא סרמ" כצורה שרמל , ועיין תוי"ס : (ז) וז"ל שנתקם סיס לה סביב אשתי נזכר סיס שם אמות פטר כיתה ולפיכך י"ל ש"ס דכוסה יתא פסי : [א] נזכה כ"ו . נקוד כ"פ"ן כס"ו"ל דסס סכר סוף לשון מורה דנכנס דכר סכר כשכר כירושלמי מסכת פזרה ששם עזרה כלל לפוס : שטמא יתא עזרן מוקד : [כ] ק"ל"ס . ס' מ"א פסול לירוס וכל דמי יתיכס קמי' לזכר כד"ס דמי' כנכנסים ויחזקל"ל פה סקדושת פ"ו יתיכס עפי' וכן על כסס יתיכס וכן יטבלת מן בתי' ס"ק דכלים :

על רוחב אחת עשרה . ובן עזרה הבנים היתה אורך [כ] מאה ושלשים וחמש פספסין [ג] פספסין כבדילין בין עזרה ישראל

ספספין כלשונו ששניו כנכנס נטיס ס"ה מ"ז : (ח) מ"ל

האבין פעלעךס וענען דארמ גיווען אונ האבין נעקליבין דיא ווערעקערדיגע האלץ וכל עץ שנמצא בו חלוצת פסול פעל גני המזבח אונ דער האלץ וואס אונארעם האט איהם גיגעסין , האט מען איהם גיט גיטארט ארויף לייגין אויף דעם מקום אגיניה פערבית דיא שמוכ וואס איז גיווען אין ווינקל צפון אונ מערב היא חיתה לשיבת מצורעים דער מצורע וואס איז שוין גיווען ויזען טאג סהור , אונ דעם אקטיון טאג אז דער מצורע בארף אריין שפעקין וייגע הענט אין דיא עזרה מען זאל געבין דיא ברום פון קרבן אויף וייגע גראבע שפנער , כוז ער ינד פערער טאגל ויין אין דיא שמוכ . מערבית דריסית דיא שמוכ וואס איז גיווען אין ווינקל מערב אונ דרום אפי רבי אליעזר בן יעקב האט רבי אליעזר בן יעקב גיזאנט שכתמי פה היתה משמשת אויך האב פאר געקין צו וואס דיא שמוכ האט בעדיגט אבא שאול אויב אבא שאול זאגט שם היי גינהת ווישקן אין דיא שמוכ איז גיווען ויין אונ איל . ויין וואס מען האט גיזאקסין אויף דעם מקום אונ איל צו מקוהות אונ צו דיא מקוהה היא חיתה גקדחת לשיבת בית שמים דיא שמוכ האט מען גירופין די שמוכ פון אילר חלקה היתה בראשונה אין אנהייב ווען מען האט גיזאקסין דיא עזרת נשים וענען די ווענט גיווען גלאט ותיקיה בעצמיה דער נאך האט מען גימאכט אגאנעק פון אויבין ארום אלע ווענט שיהנשים ראות מפלגין והגנשים מלפסן סוכות ווען מען האט גימאכט שמיחת בית השואבה . וענען ווייבער גיזאמאנען אויבין אויף דעם נאנעק

אונ פעלעקס וענען ארום גיזאנען פון וואנט אפ

היתה מוקפת מחילה : (י) בציצוטרדה . כמו גזוטרל הקיפו סביב לע"נ יהיו הכסים עומדות למעלה על הגזוטרל והאנשים למטה לראות בשמחת בית השואבה כדי שלא יכואו לידו קורות רחש : חמש מעלות . גובה קרקע עזרת ישראל מערות נטיס : לראות הן מרומות . ארוכות ובעלי זווית כדרך כל המעלות אלא עגולות כחצי גזן עגולה : וראשי פספסין . רחשי קורות (ח) בולטים ויואלס מן הכותל להכדיל

שש הבנהו בעלי מומין . מהלעין העצים . וכל עץ שנמצא בו חלוצת פסול מעל גבי המזבח . צפונות מערבית היא היתה לשבת מצורעים . מערבית דרומי' אמר רבי אליעזר בן יעקב שבחרו מה היתה משמשת . אבא שאול אומר שם היו נותנין ויין ושמן . והיא היתה נקרא' לשבת בית שמים . וחלקה היתה בראשונה והקיפיה בציצוטרדה שהנשים ראות מלמעלה והאנשים מלמטן . כדי שלא יהו מעורבין . והכוש ערשה מעלות עולות מלכות לעזרת ישראל כנגד חמשה עשרה שיר המעלות שבתהלים . שעליהן הלויים אומרים כשיר . לא היו מרומות . אלא מוקפות בחצי גזן עגולה : ולשכות היא רחבת עזרת ישראל ופתוחות לעזרת הנשים שם הלויים נותנים כנורות ונבלים ומצלתים וכל כלי שיר . [א] עזרת ישראל היתה אורך מאה אמה ושלשים וחמש על רוחב אחת עשרה . ובן עזרה הבנים היתה אורך [כ] מאה ושלשים וחמש פספסין כבדילין בין עזרה ישראל

על רוחב אחת עשרה . ובן עזרה הבנים היתה אורך [כ] מאה ושלשים וחמש פספסין כבדילין בין עזרה ישראל

ספספין כלשונו ששניו כנכנס נטיס ס"ה מ"ז : (ח) מ"ל

אונ האבין גיזעהו . אונ מאנען וענען גיזאמאנען אונקען כדי שלא יהי מעורבין עם זאל גיט ויין אויס נעמישט גקבות מיט זכרים ורחש עזרת פעלות עולות מתיבא לעזרת ישראל פון עזרת נשים ביי עזרת ישראל איז גיווען פופצען מערעפ כנגד ס"ו פעלות שבתהלים גענין דיא פופצען שיר המעלות וואס דור המדבר האט גיזאמנט אין תהלים שעליהן מלויים אומרים כשיר דיא לויים וענען גיזאמאנען אויף דיא מערעפ אונ האבין גיוזנען לא היי סוכות דיא מערעפ וענען גיט גיווען לאנגע אונ מיט ווינקלען אלא סתפסות בחצי גזן עגולה ויין וענען גיווען ורנד אונ קילעכ' דיג אזוי וויא אהאלבער שיערע : ו ולשכות היו פחת עזרת ישראל אונקער דער עזרה פון דיא ישראלים איז גיווען גיזאמנט שמיזבין פתיחות לעזרת נשים אונ דיא מיזבין פון דיא שמוכין וענען גיווען אפיין אין דיא עזרה פון דיא ווייבער ששם מלויים נותנים בעזרות ונבלים ומצלתים וכל כלי שיר דארט אין דיא שמוכין האבין דיא לויים גילויגט וייערע פיזלען אונ אלע פליים וואס וייא האבין געשפילט מיט וייא עזרת ישראל היתה אורך מאה אמה ושלשים וחמש די עזרה פון די ישראלים איז גיווען לאנג הונדערט פינף אונ דרייסיג אילין על רוחב אחת עשרה אונ די בריים איז גיווען עלף אילין ובו עזרת כהנים היתה אורך מאה ושלשים וחמש אונ די עזרה פון די כהנים איז גיווען לאנג הונדערט פינף אונ דרייסיג אילין על רוחב אחת עשרה אונ דיא בריים איז גיווען עלף אילין וראשי פספסין כבדילין בין עזרת ישראל לעזרת כהנים אונ פעלעקס וענען ארום גיזאנען פון וואנט אפ

כין עזרת ישראל לעזרת
 כהנים: מעלה היתה
 שם. עזרת ישראל
 ונבוה אמה. ואורכה
 כחוקר כל העזרה: ורובן
 של לויים כנוי עליה ועשו
 כנוי אלעזר ונובה הדוכן
 אמה ומאי וכו' מעלות של
 הלו חמי אמה שטולין כתיב
 לדוכן: (כל העזרה.
 מתחלת עזרת ישראל עד
 י"א אמה מקום פטוי שהיה
 אחורי בית הכסופת: על
 רוחב. מלפני כדום: י"ג
 שערים. כדקא חשיב ליה
 ואילן והאומר ו' עשרים היו

לעזרת הכהנים ר"א בן יעקב או מעלה היתה שם
 ונבוה אמה והדוכן נתון עליה ובה ג' מעלות של
 חצי חצי אמה נמצאת עזרת הכהנים נבוה מעזרת
 ישראל שתי אמות ומקצה. כל העזרה היתה ארך
 מאה ושמונים ושבע על רחב מאה ושלושים וחמש.
 ושלשה עשרה השתחיות היו שם. אבא יומי בן חנן
 אומר כנגד שלשה עשר שערים (שערים רדומים
 סמוכים למערב) שער [מ] העליון שער הדלק
 שער הבכורות שער המים. ולמה נקרא שמו
 שער המים שבו כמניסין צלוהית של מים של
 כוך בחג. רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו' המים
 מפכים ועתידין להיות יוצאין מהחת מפתח הכית
 ולעומתן בצפון סמוכין למערב שער יכניה שער הקרבן שער [ג] הנשים
 שער [ס] הנשים. ולמה נקרא שער יכניה שבו יצא יכניה בלילותיו.
 שבמזרח שער נקנור ושני פשפשים היו לו אחד בימינו ואחד בשלמל

פ"מ מ"ד: (ט) מנכר לח ספס
 הכ"ס: [מ] כפולין ועליון הוא
 לפי כי היה ספר משום ויודר.
 רמב"ם ופתיחו"ט: [ג] הכניס.
 נכנס עשבער כוז היו הכניס
 יולדות מן הסוכה שלם סוכה
 גל היו יולדות עשבער סוכה
 שאמרו כן אל סוכה עשבער דרום
 גל היה ספר עשבער נשים וזו
 מקיפות דרך שפאל יולדות כוז
 ספסל. רמב"ם ועין תוי"ט:
 [ס] סוכה. דין שם היו מצליחין
 מן ספסלים כלי שיר עט
 ופטים

צו מייילין דעם עזרת ישראל פון דעם עזרת
 פהנים, רבי אליעזר בן יעקב זאגט מפלה היתה
 ונבוה אמה אין די עזרת ישראל איז גינען ארבעפ,
 די ליינג פון דעם קרעפ איז גינען וויא די ליינג
 פון די נאגצע עזרה, און די הייך פון דעם קרעפ
 איז גינען א איל ויהיין גליה אויף דעם קרעפ
 איז גינען אבאנק, די הייך פון די באנק איז גינען
 א איל קיט אהאלב איל ויהי שלש מעלות של חצי חצי
 אמה און אין דיא גרעב פון דיא באנק איז גינען
 דריי קרעפ, נעקער קרעפ איז גינען הויך אהאלב
 איל, און דורך די קרעפ איז קען גינאנגען אויף
 די באנק נמצאת עזרת פהנים נבוהת מפתח ישראל שתי
 אמות וספחה נעקט גיפונגען דיא עזרה פון דיא
 פהנים איז העקער וויא די עזרה פון די ישראל
 קיט צוויי און אהאלב איל כל העזרה היתה איהך פאה
 ישמונים ושבע די נאגצע עזרה פון איין עק ביו צום
 אנדערין עק איז גינען לאנג הונדערט וינען און
 ארבעיג אילין על רוחב פאה ושלושים וחמש און דיא
 קרייט איז גינען הונדערט סיף און דרייסיג אילין
 ו"ג השפתיות היו שם דרייצעקוה קאהל האט קען
 זיה גיבונקט אין דיא עזרה. אבא יומי בן חנן
 זאגט כנגד שלשה עשר שערים גענין דיא דרייצעקוה
 מויערין פון די עזרה האט קען זיה גיבונקט שערים
 דרייסיג סמוכים לפיכך די מויערין פון דרום זייט גענען
 גינען נאהענט צו די וואנט פון מערב זייט, פיר
 מויערין גענען גינען אין דרום זייט שער העליון דער
 אויפקרשער מויער שער הדלק דער מויער פון
 דעם שפייכלער האלץ צום ברענען שער הבכורות
 דער מויער וואס אין איהם איז גינען בהמות
 בכורים צום שעקטין שער חפס דער מויער פון
 וואסער וליפה נקרא שמו שער חפס פאר וואס רופט
 קען דעם מויער דער מויער פון וואסער שבו
 סניסין צלוהית של מים של נסור בת וייל דורך דעם
 מויער גריינגט קען אריין דעם קריגעל וואסער
 צום גיסקען אויף דעם קונוב יומי סופות, רבי
 אליעזר בן יעקב זאגט וכו' חפס סניסין בייא דעם
 מויער איז דער קנואל קרייט ווי אקרירעל וואריום
 עס גייט ארויס אקנואל וואסער פון קרשי קרשים,
 און דער קנואל איז נאנץ שקאל, וויא די העקער
 פון אהיישערקיי, און דער וואסער גייט דורך דעם
 מויער פון דרום זייט, און בייא דעם מויער איז
 דער וואסער קרייט וויא דיא מויל פון אקלייגעס
 קריגעל) נתיירין להיות יוצאין מפתח סניסין פתח און די
 וואסער איז אנגיברייט וויא זאלין ארויס גיין פון
 אונקער דיא שטועל פון בית המקדש וליעסקן בפיין
 סמוכים לפיכך גענין דיא פיר מויערין גענען גינען
 פיר מויערין אין צפון זייט, נאהענט צו די וואנד פון
 מערב זייט שער יכניה דער מויער פון יכניה שער
 הקרבן דורך דעם מויער האט קען אריין געפירט
 קרבתות וואס גענען גינען קרשי קרשים צום
 שעקטין וויא שער חפס דורך דעם מויער גענען
 אריין גענאנגען ווייפער צוא שטיין בייא וויינער
 קרבתות שער חפס דורך דעם מויער האט קען
 אריין גיטראגין דיא פליים צום שפייגען וליפה נקרא
 שמו שער יכניה פאר וואס נעקט דער מויער גירוינג
 דער מויער פון יכניה שבו יצא יכניה גלוהי דורך
 דעם מויער איז יכניה אריין גענאנגען אין בית
 המקדש זיה כוקין איינער ער איז גענאנגען אין
 גלוה, און דורך דעם מויער איז ער ארויס געד
 נאנגען פון בית המקדש גלייך אין גלוה שבמקדש
 שער נקניר אין מוזה זייט איז גינען דער מויער
 וואס נקנור האט איהם גיבראכט פון מצרים זייט
 יומא מ"ג ושני פשפשים היו לו און צוויי קלייגע מויער
 רין איז גינען אין דעם גרויטין מויער אהך מיינע
 וליפה ספסלאל איינער איז גינען אין דערקעטע זייט
 מויער און איינער איז גינען אין דיא ליינקה זייט
 מויער ימינים פופטכך און צוויי מויערין איז גינען אין
 מערב

[פ] והכיס. והל' מהו כלמו דכוס וסב' כלמי לטון כדי שלם
 יסיו כנגד קדשי קדשים כדי שלם יסונו סמוכין בינייהו
 לקדש. רמב"ם :

[ע] ושנים במערב לא היו להם שם :
 וכולי מתני' מפורשת בס"ק :

מערב וי"ט לא חק' להם שם וי"א האבין קיין נאמ'ען גיהאמ :

רש"י

גמרא בכרות דף נח ע"ב

רש"י

יתום. שמתה אמו קודם
 שנוול ואי הוי שדי
 ירקא הוי נפיק נמי יתום
 דמיסטר ואע"ג דליכא יתום
 דמחייב כגון שנוול ואחר כך
 מתה אמו וההוא לא נפק חלל
 אשר יעבור פרט לטרפה שאינה עוברת תחת השבט מצוה למנותו כשבט לא מנאן כשבט או

תתם איך, און וי"א נועלין זיין אריין געמישט
 אין געבערע צעהן וואס קען נועט ציילן. נועט קען
 דאך נישט קענען קעשרן. אָבער אז קען שפעקט
 די מוטערס אויסער די שטאל, און די מוטערס
 שריינען. צו די מוטערס וועלן די גיקויפּעקע נישט
 גיין און די יתומים איך נישט, עס וועלן נאר גיין
 צו וי"א וייערע ריבבוע קינדער וואס קען דארף
 פון וי"א געבין מעשר רש"י זאגט דער דין אז דאס
 קאלב וואס איז גיבארן גינארין און נאךדעס איז
 די מוטער גיפייגעקט דארף קען פון איהר געבין
 מעשר, און דאס קאלב וואס איז גיבארן גינארין
 דאך דער מוטערס מיט, דארף קען נישט געבין פון
 וי"א מעשר, זענען דא צווייגעלייא יתומים, און
 יתומים וועלן נישט ארויס גיין פון שטאל דורך דעם
 וואס די קיה שריינען, און קען כוז ליגיין גראו פאר
 די שטאל, זיי זאלן ארויס גיין, נאר וואס די גיבאר
 זאגט נגה משום לקוחות ויתום או ער נועט ארויס
 שפעלן די מוטערס אויסער די שטאל, נועט ער
 זיך דערמאנען פאר וואס לייגט ער נישט גראו פאר
 די מיר, ווייל ער דארף זעהן די גיקויפּעקע קעלכער
 און די קעלכער וואס זענען יתומים וואס וייערע
 מוטערס זענען גיפייגעקט איינדער זיי זענען גיבאר
 רין גינארין זאלן נישט אריין גיין צווישען רעם
 מעשר, און נאכדעם נועט ער ליגיין גראו פאר די
 מיר די קעלכער וואס וייערע מוטערס זענען גע
 פייגעקט נאךדעס וויא זיי זענען גיבארן גינארין
 זאלן איך ארויס גיין צו גימעשרת ווערין מיט רבגן
 די רבגן האבין גייערניגט עס שטייט אין פסוק קל
 אשר יעבור וועלכע גיבאר, עס נועט דורך גיין צו
 גיציילט ווערין פרם גיבאר שאיך גיבאר אקראגע
 גיבאר וואס קען נישט גיין נוערש נישט גיציילט פתח
 הפסוק אונטער די רום מצוה למיניו בשיבם עס איז
 אמצוה צו ציילן מיט ארום לא קינן בשיבם אייב ער

קנו רבגן דיא רבגן האבין גילערניגט באיח צד מעשר
 ווי אזוי גיט קען מעשר פון גיבארט טיפן זיך
 ווערען להם פתח קסו בדי שלא יהי שנים וכוליו לצאת נאמר
 ער נעקט אריין דיא גיבארט אין אשטאל און ער
 מאכט אין די שטאל אשטאלע מיר צוויי גיבארט
 מיט איין מאהל זאלן גיט קענען דורך גיין אשטאל
 פריזאן דיא מוטערס וייערע שטיינען אויסער דיא
 שטאל ווען מ'מניס און די קעלכער זענען אינווייניג
 ווערען ויזאחא לקראת אפן און דיא מוטערס שריינען
 גייען דיא קעלכער ארום צוויי זענען מוטערס,
 פקענט די גיבאר צו וואס דארף קען שפעלן דיא
 מוטערס אויסער די שטאל וקמינה איהו זאל דער
 בעל הבית זיי מרייבן אין שטאל וועלן זיי מוין
 ארויס גיין, זענען ער די גיבאר גיבאר קיח עס שטייט
 אין פסוק יעבור ער זאל אריין דורך גיין ואל שריינען
 אבער נישט קען זאל וי"א מרייבן וי"א זאלן מוין
 דורך גיין, פקענט די גמרא ולישדי להו ירקא וליפיקו
 ליהי זאל קען לייגען אפיקיל גראו אויסער דיא
 שטאל וועלן זיי זעהן די גראו וועלן זיי ארויס
 גיין פון די שטאל צו די גראו, נועט קען דאך נישט
 דארפן שפעלן וייערע מוטערס אויסער דיא
 שטאל אפס רב ויהי האם רב הונא גיזאגט נגה
 משום לקוחות ויתום מיר האבין מוטערס האם
 דער בעל הבית אין שטאל זענען קעלכער
 אדער ער האם קעלכער וואס זענען יתומים, זיי
 האבין קיין מוטערס, פון די קעלכער דארף קען
 נישט געבין מעשר, קען דארף אפ ציילן זעהן
 קעלכער וואס זענען דעם נאחר גיבארן גינארין
 בי"א דעם בעל הבית און דיא מוטערס האבין
 גילעקט ווען וי"א זענען גיבארן גינארין, דער
 זענענער איז מעשר, אייב ער נועט ליגיין גראו
 אויסער די שטאל וועלן אלע שפעקט און קעלכער
 ארויס גיין פון שטאל, דיא געקויפּעקע און דיא

הארכונה ולתלה ולא מני
 למיזל: בשתי תרומות.
 ואלו ג' דלה כתיב בהאי קרא
 תרומתם אלף בתרומת
 מעשר נפקא לן דמירי
 בתרומה גדולה מדכתיב
 כדנן מן הגורן כלומר
 כתרו' גדולה שנטל ישראל
 מגרנו וקפחא ליתקש תרומת
 מעשר לתרומה גדולה להאי
 מילתא דמה תרומה גדולה
 וכו' : באומר : שמאמז
 כדעתו כך וכך יש כדרי הוה

שמונא רבוצים או עומדים מניין ת"ל עשירי קודש
 מכל מקום ואין לי אלא שקרא שמו עשירי לא
 קרא שמו עשירי מניין ת"ל והיה קודש מכל מקום
 היו לו מאה ונמל עשרה עשרה ונמל אחד יכול
 יהיו מעשריו ת"ל עשירי ואין זה עשירי רבי יוסף
 ברבי יהודה אומר מעשר מאי מעמא רבבי יוסף
 ברבי יהודה סבר ליה כאבא אלעזר בן גומל דתני'
 אבא אלעזר בן גומל אומר ונחשב לכס תרומתכם
 בשתי תרומות הכתוב מרב אחת תרומה גדולה
 שתרומה גדולה נמלת באומר ובמחשב' אף תרומת מעשר נמלת באומר
 ובמחשבה ומעשר קרייה רחמנא תרומה דכתיב כי את מעשר בני ישראל
 אשר ירמו לה' תרומה נתתי ללוים לנחלה ואתקש מעשר בהמה למעשר

איתקש מעשר כהנס לנשטר
 דגן : פ"ס מהכתיב
 עשר מסכך כדלמדין כתיב
 סידיקין וי"ל דליה גיה ס"ס
 דהאר רכב נשנס סקסמי
 ולא לכד ארז וטור כריש
 סידיקין דכתיב סקסל אמרס
 והכנסת שטת פתחלמיס
 לכדי פקיעה ושמה לא פוקיעה
 אלף לנין סכסס מיסו לכדי

ולפי אומדנותו נותן תרומה : במחשבה . שמחשב בני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה מי נמי נותן
 עיניו כלל זה ואוכל מלד זה ותרויהו אומד ומחשבה נפקא לן מונחשב : איתקש . כריש סידיקין וזה מעשרותי

האם גיט גיציילט מיט ארום או שפאן רבוצים ארעד
 ער האם גיציילט די קהמות ווען זיי זענען גיגענין
 או עיפרים ארעד ער האם זיי גיציילט ווען זיי זענען
 גישפאנען פון וואנען ווייסן מיר אז דער
 צעהנמער איז מעגליך פאר שפיר קודש פל מקום
 שפטיט אין פסק דער צעהנמער זאל זיין הייליג.
 וויא מען האט גיציילט זאל אלץ זיין דער צעהנר
 מער הייליג ווי לי אלא שקרא שמו עשירי ווייסן מיר
 נאר אויב ער האט גיזאגט אויף דעם צעהנמין
 שעפס "צעהן" ווערט ער הייליג לא קרא שמו עשירי
 פון אז ער האט גיט גיזאגט אויף דעם צעהנמין
 "צעהן" פון וואנען ווייסן מיר אז דער צעהנמער
 איז הייליג פלמדי לומר הוה קודש פל מקום שפטיט אין
 פסק דער צעהנמער זאל זיין הייליג. ווי עס איז.
 אויב מען האט יא וויפון אויף איהם דעם נאמען
 צעהן ארעד מען האט גיט גיזאגט אויף אים דעם
 נאמען "צעהן" איז ער אלץ הייליג תמי לו פאה ונמל
 גיטה אויב ער האט גיזאגט הונדערט שעפסין.
 האט ער פון די הונדערט שעפסין אראפ גיזאגט
 צעהן אונג האט גיזאגט זיי זאלין זיין מעשר עשרה
 ונמל אחר ארעד ער האט גיזאגט צעהן שעפסין האט
 ער פון זיי גיזאגט איינעם צו מעשר יכול הוה מעשרין
 וואלט איה מיינען די קהמות זאלין זיין גיזאגט
 פלמדי לומר עשירי שפטיט אין פסק דער צעהנמער
 זאל זיין הייליג וואו ית עשירי אונג דאס איז דאך גיט
 דער צעהנמער. נאר דער ערשטער. רבי יוסף ברבי
 יהודה זאגט מער עס איז נא מעשר פרעגט די נקרא
 פאי שפאס רבבי יוסף ברבי יהודה פאר וואס האלט רבי
 יוסף ברבי יהודה עס איז נא מעשר. ענטפערט די
 נקרא סבר ליה כאבא אלעזר בן גומל רבי יוסף האלט אזוי
 ווי אבא אלעזר בן גומל דתני' ווארום מיר האבין
 גילערניש אבא אלעזר בן גומל אויב אבא אלעזר בן
 גומל זאגט עס שפטיט אין פסק ונחשב לכס תרומתם
 עס זאל גיזאגט ווערן איינער תרומה בשתי תרומות
 כדכתיב מדבר דער פסקו שמעקט פון צוויי תרומות

אחת תרומת גדולה ואת תרומת מעשר איין תרומה וואס
 דער בעל הבית גיט צום פהן אונג איין תרומה
 וואס דער לוי גיט אצעהנמיל פון זיינע
 מעשר צום פהן. דאס הייסט תרומת מעשר בשם
 שפוטת גדולה נמלת באומר ונחשב שבה אזוי וויא תרומה
 גדולה וואס דער בעל הבית דארף געבין צוויי
 פון הונדערט צום פהן. איז גיט אשוריוקייט
 אויף איהם. ער זאל דיא תבואה מעקסין ארעד ער
 זאל דיא תבואה וועגן נאר ער שאצט אפ מיט
 זיין שכל וויא פיר תבואה ער האט אז דאס
 ביסול תבואה וואס ער וויל געבין פאר תרומה
 איז אפפוציג חלק פון זיינע תבואה גיט ער דאס
 צום פהן. אונג עס קען זיין דאס איז אביסול מער
 ארעד אביסול ווייניגער. אונג ער דארף גיט
 ריידן מיט דעם מויל אונג זאגן דאס איז תרומה
 אז ער קראכט נאר אויף אביסול תבואה דאס
 זאל זיין תרומה. איז דאס שוין תרומה אף תרומת
 מעשר נמלת באומר ונחשב שבה אזוי תרומת מעשר וואס
 דער לוי דארף געבין דעם פהן דארף גיט דער
 לוי מעקסין ארעד וועגן זיינע מעשר אז דאס
 ביסול וואס ער וויל געבין צום פהן זאל זיין
 אצעהנמיל. נאר ער שאצט מיט זיין שכל וויא
 פיל ער האט אונג דאס ביסול תבואה איז
 אצעהנמיל פון זיינע מעשר גיט ער דאס צום
 פהן. אונג עס קען זיין דאס איז אביסול מער
 ארעד אביסול ווייניגער. אונג ער דארף גיט ריידן
 מיט דעם מויל אונג זאגן דאס איז תרומת מעשר
 אז ער קראכט נאר אויף אביסול תבואה דאס
 זאל זיין תרומת מעשר. איז דאס שוין תרומת
 מעשר ונחשב לכס תרומת תרומה אונג אויף מעשר
 רופט אן דיא תורה תרומה דכתיב ווארום
 עס שפטיט אין פסקו כי את מעשר בני ישראל דעם
 מעשר פון דיא ירדן אשר ירדו לה' תרומה וואס זיין
 וועלן אפשיידן צו נאם אפשיידונג נתתי ללוים
 לנחלה דאס האב איך גיגענין אהלק צו די לוי

איתקש מעשר כהנס לנשטר
 דגן : פ"ס מהכתיב
 עשר מסכך כדלמדין כתיב
 סידיקין וי"ל דליה גיה ס"ס
 דהאר רכב נשנס סקסמי
 ולא לכד ארז וטור כריש
 סידיקין דכתיב סקסל אמרס
 והכנסת שטת פתחלמיס
 לכדי פקיעה ושמה לא פוקיעה
 אלף לנין סכסס מיסו לכדי

קס סכי מפלס טעמא דר' וימי כתי' יהודים וכן בזכמים ספק ביה שמאין דף מה) דרשינן קדשי נכרים לין טושים תזורים מדאפקה
 תזורים למעשה כהמס ומעשה כהמס למעשה דגן ובמעשה דגן כתיב בני ישראל ולא נכרים . וי"ל לענין לעשה מהו על זס כגון
 מעין על שלטונו מינו דהוי כתי' **מעשה על זס נכרי סכי דוקא**
לומר לשם השתתוף ולא לדכ
מאר :
 מעשה רגן ניטל באומד ובמחשבה אף בשתי מעשרות הכחוב מן
 מעשה רגן ניטל באומד ובמחשבה : אחד מעשר כהמה ואחד
 מעשר דגן :

ואתקש מעשר בהמה למעשר דגן און דער מעשר פון
בהמות און גליה' צו דיא מעשר פון בהואה סח
מעשר דגן ניטל באומד ובמחשבה און ווי מעשר פון
בהואה בארף מעניניש מעקסין און גיט וועגין
נאר קען קען דאס געבין שאפענדיג און גען
בארף גיט ארויס ריידן און זאגן דאס און מעשר
און ער באראקט נאר דאס זאל זיין מעשר , און דאס
שוין מעשר אף מעשר בהמה ניטל באומד ובמחשבה

וזהו נח דף עג ע"ב ת"ת לאלילות יוד הא ואו הא

פתח ואמר (ההלים נא) כי פשטי אני אדע והטלתי נגדי תמיד . כמה אית לון לכני נשא לאסתמרא מחובייהו מקמי
 קב"ה דאס לבתר דחטא בר נש רשים הוא חוביה לעילא ולא חתמקא בר כחוקא דתיובתא סניא כד"ל
 (ירמיה ב) כי יום תכספי כנתי ותרכי זב כורית נכתס עונך לפני . ת"ח כיון דחב בר נש קמי קב"ה זמנא חדא
 עביד רשימו וכד חב ביה זמנא תנייבא לתתקף ההו רשימו יתיר . חב ביה זמנא לתיבא סתפשט ההו כחמא
 מסטרא דא לסטרא דא קדון כתיב נכתס עונך לפני . ת"ח דוד מלכא כיון דחב קמי קב"ה על עסקא דבת שבע חביב
 דההוא חובא חתריש עליה לעמין מה כתיב (ט"ב יב) גם יי' העביר חטאתך ליתתמות . אשכח ההו רשימו
 מקמייהו . ח"ל רבי אבא וזה תנינן דבת שבע דליה דדוד מלכא הוה מן יומא דאתכרי עלמא . אמאי יבבה קב"ה לאוריה
 ההתי מן דקמת דנא . ח"ל הכי אורחיה תנינן דבת שבע דליה דדוד מלכא הוה מן יומא דאתכרי עלמא . אמאי יבבה קב"ה לאוריה
 עד דמטא זמניה דהאי כיון דמטא זמניה אתדחיי' האי דכסיב לה מקמי האי אחרא דלתי לבתר ואסתלק מעלמא . ונסיב לה
 קמי קב"ה לשעבר' ליה מעלמא עד לא מטי זמניה מקמי האי אחרא . ורוא דבת שבע דאתיביבת לאוריה החתי
 כדקדמייהו . פוק ודוק ותשכח . אמאי אתיביבת ארעא קדישא לכענן עד לא יתון ישראל ותשכח מלה דא וכלא רוא
 חדא איהו ומלה חדא . ת"ח דוד אש"ג דלודי על חוביה וזה כתיב וזה עשיתי ליה לא עשיתי ליה חובין דחב .
 ומההוא חובא דבת שבע . בגין דחיל עליהו דלודי דילמא גרים חד מנייהו ויקטרנ עליה בשעתא דסכנה . ונב"כ לא
 חנשי לון מנייה ומרעותיה . ד"ל כי פשטי אני אדע כלהו דרגין דתלין כרו חובא בני נשא אני אדע . והטלתי נגדי
 תמיד דא פנימו דסיבאל דלא נפקא מסאובתא עד דלתי שמה ואסתמרא וכדון חתכס עלמא ויתביב
 ישראל לרוחנן דכתיב (מ"א ה) וישב יהודה וישראל לכענן איש חתת נפרט וחמתי לחמתי ואם כל דא והטלתי נגדי
 תמיד ולא אחסמא מעלמא עד דייתי מלכא משיחא לזמנא דלתי כמה דאתמר (זכריה יג) ואת רוח הטומאה אשמיד
 מן הארץ :

מומר יוסף לחק הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן רי ריא .
 אם רלוס פ"ח שמאלין ימים דע לך סוסוף דקדוקים על
 מיכיו דגריס סליס כסופים כהולם . סכרי ביה ש מעכו
 בעסקת מגילס כנס סליכת ימים כו' וכו' שם דכך אחד מן
 סוסוס חלל דקדוקי' של סכסל שליטן של חוסס :

אם ראית תמיד תבם תמאריך ימים אויב די האקט גיר
אתהן אפ' למיר חכם וואס לעקט לאנג דע לך
שדווקא דקדוקים על תברו דגרים שאינם חתובים בתורה
ואלקטו ויוקעו אז ער האט געוויסן ערקערק גי' ווען
אין די מצות וואס ער האט גי' און קער וויא זיינע
הגרים האבין ערקערק גי' ווען , ער האט גי' און גער
מצוה מיט אע' לעקע פארקעסערונג וואס און נאר
גיט געשריבען אין דיא תורה שחר' גפירוש אמרו
בפסקה גמילת בפה הגרבה ימים ווארום דיא נקרא
זאגט אין דיא חסידה מגילה סליכדי חקמים
האבין גי' געקענט איינער בייא דעם אנדערין מיט
גע' לעבין זכות האמער וזכה גי' ווען צו לאנג לעבין

(א) ביצור הוא הפסקת הפעולה וזו און און די מעקה
 צוא גע' געבין צוא אנדערע עסין און אים
 געמישט מיט דיא אנדערע עסין בינו לפת או קיוב
 שבשלו ועירב כו קמה של אחר מחשבת המינין
 כרי לדבקו אינו מברך עליו בורא מינו מזונות שהלפת
 הוא חציקר וקמתו טפלה . שכל דבר שמערבין אותו
 (א) ביצור הוא הפסקת הפעולה וזו און און די מעקה
 צוא גע' געבין צוא אנדערע עסין און אים
 געמישט מיט דיא אנדערע עסין בינו לפת או קיוב
 שבשלו ועירב כו קמה של אחר מחשבת המינין
 כרי לדבקו אינו מברך עליו בורא מינו מזונות שהלפת
 הוא חציקר וקמתו טפלה . שכל דבר שמערבין אותו

אם לאים חסידים שלוקים דע נך כסיה לנס נקטע על חמדים
 טלח ילכו או מתחברים לרשעים או דרים בעיר ממסס.
 אם לאים סלקס שלוקים חרס עם מוסתקל לני טסי לסקפל לנס
 על סענייס יתן לנס לרכס כדי טלח ילכו כמולס נקבן טלח
 ירמקו מנשוטיסס ומזוכס או מחולקס ניטיסס או ביטול ספלות
 וכמיה סמס טסר לא עמכס לת ס' טלסיס וגו' מכוב כל ועכס
 טס טוינך :

לדבק או כדי ליתן דת או כדי לצבוע את התבשול
 הרי זו טפלה. אבל אם עירב כדי ליתן מעם בתערובת
 הרי זו עיקר. לסיכך מיני דבש שמבשלין אותן ונותנין
 בהן חלב חמה כדי לדבק ועושיין בהן מיני מתיקה
 אינו סבדך עליו כורא מיני מזונות ספני שהרדש הוא
 העיקר; (ב) כיצד הוא הטפלה שאינה סעורבת הרי
 שצדך לאכול דג מליח ואכל פת עמו כדי שלא יזיק
 המלח גרונו ולשונו ה"ו סבדך על המליח ומוסר את

הפת כפני שהפת טפלה לו. וכן כל כיוצא בזה :

האם איהם דער הלימיר חקם גיזאגט נוטע כרות
 ואין שום דבר אחר מן התורה אונ דארט אין גיטא איין
 מצודה פון דיא תורה וואס קען זאל זאגן וועגן
 דיא מצודה האט ער זוכה נייען צו דאס לאנגע
 לעבין זאל דערקום של כבוד שאנין של תורה נאר אויס
 ווייניגסטע נוטע כרות וואס דער שכל פון
 מענטש טוייט אז קען דארף אזוי טארן אונ אין
 דיא תורה שטייט דאס גיט אם ראיית חסידים שלוקים
 אויב רוא האקס גייען פרוקע וידן חסידים אונ
 זיי ווערן גישטרקט דע לך זאלסטו וועסן שטייה
 לנס נבטעל אחרים שלא ילך דיא חסידים האבין
 געטראקט דעמיין פאר זינדקע זייא זאלין גיט
 גישטרקט ווערן אונ זינדקע האבין גיט גייעטין
 דריבער זענן זיי און גישטרקט גינארן או מתחברים
 לרשעים און ווייל זיי האבין זיך פאהעפט צו לשעים
 דריבער זענען זייא גישטרקט גינארן או דרים
 דעיר עקסס אדער ווייל זייא וואהקען מיט דיא
 רשעים אין איין שטאט דריבער זענען זייא
 גישטרקט גינארן אם ראיית פלך ושלמו שלמס חרבה
 פס מתקל אויב רוא זעהקט דער קלך אדער פיל
 שר פון שטאט אדער פון דיא מדינה געמען בעל
 פאדארקטס פון דער שטאט דיא אויב זיי שטייה
 לתקל לרסם על העניים ווייל די מענטשן פון שטאט
 האבין געטראקט חסנות האבין אויף די ארעקע
 זייט לימן לתס צורס געבין וואס זיי דארפן דבי שלא
 ילכו בעולם לבד זיי זאלין גיט דארפן גיין אין דער
 וועלט געמען נדבות שלא יתתי מנשוטיהס ומזרעס נוי
 זאלין גיט דארפן דערווייטערט ווערן פון גייעקע
 ווייבער אונ קינדער או פתלית בעיקס אדער זייא
 ווערן גישטרקט ווייל בייא זייא אויב קריני או
 בסול תפלות אדער ווייל זייא דאונגען גיט וויא קען
 דארף דריבער ווערן זייא גישטרקט יתכי אונ
 עם שטייט אין פוסק משה רבינו האט גיזאגט צו
 דיא יודין פתח אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשפת
 ובסוב לבב מלב כל ווייל רוא האקס גיט געריגט
 וגעטאוויגט צוא הקב"ה מיט שקחה אונ מיט
 אננשע הארץ ווען רוא האקס געהאט אזיך פיל
 זינדקת את איינדך דריבער וועקט סויון דינען
 צו דייעע פינדך :

האם קרויט שכל דבר שמעבין אותו לדבק
 נוארום אלע זאבין וואס קען מישט אריין אין
 אעסין דאס זאל צו זאקען קלעבין געריקט מאקט
 דאס עסין או דבי לימורית אדער דאס זאל געבין אכית
 אין דעם עסין או דבי לנכנס את תבשיל אדער דאס
 זאל פארבין דאס גיקעקע עם זאל האבן אשויי
 געם קאנלער הרי וי טפלה דאס הייקט צוא גייעבין
 צום עסין זאל אם עירב דבי לימן פסם בתערובת אדער
 אז ער האט עפעס אריין געלייגט אין די געקעקע
 די געקעקע זאל האבן אזוי אטעס נוי די זאך וואס
 ער האט אין איר אריין געלייגט הרי זיא עיקר אין
 דאס דער עיקר עסין אונ אזוי אקדבה דארף קען
 זאגן ליכך מיני דבש שדבשלו איהו אז קען מאקט
 האניק וינתינו כמו חלב הפח אונ קען גיטס אריין אין
 דיא האניק קראכמאל פון ווייזין מעקה דבי לדבק
 עם זאל צוא זאקען גיקעקט ווערן אונ עם זאל
 ווערן געריקט ועשוין סטט מיני סתקה אונ קען מאקט
 פון דעם אזיקע שפיניע אינדקדבד עלי כורא מיני מזונות
 זאל ער גיט זאגן דיא דקבה בורא מיני מזונות
 ספני שדבש הוא העיקר ווייל דער עיקר אין די האניק;
 (ב) ביצד רוא התפלה שאינה קעורבת נוי אזוי אין אעסין
 וואס אין כאהעפט צו איין אקדער עסין אונ עם
 איז גיט צומישט צואקען הרי שצדך לאכול דג מליח
 דהיינו ער ווייל עסין אשמיקיל הערינג אונ דיא
 הערינג איז שטארק גיזאלצין זאכל פת עמו אונ ער
 עקט אשמיקיל ברויט צום הערינג דבי שלא יזיק המלח
 גרונו וישנו דאס גיזאלצין גייט פון הערינג זאל אים
 גיט שארין סאן אין האלקרן אונ גיט דעם צוינג הרי
 זה מורה על המליח ויפטר את הפת זאל ער נאר זאגן
 אקדבה אויף דעם הערינג אונ דעם ברויט עקט ער
 זאן אקדבה ספני שפתח טפלה לו ווייל דער ברויט איז
 כאהעפט צום הערינג. ווען גיט דעם הערינג
 וואלט ער דעם ברויט נאר גיט גייעבין וכו' ביצד
 דהי אונ נאך אלע זאבין אקדערע וואס איין עסין
 איז כאהעפט צום אקדערין אזוי וויא די ברויט צום
 הערינג זאגט קען די דקבה נאר אויף דעם עסין
 וואס איז דער עיקר אונ דיא אקדערע עסין עקט
 קען זאן אקדבה :

ליל ו כ"ו פסוקי שמרת נגד כילו בין ה' ה' וה' וה' ממנו ציוף והיה בניקוד ששי

ב ואחמא לא יהי ליה ב ונחלה לא יהיה לו ב בקרב אחיו
 בגו אחוהי מתגו די ונחלה לא יהיה לו ב בקרב אחיו
 יתב ליה יי אינון ונחלה לא יהיה לו ב בקרב אחיו
 אחמנמיה בקא די מליל ונחלה לא יהיה לו ב בקרב אחיו
 ליה: ב ודין יהא דחיי ונחלה לא יהיה לו ב בקרב אחיו
 לקמניא מן עמא מן ונחלה לא יהיה לו ב בקרב אחיו
 נקמי נקמתא אם האר ונחלה לא יהיה לו ב בקרב אחיו

ת"א ווס יסיס. מולין קל: עמא סמס. סס קלב: עמא ונחלה. סס קלה סס טור. סס קלב

שפטי חכמים רש"י

אכל (ב) נחלה. גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו. ובספרי דרשו ונחלה לא יהיה לו וזו נחלת שאר בקרב אחיו פ וזו נחלת חמשה וזמני יודע מה היא וז"ל שארץ כנען שמעבר הירדן ואיך נקראת ארץ ה' עממין ושל סיחון ועו"ב עממין אמורי וכעני ונחלת שאר לרבות צ קטי וקניו וקדמוי וכן דורש בפרשת מתנות שלחמרו לזהרן על כן לא היה לגוי וגו' לזהויר על קטי וקניו וקדמוי. לא יהיה לו. אלו נחלת חמשה. בקרב אחיו. אלו נחלת שבעה. נחלת חמשה שבטים ק ונחלת שבעה שבטים ימתוך שמשו ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחמשה שבטים כלבד שכן משה הנחיל לראובן ונד ומאי כמעט משה ויהושע הנחיל ליהודה ואשרים ומלכי שבט מנשה ובענה האחרים נטלו ממליכה אחרי מות יהושע מתוך כך הזכיר חמשה לבד יאכננה לבד: כאשר דבר לו. (במדבר יח) בחרנס לא חנחל וגו' אי חלקך: (ג) מאת העם. ולא אחת

פי' על ספרי תמוה

דעת זקנים מבועלי התוספות

(ב) ונחלה לא יסיס לו. כבוד כפסרי ונחלה לא יסיס לו וזו נחלת שבעה. פי' סרכ כבוד שוב וזו שאר סממין דן ובספרי נד ואשר עממין וספרים וענש. בקרב אחיו וזו נחלת חמשה לראובן עממין יסודים וסכרד וזכונ. ססוי אחיו של לו וכן סמס וספרי: לא יהא נחלה שבעה: (ג) עמא ונחלה. פי' שפטי חמשה ואל זכר קרבן עמא קאמר ספרי ידוע ליהיב וקובס: סטין כחולין אכל לא שפוקדין כדמסיק כמסכת מולין פיק סולווס ונחלי לרבות כספוס סמסין:

פירוש לתורת אלהים

וואם וועלין שעקבין דאם שעקבונג אם שר אם שר סיי זיי וועלין שעקבין א אקם אקער אשאף אקער אז זיירא וועלין שעקבין אהנה בארארפין זיירא נאר גימ געבין די פהנים נהמ אונ ער נאל געבין צום פהן די פארערשע פום אונ די באקין אונ דעם מאנין. רש"י שקייבט איבער דעם האם נאם גישעקט די פהנים די ריי זאבן די פארערשע פום טייל פהנס האם גישאקאן דעם נשיא פון שבט שמעון מיט זיין האנד אונ דיא באקין טייל ער האם דענסקמקאל הפלה גישאקון מיט זיין טויל אונ דעם מאנין טייל ער האם גישאקאן די אשה

מצות השם

(ב) [תקס] (לאו רט) שלא ימול כל שבט לוי חלק כבישו. שנאמר ונחלה לא יהיה לו: (ג) [תקנ] (מסכ) ימול לבטן סורוס וסממיוס וסוקיס עכל כספס סטורס של ישראל שיטסו. שנאמר ווס יסי' עפעס סכסכוס וגו' ונפן לכסן סורס וסממיוס וסוקיס: וזו וועלין שעקבין דאם שעקבונג אם שר אם שר וועלין שעקבין א אקם אקער אשאף אקער אז זיירא וועלין שעקבין אהנה בארארפין זיירא נאר גימ געבין די פהנים נהמ אונ ער נאל געבין צום פהן די פארערשע פום אונ די באקין אונ דעם מאנין. רש"י שקייבט איבער דעם האם נאם גישעקט די פהנים די ריי זאבן די פארערשע פום טייל פהנס האם גישאקאן דעם נשיא פון שבט שמעון מיט זיין האנד אונ דיא באקין טייל ער האם דענסקמקאל הפלה גישאקון מיט זיין טויל אונ דעם מאנין טייל ער האם גישאקאן די אשה

אִם־עָשָׂה וּנְתַן לְפָנָיו הַזֹּרֵעַ וְהִקְדָּתוֹ
וְהַקְבָּה : וַיִּרְאֶשֶׁת הַדְּגַנָּה הַתִּירְשָׁה
וַיַּצְדְּקֶהָ וַיִּרְאֶשֶׁת גַּם צִאנָהּ הַתֶּהֱן
לוֹ : הַ כִּי בָתַר יְהוָה אֲלֵהֶן

אם אמר ויתן לבהנא
 דרעא ולועא נקבחה :
 ר' ריש עפורת חקרה
 ומשקה וריש גית ענה
 תפריש סיה : ה' ארי
 ביה אתרעי וי' אלהה

ת"א ונתן. טס קלו: סרט. טס קלד: רלש'טס. ספססס לכ מנחיה כז חולין לה: ורלש'טס גז. טס קלו קלו קלח: ספן לו. טפס
 טס ספססס לנ חולין קלס קלו: כז ככר. סכדלד'ן עד:
 בעל השורים
 (ד) רלש'טס דגנך. גנ'מ' טפסמרח: גז. 'ד' בטס'. גז אלנך. כמעט טל גז. וסיינו דלמערין רש'ר'ן ליטנו לו ככסופ מלנן.
 רש"י

ר הכהנים: אם שור אם שה. פרט ש לחיה: הורוע.
 מן הפרק של חרובנה עד קפ של יד שקורין ת משלול"א
 (שולטער): הלחיים. (חולין קלג) טס הלשון א דורשי
 רשומות ב היו לומרים זרוע תחת יד שגה" (במדבר
 כה) ויקח רומח בידו. לחיים. תחת תפלה שנאמר (תהלי'
 קז) ויעמוד נחמס ויפול. והקבה. תחת האשה אל כחטה:
 (ד) ראשית דגנך. זו תרומה ולא פירש בה שיטור אבל
 רבותיו תמו בה כמו שיטור עין יפה א' מחרובים עין רעה
 אחד מששים בניונית אחד מחמשים וסמכו על המקרא
 שלל לפחות אחד מששים שנאמר (ויחזקאל מה) וששים
 ד' הליפה מחומר הם השורים עשית היפה חלי טעה
 ו כשחתה נתן חלי טעה לכור הכרי א' מששים שכוור שטו'
 ספין: וראשית גז צאנך. כשחתה גוזז אלנך ככל שנה
 נתנו בה שיטור אחד ספין (חולין קלו) וכמה לנן חייבות
 דעה זקנים מבעלי התרומות

הסלם כלקון שמתין יסודם ישפכר וזמן סוליל ומלס סחמ ססו
 לזכר מיטוס ספי: ד' סככהטס ספורים עמחס המנהי: מעמכמס
 לכנן למר סולייס סן כסכק לס סס ככלל ססס אלו וספיו'ל
 מכחיו עליו הכאס לפרך סס ספורים מלחס ולס נטלו לנ
 יחזירו: ז' סלל'ר סל'נל כהמס ססס וככל שמשמ ב' זכר ב'נ
 טס. ומכרן א' כחיכ כהמס ססס גס חיס סיה כעמעט דס
 חיס סיה ככלל כהמס לכך נלמר לס שור או טס פרט לחיס:
 ח ונב"א קורין שווי"ל: א' דלל'כ כמס לו סססס של לחי אלס
 ודלס סל סלשון ודל' כ"ל כיון ספסר'טס נוטילס לו תחמ ספסלס
 כמס ספי' כס"מ א' ספססס לטס גס סלשון ספסס ספיק כל
 סדוכ: ב' ס' ספיקס סססוסיס (ל'ק ד' ספ): ג' כ"ל
 סכססס וזו ספוס תחמ סיד של ספסס סללמל ס'ק ונל: ד'
 ספי' ח ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 ספי' ח ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 ספי' ח ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 ספי' ח ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 ספי' ח ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 ספי' ח ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 ספי' ח ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 ספי' ח ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'

מנחן זכ משכס לוי. אכל טעל לוי יכול לספון מדוס סוכי ככדי
 ועמרה ליטן יוספ כל חק'ן ימנו ספססס לחיס שלי בני ללס כל
 אחד מעט ממחלקו ויסיס ליוספ חלק שלם וגס לוי יכיס חלק בלח'
 לכך כחמט אכל ספן גס אכרי מלח'ן ליוספ. וזוט סמלר ספס'ר
 ונחלה לו יסיונ לו (לכטב לוי' ז' וכלל לו. לו תחלט מעטס.
 כ"ל וכל יוכל טעל לוי לספון מעמכס או ספסרס יקח חלק קפן
 יוכל כחמטס לחיס של לוי ככ"ל. קכ ספ כל נחלתו יסן לו
 מלכ. ומחמס ס' טעל לו יסן לו חלק בלח'ן כלל כ"ס יס' סול
 נחלתו:

(ד) רלש'טס דגנך. א'ן לס שיטור אלס ספסר'טס נכרין שלל
 יעשס לרס כל גלגנו חרומס. ולס'ר'ך סמ"ל ספס'טס אלס
 ספורטס לס סכ"י. למנכס רכוכיונו תמנו כה שיטורי'ן ס'ן רלסס
 אחד מששים עין יפס אחד מחרובים בניונית'ן אחד מחמשים -
 ולסמנוה לקלל אחד מששים דכחיכ ששים סלסס עמחר חסיס
 וליוספ שלם ספין ולא' כ ששים סלסס ס' חלי סמס וכול ס'ו
 טעלסס סלס ס'י חלי סלס לנשטיס ספין וחינו אחד מששים
 ס'ן יפס אחד מחרובים דכחיכ ששים סלסס אח סלסס עמחר
 ספס'טס ומחמך ספורים וספס'טס טעמע ספי' ששים וספי'ס
 כלסלס על ספלס כ"י שלם ששים טעמלס סלס וספי' וכחיכ עמחר
 ס'י סלסס וספי' ג' כ' כיוין וזוט אחד מחרובים. בניונית'ן אחד
 מחמשים דכחיכ גבי שלל מלח'ן אחר חמון ס' חמס'טס וק' קכ'
 כ' ג' חמון ס' חמס'טס וק' קכ' ל' ספס'טס ס' חמס'טס: ורלש'טס גז אלנך ספן
 כ' ג' חמון ס' חמס'טס וק' קכ' ל' ספס'טס ס' חמס'טס: ורלש'טס גז אלנך ספן

ריא
 דקמים האבינו דא קמין
 געבין איינזם פון דא קמין
 אדער קווער: (ה) ה' כי בו בתר יי' אלהיה
 נוארום אייהם האם גאט ויין גאט
 וייילט פון אלע ריינע שבבאים
 צו בדינען אין גאמס נאמען.
 וייסין ס'יר קען סון סוהקען דיא עבודה

אין איהר בוירך: (ה) ראשית דגנך תירשך ויצדקה דאם
ערשטע פון דיין קארין אונ פון דיין נוין אונ פון
דיין אייל. אונערע חקמים ו'ל האבין מתקן
נענען אנשער קונשט ואל געבין איינזם פון
פערציג דעם פון אונ אמיקטעלער קענמט ואל
געבין איינזם פון סופציג אונ אשלעךבער קענמט
ואל געבין איינזם פון נעקציג וראשית אונ דאם
ערשטע ביסעל וואל נואם דוא שערקט אפ פון

מזות
 (ד) [ספן] [טעס כח] להפריש מן סדנן ויחכר חרומס
 גדולה וסלח כלה. ספסלמל רלש'טס דגנך מיכען ויכסך
 ונ'ן ספן לו:
 (טס) [ספן] [טעס דט] למס לכנס גז הללן: טעלמ'
 וכל'טק גז אלנך ספן לו:
 ראשית דגנך וגו' ואל או דאם אזי אבדות עשהו קען ואל
 געבין דעם פון תרוביה פון קארין (וקבואתה) אונ פון
 נוין אונ פון אייל. אין דער תורה שפיים ניש ווי פיל קען ואל
 דעם פון געבין תרוביה. נאר די חקמים האבין גייאגט אונש'ני

ריא
 דקמים האבינו דא קמין
 געבין איינזם פון דא קמין
 אדער קווער: (ה) ה' כי בו בתר יי' אלהיה
 נוארום אייהם האם גאט ויין גאט
 וייילט פון אלע ריינע שבבאים
 צו בדינען אין גאמס נאמען.
 וייסין ס'יר קען סון סוהקען דיא עבודה

מִכָּל־יִשְׂרָאֵל לְעֹמֵד לְשֵׁרֵת בְּשֵׁם־
 יְהוָה הוּא וּבָנָיו כְּדֵי־הַיָּמִים : ׀ רביעי
 וְכִי־יָבֵא הַלְוִי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ
 מִכָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הוּא נָרָ שָׁם
 וּבָא בְּכֶרֶת־אֹתָת נִפְשׁוֹ אֶל־הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה : ׀ וְשֵׁרֵת בְּשֵׁם־

מִכָּל שְׂבָטֶיךָ לְמִי קָם
 לְשִׁמְשָׁא בְּשִׁמְאָ דְּיָי
 הוּא וּבְנָוְהִי קָל יוֹמִיא :
 יוֹאֲרִי יִיְתִי לְיוֹאֵה מְחַדָּא
 מְקוֹרְוֵה מִכָּל יִשְׂרָאֵל דִּי
 הוּא דָר תִּמְן וְיִיְתִי בְּקָל
 רְעוּת נִפְשִׁיהָ לְאֶתְרָא דִּי
 יִתְרַעֵי יָי : ׀ וְיִשְׁמַשׁ

ת"א למד. פוסטס לה זכח.
 נה מילין קלו קלה : סוא וכני.
 פוסטס לה סולין קלה : מאחה. פוסטס פס : ונא כנל קמל קס ענמות פד : ושרת נשס. מוכס נס ענמות שס פרכין יל :

רשב"ם

בעל המורים

ווסו כמכר על נז שיהא על כן אז לרשית נז לנך קמן לו : (1) וכי יבא הלוי. כהן שאינו ממותה משמרת שעבודת היום

שפתי חכמים

רש"י

כראשית הנז חמש רחלות שנאמר (ש"א כה) וזמש לאן עשויות ח רבי עקיבא אומר ראשית נז שמים, לאך ארבעה, חתן לו הרי ממשה : (ה) לעמוד לשרת. מלאך שאין שירות אלל מנומד : (1) וכי יבא הלוי. (ספרי) יכול כהן לוי ודלוי מ הכתוב מדבר תלמוד לומר ושרת יחלו לויס שאין ראוין לשרת : ובא בכל ארת נפשו וגו' : (1) ושרת. למד על הכהן שכל ומקריב קרבנות נדבתי או חובתו ופסי' במשמר שאינו שלו. ד"ל עוד למד על הכהנים הנאים לרגל שמקריבין במשמר כ

הראשית לכהן

שעם על נתינת (ד - 10) לרשית דנגך מירשך וילסרך וגו'. כי בו כחר וגו'. יס לכהן מדום עמנות עמיס פסס לקט שכמה ופסל כלס בליס נאחרוס, פסלס סוא כמוף שדס, שכחס סוא סדכ נכשכח וסולך אחר סקולרס, וסלקס סוא סוטל מאחר סקולרס, מש"כ עמנות סכונס סוא עמנותיס מן לרשית, וכן רשות נכונס ללכל קורס שיתו לכסוסי חלקס הנניע לנס, ויכול לומר הפסס כוס סוא פסוס, כי הפסי סוא כעננו פסל לפספיר, ספק"ס פסחיס לוס הפסיר לפספיר, וכעמאר חז"ל רבי סיס עכד ספיריס, כי הפסיר סוא שפט קדוש ווס הפסיר נעשס כלי עוקן לקבל שפטס הסוא, פ"כ דלוי

חלוקת המשמרות

(1) וכי יבא סלוי מאחד ספריך וגו' וכל ככל אום נפשו וגו'. ולפס"ד סכונס דלעאס נחלוסי ספסריס לעמרות, ויכול לפסוס כי ירכס סכסן לכל אף שלל כעשפטרס כדי לקחס חלק פס

פירוש לתורת אלהים

שמייענדיג היא ער מיט זייער גיגדער אלע טאג :
 (1) וכי יבא הלוי אונ אז עם וועט קומען דער פהן
 נואם ער איז פון שבט לוי מאחד שגיד פון איינע
 פון דייער שפעט מכל פון אלע ישראל אשר נואם

מצות השם

(1-1) [מקס] (טעס רי) שיסין הכהנים וסליס סוכידיס כעקדס לתשמרות. ויכניסו סיסס יד הכל בשוס. שנאמר וכי יבא סלוי (ונס כסן ככלל) ושרת כשס ס' אלסיו ככלל סמיו סלויס וגו'. ווס ככלל כי שלל ככלל כמדי לנד מעכריו פל סאבות משכ כל אפי יד וס במשמרות :
 נכי יבא הלוי וגו' ושרת בשם ה' אליו וגו' נדאס איז אמצות עשור די קנינים נענען נייען גייטילס אין פיר אונ צנוואנדיג פיייל אונ יעדער פיייל האם נענען ויין אויסגעצקט נואך ער

בשמה דיי אלהיה פבל
 אחיה ליואי דמשמשין
 פמן קדם יי: ח חולק
 פחולק יי קלון בר
 מספרתא דיימי בשפתא
 דכן אחינו אבהתא:
 פ ארי את עליל לארעא
 דיי אלהיה יהיב לה לא
 תילה למעבד פתועבת
 עממיא האינז: י לא
 ישפתח קה מעבר בריה
 ת"א חלק. סוכס יי: לא חלמד.
 שפת עס: לא ימלא. סנסדרי: יא

יהוה אלהיו בכל-אחיו הלויים
 העמדים שם לפני יהוה: ח חלק
 בחלק יאכלו לבד ממכריו ער-
 האבות: ס פ כי אתה בא אר-
 הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך
 לא תלמד לעשות פתועבת הגוים
 ההם: י לא ימצא בך מעביר בני-

רשב"ם

ויום בירושלים בעורה: (ח) לבד ממכריו על האבות.
 לפי הפשט כמו איש מכרו אם יש לו שוב קרוב
 מאבותיו שיתן לו קרבונו לרשותו הוא יש לו רשות להקריבו

בעל הטורים

(ח) חלק. ב' כמס'. חלק חלק יחלו. בחלק חסוכ ב' חל
 הכלים. וסינו דלפנין כסן כלל פס חלק בקדשים פ"ס
 סס"ל כס: דודס וסינו לפי שישב על הכלים: (ט) כי חסס
 כל. ססן כסן שואל. רש"י

שפתי חכמים

בכל אות נאשו אלל בכסמס סכלס לנגל פיירי שיקריבו ככל
 אחיסס בני העמסר. דלטסס א' חסס ליל סל סקסס אסר יכסר
 ס' לא ס"ל אלל סל ססוכב סל סל ס' וסרס ונ' ופסס כ' לכד
 קסס ל' כלל סות נסשו. לכן לרין נס נססס לססון רככל סות
 קלי סל סכרסס וסכרסס סלו סכרסס ססוס סוס סנרד וסנרד:
 לו כסססון סרסס דוקס ססוס סלגסס ססלון עמסס סרנל וסל
 דכרסס סלס עמסס סרנל: ס סל דוקס סוכוס וככר ססרס
 סססוס ססוס דלון לסס חלק אלל כסוסס סכנלס וסוססס
 סיינו ססוס וכסרס דלון סססס דכסרס סססס סססוס
 פקריניו סכל לנכוס וסין לכססס פסס אלל סססוס וססרס
 לא חססס כן וכן סוס סוס חק ססס"ס: (י) מעביר

לואט"פ שאין המשמר שלהם: (ח) חלק בחלק יאכלו.
 מלמד שחולקין בעורות וכבשר שעירי הסאות מ יכול אף
 כדברים הכלים שלא מחמת הרגל כגון חמירין ומוסאי
 שנת ודדריס וכדכו"ל ל' לכד ממכריו על האבות חזן ממה
 שמכרו האבות בימי דוד ובשואל שנקבעו המשמרות ומכרו
 זה לזה סול אמה שנתך ואמי אטול כסתי: (ט) לא תלמד
 לעשות. (סנהדרין סה) אכל אמה למד להבין ולהורות
 כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקולקלים ולהורות לבניך
 בנו ובתו באש. היא עובדת המולך עוסה מדורות אש
 פירוש לתורת אלהים

ליקוטים על התורה

וח חלק בחלק יאכלו. יי ואליו פיליון גלייבס חלקים, דאס
 סיינס פמן אויב צווייא סקססס סאכין שוקסס
 איינער זאל לערנען תורה און איינער זאל סאנדלען, דער
 וואס וועט האנדלען זאל געבין פרנסה צו דעם וואס וועט
 לערנען תורה. און דער וואס וועט לערנען תורה זאל געבין
 אהלק פון זיין תורה צו דעם וואס וועט האנדלען זאגט דיא
 תורה דיא שוקסס זאל זיין אגלייבט זייא ואלין נעקען
 גלייבט חלקים פון פרנסה און פון די תורה דאס הייסט די תורה
 זאגט פמן פמן סאכין אזוי אשוקסס, לבד סקסרין על האבות
 אייסקר וואס די אלטערין האבין פארקויפט און האבין גימאכט
 אזוי אשוקסס נדאס זיין זגלן און יששכרו פמן נענדער סאכין
 אזוי אשוקסס:

נאמס נאקען קבל אזוי וויא אלע זיינע ברודער די
 פהנים וואס זענען פון שקמ לוי וואס שטיינען
 דארט פאר נאמ אין ביהמ"ק. רש"י שרייבט דער
 פסוק ווייזט סיר אז דער פריעמקער פהן זאל
 אליין מקריב זיין זיינע קרובות וואס ער האט גע-
 פריינגט פאר זיך און אז ער וועט קומען אום יום
 טוב פמן דער פריעמקער פהן מקריב זיין דיא
 קרובות פון יום טוב גלייבט מיט די פהנים פון דעם
 משקל פון דער וואך: (ח) חלק בחלק יאכלו ער נעמט
 אהלק גלייבט מיט דיא פהנים פון דעם משקל פון
 חסאת און פון די פסל פון די קרובות וואס קען
 איין מקריב פון יום טוב וועגן אקער די קרובות
 פהיר אדער פון דעם קרוב סוכס פון שבת נעמט ער מין חלק
 פארקויפט דאס מיינט קען וואס דור הפלגה און
 צווישען זיך גימאכט אז אלע וואך זאל איין אנדערער
 משקל מקריב זיין: (ט) כי אתה בא אל הארץ
 אשר יאליה נותן לך אז דוא וועמט קומען צו דעם
 גיט לערנען וואס קאן אז אומקווידיגע זאכין פון די
 טאהן אקער דיא חסאת לערנען צו פארשטיין וויא
 שלעקט, עס זענען דיא מעשים פון עוברי
 פוככים: (י) לא ימצא בך מעביר בני ובתו באש עם זאל
 גיט ווערין גיפונען צווישען דיר אזוי איינער וואס

וּבְרִיתָהּ בְּנוּרָא קוּסַם
 קָסְטִין קַעוֹנָן וּבְנַחֲשׁ
 נַחֲשׁ : יי וְרַמְזָן רַמְזָן
 וְשִׂאל בְּבִידוֹן וּבְדַבְרוֹן
 ת"א מַטְוִן : סס : מַנְחֵשׁ : סס :
 וּדְרֵשׁ : סל : סִנְדְרִין : סס :

בַּעַל הַמּוֹרִים
 כְּלוּכִי(י) קָסַם קָסְטִים מַטְוִן וּמַנְחֵשׁ . קָסַם בְּנִימָ' אֹחוֹ כַּמְקָלָן .
 מַטְוִן בְּנִימָשְׁרִי אֹחוֹז הַסְּטִים . מַנְחֵשׁ וּמַנְחֵשׁוֹן מַטְוִי נִסְלֵה
 סִינְסֵס שְׁלִי . דְרֵשׁ מְקָל נַחֵשׁ מוֹלֵדֵשׁ שׁוֹמֵל :

רשב"ם

רש"י

מַכְלוֹן וּמַכְלוֹן וּמַעֲבִירֵן בִּין שְׁתֵּיהֶם ; קָסַם קָסְטִים . אִיזוֹ
 קוּסַם הַחוּחוֹ אֵת מַקְלוֹ וְאוֹמֵר אֵם אֵלֶךְ אֵם לֹא אֵלֶךְ וְכֵן הוּא
 רוֹמֵר (רַבְעֵד ד' עַמִּי בַעֲזָן יִשְׁאֵל וּמַקְלוֹ יִגִּיד לוֹ : מַעֲוֹנָן .
 עֹנֵה פְלוּטֵי יֶסֶד וְהַחֲמִיל וְהַכ"א אֵלּוֹ אֹחוֹזֵי ג' הַעֲטִים : מַנְחֵשׁ .
 נִסְל מִיָּד : יֵאל) וְהַבֵּר חֲבֵר . (מַנְדְרִינָה סס) שְׁמֵרָף נַחֲשִׁים אוֹ עַקְרִיִּים אוֹ שָׂרָף חַיּוֹת לַמִּקּוֹס אֶחָד : וְשׂוֹאֵל
 אוֹב . זֶה מַכְסָפוֹת שְׁמֹו מִיָּחוּס וּמְדַבֵּר מִחַיּוֹ וּמַעֲלֵה אֵת הַמַּת בְּכִזֵּית הַשָּׁמַי שְׁלוֹ : וְיִדְעֵנִי . מַכְנִים עֵלֶם
 הַיָּה שְׁמַשֵּׁה יִדְעוֹ לַחֹךְ עֵיו וּמְדַבֵּר הַעֵלֶם עַל יָדוֹ
 פִּירוּשׁ לַתּוֹרַת אֱלֹהִים

ליקוטים על התורה

יֵאל וְדוֹכֵשׁ אֵל בְּמַתִּים . דַּעַר וְהַר שְׁבִיבֵם בְּבִי יִסִּי הַאֵם
 גִּיבְרָעָם אֵין דִּיא הוֹרֵה שְׁטִיִּים מַעַן סָאָר גִּיִּם
 פְּאַרְשִׁמִּין וּבְעִסְיָן בִּין מַתִּים . פֵּאָר וְאָם אֵם עֵם פֵּעֵלֶם רַעֲיָן
 גִּיִּינָן מִיר צוֹ רַב פַּתִּים בְּעִסְיָן וְנֹגֵן אֲזוּי וְנֹעֲיָן אֲנַבְרָעֵה צְרוּת
 גִּיִּינָן מִיר אִירָף צוֹ בִּין מַתִּים בְּעִסְיָן . דַּעַר מִתְדוֹן אִירָף שְׁטִיִּים
 וְנֹעֲיָן בְּעִסְיָן מַתִּים וְנֹעֲיָן גִּיבְשִׁאָרְבִּין אֲזוּן אֲסִילֹה וְנֹעֲיָן
 וְיִי לַעֲבִין וְנֹעֲיָן וְיִי אִירָף בְּעִסְיָן מַתִּים . אֲבָרֵה צְדִיקִים וְנֹעֲיָן
 בְּעִסְיָן מַתִּים אֲסִילֹה נֵאָךְ וְיִיִּר שְׁפִאָרְבִּין . הַם דִּי תוֹרֵה גִּיבְשִׁיִּים
 מַעַן זָאל גִּיִּם בְּעִסְיָן בִּין מַתִּים וְנֹגֵן וְנֹעֲיָן שְׁטִיִּים . אֲבָרֵה בִּין
 גִּיבְשִׁאָרְבִּינָה בְּעִסְיָן מַעַן וְנֹעֲיָן גִּיבְשִׁאָרְבִּין אֲזוּן אֲסִילֹה וְנֹעֲיָן
 מַתִּים . נֵאָךְ בְּמַתָּת בְּעִסְיָן מִיר נֵאָךְ גִּיִּם מַעַן דִּי מַתִּים . נֵאָךְ מִיר
 בְּעִסְיָן בִּיאִי גִיבְשִׁאָרְבִּינָה צְדִיקִים וְיִיִּרֵה נְשִׁמֹּת וְאֵלֶין בְּעִסְיָן
 בִּיאִי הַקְּבִיָּה מַעַן אֲזוּנֵעֵן מְרֻעֵינִי . אֲזוּן אֵם מִיר פֵּאָרְשִׁין
 קָבָרִים מַעַן צְדִיקִים מִיָּחוּס מִיר פִּרְיֵר תְּשׁוּבָה אֲזוּן מִיר פֵּאָרְשִׁין
 אֲזוּן וְיִינֵינָן פֵּאָר הַקְּבִיָּה וְיִיִּל דַּעַר אָרֶם מַעַן דִּי קָבָרִים וְנֹעֲיָן
 בְּיִילִיג . הַעֲלָמָם דָּאֵם דָּעֵם מַעַן שְׁטִיִּים עַר זָאל מַעַן דִּי צִיִּים אֲזוּן
 וְיִיִּסְעֵר פִּרְיֵקֵר וְנֹעֲיָן :

אִירָף אִיִּין אָרֶם וְשׂוֹאֵל אֲזוּן אִיִּין עַר וְאָם פִּרְעָמָה
 אִיִּין אִיִּין עַר וְאָם פִּרְעָמָה צוֹ מַתִּים [עִיִּין רִשׁוֹ] :

מצות השם

- (י) [מקין] (ל'ט ז) שלל לקוסו . שנלמד לא ימלא כף וגו' קוס קסטיס וגו' :
- (סס) [מקרא] (ל'ט ט) שלל למסוק בעצמם כיסוף כלל . שלל לא ימלא וגו' ומנחש :
- (כ"א) [מקין] (ל'ט ט"ז) למנות מלפנים שהכמות של שום ענין . שנלמד לא ימלא כף וגו' ומכר תכר : שנלמד לא ימלא כף וגו' ושאל אוב . שנלמד לא ימלא כף וגו' ושאל אוב :
- (סס) [מקין] (ל'ט ט"ז) שלל לדרוש אל הממסים . שנלמד לא ימלא כף וגו' ודרש אל הממסים :
- לא ימצא וגו' ונדאם איז אמצות לא תעשהו מען סאר גימ מאבין לשוף :
- לא ימצא וגו' ונדאם איז אמצות לא תעשהו מען סאר גימ פאר גימ שפיין ביא די מתיים . מען זאל גימ געבטיגען אירף אצית תקברות ער זאל סאמא ניעדין פון די מתיים . ניעם ער קענען מיט מוקאמא סאבין לשוף :

י כִּי תֹעֲבַת יְהוָה פְּרַעֲשֵׁה אֶלֶּהָ
 וּבְגַלְלֵהָ תֹעֲבַת הָאֱלֹהִים יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ : י תָּמִים
 תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : חֲמִישִׁי יָד כִּי ו
 הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶתָּה יוֹרֵשׁ
 אוֹתָם אֲרִי־מַעֲנִיִּים וְאֲרִי־קַסְמִים
 יִשְׁמְעוּ וְאֶתָּה לֹא כֵן נָתַן קִדָּה יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ : טו נְבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאֲחֵיךָ

ותבע מן מיתא : יב ארי
 מרחקא דני קל בעביד
 אלון וקדיד תועבתא
 האלון יי אלהק מתריף
 יתהון מן קדמך : יג שלים
 ת ה י קדסלתא דני
 אלהק : יד ארי עממא
 האלון די את ירית יתהון
 מן מענגיא ומן קסמא
 שמעו ואת לא כן יתיב
 קד יי אלהק : טו נביא
 סבינה מאהך פותי
 ת"א כי חושבת מנסרין מן סמים
 סמים . סמסין קין :

בלל הבורים

(יג) תמים . מ' גדולה . שש תלך כחמטוהו גאלו קיפת עמ'
 וס' מ' : (טו) כלה מקרין . כספוק מחסיל ופסיס כניין .
 נופר שרפ פוין שמרי כיה . ויש כו יי חיות , נופר שמשע לו
 ספר כרכוי : (יב) מוריש אותם , כי אינם חושבים
 תועבותיהם הכגורים להם ברות השומאה : (יג) תמים
 את ישראל נתן כח כרות השומאה להגור
 רש"י

ראש"ם
 ואמר מן חבר חברים , ואלו היה חבר טעמו בכי"ת כמו
 חבר אנכי לכל אשר יראוך , ירך גרד כתף ונזל ששעמם
 למטה היה לו לומר וחובר חבר מן ירך ירכו גזלו .
 חברים מקשיבים לקולך ובהי"ת מצאתי אתרי כן בפסרי
 חרות את חובי"ת ואת גח"ת המצות . כי סוכבין על
 תודתו גו' , ומכסו תדרוש ולא מן הכתרים . ולפי כי מנסה
 שפתי הכחמים

והנשאל ע בגלגולת : (יג) כל עושה אלה . (מכות
 כך ספרו) עושה כל אלה לא נאמר אלה כל עושה
 אלה חסי' אחת מכוין : (יג) תמים תודיה עם ה' אלהיך .
 התהלך עמו בתמימות ותפס לו פ ולא תחוקו אחר
 העמידות אלה כל שבוט עליך קבל בתמימות וחו
 תהיה צ' עמו ולתקו : (יד) לא כן נתן לך ה' אלהיך .
 לשמוע ק' אל מעונייני ואל קוסמים שררי שכניה
 על הנביאים וחורים ותומים : (טו) השבב מאחריך

שפטים
 שפטים הם סתם נחמשים ומדבר עמו : ע פ"י בגלגולה מן
 שפטים שפוטלה על סלחן ופוטם עם שפוטלים מ"י עשכשפה .
 כך סוף נדכס כספרי . ובפסוק לרכסע מיתות מילא בכרייתא טוב
 וסמטלה וכו' והנשאל בגלגולה ודוכס מ"ה תמים לו סמכטיב
 עמו וכן כתיב סקדוהו . וכל דכדו כש"ל ספסרי והיטם תמוה
 שנוי י"ל לפי שהיה יותר קרוב לפסוקו : צ ר"ל אלה אל העשה
 כמו שפוטין ספ"ה אלה תמים ספסיה שפחטלך עמו כחמטיית
 ופוטם לו כו' : א כך פחטס הקרל חמטי' ר"ל שפחטס לו
 ולא תחוקו כו' וכו' חמטי' עם ס' אלהיך ר"ל תמים עמו לתקו ;
 ק ר"ל שלא קשה לך כי שפוטו מן מ' קרל וחסה לא כן נתן לך
 ס' אלון עשש ססירי סקדוהו עמ' על ס' שלא יסיס בו קוסס
 ופוטין ופוטם וכו'ן מלני סקדוהו מ"ו ופ"ו סביב וכסו ליה לך
 סמטיית כדי שפוטם אל סמטייתם . וס' דנקט כש"י סקדוהו
 מהו עניני

אלה חמטוהו מן סלחן ופוטם עם שפוטלים מ"י עשכשפה .
 כך סוף נדכס כספרי . ובפסוק לרכסע מיתות מילא בכרייתא טוב
 וסמטלה וכו' והנשאל בגלגולה ודוכס מ"ה תמים לו סמכטיב
 עמו וכן כתיב סקדוהו . וכל דכדו כש"ל ספסרי והיטם תמוה
 שנוי י"ל לפי שהיה יותר קרוב לפסוקו : צ ר"ל אלה אל העשה
 כמו שפוטין ספ"ה אלה תמים ספסיה שפחטלך עמו כחמטיית
 ופוטם לו כו' : א כך פחטס הקרל חמטי' ר"ל שפחטס לו
 ולא תחוקו כו' וכו' חמטי' עם ס' אלהיך ר"ל תמים עמו לתקו ;
 ק ר"ל שלא קשה לך כי שפוטו מן מ' קרל וחסה לא כן נתן לך
 ס' אלון עשש ססירי סקדוהו עמ' על ס' שלא יסיס בו קוסס
 ופוטין ופוטם וכו'ן מלני סקדוהו מ"ו ופ"ו סביב וכסו ליה לך
 סמטיית כדי שפוטם אל סמטייתם . וס' דנקט כש"י סקדוהו
 מהו עניני

אלה חמטוהו מן סלחן ופוטם עם שפוטלים מ"י עשכשפה .
 כך סוף נדכס כספרי . ובפסוק לרכסע מיתות מילא בכרייתא טוב
 וסמטלה וכו' והנשאל בגלגולה ודוכס מ"ה תמים לו סמכטיב
 עמו וכן כתיב סקדוהו . וכל דכדו כש"ל ספסרי והיטם תמוה
 שנוי י"ל לפי שהיה יותר קרוב לפסוקו : צ ר"ל אלה אל העשה
 כמו שפוטין ספ"ה אלה תמים ספסיה שפחטלך עמו כחמטיית
 ופוטם לו כו' : א כך פחטס הקרל חמטי' ר"ל שפחטס לו
 ולא תחוקו כו' וכו' חמטי' עם ס' אלהיך ר"ל תמים עמו לתקו ;
 ק ר"ל שלא קשה לך כי שפוטו מן מ' קרל וחסה לא כן נתן לך
 ס' אלון עשש ססירי סקדוהו עמ' על ס' שלא יסיס בו קוסס
 ופוטין ופוטם וכו'ן מלני סקדוהו מ"ו ופ"ו סביב וכסו ליה לך
 סמטיית כדי שפוטם אל סמטייתם . וס' דנקט כש"י סקדוהו
 מהו עניני

אלה חמטוהו מן סלחן ופוטם עם שפוטלים מ"י עשכשפה .
 כך סוף נדכס כספרי . ובפסוק לרכסע מיתות מילא בכרייתא טוב
 וסמטלה וכו' והנשאל בגלגולה ודוכס מ"ה תמים לו סמכטיב
 עמו וכן כתיב סקדוהו . וכל דכדו כש"ל ספסרי והיטם תמוה
 שנוי י"ל לפי שהיה יותר קרוב לפסוקו : צ ר"ל אלה אל העשה
 כמו שפוטין ספ"ה אלה תמים ספסיה שפחטלך עמו כחמטיית
 ופוטם לו כו' : א כך פחטס הקרל חמטי' ר"ל שפחטס לו
 ולא תחוקו כו' וכו' חמטי' עם ס' אלהיך ר"ל תמים עמו לתקו ;
 ק ר"ל שלא קשה לך כי שפוטו מן מ' קרל וחסה לא כן נתן לך
 ס' אלון עשש ססירי סקדוהו עמ' על ס' שלא יסיס בו קוסס
 ופוטין ופוטם וכו'ן מלני סקדוהו מ"ו ופ"ו סביב וכסו ליה לך
 סמטיית כדי שפוטם אל סמטייתם . וס' דנקט כש"י סקדוהו
 מהו עניני

אלה חמטוהו מן סלחן ופוטם עם שפוטלים מ"י עשכשפה .
 כך סוף נדכס כספרי . ובפסוק לרכסע מיתות מילא בכרייתא טוב
 וסמטלה וכו' והנשאל בגלגולה ודוכס מ"ה תמים לו סמכטיב
 עמו וכן כתיב סקדוהו . וכל דכדו כש"ל ספסרי והיטם תמוה
 שנוי י"ל לפי שהיה יותר קרוב לפסוקו : צ ר"ל אלה אל העשה
 כמו שפוטין ספ"ה אלה תמים ספסיה שפחטלך עמו כחמטיית
 ופוטם לו כו' : א כך פחטס הקרל חמטי' ר"ל שפחטס לו
 ולא תחוקו כו' וכו' חמטי' עם ס' אלהיך ר"ל תמים עמו לתקו ;
 ק ר"ל שלא קשה לך כי שפוטו מן מ' קרל וחסה לא כן נתן לך
 ס' אלון עשש ססירי סקדוהו עמ' על ס' שלא יסיס בו קוסס
 ופוטין ופוטם וכו'ן מלני סקדוהו מ"ו ופ"ו סביב וכסו ליה לך
 סמטיית כדי שפוטם אל סמטייתם . וס' דנקט כש"י סקדוהו
 מהו עניני

על התורה
 יאנין עם קמן גים ינין אנדערש נאר ווי רער פול וניין , און
 יאנין עם קמן גים ינין אנדערש נאר ווי רער פול וניין , און

כַּמְנֵי יָקִים קְדֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲדֹנָי
 תִּשְׁמָעוּן : כֹּל אֲשֶׁר־שָׁאֲדָתָ
 מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּיוֹם
 הַקָּהֵל לֵאמֹר לֹא אֶסְפָּה לְשִׁמְעַתְּ
 קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֶת־הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה
 הַזֹּאת לֹא־אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא אָמוֹת :
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי הַיָּמִיבֹו אֲשֶׁר
 דִּבְרוּ : יי נְבִיא אֲקִים קְדֵם מִקְרָב
 אֲחִיהֶם כְּמוֹךְ וְנָתַתִּי דְבָרִי בְּפִיו
 וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אֶת־כָּר־אֲשֶׁר אֶצְוֶנּוּ :

יקים לה יי אלהיך מגיה
 תקבלון : כן ככל די
 שאילתא מן קדם יי
 אלהיך בחורב ביום
 דקהלא למימד לא
 אוסיף למשמע ית קל
 מימרא דיי אלהי ית
 אשתא רבתא דדא לא
 אתוי עוד ולא אמות :
 י ואמר יי לי אחיינו די
 מלילו : יי נביא אקים
 קדמו מנו אחיהון כותב
 ואמן פתגמי נבואתי
 בפומיה ומלל עמהון
 ית קל די אפקדיניה :

ת"א טלו . ימות 5 :

רשב"ם

על פי השערים : (טו) נביא מרבה מאחך כבני .
 שיצוה לך מצות שבתורה ולא בנביא וחולס חלום ציאמר
 לך לעבור ע"כ ובה שכתוב ולא קם נביא עוד בישראל
 כמשה הרי פירושו כמו שמפרש אשר ירוע ה' פנים אל
 פנים . אבל להאמין להקב"ה יתא כמותך ולדבר אמת
 אות ומופת לעבד עבורת גלולים :

בעל המורים
 כמל לי הדכות : כמותי : טו : חמטון . כ' כמס' . טלו
 חמטון , כקטן כנדון חמטון . לומר חמד קטן וא' גדול חמד
 טלו : (טז) ככל אשר שלח . ככל מולס ט' , ולמד חמטתיה
 כמשלחם ומצוי עליהם ט' . קטס . וגם כלשך שאלו ישרלל
 נכספים ימן לנס נכספים : (יח) נכדו אקים לנס . כמותי זס
 מאתו ולא כנביא הנותן לישראל

אין מול לישראל

כעול [כי סגול טלסס לא יחמסס] : וחס לא כן . ט"י לא חסכ
 סכמול ימשול עליסס, חלל סס מושלסס על סמול לכלל סס סורלסס:

פירוש לתורת אלהים

אמית וועל איה גים שפארבין : (יח) ביאמר יי האם
 קאם צו מיר גיזאנגס הייט ויאי האבין גוד גיזאן
 וואס ויאי האבין גירעם : (יח) גביא איה וועל צוא
 ויאי אויף פשעלין אנדיא פון צווישען וייערע
 פרידער אזויא וויא רוא ביסס נתימי אונ איה וועל
 געבין סייעע בייד אין זיין מויל דער אונ ער וועם
 צו ויאי ביידן אלץ וואס איה וועל איהם גירבין :

ליקוטים על התורה

בייסן אונ כער גיפס וועם ויאי באלד פארברענען אונ ויאי
 וועלן שפארבין , כבי ינאי אונ כבי יתקן האבין גייערעם וואס
 די אפסרולנין האבין גיזאנגס , האבין ויאי גיזאנגס מיר וועלן
 דא ויזען אנאנצין וואס אונ מיר וועלן זעהן אויב ויאי צווייא
 קענשטין וועלן צוריק קיפען אדער גיין , פארין נאכס זענען
 די צווייא קענשטין צוריק געקעפען , כבי גנאי אונ כבי יתקן
 האבין גיזאנגס צו די אפסרולנין זעהם וויי פאלש זענען אייערע
 בייד אידר האם גיזאנגס די צווייא קענשטין וועלן גיט צוריק
 קיפען פון פעלד , זעהם ויאי זענען צוריק געקעפען , האבין דא

מצות השם

גביא מרבה וגו' ודאם איז אפזות עשהו מען נאל הערין די
 בייד פון אפזות גביא אונ מען נאל אים פאלנין אפעס
 וואס קר נאנגס :

(טו) [מקטן] [מסס ריב] לשמוע כדכתיב כיה ס' . טלמכ כיה
 מקכך וגו' טלו חמטון :

וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֶל־
 דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשִׁמְיִי אֲנֹכִי
 אֶדְרֹשׁ מֵעַמּוֹ: ^כ אֵךְ הַנְּבִיא אֲשֶׁר
 יֵזִיד דְּדַבֵּר דְּבַר בְּשִׁמְיִי אֵת אֲשֶׁר
 לֹא צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וְאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם
 אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמַת הַנְּבִיא הַהוּא:
 כֹּא וְכִי תֹאמַר בְּלִבְּכֶךָ אֵיכָה נִדְעַ
 אֶת־דְּדַבֵּר אֲשֶׁר לֹא־דַבְּרוּ יְהוָה:

בעל המורים
 יכפירו וס פולמו וס פולמו ט
 כדמי בפסיקה:

רשי

כמוני ר כמו שלי מקרבך מחמד יקום לך תחתי וכן
 ש מנביא לנביא: (כ) אשר לא צויתיו לדבר.
 ת אלל צויתיו לחברו: ואשר רת החבור אלהים
 אחרים. אחי כוון את ההלכה לחסור את החסור ולהחיר
 את המותר: ומת. חננוק ג' מיתחן בידי אדם (פסרי
 סנהדרין עף) המתנבא מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו
 ונאמר לחבירו והמתנבא בשם ע"ל אלל הכובע את נביאתו
 א והעובר על דברי הנביא והעובר על דברי עלמו מיתחן
 בידי שמים שנאמר אנכי אדרוש מעמו: (כא) וכי תאמר
 בלבבך. עתידים אתם ב' לומר כשיבא חטאי בן עזור
 ומתנבא (ירמיה כז) הנה כלי בית ה' מושגי' מכללה עתה

שפתי חכמים

כ"ט ע מינה סביב שטוח לטריך הוה בעל חכ המעמשלם ארר
 סניףר לו סלרין וכמו חסיה חסיה טס ס' לטריך מעלד טלמי
 לטריך רלוו לסתדל לטיות טמי ולהדק כי וככל טסיה טיסור
 דכסיה ט"ד עמלה לטריך חלל טס ס' כעו שלא נחשוב טלר
 ודכסיה כאל טס וסל לול קט טס ס' נדי שלא נחשוב טלר
 נכשוני טרלס: ר ל' סל טל כמי ולא קט נביא וסל טיטל
 כעס ט'ס כמו טלמי מ'רנך טמיה: ט' כ'די טלל ויבן טמדכ
 על נכט פטי סמחוד לקוס חכיו כמו טיטרו טסוטיס טוסיר
 וטכר וכן מנכיל נכדי והכחו טפרי טמיון הוה לטריקוס טן
 סמפוטיו וסקוספטיס וטכר טל' סל סמפוטיוס והקוסטיס כ'י
 טפיר יטיו סמךרך נכיליס ככל דוכ ודוכ טלל מטרך לטמיוני:
 ת דכתיב טל' לו לטויה לנדכ טייני טס טלל טמט ודכתיב
 טכר לו לטיוי טעמט טלל לטכרו לטויה וסממכט בשם ט"ט
 דכתיב טכדיל וטכר ידכר וגי': א טכוכט טל' טחוטו טמט
 ל'ס מדכתיב טכר לו לטעמ קרי כיה טכר לו לטמט כלוטכ
 טכוכט נכוטו וסוטוכר על דכרי טכילי כ'י סול כ'י טל'ס
 וכין סול וכתיב חלכי אדרוש טמטו טייני טיטס כ'ידי טמיס:

דכתיב טכר לו לטעמ טל דכתיב טכר ידכר טמי כ'י חכיה
 כ'י טפי טמלת וכי כ"ט טיטס על טפסוד טיטס כמו וכי

פירוש לתורה אלהים
 צו ביירין גאר איה האב גיבאטין צו איין אנדערין
 גביא וּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אֹנֶן דְּעַר וְנֹאֵם וְעַם בִּיירין אֹנֶן
 דְּעַם נֹאֲמֵן פֹּון אַנדֶרעך עבֹודת פֹּוכִיבִים אֲפִילוּ
 עַר וְעַם נֹאֲמֵן וְנֹאֵם דְּעַר דִּין אִיו וַיֵּשׁ נֹאל דְּעַר
 גְּבִיא וְעַרְרִין גִּישִׁיט קֹוֹמֵס אִיהֶם חֶקֶב: (כא) וְכִי
 חֲמִיר אֹנֶן אֵן דִּוֹא וְעַקְטֵס וְעַלְיוֹן פֹּורֶאכְטִין אִין בִּיין

על התורה ליקובים
 אפסרולוין גיבאטין בייא די פנקשין ונאם האם איר גיבאטין
 אין פעלד, האבין די פנקשין גיבאטין מיר האבין עלגייטג
 קריאת שקט און מיר האבין געזאונען און ווי מיר שותען
 אלע קווא און מיר האבין גיבאטין אונזער ארבייט, האבין דיא
 אפסרולוין גיבאטין צו די פנקשין איהר זענען יידן אויף יידן
 ווייטן מיר גיט צו זאגן דורך די פנקשין, ווען איהר זענען
 געזאונען פון שקט און פלד האבין מאקי דיא פנקשין

מצוח השם
 (סס) [תהי'] (לוו טו) טלל לספכט טמכר. טלמכ טך טכיל
 טל ייד לנדכ דכר טמי טכר לו לטויה לנדכ וגי':
 אך תביא אשר יזיד וגי' ודאם איז אפכות לא תשלהו פון
 קאר גיט זאגין פאלשע גביאות אין דעם נאקטען פון הקב"ה
 ונאם הקב"ה האם דאם קאר גיט גיבאטין:

געווען אז איר וועט פשארטן אין פעלד דורך זשאנג .
 אפער אייער קריאת שקט און זאונען האם הקב"ה גיבאטין
 האם ער אייד גיבאטען פון דעם טל, דריבער האם טמט
 נכינו גיבאטין צו דיא יידן ונאסח לא בן גתן ק' ה' אלקיה,
 די ביזן אנדערש פון אלע פעלקער די ווארפטן קאר ויין זאגין
 מיט הקב"ה זאלסט ביין עבירות האבין ווארפטן פאר ביין
 זאך טרא האבין:

דכתיב וטכר ידכר כס טלסס טמריס וגי':
 וּאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְגו' וְדֹאֵם אִיו אֲפִיכֹת לֹא
 תַשְׁלָהוּ פֹון פֹּאר גִּים וַיִּזִּין גְּבִיאַת אִין דְּעַם נֹאֲמֵן
 פֹּון די עבֹודת וְגו':

כב אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנְּבִיא בְּשֵׁם יְהוָה
 וְלֹא יִהְיֶה הַדְּבָר וְלֹא יִבֹּא הוּא
 הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְּרוּ יְהוָה בְּדוֹן
 הַדְּבָר הַנְּבִיא לֹא תִגֹּר מִמֶּנּוּ : ס
 יט " כִּי יִכְרִית יְהוָה אֶתְּךָ אֶת־
 הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יְהוָה אֶתְּךָ נָתַן לְךָ
 אֶת־אֶרֶץ וְיִרְשָׁתָם וְיִשְׁבְּתָם
 בְּעָרֵיהֶם וּבְבִתְיֵיהֶם : כ שְׂלוֹשׁ עָרִים
 תִּבְנֶה לְךָ בְּתוֹךְ אֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה

פְּתֻמָּא דִּי לֹא מְלִילִיה
 יי : כב דִּי יִמְלִיל גְּבִיא
 בְּשֵׁמָא דִּי וְלֹא יְהִי
 פְּתֻמָּא וְלֹא יִתְקַיֵּים הוּא
 פְּתֻמָּא דִּי לֹא מְלִילִיה
 יי בְּרִשַׁע מְלִילִיה גְּבִיא
 לֹא תִדְחַל מְנִיָּה :
 א אֲרִי יִשְׁיִצִי יִי אֱלֹהֵי יִת
 עֲמֻמָּא דִּי יִי אֱלֹהֵי
 יִתִּיב לְךָ יִת אֲרַעְהוּן
 וְתִרְתִּינוּן וְתִימַב
 בְּקִרְוֵיהוּן וּבְבִתְיֵיהוּן :
 כ תִּלַּת קִירוּן תִּפְרִישׁ
 לְךָ בְּנֵי אֲרַעְךָ דִּי יִי

רשכ"ם
 (כב) ולא יהיה הדבר ולא יבוא.
 כגון שאין תשובה ומעשים טובים שיחנם חקב"ה בשבילם חרי חוקי' תפלה הועילה לו. ולניגוח כי שבמדרסם תרעה ;

שפתי חכמים

יכס איש שפירושו כשיש וכן כי יגמ עור וכן כל כיוצא בזה :
 ג ר"ל אמר לסיפך : ד ר"ל ים שטפה שלמים : ה כגון מניסין בן
 עוזר שפירושו ספי"ג גם שפר כפלים בבגד סיבולו עם גלות זקוקיה :
 ו ר"ל כמיהו ו הפול עם מניסין הסמדות כגון מניסין בן עוזר
 שכל סרי שכל אומר כך וכך עשו ומסי קכ"ס : זני אומר ס"כ
 סיפך נדע שלל דבר ויפטרס זס בכר כו' : וזלס לא כל לסדיתך
 סין סקפסד עם שטפע זז : ח ר"ל עם תופמס סול לך וזניק
 נמוז

מכרה וירמיהו עומד ג וזוח על העמודים ועל היסד ועל
 יתר הכלים שלא גלו עם יכניה ככלה יוכחו עם גלות
 זקוקיה : (כב) אשר ידבר הנביא. (ספר) ולאמר דבר
 זה עתיד לבוא עליכם ותרצו שלא יבא זה הוא הדבר אשר
 לא דברו ה' והרצו אותו וז"ל וז כמתנבא על העמודות
 ו הרי שכל ואמר עשו כך וכך ומסי הקכ"ה אני אומר כבר
 נעשו שחס כל הדיוקן מאמת מכל המלות לא תשמע לו
 ז חל"כ מומחה הוא לך כהוא לדיק גמור כגון אליהו כהר
 את ישראל הכל לפי ערך עשה וסיני הפרזה לכך נאמר

הכרמל שהקריב כמה בשעת חיבור הכמות כדי לגדור
 חת השמעות : לא תגור ממנו . (סס) לא תמנע עמך

עניני ערי מקלט

בשעת שכיחות שחמורס, וכל הפסוקים עם משה חסד בשונג
 מסיב לסביל מליס כרכן ולכרן לסמדות על חמטור, על חספת
 עון חספת, ועל חסר עון חסס. ועל שונג שפיקס דמיס לא
 מליני שוס קרכן, והמורה פסרמו חסכל, ועוד לוסקס פסורס
 לשעות פסכולוס שיבא שלס נוסוס לחסת מערר המקלט להכלל
 שפס מיד נוסל חסד ולא יסול משפכות רשע סלס. ומכרסס כוס

(כ) שלש ערים תבני לך וגו'. ענין ערי מקלט אשר לזכר סקב"ס
 לשמות למלל עם פסורב בשונג בכל דקרוי הסלס לסבין
 חס סודרן לסעות ססרס וספסקוס ולרסוס בכל אבן ועו סעל
 סדרך מקלט מקלט וככל סרשע דרסיס נקסוב סיכס מקלט שלס
 יכסס כדכך יוכל לבא כפסירוס למיר נקסולו קורס ששיגנו יד
 גולל חסס. וענין זס סלס גדול חלס מערר ספיקס דמיס גדולס

פירוש לתורת אלהים

הארץ איכה הוא יועזין מיר וויקען דיא ואך אשר
 וואס גאט וואס דאס גייט גירעט : (כב) אשר ידבר
 וואס דער גביא וועט גירדין פון נאקס ווענין אז
 דיא נאך וועט זיין לא יקיה אונ דיא נאך וועט גיט
 זיין אונ זיא וועט גיט קויקען ווא דער דאס איז
 דיא נאך וואס גאט האט גיט גירעט גירון
 מיט מוסווייליגקייט האט דאס דער גביא גירעט
 לא חטר זאלקסט דיה גיט פארקשען פאר איהם
 דוא זאלקסט איהם מייטיין : (א) כי יכרית אז גאט
 וועט פאר שניידען את המיני די קנענים וואס גאט
 גיט דיר זייער לאגר ווישקס אונ דוא וועקט וייא
 שקעט אונ אין זייערע בייזערע : (ב) שלוש ערים

ליקוטים על התורה
 (ב) שלש ערים תבני לך וגו'. ענין ערי מקלט אשר לזכר סקב"ס
 רישין אקליניע שפאס, אונ איז גיטילס אין דכיי
 סיייל גלייך ווי ער וואלט גיניען דכיי ששקעט, דאס געניען נאש
 ריח נשקח, דאס איז די לעבדאפט פון גוף וואס דער גוף
 לעבט פון עקס אונ פריקען וייא אלע לעבדאגע אביון, ריח
 איז דער לוקס וואס קויפט אין סארדין אונ צוקרייבן די גילוס
 איז אלע גלדער אונ גיט אריין דאס פראקטונג אין הארדין,
 נשקה איז אין מוח דער שכל פון מענקש, אז דער מענקש
 שפארבט ווערין דיא רבייא סיייל אפגלשיידט אריין פון דאס
 אנדערע, דער גוף גלייבט ליגען אין גבד דער ריח גייט צו זיין
 ארס, די נשקה גייט צו איר ארס, דאס איז אז דער מענקש

מצות השם

(כב) [מקיים] (לאז סח) שלל יכס מלפניו לגבו סקר. סטל' לא סמור מעטו :
 לא תגורו מקטו וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו אפאלשין
 גביא ואל מינן תגרנו אונ קען זאל פאר אים גיט כורא קאבין :

אֱלֹהֶיךָ נִתַּן לְךָ דְרֹשָׁתָהּ : תְּכִין
 לְךָ הַדְרֹךְ וְשִׁלְשֶׁת אֶת־גְּבוּל
 אֶרְצֶךָ אֲשֶׁר יִנְחִיקֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 וְהָיָה קְנוֹם שְׁמָה כְּרִירָצָה : וְזֶה
 דְּבַר הַרְצָח אֲשֶׁר־יָנוּם שְׁמָה וְחֵי
 אֲשֶׁר יִפֶּה אֶת־רֵעֵהוּ בְּבִרְי־לַעַת
 וְהוּא לֹא־שָׂנֵא לוֹ מִתַּמְל שְׁשָׁם :

אלהה יתב לך למירתה:
 תתקין לך ארצא
 ותתלית ית תחום ארעה
 די יחסינה יי אלהה ויהי
 למערוק מתמן בלקמוזא:
 ודין בתגם קמולא די
 יערוק מתמן ויתקנים די
 יקמול ית חבריה בלא
 מדעיה והוא לא סני ליה
 מאתמלי ומדקדמויה :

ת"א חסין לך . כחלם ק מכוס טי
 נכדורם טמא . סכדורם יח
 וזס לדס . סכטוים מז מצוס טי יב
 ככלי דטס . נדריס סח קמס סו

בעל השמים
 (ג) ושלשה ב' בעמ' . ושלשה חס נבול ארץ , ושלשה סד
 מלה . כמו למס שטאמו שדך ירידס וגלס דרך עליס איני גולס .
 רש"י

מלמד עליו מוכה ולא תירא מ ליעטש עליו : (ג) הבין
 לך הדרך . מקלט מקלט היה כתוב על פרשה י דרכים:
 ושלשה את נבול ארצך . שיהא מתחלת הנבול עד
 העיר הראשונה כל עיר מקלט ב כעשור מהלך שיש ממנה
 עד השניה וכן משניה לשלישית וכן מן השלישית עד נבול
 דעת וקנים מבעלי התוספות
 (ג) ושלשה חס נבול ארץ . חסן ישראל לרכש מלות סרסס
 על לרכש מלות פרסס ומסיק בפרק כחלם דמכות ושלשה
 שיבו משולשים מלס פרסס מדרים להבין ושלס מתחלת לשכס
 ומלס משכס לקדס ומלס מדשס לנפון . ומסין ו"ג שמי
 ניסל דמרתיק ונ"ג מהאי ניסל דמקרב טי' סכרי אוחס שדריס
 כרוח דרוטי וכרוח לפוטי סיו כחוקים מעטי נקלט מלס סרסס
 ואוחס שדריס צין חבדון לשכס ויני סכס לקדס סיו קרויסיס
 מעטי מקלט . ועטי אמר חטי מלס דמכס נמיסי רלוחיס
 דמכטי סס ילחמו כמכס מלי חכב כמכס אמ"ר סטייטוסחכרין
 לכרוכ נפאסו ככמיס סמכדכרין לישול כמרוס כמטיס לנין חכרין
 ועשוס דמכטי רלוחיס סיהס קרוכס לטייורס סבינה לנין חכרין
 ובינה לעין קדס כלי סיכלו סהכויס יסונג מטייורס סמכרוס
 לסו נקלטס וסכרוני סורני מיזד סכחוכס . ופי קישל אמ"ר סמכרין
 ישראל סכחי . רלוחיס סדרל קושיס לנכוכס אמלי כמכר סידרין
 סלס . וז"ל דכנלד מיסל סמילס טפי מדקרי לס עקויס מדס :

פירוש לתורת האלים
 דיין לאנד נואם קאט פועט דיר געבען צו ירשען
 זיא : (ג) תבין דו ואלקסם קאמברייטיין דעם וועג פון
 דעם מקלט ושלשית אונ דו ואלקסם צו מעקטיין אין
 דרייא טייל דיין לאנד אָשֶׁר ינחיקך וואס קאט נועמ
 דיה מאכין ירשען (עיון רש"י) והיה אונ עם ואר ויין
 אהין צו אנטיילויפן אימיליקער רוצח : (ד) יהו דבר אונ
 דאס איז דער דין פון דעם רוצח אָשֶׁר יניס וואס גער
 וועט אהין אנטיילויפן אונ גער זאל בלייבען לעבין
 וויסענשאפט ויהי אונ דער רוצח איז דעם מעקנשין

רשב"ם
 (ג) ושלשה . מן וירדוף ;

שפתי חכמים
 נמוך : מ משוס דכדמכס אלס סדריס כפס"י טני סיכויסיס מל
 לא סגורו ל' מורס ולי סכנסס לכך נקס סחי לטונוס . כסס
 ספס"י . וסר"ס ס"י דמ"ס חכר ממלכ לא סמנט מלמד טליו
 חוכס ממלכ ולי סירל סן סמנט טליו סוה כסיס סמס על לא
 סמנט טמלך כו' כלא אמר לא סמנט טמלך כו' ולי סירל מוס
 סן סמנט טליו מעל"ל : טלל וטסס ככסס דרטיס : ב וט"ח

עניני ערי מקלט
 דסנס סרעמין ז"ל סס' לך לך ככס מל מס סככס סרעמ"ס ז"ל
 כסלוס סחיסיס מלכך נמטייב סכונב סכרד מיסס וסכריס אף
 סמ"כ זס נמטייב לסיסו סכנס דמס דוס ארט מוכרת סכרנו
 ויכול להסקיסי כחלם . וככס סרעמ"ס ז"ל ספכ"ס סיון סזס
 נמטייב ספכ"ס לסיסו נכרנ לכוך לסיסו כל סקורס לרנינו
 זכס סמלוס . ככו מי נמטייב למלך כו"ד ועוככס סריניס .
 וססוי"ס ס"כ ממכות ככס סמכ"ס זס סכילס לא נמכיון לסס
 ס"ק כודון סו סכנו . ונס סמכ"ס ז"ל כנו סס לוס . וככס
 סמלון סרי"ס כ"ז ונל"ד נכלס סמלון מקוס סכרד סו ד"ל
 דכמל"ז זס סכנסו לא נמטייב ככל לסיסו סכנס רק סזס סכרלס
 סכנו כמכריסו סמפטיס ספכ"ס כן כן מוכיס סמפטיס לכל אדס
 (לנפוט מעשיוס אף עזר סמכ"ס) וככר כו"ד סס סויוכ ס"ס
 ונמכ"ס רלוחין ויילכיו מידס סעט לחמיו לסמלכיו לכור סחיסי
 זס סמכ"ס סכרטיס ויזיס סללס סעס ליוסך , אכל ס"י סללס
 סמלנו מידס סמס כמלי כחיסי ויכולו סכרנו וזכס לא יוטיל עוס

ליקוחים על התורה
 איז אצדיק וייל ייין סראכמונג פון הארק אונ ייין שלב איז
 גינען אין קאמליקטייס קופן ויז אין די אייביקייט צו הקב"ה
 אנער ביי ארשע האבין גיב דער רוח מיט די גשמה סיון אָרַם
 ווא יי ואלוין נאר ויי ג'ועבין אויף דעם גוף וייל די הערץ
 אונ דער שלב האבין נאר געפארבט ווענין דעם גוף אז דער
 גוף שטארבט שטארבן ויזיס אויך , דריבער זאגט דער פסוק
 שלש ערים תבדיל לך , דו ואלקסם זעהן צו פילטס ווערין אויף
 דניי שפעס , אויף דריי מלקים , דער דוח מיט די גשמתאלוין
 קענען אביין גיין אין היסעל ;
 אָשֶׁר יכה וואס גער נועמט שלאנין ויין סכר גיט מיט

מצות השם
 סמלמל סכין לך דהרך ושלסס חס נבול ארץ וגי' :
 וּשְׁפָטֵם צוֹם עֲבָרֵינוּנָה , אז איינער וועט ברנגן אַפְתָּקֵשׁ
 אויבגעדין זאל גער אנפלויפן אין איינע פון דיא דרייא שפעס
 וועט גער גרעפעט ווערין מען זאל איהם גיס סטירן ברנגן ;

ה ודי ייעול עם חבריה
 ה ואשר יבא את רעהו ביער לחטב
 עצים ונדהה ידו בגרון קברת העץ
 ונשר הפרזל מן העץ ומצא
 את רעהו ומת הוא ינום
 אל אמת הערים האלה וחי :

ה ודי ייעול עם חבריה
 ה ואשר יבא את רעהו ביער לחטב
 עצים ונדהה ידו בגרון קברת העץ
 ונשר הפרזל מן העץ ומצא
 את רעהו ומת הוא ינום
 אל אמת הערים האלה וחי :

יום ו בדי הלשלים כל חסרה שנים מקרא ואחר תינום חצנו שלום כל חסרה ותתנום והפסרה

פן ירדה גאל הדם אתרי הרצח
 כי יחם לבבו והשיגו פי ירבה
 הדרך והפכה נפש ולו אין משפט
 מות כי לא שגא הוא לו מתמול
 שקשום: ערפן אנכי מצוך לאמר

י דקמא ירדוף גאל דקמא
 פתר קמולא ארי יחם
 לפיה וידבקניה ארי
 יסגי ארסא ויקמליניה
 נפש ופיה לית חובת דין
 דקמול ארי דא סגי הוא
 דיה מאת קרי
 ומקדמיה: י על פן

ה"א ושאר יבא את רעשו בער. נדרים פה קמל סס עבות ח ס: ספן. עבות ז: ונשל הכרזל. ע"ס ד: ומל סס. סס ס
 פרכין ל: סוף ינום. עבות כ: ולו אין משפט מות. עס י: כי לא שגא סוף ל: עס:

רשב"ם (ה) ונשל חבזול. הוא הגרון שקרוי ברזל. כדכתיב אם קחה הברזל שישליך הגרון
 רש"י

הסני של ארץ ישראל: (ה) ונדהה ידו. כשכח להפיל
 הגרון על העץ ותרגמו ויתמריג ידו ל' וכשטה ידו
 להפיל מכה הגרון על העץ (שמואל ב' 1) כי שמטו הכקר
 הרגום וינתן ארי מרגויה תוריא: ונשל הברזל מן העץ.
 (מכות 1) יש מרגויתו אומרים בשם הברזל מקחו ויש
 מהם אומרם שישל הברזל לחתיכה מן העץ המחבקם והיא

עניני ערי מקלט
 אם חבירו כשגוג, שלם סיס כססוכג שוב מחסכה ושום ללון
 הכרזו אם חבירו, ואלרכס סיס מעטפר עפל על חבירו אלוכ
 נפשו כסכס על ידו, ויורך סיס זס, סלל נרלס בעליל ספכ"ס
 נכז על זס סלדס מיסיס נסכ, וזס קייס עלזס כורכס בלל
 ידוסיחו וסכנו, ס"פ סלדסו ויסיפר מסכ"ס סיליל לל סיסוכג
 מיד גולל סדס, וע"ז לול סכ"ס הכיון לל סכרי עקלס כ"ל.
 וזס"ס לסלן (פסוק י') ולל ישפר דס נקי כלללן וינ', קלל סכסוכ
 סכיסג ססוכג ככוג ס"י גולל סדס כי עפר דס נקי, יפן ס
 ססוכג ככוג נקי סלל גערי עסון ס:

פירוש לתורת אלהים
 בנין פייגת מחמול שלשום גיט פון נעקמין אונ פון
 אייער נעקמין: (ח) ואשר יבא אונ דער וואס וועט
 קוקען מיט זיין סכר אין וואלד לחטוב צו האקין
 האלק ונדהה אונ אז ער וועט וועלדן אפ האקין
 האלק וועט זיין האנד שאקלדן מיט דער האק ונשל
 אונ עם וועט אראפ פאלדן דאס איינען פון דער
 שטייל אדער דיא האק וועט ארויס ווארפן איין
 שאקלדל האלק ונעץ אונ עם וועט פּרעפן זיין סכר
 ישה אונ דער וועט שטארבן היא ער דער רוצח ינום
 נאל אפלויעפן צו איינע פון די שפעט היי אונ ער

אונקלוס

אנא מפקד לך למימר
תלת קידוין תפריש לך:
" ואם יפתי יי אלהך ית
תחוקה קמא די קניס
לאבהתה ויפון לך ית
כל ארעא די מליל למפון
לאבהתה: " ארי תמר
ית פל תפקדתא קדא
למפקדה די אנא מפקד
לך ויקא דין קמרחס ית
" אלהך ולמסדה בארסון
דתקנוקדמוהי כל יומיא
ותוסף לך עוד תלת
קידוין על תלת אלין:
" ולא ישתפיה דם זכאי
בגו ארעה די יי אלהך
יחיב לך אחסנא ויהי
עלה חובת דין דקטול:
" וארי יחי גבר קני

שָׁלַש עָרִים תִּבְדֹּדֶיךָ קֵד: " וְאִם־
יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבוּלְךָ
כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיךָ וְנָתַן לְךָ
אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבַּר לְתַת
לְאַבְתָּיךָ: " כִּי־תִשְׁמַר אֶת־כָּרֵי
הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹתָהּ אֲשֶׁר אָנֹכִי
מִצְוֶה הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וּלְדַבַּר בְּדַרְכֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים
וַיִּסְפַּת קֵד עוֹד שְׁלֹש עָרִים עַד
הַשְּׁלֹש הָאֵדָה: " וְלֹא יִשְׁפֹךְ דָּם
נָקִין בְּקִרְבֵי אֶרֶץךָ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲמָה וְהָיָה עֵדְךָ
דָּמִים: פ" וְכִי־יְהִיָה אִישׁ שָׂנֵא

לרעהו

בעל המורים

רשב"ם

זסו מרד סהכנו דרך יכידס או ושלשט שילך אל עמי מקלט:
(פ) שלש ערים. לומר שמוקם סיו ועמי מכלל של יבט עליסט
רש"י

החובת בקעת סון חעץ: (ח) ואם ירחיב. לתת לך כל

שפתי חכמים

כל אחת מהערים סאלס ופי כסס סו יכדוף גולל סדס וגו' וכי מס
מוצי'ל זס שסס שסס מדיין יכדוף גולל סדס סלמי ער ספי ער
מקלט וססניו כי יחס לכבו ליפ שלח קמי סלסו יוסס וגו' וספון
סלס סלמסס דכסיכ סכין לך סדכך ושלסס דסיינו סיכוכ
סקלס מלכס על סרסס דרכיס וגס לביך ג' עמי מקלט ולמס
ומסרס סן יכדוף וגו' סכל עסס דסיכס עמי מקלט רכיס וגס
מכור ככל שרסס דרכיס מקלט כקל יכול סלסל סלכס. גלס וכל
גולל סדס לססינו: ס פ" ססי"ס סכמיח לסס עסר סומוס
ולל נסן ליסכסל כס סכס סומוס וקמי וקמי וקדמוני מדיין לל נסן
פי" מי הוא השונא עיר הרמו

לחטין לך דרך ועמי מקלט רכיס: (ח) ואם ירחיב .
כאשר נשבע לתת לך ארץ מ קמי וקמי וקדמוני: (ס) ויספת
לך עוד שלש . רכיס ג' שבעבר הירדן וגו' שכלרן
כסנן וגו' לעת"ל: (יא) וכי יהיה איש שנא לרעהו
וע"י שנחתו הוא כל לדי וסרכ לו מכאן סמרו עבר חלס על
מלוה קלה סוסו לעבור על מלוה סמורה לפי סעבר על לל
ססחל סוסו לכל לדיי ססיכוס דמיס לכך נסמר וכי יסס

פירוש לתורת אלהים

סכס וסוס מוקד ססנסלס. לרססו כי סוס מלסס כסוס לכל
כי לכוסס מיעלס וסוס סולל: לו ומקס כסוס כדכך" סססס
וכסוס, וסרכ סלורכ לו לסססיו, לל יע לך דסס ספכיס
לססס ססוסס סלסס חלי: עוסס ללל כסנס, יכוס סולל
סינס"ר סעבר ליכנס נלססס, סקקיס: סלרס, סלומר לסס סססל
רכון קורס כס ססנגוד כלרס [זס סילר סוב] גס ססכס: לו סססס

(יב) וכי יחס איש שסל לרססו וגו'. ככז סככ סוס"ח ז"ל
סרסס זו וסוסס מס סלמרו חז"ל כסמ' מכוס דף יכ)
סלסס ססיוס ספיד סרו של לרסס לססוס לעסוד לכל, וסדע סכי
סרו של לרסס סוס"כ, סוס ססססן, סוס סיס"ר, ועסיו ספיד
סכוכ כלן וסכר כי יססי סל סל, כי סין סולל לרסס כילך

דיר אפ שיידין כרייא שטעמס: (ה) ואם ירחיב אונ או
נאט וועמ דיר דער פריישין דיין לאנד באשר אווי
ווי ער האט באשווארין צו דיניגע עלטערין ונתן אונ
ער וועמ דיר געבין גאר דאס לאנד, אונד אער
האט גירעמט צו געבין דיניגע עלטערין: (ט) כי תשמור
את כל מצותיה הנותני לך וועמס היסין איבע מצות
לעשותיה צוא מקארן יא ונאס איה גיקאט דיר הייקט

לְרַעְדוּ וְאַרְבֹּ לֹו וְקָם עָלָיו וְהִכְתּוּ
נַפְשׁ וּמָת וְנָם אַרְי־אָחַת הַעָרִים
הָאֵד : יִי וְשִׁלְחוּ זְקַנֵי עִירוֹ וְיַקְחוּ
אֹתוֹ מִשָּׁם וְנִתְּנוּ אֹתוֹ בְּיַד גֵּאֹל
הַדָּם וּמָת : יִי לֹא־תַחֲסֹם עֵינֶיךָ עָלָיו
וּבְעַרְתָּ דַם־הַנֶּקֶוּ מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב
לָךְ : מִשִּׂי יִי לֹא תִסָּג וְגָבוּר רַעַךְ
אֲשֶׁר גָּבְדוּ רֵאשִׁנִים בְּנִחְלַתְךָ אֲשֶׁר
תִּנְחַל בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוֹה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לָךְ לְרֵשֶׁתָּהּ : מִי לֹא־יִקָּוֶם עַד

לחבריה ויבמן ליה ויקום
עלוי ויקמלוניה נפש
וימות ויערוק לחדא מן
קיר נא האלן
יב וישלחון סבי בקרא
ויקברון ויהיה ביד גאל
וימסרונ ויהיה ביד גאל
דמא וימות : יי לא
תחוס עינה עלוי ותפלי
אשדי דם זכאי מישראל
וייטב לך : יי לא תשני
תחוסא דתברך די
תחי מו קד מאי
באחמנה די תחסן
באעא די יי אלקה
יהיב קה למירתה
מו לא יקום סהיד חד

רמא ואלד לו . כתיבס מו יב' מו סו מסדרין עט : ונלחו . מכוס' : לא ספי . סכה טס נס נז : רשבי' בעל הטורים

העשרת עממים שניתנו לאברהם בין הבחורים : (יד) לא תסיג . כמו נסונו אחר . ממשיך את המצר אחר לחרתוב את שדהו סמכות שנבלו אותו ראשונים : וספין לוס (מו) לא יקום עד תמד בלוס . שאינו יכול לטמר עד שפתי חכמים
לא סמסירוס לסיות ירוסכ לקיים כטוטס סמטוס : ג דלג'כ מס לא סחיס דקאכר וכי סוטוס פל דמסן סחיס טוס ארס על סדלס כטזיר וסחר סכרסלס : ס ו'ל' ס דמסל עכסן מסמט על עד סכטוס ס' סוט דמס סכל כתיב עד וכסד סכסן סלנו ס' כ"ט סכטוב עד סמד סוט . יו"ל דל'כ לא סליל כסן סמד דסס עד לי יסיד סוט וסוליל וכסד לממסל עד סמד ליל לוטס דוקס

גול סוס כתיב : (יג) מ'סכסל וטוב לך לא ספי . דמסון מבני גבול סכס סכס דכסכ סו סניס לוס ככיס : (יד) לא ספי גבול . סוססל לל'כ סלס מליסו סחס סמני סקלט כטיכ סכסס : סמסן לא ספי גבול כסך לילס . סלס סמסר סוליל וטוטס לסריו סלס : ספי גבול סלס יסל סמטו סמור מנפו : לרססס . רש"י

איש שנהל לרעהו וכו' להכות וכו' יקום אים וחרב לרעהו והכה נפש : (יג) לא תחוס עינה עליו . (ספרי) שלא תחוס הרשע כד נהגו ג למה אלו הרונים את זה ונמלחו שני ישראלים הרונים : (יד) לא תסיג גבול . לשון (ישעי' מב) נסונו אחרו סמחור סמון סלוקת סקרקט לאחור לתוך סדה סכירו למען הרחיק את סלו והלא ככר נלחמו כנהלחך אסר חסהל וכו' כלרין יסכרל עובד כטיס ללחון כסויה ללרין אינו עובד אלל מכוס לא תגול : (טו) עד אחר . (סוטה ג) זה כנה אכעל כל עד סכטורה סניס ס אל'כ סרט לך פירוש לתורת אלהים

בלוט : (יא) וכי יתיה אונ אז אקענקש נועט זיין
אשנא צוא זיין סכר ויבכר לו אונ עד נועט לויערין
אויף אים וקם עלי עד נועט אויף איהם אויף שמיין
וחבתי נפש אונ עד נועט אים שלאגין ופת אונ עד
נועט שמיין ונס אל אחת תריסר היל אונ עד נועט
אונקלוסיין צו אייגע פון די ש'עט : (יב) וישלח ואלין
שיקין דיא על'צמע פון זיין ש'עט וקחו אחו סמס
אונ זאלין אים נעמען פון דארטין ונחמי אחו אונ זיי
זאלין אים נעכין אין די האנד פון דעם גואל דעם
ופת אונ עד זאל ווערין גימיים : (יג) לא תחוס עינה
סכות השם (יג) [מקסל] (לא סט) סלס לממל על כולס סו
(סכסל) (לא ס) סלס לסני גבול . סלסלס לא סמסל לא
לא תחוס עינה וכו' ודאס איז אמצות לא תעשה או איינער
האם נכדריגט אקענקש וייל עד האם אים גיניאלס הרגן
זאל סני גיט דקטנט האבין אויף דעם רוצח נאר סני זאל
איהם

אנדערעם פעלד צו ספרקעסערין זיין פעלד :

אונקלוס

אֶחָד בְּאִישׁ לְכָרְעוֹן וּלְכָרְחֻמָּתָא
 בְּכָרְחֻמָּתָא אֲשֶׁר יַחְמָא עַד־פִּי אֲשֶׁנִּי
 עֲדִים אִוְ עַד־פִּי שְׁלֹשָׁה־עֲדִים יָקוּם
 דְּבַר : מוּ כִּי־יָקוּם עַד־חֲמָס בְּאִישׁ
 לְעֵנֹת בּוֹ סָרָה : יוּ וְעַמְדוֹ שְׁנַיִי

בְּגִבְרָא לְכָל עֵוֹן וּלְכָל
 חֻבּוֹן בְּכָל חַטְוֵי יַחְמֵי
 עַל מִיטְר תְּרִין סְהָדִין
 אִוְ עַל מִיטְר תִּלְתָּא :
 סְהָדִין יַחְמֵים פְּתִיבָא :
 מוּ אֲרִי יָקוּם סְהִיד שְׁקֵר
 בְּגִבְרָא לְאִסְתְּרָא בֵּית
 סְמִיָּא : יוּ וּיקוּמוֹן תְּרִין

ת"א טו. א. פסוקים ק"א כ"א נ"א ג' י"טין ח קדושים סו כהמס קט מסכוכין ס : יקום דכל. כ"קת
 כהמס כו : לענות כו. זכות ס : ועמדו שני. כהמס קים מסכוכין י"ט שבוטוס ל :

בעל המורים

לכן נבול תאמרן וסיינו ממון. לכל טון. סיינו נפשות: לכל
 שפתי חכמים

כאן אחד הוא הלא במקום שכחוד עד סחה שנים סוף. וא"ה
 למס לא סו : ס למיל גבי לא יונת על פי עד אחד. ככל סירנו
 הסוס סמכר קמא דקוסק דלחד דקוסק לעדות מיוחדת לאסורן
 זכ רופס מחלון : וסוד שני רופס מחלון אחד. וט"ל דלא יבולין
 למינף סרופס דכ"ג שנמכר עד ססס סוף אחד דל"כ מס דכתיב
 אחד סו י יקום עד וגו' וסנה עד שפך וגו' מיכרי כתיב כחמד
 וזה הרינו דהא כתיב לח"כ ויעשהו סו כלאר זמס וסו לטיל כתיב
 לא יקום עד אחד וגו' ח"כ ל"ל ככ"ג שנמכר עד סוף שנים גו'.
 וזמס יסורן נמי למס על ס' כש"י : ס למיל גבי לא יונת על פי
 עד אחד ד"ל דלעיל ס' ס' סרופס הכל הלא א"ל נמכר ס' ס' ס' ס'
 דכתיב יקום ודק' כתיב : ע ס' כלאר אמר לא יקום עד אחד
 כתיב למיכרו שים מון וזמס חסחה וס' מון עונס כמו כי לא
 שסס מון ספמרי וגו' וססס כולל עונס עד גוף ופמון וכלל חסחה
 דכתיב בקרס ח רדשו קרבנות וסס דלא פסח' זס מפטי שסס
 שססס למי קס על ספוסס חלל על ענל עטוס שס' עדותו כענל מי
 שססו כענל מי שססו חלל על ענל עטוס שס' עדותו כענל מי שססו
 ועמילא ס'ל כענל ענל עטוס גוף וזין עונס ממון ומסכן ס'י כתיב
 סרופס סוף דמי קס חלל קס לא נשבעת : ק ח"כ' ולמס לא פסח'
 חרופס דקרב סוף קסס פ"ס חלל סכס קסס קרס פרי יצמנו פ"ס ולמס
 לא יקום עד אחד וגו' ח"כ למי גבי לא יונת על פי עד אחד ד"ל
 למדכס חלל ולא שיכתיב כו' : ד כגון סלמי הדמיים כלי עדים ספי'
 כמקלסס סודות פסיוס : ש פסח' כשני עדים ספ' כתיב זס חס'
 פ"ו הווא השונא ע"ר הרמז

אל תעשה כעט וימכר לרע טוב, ואין לך אורכ גדול מזה, וזכו
 מהנכר עניו וסוף ואומרו וקס עניו, מעל"כ קודם לכן שיהי' כחוס
 כשעסס סלך כחור סלסס וז' סחמל יתנב' ויקום עניו, ולומרו
 וסכסו כעס' כלן העיר סרופס מוכר על סס'כ' וזה אמר וסכסו
 כסס, ש' שסולל כנפשו כי ע"י סחמל חמית כנפס, ונס חל
 אחת וגו', ס' חס יום חל חסס המרים סלל לנכלל עונס סח'ס
 מערי סחקלס, ובלחו קני עירי סס כ"ד על מעלס סח'ס עיר
 של סכס כל אדום, ולתחו חוס, וע"ס ססססס יתמסו כיר גולל
 ססס סוף חנינו כעסמ'ס, ואומרו ופס, כלן כעס סוד חומסס

פירוש להתורה אלהים

עדות באיש אויף אפענקמש לכל דער חבר זאל דורך
 זיין עדות גישפראכט ווערן מיט געלר אנדער אין
 ענקש הגוף אבער אשבעה קאן ער אים יוא בחיוב
 זיין בגל אין אלע זינד וואס ער וועט זינד'גען על פי
 שני עדים דער דעם מויל פון צוויי אדער עדות אבער
 דרייא עדות בלוקם די עדות בווען זאגן פאר בית
 דין מיט זייער מויל גיט זייא זאלן שרייבען דאס
 עדות אויף אגריף אונ שיקימן צום בית דין יום דבר

מצות השם

(סו) [תקנה] (לאו ט"א) שלם נעניש שום דבר על אדם חסד
 עד אחד כתיב בכל טון וכלל חסד :
 לא יקום עד אחד באיש וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו
 אייב איין עדות זאגט אויף אפענקמש ער איז שולדיג זיין
 חבר ענקש, אנדער ער זאגט אויף אפענקמש ער האט גיטאזן

אויף אפענקמש וואס אייהס בעדבראך פוען דעקן, איז דער איין
 עדות גיט בעקלייבט, אונ דער מינקש'ס בעצאאלקס גיט אונ
 פוען דעקן תרבת איהם : גיט :

גברין די להון דינא קדם יי קדם פהניא ודינא די יהון ביומא האינן: יי ויתבעון דינא יאות והא קהיד שקר סה דא שקרא אס קהיד באחוהי: יש ויתעבדון ליה פמא די חשיב למעבד לאחוהי ת"א ודעו. סנהדרין ג: וסנהדרין ס"ב: ק"ק סה מכות ס: ופשיטתא לוג כחובות לג לג כ"ק ס כד עד פה סנהדרין יא לא 5 מכות ב ד ה מולין יא:

בעל הטורים
אריכי במעון ופין מעיימי פטיס כ"כ כמו כנפשות: (ח) סריכ
כ"א שטר לנס סריכ, לפני סתלע הריב נפשו. ז"ש משכא

לפניך סדין ואחיה יודע לסיכן סדין נוסס אי חסה כטלי נכסו
דמשמעו הסגסיה אשכ לנס סריכ ודעו סהפטיס וגו' שיטפשו

שפטים הכמים

סמטס ואלו אומרים כך הים אלכ בעדים זוממים סוסר סעך סוס מכל ספרות סאלו אומרים סעמנו סיהס וכל סייסס אלל סמטס וז: ת ק"ל ובי סטיס כלסי לדין. וסלסס לינס כלסי לדין יעוד אכסיס ל"ל סל"ל וסעמדו אכר לנס סריכ סכסי סף סכסי כלין לדין טס"ט בעדים סכ" מדבדא: א וכללו אמר וסעמדו טעי סלסטיס ואכר לנס סריכ: ב ס' סדריטס סוזלס אינס על עדים סכססוים אלל פל סלסיס לסימס קלי ודכרו סהפטיס עדים סכססוים לסיס סח סלסטיס' וסכנו סולמלו ספדו' סרלסטי' סשקר סכססוים לנס סלסטיס זמס אלל סל נלללו סרלסטי' סכקירט עמלן ססס מעקריס לל נעשו זוממין אלל ערדון בעלס. וסל דמסטר רש"י סקירט וספכטס סלל על סרד סכקל: י"ל דכ"ט כל עוד סקירט דורכטו סהפטיס וגו' קלי על סהפטיס מפני דכ"ט עולמכ עד טיטס כמטעט ס"כ ל" ערבו קלי פל ספדימס סלריכין לסיס ב' ספדיס דללו לא סומו אלל סלד מן סעדיס לל נעשו זוממסי סלל אי קלי ודכטו ולי על טעדיס סרלסטיס סהוכטמו ל"ל טיטס ספי' סלד סכסיטס ספ ספדיס סרלסטיס וז סכקירכוס פדון: בעלס. כמ"ט ספיר ככלכוס ערות: ג וס"ט סככ ס' זס לעיל סוד וסכס זס כלן סלל כעסכ לומכ סוסס סוסס סלד פסס יסל סול סככר כס"ד סרלסטיס כן ספלי סככר עד זומס לכר סוד וסכס זס כמ"ט ס' סכ מעי"ל אינ נעשו זוממין עד סיומו סטיס: ד דודלי סומו טיט

פי על דין הזומח

ואס ככר נכסר לא יכרנו ספדיס כלפי לייל. וכלסל לפי מס סככטנו לפיל וסככירס חספי כלכרס לעשות זמס סלכו חסן סף ססול סוד רלון סכק"ס, כי סכק"ס כרל סלל סלרס סיסיס חספי על עמלן כל ימי סיווי ככלו לא סיה סלון בעולס, סלל זסו רק סהולס עמלנו יעסח סכספית לנו. סלל סיוכל סלרס כככירכו ללסעווע סכרי סיפסס סכונג כפי סכירכו. דסיכו על ס' סלויס רלסל סכרוג סלל סמטין יוכל לכונו סף סלל נגזו פל סמטין מן סכטיס סיסכר, סלל סלל סלויסן כולס לסעווע סל לוי סככריו

ליקטים על התורה

(יש) ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו. איב צווי ערות ראובן איב שמעון זאבין איב יואב אברכה עיי האם סחלל שבת גיטען ודאכר וייא זאבין ער האם גיטאון איין אנדער בעבירה וואס איס קוקט מיתהו אנדקדעס זענען עקער מען צוויי אנדקדע ערות אונ האבין גיטאנג ס' דיא ערעשע ערות וויא אוי קענט איר זאבין שבת פריח זיינער זיין אנדער איין אנדער שעתו ער איר גיטעחו ווי אברכה האם סחלל שבת גיטען, גיין דעם זיינער זענט אירר דאך גיטען מיס אונז איב

מצות השם

מצות שכתבו לסיק בעדוים ססוי מעידין. סנלמכר וסטיסס סל סלסכ גיטואלס מען זאל סאמן דעם סעקמנש וואס וייא סאבין איב אירס ערות גיטאנג:

גברין די להון דינא קדם יי קדם פהניא ודינא די יהון ביומא האינן: יי ויתבעון דינא יאות והא קהיד שקר סה דא שקרא אס קהיד באחוהי: יש ויתעבדון ליה פמא די חשיב למעבד לאחוהי ת"א ודעו. סנהדרין ג: וסנהדרין ס"ב: ק"ק סה מכות ס: ופשיטתא לוג כחובות לג לג כ"ק ס כד עד פה סנהדרין יא לא 5 מכות ב ד ה מולין יא:

בעל הטורים
אריכי במעון ופין מעיימי פטיס כ"כ כמו כנפשות: (ח) סריכ
כ"א שטר לנס סריכ, לפני סתלע הריב נפשו. ז"ש משכא

לפניך סדין ואחיה יודע לסיכן סדין נוסס אי חסה כטלי נכסו
דמשמעו הסגסיה אשכ לנס סריכ ודעו סהפטיס וגו' שיטפשו

שפטים הכמים

סמטס ואלו אומרים כך הים אלכ בעדים זוממים סוסר סעך סוס מכל ספרות סאלו אומרים סעמנו סיהס וכל סייסס אלל סמטס וז: ת ק"ל ובי סטיס כלסי לדין. וסלסס לינס כלסי לדין יעוד אכסיס ל"ל סל"ל וסעמדו אכר לנס סריכ סכסי סף סכסי כלין לדין טס"ט בעדים סכ" מדבדא: א וכללו אמר וסעמדו טעי סלסטיס ואכר לנס סריכ: ב ס' סדריטס סוזלס אינס על עדים סכססוים אלל פל סלסיס לסימס קלי ודכרו סהפטיס עדים סכססוים לסיס סח סלסטיס' וסכנו סולמלו ספדו' סרלסטי' סשקר סכססוים לנס סלסטיס זמס אלל סל נלללו סרלסטי' סכקירט עמלן ססס מעקריס לל נעשו זוממין אלל ערדון בעלס. וסל דמסטר רש"י סקירט וספכטס סלל על סרד סכקל: י"ל דכ"ט כל עוד סקירט דורכטו סהפטיס וגו' קלי על סהפטיס מפני דכ"ט עולמכ עד טיטס כמטעט ס"כ ל" ערבו קלי פל ספדימס סלריכין לסיס ב' ספדיס דללו לא סומו אלל סלד מן סעדיס לל נעשו זוממסי סלל אי קלי ודכטו ולי על טעדיס סרלסטיס סהוכטמו ל"ל טיטס ספי' סלד סכסיטס ספ ספדיס סרלסטיס וז סכקירכוס פדון: בעלס. כמ"ט ספיר ככלכוס ערות: ג וס"ט סככ ס' זס לעיל סוד וסכס זס כלן סלל כעסכ לומכ סוסס סוסס סלד פסס יסל סול סככר כס"ד סרלסטיס כן ספלי סככר עד זומס לכר סוד וסכס זס כמ"ט ס' סכ מעי"ל אינ נעשו זוממין עד סיומו סטיס: ד דודלי סומו טיט

פי על דין הזומח

ואס ככר נכסר לא יכרנו ספדיס כלפי לייל. וכלסל לפי מס סככטנו לפיל וסככירס חספי כלכרס לעשות זמס סלכו חסן סף ססול סוד רלון סכק"ס, כי סכק"ס כרל סלל סלרס סיסיס חספי על עמלן כל ימי סיווי ככלו לא סיה סלון בעולס, סלל זסו רק סהולס עמלנו יעסח סכספית לנו. סלל סיוכל סלרס כככירכו ללסעווע סכרי סיפסס סכונג כפי סכירכו. דסיכו על ס' סלויס רלסל סכרוג סלל סמטין יוכל לכונו סף סלל נגזו פל סמטין מן סכטיס סיסכר, סלל סלל סלויסן כולס לסעווע סל לוי סככריו

פירוש לתורת אלהים

צוויי סעקמנשין (עיינ רש"י) אשר להם תריב וואס צו זיי איז ריא קריג לפני יי פאר גאט לפני סכק"ס פאר ריא סכק"ס אונ פאר ריא ריינינס וואס וועלן זיין זיין ריא קעג: (יא) ודדש אונ ריא ריינינס זאלין גרמ גאח סקארשען ריא ערות וואס וייא ויילין וייא אפ לייקענען ויהי עד שקר לינין האמ ער ערות גיטאנג אויף ויין ברנערער: (יש) ועשיתם זאלמ איר צוא איס

מצות השם

מצות שכתבו לסיק בעדוים ססוי מעידין. סנלמכר וסטיסס סל סלסכ גיטואלס מען זאל סאמן דעם סעקמנש וואס וייא סאבין איב אירס ערות גיטאנג:

וּבַעֲרַת הַרְעַ מִקֶּרְבָּהּ : כ' וְהַנְּשֹׂאִים
 יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֹא יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד
 כִּדְבַר הַרְעַ הַזֶּה בְּקֶרְבָּהּ : כא וְלֹא
 תַּחֲסוּ עִינֵיהֶם נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עֵין בְּעֵין
 עֵין בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל : ס
 כ' כִּי תִצְאָה מִלְחָמָה עִלְיֹאֵיבָה

וּתְפִילַי עֲבִיד דְּבִישׁ
 מִבִּינְךָ : כ' וְדִישְׁתְּאָרוֹן
 יִשְׁמְעוּ וַיִּדְחִלוּ וְלֹא
 יוֹסְפוּ לְמַעַבְדַּי עוֹד
 כַּפְתָּנְקָמָא בִישָׂא תְדִין
 בִּינְךָ : כא וְלֹא תַחֲסוּ
 עֵינֵיהֶם נֶפֶשָׂא חֶלְף נֶפֶשָׂא
 עֵינָא חֶלְף עֵינָא שְׂנָא
 חֶלְף שְׂנָא וַדָּא חֶלְף וַדָּא
 רֶגְלָא חֶלְף רֶגְלָא : א' אַרְי
 תַּפְּקִי לְאַנְחָא קֶרְבָּא עַל

ת"א ובערם. י"א פה מסדרין עח : והנשאים. ס מסדרין סח עמדות. סח
 ס יד : יד ביד. כחכות לד : רגל כרגל. כ"ק פד :

בעל המורים

ימינו לכל לפני סתולס סריב נסוח : (כא) יד ביד רגל כרגל.
 ושמן לים (ב) כי סלס למלחמס. לומר מהיפוי סלס סין
 רש"י

שפתי חכמים

במיחתה שלל מיעט כלן אחותו אלל במקום שיש לקיים
 בהן הזמה ה כמיחת הכועל : (כ) ישמעו ויראו. מכלן
 סלריכין הכרוזו חיס פלוני פלוני הורגין כל סוזמו
 ככ"ד : (כא) עין בעין. (כ"ק פד) ממון ו וכן כלן
 ונו' : (א) כי הצא למלחמה. סמך הכחוב וילחח

שנסנר מיב מיעס ממקום אחי ולכן נסנר. דל"כ למס רלס
 סק"ס טייה זס סוס לסנר מיעס כ"ד כחסס ולמס לל סקסס
 ססס שיכלו מירי מועינן קודס שנסנר זס סלל זלוי מיב מיעס
 כ"ד ממקום אחי סיס ולכן סחגלל סדכר סנסנר. קודס סכלו
 פדס זוממין וסין נסנרין. וסוד יס סממין סממין ס' סמסרסי' :
 ה סלל ו' לל סלון לסרוב. סלל סוסס סנדד כיון סנסנרס אח
 נספס ס' סחללס סלל סנסנר ססנרין כמסססס : ו דל"כ למס שינס
 כלן וסכסס וסכספריס ולל מיב וכל יסרלל ונו' רלס כ"ד רלס נכי
 ספוליס סננניס וסננני' ועלוי סריכיס וסלל ססולוי פדוס ססוי' :
 לירס מוס כיון דלל"ס סוס ססול' וסכספריס ונו' כלומר סנסנרס
 פד סרגל כמו כחחלס ססססס מוסין ג"כ כוס : א' פ' כנו' סנסנר
 ססכסס ססכסס ססכסס ססכסס ססכסס ססכסס ססכסס ססכסס

פי על דין הומה

לויס ססממון יסכנ. פ"כ סלכו לכ"ד לססממון סנדיכיס סכ"ד
 יסכנס לסר נ' אח סממון. וסל קיס סכ"ד סרנו סל סממון.
 סיפן סול סמן סממין נגזר סל סממון סיסנר. סלל לל סיס
 נגזר מן סממין סל סממון סיסנר. סיס סק"ס לוי' סל סל
 סעדיס סלסכוניס לסויס סל סלסממוןס קודס סנסנר סממון.

סל סל סממון סכונג. סל ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 יסכיס סק"ס ולל יסן סל סממון סירוי סל לוי סיסכנו. וסל
 יקסס סלוי יסכנ סל סממון לל סיס ז' סמני ליון סלסוכן סק
 סיס זכר סמס ס' סממון יסכנ. וסממון סק"ס לוי' סל לוי
 ססוס יסכנו כליל (ססוק ס'), וכן סול כלן ספדיס סלסממוןס

ליקוטים על התורה

סארתן אזוי וויא ער האם גיטראקט צו סארתן צו זיין
 ברוך ער ובערת הרע מפרך אונ רד ואלקס אויסראקען
 דאס ביין פון דיר : (א) והנשאים אונ דיא איבערניצע
 ישראל ארלין הערין אז קען נועם ברנגן די פאלשע
 ערות ווערין זייא זיך פארבראין ולא זייסו אונ זייא
 ווערלין גיט מעהרין צו סארתן נאך אזוי וויא די זאך
 צווישען דיר : (בא) ולא תחוס עינה אונ ביין אויג זאל
 גיט כקמנות האכין נפש נפש אז ריא ערות האכין
 מחיוב גיווען יענעם מיתה קומט זיי מיתה צו גיט
 אונ אז זייא האכין גיזאנט איבער האט רעם אר
 דערין אויס גישלאגין אז אויג כוויין זיי אים צארהלין
 פאר אזויג זן גישו אצארתן פאר אצארתן די ביד אהאנד
 פאר אהאנד רגל רגל אפוס פאר אפוס : (א) כי תצא
 למלחמה אז רד נועקט ארויס גיין צוא דער מלחמה

איתר האם אברהמן גאר גיט גייערן דאך פון דיא ערשטע
 צוויי עדות הרנגן. אונ אויב פון האם די עדות גיט גימאכט
 פאר ליקוטר, הרקת קען רעם מענש וואס האט געזינדיגט,
 ווייל די אידער מענש אז גוט אז ער נעמט אפ זיין שפראך
 אויך די נועם, ווי עס האט אברהל גיטראפין אגרויסער רשע
 אונ אגרויסער צדיק זענען גישפארבין אין איין סאג, אלע
 גיטעסאג פארקויפן פון שפאטס האכין גיטראפין דיא משה מיט
 רעם צדיק צו די קבורה, אונ די קרובים פון רעם רשע האכין
 גיטראפין רעם רשע זאס באגראבין, דיא בייער מסיח זענען
 געזאגען אינע נאך די אגריען, דערטויל זענען אונגעקויפן
 אפמחה גיט האכין די יידן מורא געהאט האט פון גישפאלט
 בייער משה אינע קעבין די אגריעקע אונ ריא יידן זענען
 אנטשאפן, איין פלמיד פון רעם צדיק האט איינגעשפעלט זיין
 לעבין אונ אזוי געברעלין זענען נעבין די משה פון זיין רבי ער
 זאל זיי היסן. אויך פארבן זענען געקויפן פון גענעשען
 סון שפאטס נעמען די משה מיט רעם צדיק צו די קבורה, אונ
 דיא קרובים פון רעם רשע זענען אויך געקויפן צו קובר זיין
 רעם רשע, דערטויל זענען די מסיח פארקויפט גיזארין.
 פון רעם גיט געבראשט וועלכע משה איז מיט רעם צדיק,
 אלע מענשען האבן גיזאנט פארקערט אויך דיא משה ליגט דער רשע,
 רשע וואס מען האט געמיינט דאס איז רעם צדיק אונ גיטן אים
 האכין געקויפן די משה מיט רעם צדיק אונ האכין אים גיט
 וואס פון האט זיין רבי אזוי שגענדליך בבראבין אזוי רשע האט
 פון בבראבין מיט אזוי ארויס פאר, בייא נאכט אים

וְרֵאִיתָ סוּס וְרֶכֶב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי יִהְיֶה אֲלֵהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלָה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהָיָה כַּקְרָבָם אֲלֵי הַמְלָחָמָה וּנְגַשׁ הַבְּהֵן וְדַבֵּר אֶל־הָעָם וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע

ה"א וסוס קרבכם. סוסים עם נ: ודבר אל. טס כ: ואמר. טס: שפטי החכמים

יד יד ממשיך ביד ל"ל פכ"י. דא הסיד כליש פלוגי שקמס יד סכריו משלם ממין סתימו מיד ל"ד דלו כמפסוס סא ככר ככס ופטיסס לו כלשר זמס: ח דק"ל דסיס לו לסמין לבלן סמפסטיס דכרסס כי סלס וכי יסיס כליש סמס סמס סוס כ"ו וטאר דיני סימס סגלמטו סס יסרמן לומר לך כ"ו: ס דל"ט' א' קסס וסס מ"ן כמ"ן ונו' דלמטו ככל מיירי כממין. ולס כמחוקר לכר ל"ס ד"ס כ"ו ולי' ד"ס למוד קסס סיס לו לסמין למחלס ספדרל דכתיב וספסו לס ססס סמסע דרס כ"ו ל"ס סמסס סל"ס י דל"כ ל"ל למכסס מל סויכר ודלו. סס וליס למחלסס לס יללו על פוססיס: כ' וס' יסס וז סכדיס כתיב כממין וסכיס סס כל וזכור לפי מתיב לו וס' לסס כתיב סכריו רק סכסיס וסס סג' וכן משעס סלס ירמסו כלל נתיסס. י"מ דנקמן סייבי ונו' כמסס וסמסס סליס חל סיס סלס כמלמסס סמ"ך סמייבי סוס דכתיב וסמסס ס' א' ולי' סידך לכך כתיב נשי רק ססיס וססס וכן סייבי כמסס וסמסס ססיס חל ססיס סלס סרמס עליסס כלל: לו סס דל סכיס כ"ס" ספסוק כל סוס דרמס סכדיס לו. וכללו דלס כל סוס וסוס סל סרמס לכו סכיס קרל כי סל מדיס ססוק סוס. ויכודו דמס כ"ס: מ ר"ל סל כתיב סוס ורכב ומכרן כמ"ן כ"ו: ג' ר"ל דסיס לו לכמכ וסיס כי סל סל למחלס ל"ס סמין כ"ו וס' סג"ל דפי' סמין לססר סוס דלס סמין יסכ"ל ונו' סס סממט סכדי סמור מל"ל וסיס קרבכם ונו' סלל סמין לסכר סכסן סמסס עליסס כל ספסיס. וסמין כמסס ונו' (דף עב): כ' מדיכטיב סכריו ודכ"ו סממטיב פקיס כסן לסמטיב ס' ודכ"ר כ"ו מ' סמממט סלו דסייו כ"ג דכ"ג סכיס ממט: ע מדיכטיב סכ"ל ודכ"ר סל ססס ולכלן כ"ס יסכרו כתיב מטיס ידכר וסלסיס

מלחמה לכן לומר לך ח שאין מחוסר אבר ויולל למלחמה ד"ח לומר לך מ אס עשית משפט דקל אחת מוכנעת שאל מלח למלחמה אחת נושא חן דוד הוא אומר (תהלים קיט) עשיתי משפט ודק כל חנינוני לעוסקי: על אויבי י יהו בעיניו כלוידיס חל סרמס עליסס כ כי לא ירמחו עליך: סוס ורכב. בעיני כולם כסוס א' וכן הוא אומר (שופטים ו) והיית את מדין כמים א' חן הוא אומר (שמות טו) כי כל אס סוס פסיה: עם רב במדך. בעיניך הוא רכ מ חבל בעיני חינו רכ: (ג) בקרבכם אל המלחמה. סמין למחלסס ג טן הססר מנכ"ל סרמס: ונגש הכרן. (סוסה ח) המשוס לכך הוא סקורס ס משוס מלחמה: ודכ"ר אל העם. (סס) כמסס וסס קיודס: (ג) שבע ישראל.

י"ל מטי"ס לס סכדיס סקדל דלמ"ל מטיס דכדיב כל סוס וכל כמי סוס דלס יכול לסרפי כן. (מס") י"ל סכיס ס"ס וסכרי סממט סלס כמיו סכר"ס כמס סלד וסמיו כתיב סס רכ, ל"ס סמין כ"ו וס' סג"ל דפי' סמין לססר סוס דלס סמין יסכ"ל ונו' סס סממט סכדי סמור מל"ל וסיס קרבכם ונו' סלל סמין לסכר סכסן סמסס עליסס כל ספסיס. וסמין כמסס ונו' (דף עב): כ' מדיכטיב סכריו ודכ"ו סממטיב פקיס כסן לסמטיב ס' ודכ"ר כ"ו מ' סמממט סלו דסייו כ"ג דכ"ג סכיס ממט: ע מדיכטיב סכ"ל ודכ"ר סל ססס ולכלן כ"ס יסכרו כתיב מטיס ידכר וסלסיס

פי' על רין הוזה

ספוקסו ס' נוסן כסס סמסר לכ"ד סיחמחר סכדי ולס יסרן מטיסן. ונס יספדיס סרלסנוס ליסס טיחמריב מטיס סף סכודין כלל לסכ"ו סס מטיסן. סכל כונו סל סמסס ס"ס סלל עגיני הערכת מלחמה

(ס) כי סלל למסמס מל סייכר ונו'. סנס סכיסו מטיסן לוכר על יסיד. כי סלל למחלסס. וספוק כ"י מדיכר כל"י כריס.

פירושו לתורת אלהים

אל איך אויף ריינע פיינד ריית סיס הנבז אונ דו נועקט זעהן פערך אונ רייטנעניגן עם רב סקד סעקער סאלק פון דיר לא תירא מסיס נאלקמו דיר גיט סארקמין פאר גימא כי נוארסם נאט איז מיט דיר ממעלה מטיסן סכדיס נואס ער האט דיר אויף גיבבאכט פון לאנד כמזרים: (ב) ויהי אונ עם נועם זיין אז איהר נועם גנעהניגן צוא דער מלחמה וימא איהר נועם זיין נאלהניקס ארויס צו גיין פון איער גרעניג ונגש סיינו נאל גנעהניגן דער נואס איז גינאלקט גינווארין דער צו ודבר אל העם אונ ער ימל ריינען צום סאלק אויף לשון סקודש: (ג) וימר אליהם אונ דרום שטיים שמע ישקאל פקוסר דער פהן האט

מצות השם

וזהו סקדקס אל סמלחמס ונו' נדאס איז אסדול עשהו מען נאל ואלבין אכתיב ער נאל גיין מיס דר ידיו אין די סקלחמס:

(ג) סקדקס (ססס יוד) למטו כסן משוס מלחמס כדי לסוכיט סס ססס כמסס סמלחמס כלל סמלחמס סוכר. סמלחמס וסיס קרבכם סל סמלחמס ונגש סכסן ונו':

ישראל אתם קרבים היום למלחמה
 ער-איביכם אל-יך לבבכם אל-
 תיראו ואל-תחפזו ואל-תערצו
 מפניהם: כי יהוה אלהיכם ההלך
 עמכם להקדם לכם עם-איביכם
 להשיע אתכם: ודברו השטרים
 אלהים לאמר מידה-איש אשר
 בנה בית-הורשו ולא תנכו יך וישב

להזן שמע ישראל אתון
 מתקרבו יומא בין
 לאנחא קרבא על בעלי
 דבביכון לא יזנע לבכון
 לא תדחלוון ולא
 תתבהתון ולא תתפרו
 מן קדמיהון: ד ארי
 יי אלהכון דמדבר
 קדמיכון לאנחא לבון
 קרב עם בעלי דבביכון
 למפרק יתכון: ה וימלוון
 סרביא קדם עמא למיקר
 מן גברא די בנא ביתא
 תרתא ולא תבניה יתך

ת"א ויך לבבכם: שם: כי ס' . שם: ודכרו . שם: ענ: לאמר . יי . שם: ענ: מד: ולא
 מנכו: שם: ענ:

שפתי חכמים

ימנכו בקול מה הלן בלח"ק דיכינו עשרת סדכרות אף ודכר כל
 סטס בלח"ק . פוסה פרה משוח מלחמא . א"כ כתיב נבי יוסף
 כי פי מעדכר אליכס עם לללון בלח"ק אף כאן בלח"ק: פ דלח"ק
 ששטי ישראל ל"נ טא כתיב ונגס הסכסן ודכר אל סטס וגו':
 פ דלח"ק טא ככר כתיב פי טאל למלחמס על ארץ: ק פי'
 דנעקיס מרביסוס זס לזה כדי שוקנשו ספרביסוס זס לזה וישמיטו
 קול: ד פי' לעקס סופיס סופין ללחמ: ש דלון שייך על סקד"ס

רש"י
 (סס) אפי' אין בכס זכות אלא קריאת שמע פ בלכד כדלוי
 אחס שיושיב לחכס: על אויביכם . אין אלו אחיכס שחס
 חסלו בידס אינס מרחמיס עליכס צ אין זו כמלחמת
 יהודה עם ישראל של (ד"ה כח) ויקומו הלכסיס אשר
 נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מערומיחס הלכישו מד
 השלל וילבישוס ויעילו' ויחכילוס וישקוס ויסיכוס וינהלס

בחמוריס לכל כושל ויחלוס יריקו עיר התמריס אלא
 לסיך התחוקו למלחמה: אל יך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו . (פוסה מכ) ארכב אזרחות
 כנגד ארכבצא דכריס מלכתי האומות עושיס מגיפוס בחריסיהס ק כדי להקיסן זה לזה כדי להשמיע קול שיחפזו
 אלו כנגדס ויטוטו רוממיס בסופיהס ומחילין אותס להשמיע קול עממת פרותס סופיס' וזומין בקולס ותוקמין
 בשופרות ומיני משמיע קול: א' יך לבבכם . מהלוח ר סופיס: אל תיראו . מהנפת התריסין: אל תחפזו .
 מקול הקרות: ואל תערצו . מקול האוחה: (ד) כי ה' אלהיכם וגו' . הס בל"ס בלחמוט של כשר ודס וחס
 בל"ס בלחמוט של מקוס . פלחמיס בלו בלחמוט של גלית ומה היה סופו נפל ונפלו עמו: ההלך עמכם . זס
 פ מחנה הארון: (ה) ולא חנכו . לא דר בו . חטך

עניני הערכת מלחמה

כלס שייס לפיך כמו שאין חסס מעירלס מססוס והרכב כן לא
 טירא פהסס סכד . כי ה' אלסין עמך . סקד"ס כבדו ובעלמו
 יסיס עמך . לא מ' שליט וישועך . רק סוף נעלמו . כמו שסטלך
 מאלן מעירס בעלמו לא פי' מאלך ושלית . כן ישיעך בעלמו
 עכל אויביך:

לשון
 פירוש לתורת אלהים
 ערינצמ ששע ישראל וועט אייך גאט העלפין אים
 קביים איהר טוהים גינעך גען היינט צו דער מלחקה
 על איביקס אויף אייערע פיינד . רש"י שרייבט ער
 האט צו זייא אזוי גיאנקט איהר זאלט וויסען אז
 זיי זענען גיט אייערע ברודער גאר אייערע פיינד
 אויף אייך קיין רחמנות האבין דרום זאג איך אייך
 אל תירא איהר זאלט זיך גיט פארקטיין זאל תחפזו אונ
 זאלט זיך גיט צו ברעכין פאר זייא: (ד) זי ווארום
 אייערע ווענען מיט אייערע פיינד הוישע אהבס צו
 ביינען צו דעם פאלק לאמר צו זאגין פי הויש ווער
 מצות השם

ליקוטים על התורה
 ונת כי הויש אשר קנה בית הויש וגו' . דער גקוש נאנט דער
 פוסק פיינט דער פקנש וואס האט געקאמט אפיני
 שטוב אונ האט אין איר גיט געקאמט אוקיין . ווייל פון
 ווארנט נאך זיין דיא שטוב . זאל ער זיין אהיים פון דיא
 מלחקה . ווארום דער זאשן קען אויף איהרס פאפער זיין ער
 זאל פאלין אין דיא מלחקה . אונ דער פקנש וואס האט
 אז איהר וועט פאלין אין זייערע העקר וועלין זיי
 אל בוד לבבכם עם זאל גיט זיין ווייך אייער הארץ
 איהר זאלט גיט איילען זאל תערצו ספנייהס אונ איהר
 גאט זייט מיט אייך לתלמס צו מלחקה האלטין פון
 העלפין אייך: (ח) ודקרו אונ דיא שמישים זאלין

(ג) [חקין] (לאו שייך) טלא לעכין ולספסוד מן סלויטי' בשעת המלחמה ולא לכרות מפניסס . שנאמר ואל תכרו מפניסס:
 זאל תערצו ספנייהס וגו' דאס איז אפצול לא תשחשו ווען די
 יקנין זיינען צו אזוי אפליחקה וואס הקב"ה האט געהייסען

בשעת המלחמה ולא לכרות מפניסס . שנאמר ואל תכרו מפניסס:
 מיט זיי מלחקה האלטין פארין זיי גיט שרעקין אונ פארין גיט
 צו ברעכין ווערין פאר די פלחקה:

ויתוב לביתיה דלקא
 יתקטיל בקרבא וגבר
 אוהרן יתקבניה : ו ומן
 נברא די נציב פרמא
 ולא אחליה יהוה ויתוב
 לביתיה דלקא יתקטיל
 בקרבא וגבר אוהרן
 יתקבניה : ו ומן נברא
 די ארש אתתא ולא
 נקבה יהוה ויתוב לביתיה
 דלקא יתקטיל בקרבא
 וגבר אוהרן יתקבניה :
 היוסיפון מרכיא למלא
 עם עמא ויימרון מן
 נברא דתחל ותביר לקא
 ת"א ומי סליט . סס מנ עד : ומי
 סליט . סס : פן ימות . קידושין יג : וספא . סוסס מנ עד : מי סליט . סס מד : וכן סלכב . סס מנ :

בעל המורים
 יושלן למחשס : (ס) סירל . כ' גפס' . סירל וכן סלכב . סירל סת דכר ס' . זסו סלמרו סירל ספניכוס ספידו כדכמיס
 שפתי חכמים
 למימר ססוקר ספסס דסס מלא כל ספולס ככודו לכר ס' : זס
 ספסס כו' : ת דלכ' כ' מ' ספסל מייס סס ספניכוס סוס' לו ספסל
 א כ"ל דודאי סודר כודי לכסוס כו' וסי סלמ' : ו כסן ספסוקר וסוס
 סינו סוקר נמלא ספוקר על דכדי כסן דודאי ס' ס' ספוס כמלמס
 כפידו ספכיס זו ולפיל סמל' נ' סין מייחס כלל ססס . יכוס
 ססוקר נמס ספס' סן ימות כמלמס ספוק' לא סכדכ סכ' כקלס
 נמסו דלכילכ דרי ספליט ספס' . ככס ספס' סין וסוס כפין נמס

מן שמע ישראל עד להוציע אחככ ומי האיס ושני ופליטי
 הירא ורך הלבב . רכי עקיבא אומר כמשמעו שליטי
 ליקום תמוה
 כספס מגיר מיסרס ספיוסס לככ' זיל כספס כפססס וקכל
 דלמלכ סלכמיס סכס ספסילין ומי סוקסס . וסן סדין סלל סליס

(ח) מי סליט סירל וכן סלכב וגי' . ס'ילס סילקוס זס סן כרכסיס
 כסס . וסוס כפוס . וככס ספסון מיסר' ס' כ"ו זיל כ' סלל

פירוש לתורת אלהים

איי דער מענקשש וואס ער האט פאר זיך גיבנעט
 אנניע שטוב ולא הנכו את ער האט נאך גיט אין
 איהר גיוואהנט יגד הישוב לבית זאל ער גיין אונ זאל
 זיך אום קערין צו זיין הויז פן ישת במלחמה סאמער
 וועט ער שטארבין אין דער מלחמה וויש אונ איין
 אנדערער מענקשש וועט עם בנייען אונ דאס איז
 אגרויס עגנט נפש : (ו) וסי האיש אונ ווער איז דער
 קלוי אונ האט אים גיט אים שרייבט דער רין איז אז איינער פלאנצט אנווינגארטין דאס
 פעקער יאהר מונער פירען די פירות אוי ירושלים אדער ער כוז אויס לייזין די פירות מיט קעלך אונ
 פירען דאס קעלך אין ירושלים יגד הישוב לבית זאל ער גיין אונ זיך אוינקערין צו זיין הויז פן ישת במלחמה
 סאמער וועט ער שטארבין אין דער מלחמה וויש אחר תליתו אונ איין אנדערער מענקשש וועט די פירות
 אים לייזין : (ו) וסי האיש אונ ווער איז דער מענקשש וואס ער האט מקדש גינען א אשה ולא לקחה אונ
 ער האט נאך גיט התנה גיהאט מיט איר יגד הישוב לבית זאל ער גיין אונ זאל זיך אוינקערין צו זיין הויז
 פן ישת במלחמה סאמער וועט ער שטארבין אין דער מלחמה וויש אונ איין אנדערער סאן וועט זיא
 געקען פאר אנווייב : (ח) קחש אונ די שמשים זאלין נאך ביידין צום פאלק וקטרו אונ זיי זאלין זאגין פי
 וויש מבי ווער איז דער מענקשש וואס פארקט זיך אונ ער האט אנווייב הארץ ער קען גיט זעהן

זעקלאנצט אויין גארטין אונ די פירות וואס האבין גיוואקסן
 אויף דעם בוים דעם פערטין יאהר פון זייער פלאנצונג זענען
 נאך ביי אים אין דער תיים דר האט גיט נאך גיט געפירט און
 ירושלים אונ גיט אויפקעמאש אויף געלם . אויף אים איז אויך
 דער ששן פקסבנ ווייל ער האלט דא הייליגע פירות ביי זיך
 קען זיין ער זאל פאלין אין די מלחמה :

אונקלוס

יִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמָּס אֶת־
 לֵבָב אֶחָיו כְּלִבְבוֹ: ׀ וְהָיָה כְּכֹלֹת
 הַשְּׂטָרִים דְּדַבַּר אֲרֵהֶם וּפְקָדוֹ
 שְׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֵאשׁ הָעַם: ׀ שְׂבִיעִי
 בִּי־תִקְרַב אֲרֵ־עִיר לְהִדְתָּם עֲלֶיהָ
 וְקָרְאתָ אֲלֶיהָ לְשָׂדוּם: ׀ וְהָיָה אִם־
 שָׂדוּם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְהָ לָךְ וְהָיָה כָּל־
 הָעַם הַנִּמְצָא־בָהּ יִהְיוּ לָךְ קָמָס
 רש"ם

ורואג שמא אין לי מול לחנך את ביתי או את אשתי
 או את כרמי ולכך גרם מולי ללכת עתה לפלחמה
 רש"ם

יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה רבי יוסי
 הגלילי אומר הירא עבירות שכידו ב ולכן תחלה לו
 תורה לחזור על בית וכרס ואכס לבכות להחזיר
 בשביל עבירות שבידס שלא יבינו שהם בעלי עביר והורוהו
 חוזר אומר שמה בנה בית או נטע כרם או ארס אשה:
 (ט) שרי צבאות. שמעמידו זקפין מלפניהם ומלאחריה
 וכשילין של כדול בידיהם וכל מי שרואה לחזור הרשות
 בידו לקפח את שוקיו. זקפין בני אדם עומדים בקצה
 המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים שבו אל
 המלחמה ולא תנוסו שחלגת ג נפילה ניסה: (י) כי
 תקרב אל עיר. במלחמת הרשות כתבו דבר כמו
 שפורש בענין כן תעשה לכל הערים הרחוקות וגו':
 (יא) כל העם הנמצא בה. (מפרי) אפילו אתה מואל
 בה משכנה אומות ד שלטות להחרים אתה רשאי

(ח) ילך וישוב לביתו. אם ירד לבכו וירע מולו פן ימו'
 במלחמה וגו' שיש גנות אל לבו כשהולך לפלחמה
 שפתי חכמים

ספי' כרס"ם: ב ר"ל כ"ו כגלילי סכר אין מיסם בלא חסא ולכן
 אס אין עבירות בידו עס לו לירא מפני שפלחמה חלא ודאי שירא
 מעבירות שכידו. ומעשו קמס לרש"י כיון דלוי מיסם בלא חסא
 א"כ למס אמר וגו' קרא לחזור על בית וכרס ואכס לו אין בידס
 פכידות נכ על בית וכרס ואכס סין חוזרין לרבי ר"י סגלני.
 ופחור דודאי אין בידס עבירות ועס שנוסם שחזי כדי
 לכסות על סחוזרין בשביל עבירות שבידס בו. ומו קכס לרש"י
 ל"י סגלני דאמר ללכך חוזר על בית וכרס ואכס כ"ו לבכות
 על סחוזרין א"כ למס כתיב ככל אמה פן ימוס במלחמה שמעט
 בשביל מיסם חוזר ש"מ דיש מיסם בלא חסא. ומפרי דס"ק פן
 יפיר במלחמה בו: ג דפת רש"י כל מי שטיס כל ליד ניפילס
 מפלחמ ויטונו פכטי שיראל מפני שפטיס חסיפלו חלליס כהני
 סגלנוס. וכן סוס כסויס: ד יא"פ ס"מ כשחכס כדפס"י לקח. וי"ל דאי
 ופניו עביו לרבות כענינסי שחכס כדפס"י לקח. וי"ל דאי
 שפסס ס"ל דוקא כשנמלאו כדיר שאל סגלניסם שחייביס לבכות
 אס כל סוכרס שפטיס: חקל ס"ל כעניניסם שחכסס שפיו
 יניוליס מכ כעניסם וספך מלחל ססלניסם ססס פיקר עובדי מ"ל
 נסכנו חלל כשנמלאו כדיר שפטיסם ככלס יניוליס סלניסם

דעת זקנים מבועלי התוספות

(י) וקראת אליהם לשלום. כי נדון שלום ספק"ס שיס
 כשלאמר שרס ודאני זקן. וכן כהני סוכר מליס אפריס
 סכס לו. כדפס"י לפיכך ועוד כפס קולמוסין משכריס כמס דיו
 משכרין ככתי יוספך שפמרו אכ"ך ניס לפני מוסי למכר כס חלמנין
 מערכי סלמלס וי"ל לוק נמור. ולמס יקן לכיס ססלמסס.
 סנס. וסחוכסו לינס ספוכס נמוס:

פ' על ילקוט תורה

מוזיל סוכס דללו כדפסיה ס' כמו עקודס כשחלס וזני
 כדחלו סרק. ולפ"ו מס שפחרי מי סוכס סיכל וסיני סיכס
 מעבירות שכידו [וקמס סלל סמרו הו"ל סעקדס את סלססס על
 מנס סוכס לוקי נמור ס"ס סלול רכס נמור סרי סיל סקודסס
 שפס מפס סוכיס כדחלו רנמ כססור סלכ ונמסס סוכך לוק
 נמור. ולפ"ו] (י"ג) סללס נכ סל יכל סוכס סוכסס ככ"י כחך
 וס"ו ספחן סיקוס ססוס כן לרכניס

פירוש לתורת אלהים

אבל יוסע שנוערך. רש"י שרייבט קוען מיינמ אזוי
 אפענטש וואס ער פארבט ויך פאר וויינע עבירות
 ילך וישב לביתו ואל ער גיין אונ אונ יוך אויפקערין צו
 זיין היזי ולא יבס אונ. ער זאל ניט מאכין צו זיין ויינע
 גרידערס הערצער אזויא וויא זיין הארמ: (ג) ותי
 אונ עם וועט זיין אז די שמישים וועלין עגריגען צו
 בידין צום פאלק ויקרו אונ וייא זאלין אויפקעמען
 ערלישע אויף דעם פאלק ויי זאלין ענהן וועלכער
 עם וועט וועלין דערנאך אנשארפין זאלין ויי ניט
 זאלין אונ זאלין ויי כחוק זיין מיט בייד אונ זאלין

וַיִּפְלַחֲוֹנָהּ: יי ואם לא תשלים עמך ותעביר עמך קרב ותצור עליה: יי ומקשרינה יי אלהה בידה ותמחי ית כל דבורה לפתגם דחרב: יי דחוד נשיא ומפלא ובעריא וכל די יתי בקרתא כל עדאה תבוז דך ותיכול ית עדאה דשנאך די יתב יי אלהה לך: יי פן תעביר לכל קרניא די רחיקין מנה דחדא די לא מקרני עקמיא האלין אינון:

וְעַבְרֹהָ: יי ואם לא ועשתה עמך מדחמה וצרת עליה: יי ונתנה יהוה אלהיה בידה והבית את כל זכורה לפי חרב: יי רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כרשלה תבז לך ואכלת את שרל איביך אשר נתן יהוה אלהיה לך: יי פן תעשה לכל הערים הרחוקת ממה מאד אשר לא מערי הגוים האלה

רשב"ם

לעולם עומדת כמו בששת ימי בראשית וכן השמש וחודר וכולל כל הדברים יגיעים כל מעשה העולם כך הם כולם כבששת ימי בראשית אבל מורה ויגיעה היא להוביר כולם. ולא יוכל איש לרדב ולא תמלא און שמועו אם יספרו לו אלא זה הכלל אין כל חדש ולכולם יש זכרון אבל אין זכרון לראשונים שאין הילוד דומה שפתי חכמים

והנשים וסוף איעם הכנענים שחוכם נודנים כלאו הם כנענים קמ"ל ופי מהכא ס"ל דוקא כשנאל כעיר של שאר ארופה שהם כפוסים תמיד ידיו הקל נסם ס"ל גם ככנענים שחוכם אכל שנאל כעיר של שאר ארופה של השלמים שאנשים הם ככנענים איעם יסיו ככנענים שחוכם גם כן ככנענים כלאו סיו כנענים קמ"ל. מ"ל ס"כס"ס. מ"ין לקמן פס סכמכסי פ"ו: ה' וסל לא

ותפוך כך ירא למות. ושלושה מעשים הוכיר בית אשה וזכרם. ולבסוף כולל כל הדברים מי האיש הירא ורך הלכב בין כאלו שאמרנו בין בדברים אחרים. וכן בקהלת סונוה ג' דברים חוזר וכולל מה יתרון לאדם הלא גרוע הוא מכל דבר שהיה רוד הולך ודור אחר בא שאין הבנים כדמות אבות ואין זה זכרון אבל והארץ רש"י

לקיימו: למם ועברוה. (סס) עד שיקבלו עליהם ממים ושעבוד: (יב) ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה: הכתוב מנשא שם כל תלמיד עמך סופה להלחם כן ה' אם תניחה ותלך: וצרת עליה. אף להרעיה ולהמיתה ולהמיתה מיתת מחלואים: (יג) ונתנה ה' אלהיה בידך. אם עמית כל האמור כענין סוף ס' ונתנה בידך: (יד) והטף. אף טף של

רעת וקנים מבעלי הרומפות

מזה. וסוף לנשון וס נדחכו כי תקדמו כרכוס טוב לנשון כי תקדמו כשלוס לריך נדחכו לו ככלת טוב. פי' כרכוס טוב. ולכן סוף כ' ויפוך מ"י לא ס' דיעני ארס לשלוס וספי' מ"כ"ס כשוק ספין דרד נכסר כ"כ וקנס לו שטוס הקדמני לו לפי שסס

מירוש להורת אלהים

גאר די נייבער אונ די קליינע קינדער אונ אלצרינג וואס נועם ניין אין שפאט אפילו די קליינע זקרים קל שלח כחון קך נאר דעם פארקענין קענעמסו ריר רויבען וואלץ אונ רוא ואלקט עסין דעם רויב פון בייגע פיינד אשר וואס נאמ האם ריר גינעבין: (טו) ון תשש לכל הערים הרחוקות מכה מאד אזויא

ליוסף וגו' ולא עליו שיתכב לוס כן עלה מפני השלוס ככס. וגם כרכת כסטיס מפייס כשלוס. וכן שמונס שרכס. ועוד כנו כרומיני שולין כשלוס לכס"ס מפני דרכי שלום. וגם מקד"ס שטוס למסדו לריך מכו לכסולו לשלוס ולמור לו שט' פליך וכרכס

דיך ריבען: (יב) ואם לא תשלים עמך אונ איוב יא נועם ניש שלום מאכין מיט דיר ועשרה אונ יא נועם מאכין מיט דיר אמלקהה וצרת עליה אונ רדו נועם כאלעקערין אויף איר: (יג) ונתנה אונ נועם נעבין יא אין ריין האמר והיית אונ רדו ואלקט שלאגין אלע אינע וקרים מיט דעם שנוערד: (יד) רק הנשים והטף

מצות השם

(טו) [תקנו] (משס כט) לקל לשלוס ייבטי סכיר עשר נלחם ספס סמנל כס יס"ו קן נעם ועבדן: ונתנה אים שלום תננה וגו' ונאם איו אמצות עשהו ווען ריא ירין ונענין געקסמס צו אשקאם אונ האבין ניינאליס מיט

מצות השם כס מעלון. שנאמר וס"ס סס שלום פענך ופחמס לך וס"ס כל איר מלקחה האלין. האבין ויי פריצו נעבוסם פריענין פאמער ויילען די מענשלין פון שפאט מיט זייא שלום מאכין:

הַנְּהָ: מו לֹךְ מֵעַרְי הַעַמִּים הָאֵלֶּה
 אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן קֶדֶךָ נִחְלָה
 לֹא תִתֶּה כָּל־נִשְׁמָה: " כִּי־תִתְרַם
 תִּתְרַיְמָם הַחַתִּי וְהָאֹמְרֵי הַבְּנֵעַנִי
 וְהַפְּרִזֵי הַחַתִּי וְהַיְבוּסִי כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: " לִמְעַן אֲשֶׁר לֹא־
 יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַתּוֹעֵבֹתָם
 אֲשֶׁר עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְהִטְאֵתָם
 לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ס י"ב כִּי־תִצְוֹר אֶרְ-

לְחַדּוּ מִקְרָוֵי עַמִּימָא
 הַאֲלִינֵי דִי י" אֱלֹהֵיךָ יִהְיֶה
 קֶדֶךָ אֲחִימָא לֹא הַקִּינִים
 כָּל נִשְׁמָתָא: " אֶרְי
 נִמְרָא תִנְמַרִינוּן חַתַּאי
 נְאֻמְרָאֵי בְנֵעַנָאֵי וּפְרִזַּי
 חַתַּאי וַיְבוּסָאֵי כְּמָא דִי
 פִּקְדֵךָ י" אֱלֹהֵיךָ:
 י" בְּדִיל דְלֹא יִלְמְדוּן
 לַמַּעֲבֹד כְּכֹל הַתּוֹעֵבֹתְהוֹן
 דִּי עֲבַדוּ לַמַּעֲבֹתְהוֹן
 וְהִתְחַבְּבוּן קִדְמֵי י" אֱלֹהֵיכֹן:
 י" אֶרְי תִצְוֹר לְקַרְתָּא

ת"א לא תמס. סוסט נ סוסט נ
 ס: נמטן טכר. סוסט נס:

רש"ם

קידם שחלך עליהם כמו הנבוענים יכול אתה להתחיותם :
 (יט) כי תצור אל עיר ימים רבים . ותצטרך לחתוך
 אילנות לבנות מצוד ריק וסוללות . כי מסנו תאכל .

רש"י

(יז) כאשר צוך . לרכות את ה הנרשוי : (יח) למען
 אשר לא ילמדו . הֵא אֵם עשו תשובה והתניירו אהה
 רשאי לקבלם : (יט) ימים . שנים : רבים . (סס שנת יט)
 ששנה מחאן אמרו אין לרין על עירות של נכרים פחות
 מג' ימים קודם לשנת ח ולמד פחותה כשלוש שנים או ג'
 ימים וכן הוא אומר (שמואל ב א) וישב דוד בנגלב ימים

לסוליו (טז) לא תחיה כל נשמה . כשתאכל להלחם
 עליהם לא תקרא להם לשלום כמו שפירשתי לך ביאר
 אמות , אבל אם יבאי אליך מרעתם לחיות עברך
 שפתי חכמים
 פשלים טען סוסט טקסטס טען מלחמס לך ולחם עלים : ו דו'
 גומים סוככו בקרל סכך נכש לל סוכך וכלשך לך מככס
 נכש (סכ"ו) ומס שלל סוככו צפי' מפני שלל נכש'ים כו
 סמכס מחכ'ים וכו' כי סככש'י טען ופס: מסכ כמו ספיר'י
 כפככס כי טפס וע"מ סילך לרכות מוטו טפ"מ הוה ככלל לל
 פחכס כל נשמת וסכ נעלל מסכ כחוך טכסס מומות טכס סס
 ככ'ים : ו וס"מ כיון טכסו טכוכס וכנניירו טפ"ט טפ"ט
 לקכוס ומס קמ"ל . וי"ל דסכ"ל דלמ"ט שלל קכלו על'יס כק
 טכט מלות כני נח אפס רשאי לקכלו . רל"ס . ס"ג י"ל דלמי
 טכט טכוכס וכנניירו ס"ל שלל יקכלו דלמ"ט מוטו יכס
 טכט כקכל וככו סקכס סכ"ס . וי"ל דהוליו ולמדו מכלן
 אילי'ים טכוט טנ' . ימים קודם לנכח א"כ סייס לרין לפחות
 וטפ"ך אסוכ'יס כככט ומח'ים טכ'יס טכ'יס א"כ לרין
 ולטפ"ל טכס סכ"ס כוון לוס כמס טכ'י וטפ"ל י"ל מוטו דכמי

רש"י

כנניירו ולא פשו פשוטה גמורס קמ"ל : ח וס"מ וסל לל סוככו
 סכ"ך לפחות לסס כשלוס ג' ימים וסס סיי לרין על טכ'י מוכי
 כשלוס טכ כככ"ה יקכ"ה ככ'כ מנולל חפכ'י טפ"ל טפ"ס מוכ'יס
 פחות טנ' ימים קודם טכט כד'י טפ"יח"ט טכ'יס לל יסל כככט
 נמפסמ לכו כשלוס ולרין ג' ימים לקכט ספ"ל פלס כני'יס כד'י

עניני הערבת מלחמה

(יט) כי תזור אל עיר ימים רבים וגו'. סמי פמוקס וכל קסס
 לסולמס ס"ס טפס סכסס , פיין כככ טכ"ס . וככט טככ
 ס"מ י"ל כי יש טני טני מחכלות לככות טכ"ר , (כ) לככות על'יס
 מוזר כד'י לעלות כנוכס סמלור וליותו אל פוך טפ"ר כח'יס
 וכל'ספכרות לסכני'יס ולכרוסס , (ג) נככסמס כל טני ממיס

דעה זקנים מבקלי התוספות

יקדיס ל סיימי לרין לכפול לו טלוס ולין כופלין טלוס לככ"ס .
 ופוד אמרו רכומינו מללחס חכס טומס וקטני יכ כסן גול מטי
 דכ"י טלוס . וכן מפרכינו טני פכ"ס טס טני יטכ"ל מפני
 דכ"י טלוס . ולכך לרין כ"י פכ"ס חל טנו טלוס טלמכ ס'
 יכך טס טנו טלוס :

פירוש לתורה אלהים

פאר וויקסען זיאי אוויה וויא גאמ האם ריך
 געקאמין : (יח) למען אשר לא ילמדו אהכם זיאי נאלין
 אייך גימ לערנען לעשות צו קאהן אוזו וויא אלע
 זייערע אוקוירדינע זאכין אשר וואס זיאי קאכין
 גיקאהן צו זייערע עבודת פוקבים ותשאמם אז
 איהר נועם זיין ויגריג צו אייער גאמ : (יט) כי תצור

זאי קמו קאהן צו דיא שקעמ וואס זיאי זענען
 זייער ווייט פון דיר אשר וואס זענען גימ פון דיא
 כנענים פון ארץ ישראל : (טז) רק ספתי העמים האלה
 גאר פון דיא שקעמ פון דיא כנענים אשר וואס
 גאמ נועם דיר געבין ארושה לא ואלקמו גימ
 לאמען לעבין אפילו איין גשקה : (יז) כי תצור גאר

מצות השם

(טז) [מקכס] (לא טיג) שלל לחי'ים כמלחמס מוכס טוס אכד מו' טממיס ויסיי כיריט מכלי סככס נככ'יס . טלמכ כק
 טפ"ר טממיס סכלס וכו' לל פח'יס כל נשעס :
 רק ספרי טממיס קלל וכו' ודאס אוי אפזות לא לעשות ווען די ירין האגין גימלמין בלחקה טיפ די זיעע וועלכער
 טון געגן קאגין זיי איין קענשאין טיפ גיקאכ"ל לאמען לעבין :

וּזְמַן סְנִיאִין לְאַהֲרָא עֲלֵהָ
 לְמִכְבְּשָׁה לָא תְּחַבֵּיל יָת
 אִיבְרָה לְאַרְבָּא עֲלוּהִי
 פְּרֻלָּא אַרְי מְנִיה תִּיכּוּל
 וְנִתְיָה לָא תְּקַמֵּן אַרְי לָא
 כְּאַנְשָׁא אִילֵן תְּקֵלָא
 קְמִיעַל מִן קַדְמָךְ
 בְּצִירָא : כ לַחֹד אִילֵן

ת"א לא שפטים . סגסדרין ק : כ
 ממנו . שפטים ו מכות ככ : כי סגסדר . שפטים כס : רק פן . כ"כ לא :

רשבים

שנפתרים בהם אנשי העיר הבורחים מפניך וכאים כחוק
 העיר ברכתיך ותבא העיר כמצור . כי האדם אלא
 האדם . עץ השרה אלא עץ השרה האדם לאדם לאדם
 כמצור שגורם את האדם לבא מפניך כמצור . רק עץ
 אשר תרעו ונו' אילן סרק בין קרוב לעיר בין רחוק מעיר
 תשחת לכבוד מצר אבל עץ אבל עץ אבא לא תכרות

שהרי צריכים לך למאכל לאחר שתפיש העיר ותחיה
 שלך ; ואותו לא תכרות . אותו עץ מאכל שאינו חווק
 ומכאן לאנשי העיר כגון הרחוקים אותם לא תכרות ;
 כי האדם עץ השרה לבא מפניך כמצור . כל כי שאחרי
 לא מתפרש אלא אותו לא תכרות אלא עץ השרה לבא
 האדם מפניך כמצור אותו תכרות . הם הקרובים לעיר

רש"י

גנים ובמלחמת הרשות מ הכחוש מדבר (ספרי) : כי
 האדם עץ השרה . הרי כי משמע כלשון למהלך שמה
 האדם עץ השרה להכנס בחוק המצור מפניך ; להתיימר
 כעבד ובעל כדו שימילו ופוען שפטיי מפניכם לנכנס בחוק

שפתי הכמים
 לסיב לסי : מ מדמיכ לפסח שפסח שלל כלים שלל לחיפ
 חלחל כנחמה : רשום מדבר דמי כנחמה מ"כ מדבר סל כמי
 לא תמיס כל נסמי : כ"ל ששל פן שפסד כלום כי דרך בני אדם
 שגיון על מיד כשפסדי מ' מלמי סימיר מופים מלוח כי סוכי
 סמיר ולכתימיר סימירי רעב ומלל ושעל פסח סימיר שנס פן

עניני הערכת מלחמה

אשר סבבוט סימיר , דסינוו לסמחיס כל מינו פן פרי וכל סימיר
 פיס , לפסן יכפיוו וילמלו , ופ"כ יסיו פניכתיס לפסוח לסס
 לפ שער סימיר ולסמכר לסלריס . וסנס כל סליו כמוריס לכלו
 נפסח כלפון סמלי לסמחיס כל פן מלכל , למסס כי סלריס פן
 ספסד , כלמכר כי חיי סלריס ספס ספליס של מלכל , מ"כ סלריס
 לכרות לומר למטוס מסס כל מלכל ופי"ז זס סלריס סלריס
 כמלכ מליס , וסו"ל יכס כלומר מליס וכל ספן לכך שלל
 לפוח ככתיס ופן לפסוח סמכוליס ספכס לפוך מליס ,
 זכס לא נפסח ולא סמחיס פן מלכל כי לא יסוי כמיו ס' דרך
 כוס , רק סלפון סלריס סוה סלריס יסכ כמיו ס' , דסינוו פן
 אשכ סרס כי סלפון סלריס סוה סלריס סמחיס וככס ונמיס מלר
 די"ק לככס כס סימיר ולרדוסס ויכל" :

דעת וקנים מבעלי התוספות

(יט) כי סלריס פן ספסד , כי זס ספסח כמו סלל כלומר סלל
 פן סלריס יכול לכס כו ספסח כמלר כנון סס יס סס יסכ
 לופס טיפס סימיר לפני סימיר יכול סרס ליכנס סס וסלריס זכס
 ולסרוכ לך ולכס מסינך כמלר אשכ וסכ יכול סלריס לסמחיס
 ד"ל סרס סמקל ורדוסס ופי"ז וסיו לא סכרוס ונו' לכס מסינך
 כמלר כלומר לפסוח פפנו מלר לככס סימיר . כי סלריס פן
 ספסד סלריס ולא סמחיס סו :

(כ) רק פן אשכ סרס כי לא פן מלכל סוה סלריס סמחיס וככס
 לפסוח סמנו מלר . וכס"ל דספתיס מסינ מלי כי סלריס
 פן ספסד וכי סלריס פן ספסד סוה סלל כחלמל ככס סכ' מדכ
 כלומר סס מלמיר ככס סוה סוה סמנו מלכל וסוה לא סכרוס
 וסס לפו סוה סמחיס וככס ולא פלמוד לפנו וסס כמלמיר ספנו
 סוה לא סימיו לפוך ;

פירוש לתורת אלהים

אל עיר ימים רבים רוא נועםם באלענערין צוא
 אשקמאם פיס מענ ליהוה עליה צום סלחקה האלמין
 אויף איהר לזששח צו בצווינגען ויא לא זאלקמו
 גיט פאר דארבין אויב צווייטער גיהה צו פאר
 שטויבין אויף איהם אין האק צו ווארום פון אים
 וועקמו עסין וואו דארקסמו איהם גיט פאר
 שניירין צו ווארום דער בוים איז אוו ווי אקענמש
 לכא צו קוקען פאר דיר אין באלענערונג . צום
 באלענערונג דארף קען דעם בוים אוו וויא קען
 דארף דעם קענמש ווארום פון איהם וועט דארף
 דער קענמש עסין . (כ) רק נאר אוו אבוים וואס
 דוא וועקס וויפען אויף איהם וואקסס גיין עסין

ליקוטים על התורה

וכן רק עץ אשר טבע בו לא עץ פאקל הוא ונו' דער ילקוט
 ראובני שרייבט וויי צו די קענזשין וואס לערנען גיט
 די תורה ויי ווערן גערופן פוקקעע בויקער ווארום די תורה
 איז געלעקען צו וואסער . דער קענזש וואס לערנט תורה
 ווערט דער גערופן אמיקקער בוים , את דער קענזש וואס
 לערנט גיט תורה היינט דער אמרונקער בוים און וויילן
 דערקען אין דעם פייער פון גיהנם , און דער קענזש וואס
 לערנט תורה און גיט עקבים די תורה ווערט דער גערופן
 גבוים וואס אויף אים וואקסס קיין פרוכטיג , ויא נקרא זאנמ
 דבא האם גיזאנמ צו זיינע פלקסידים איך דעם אייך איר זאלט
 גיט זישען צווייטערליי גיזעם איר וועט אייך באשקדין תורה
 לערנען וועט איהר דארבין גיזעם אויף דיעלמ , און זאקדעם
 וועט איר דארבין גיזעם אויף יענער וועלט , דריבער זיגן די
 תקמים גיט דאס לערנען תורה איך דער עיקר נאר קמנים זיין
 וואס קם שטייט אין די תורה דאס איך דער עיקר :

מצות השם

(יט) (לאו טיד) סלל לסכרים ולסמחיס סליני סמלכל
 גיין ;

לא ספחית את עצהו וניאס איז אקצה לא תשנהו די בויקר וואס וואקסס אויף ויי פרוכטיגן פאר בען גיט ווי אקצהו ;

די בסחרנות קטילא :
 ג ותדי קרתא דקריבא
 לקטילא ויסבון סבי
 קרתא תהיא עגלת תורין
 די לא אתפלח בה די
 לא נגידת בניר :
 י ויחתון סבי קרתא
 תהיא ית עגלתא דגחל
 ביר די לא יתפלח ביה
 ולא יודע וינקפון פמן
 ית עגלתא דגחלא :
 ה ויתקרבון בהניא בני
 ליואי ארי דהון אתרעי
 יי אלהה לשמשותיה
 ולקרבא בשמא דיי ועל
 מימריהון ותי כל דין
 ח"א אשכ לא . ספטים כו סוסס מו
 מיעטל : אשכ לא משכס
 סוסס אש מו : אל נחל . אש מו מעוס . אש סוסס ו
 ונשו . גיטין כט : ועל פיסס . סנסדרין ע :

סביבת החלל: יהיה העיר הקרבה
 אר החלל וקקו וקני העיר יהוא
 עגלת בקר אשר לא עבד בה
 אשר לא משכה בעל : והורדו
 וקני העיר יהוא את העגלה אל
 נחל אותן אשר לא יעבד בו
 ולא יזרע וערפו שם את העגלה
 בנחל : ונגשו הכהנים בני לוי
 כי בם בחר יהוה אלהיה לשרתו
 ולברך בשם יהוה ועד פיהם יהיה

סוסס אש מו : אל נחל . אש מו מעוס . אש סוסס ו
 ונשו . גיטין כט : ועל פיסס . סנסדרין ע :

בעל הטורים
 סוכות סוסס : אשכ . אלויות רש . שדריין מרשבו : אשכ
 סביבות סקל . בניע' כרשבו של סרוג : (ג) לא עבד כס ולא
 משכס בעל . (ד) לא יעבד ולא יזרע . סבי ד' מוש , לכסר על

רשכ"ם
 (ח) ונגשו הכהנים בני לוי . וענו ואמרו כבר לעמד
 ישראל :

שפתי חכמים
 אש היה סתלל סמוך לטיכ שדוראי און פיר קריבס סימנא אל
 סתלל און לריך מדידס : סכ"ל איתן ג' הונק וקסא : ע דגמריין
 מריבס מריבס פחטלת הטיף מה להון מעול עירף אף כסן . וסי
 ומרסו יסירו ערפה כמו מלת סמוזל יסירו סמוזס : ו"א"ס
 לסי וזי שמעט שסס יסרן אז סריס שלין מושיין פירוס שלין

סוכות פרשה זו לשלפניה
 אלס שלין לתרין למס סקפידס סוסס כל כך על כריסא פן
 מאכל אלס ודאי כרי ללמוד מענו ק"ו זל סלרס סויסס פרי לריק
 פן חייס , כי סלרס פן ססרס סול מוסיס פרי לריק ולמח לריק
 ולס סקפידס סוסס על פן מוסיס פרי שלין בו דמח ומכוס ק"ו

פירוש לתורת אלהים
 איהם : (ו) יהיה העיר הקרובה נועם ניון דיא ששמא
 נואם איו נאהבס אל תחלל צו דעס געהרגהיו ונקחי
 נאלין נעמען דיא גלצשע פון דיא ששמא גילה
 גמר אקאלב פון רינדע אשר נואם ויא האט גיש
 גיצויגין אין יאך : (ד) ותורידו קני העיר תחיא נאלין
 נמכיו גידערוין דיא גלצשע פון דיא ששמא אה
 הנגלה דאם קאלב אל צו דעס סאל נואם ער איו
 דארט נוס עם איו גיש גיאקערט אין איהם ולא יזע

מצות השם
 (סס) [סקל] (למו שמו) שלל לעבוד ולזכות כחל איתן זה שזוכיין כי ספנלס . סלמכר אשכ לא יעבד בו ולא יזרע :
 אשר לא יעבד בו ונוי נואם איו אמוצת לא תעשהו אין רעם סאהל נואם מען נאקס אפ דעם קאפ פון דיא קאלב .
 נאל מען אין דעם סאהל גיש אקערין אונ גיש ליען :

בְּרִיב וְכִרְנַנְעוּ: וְכָל זִקְנֵי הָעִיר
הָיָה הַקְּרָבִים אֶל־הַחֶלֶל יִרְחֲצוּ
אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הַעֲגָלָה הָעֲרוּפָה
בְּנַחַר: מַמְסִיר וְעֵנּוּ וְאָמְרוּ יְדִינוּ לֹא
שָׁפַכָּה אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא
רָאוּ: כִּי כָפַר לְעַמּוֹד יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־
פָּדִיתָ יְהוָה וְאֶל־תִּתְּנֵם נָקִי בְּקֶרֶב

וְכָל מִכְתָּשׁ סְגִיּוֹ: וְיִכְלֵ
 סְבִי קָרְתָּא הָיָה
 דְּקָרְבִין לְקָמִילָא יִסְחֹן
 ית יִדְיָהוֹן עַל עֲגָלָתָא
 דְּנִקְפָא בְּגַח לָא:
 וְיִתִּיבֹן וְיִמְרוּן יִדְנָא
 לָא אֲשָׁדָא ית דְּמָא הָדִין
 וְעֵינָא לָא חֹזָא:
 כִּי כָפַר לְעַמּוֹד יִמְרוּן כִּפְר
 לְעַמּוֹד יִשְׂרָאֵל דִּי פְרִקְתָּא
 יִי וְלָא תִמְן חֹבֶת דָּם

ד"א סמכוס. סמכוס ט זכמים טו חולין יא כד קין כרימות ו: ומט. סוסקלנת עס מז: ומינינו לא. עס מז: כסר לעמך.
 עס מז סריות ו כרימות כו: ששכו קרי

בעל השורים

ד' רכות מטוס. וכן ד' פמטים חלל וד' פמטים מגלה כפרס:
 (ז) לא שפס. כתיב כ"ל. טלג נגפניו פו כחמשה אלכטונו
 ופוד ר' ספספ י"ה שמוח וכלן נתן דוד לזכס י"ה קללות
 שפרתי חכמים

מגילין מגלה מרוס. א' חונו דכס קרס לא מחלן. וי"ל סירוס
 מינו מות טלג הנוסו לקיים מלוח שנס הס נקלסים סירוס:
 צ דלנ"כ כטיס סכל מלי עברי דחיובי כשלנע חוקלים דכמי וכל
 זקני סמיר ירחלו וגו' טלג סכטיס מלי דמו סכל טלג סס
 לומירס כסר לעמך ישראל:

סמיבת פרושה זו לשלפניה
 על פני כל"ק הטלג. וי"כ ספד מיד ספרסס פל פגלס מרוסס
 טסר עמנס נלכס ג"כ סקסדס גזולס על פני לזיק פן מייס:

לא ספסס וכי ספגלס על דמחך שטיס דין שופכי דמיס כן טלג
 גלג לייס דמסעמ סכל אס לרטיסו כיינו טוסין לו לייס ולס היס
 גמיר ליינו נזוק. כרינע ללוייס לכך נחמן כר יתקס מטיס לזי
 חכמך מד חמוס טכס. חלמיך לכר לין לו סיפור. וכמס אכר כר
 כוסין ללויס חלוס לין לס סיפור טלגמיר וירלו איס יולס מן ספיר
 ויכלס סל מנוס ספיר ונמס סד עמו טסרנו כל סימיר לני ספיר
 ויכן ספיר ויקלס טמס לז. וכסכל סמכריי לא גלגלס ונכודלס
 שסכוס סרעמין קלס כמיחין מוילויין לוחס חוין לחוסס ומחיס
 טלג סרלס ככסלעו נכס כללס לו ולנרסו מד סוף כל סדוריס מי
 גלווס מלריס לככסס מטי: נסחעמרו ככניו לרכע מלוח סכס.

ליקוטים על התורה

(ו) כרינו לא שפכה את הדם תהו וגו'. בית דין האבין גיאנס
 סיר וענען אינו גיש מצער איף דעם בלוס וואס
 איז פארגאסן גינוארין ווארדס נעוויס האם דער ענקיש גע-
 טארן אויף אבירכה וואס גר האם פארשלידניקס קען זאל איהם
 תרנן, ווארדס הקב"ה נועם גיש שפראשין אפגעטשין מיט
 אויף שפיקאף אומקוסס, סיר האבין גאר צער פאר וואס האבין
 אונגעזע העגד גיש פארגאסן דיא בלוס, פאר וואס איז דער
 פּענשן גיש גיחנת גינוארין וואס דורך אונז דורך בית דין וואלס
 גר דאך גיחנת גינוארין מיט ורדיי אונ מיט די מיליגקייט פון
 די תורה אונ אונגעזע איבין וואקסן גינעמן אין די תורה דעם
 דין ויניעם. גיש אונס האבין סיר צער פאר וואס אונגעזע
 איבין האבין ניש גינעמן אונ פאר וואס אונגעזע העקס האבין
 גיש פארגאסן דיא בלוס:

(ז) בפר לעמך ישראל אשר שרית וגו'. דער ילקוט ראובני
 שרייבט דער ענקיש וואס איז גיחנת גינוארין ויין
 גשקח שנועבס איף דער ועלעם אונ זיא האם מין ורוגע,
 אונ עס איז איר גאנץ שילעכט ביו קען נעמס אַנקפּה אין דעם
 ישראל אשר שרית וואס דו גאט האקסט ויי אויס גי-

דעת זקנים בעבלי התוספות

(ז) ירנו לא שפס. כתיב כ"ס. לומר שחייב כעס"ל לעשות
 לנאות חמסס דברים. אכילס. שמים. לייס. לייס. מוון
 לדרך. וגם ממנס. וכמס' סוסס סרק פגלס ערוסס מסיק ירנו
 טלג כל ירדיו ומסרנטו כלס מונוח לא טלג לרדיו ומסרנטו
 וס"ר סכר לתלמיד ד"א סכר ככר כל מנוסס סל סיר. חכר
 וכונו עובקס טלג סרסוס. ומילי כרי פמיר אומיר
 ויפמרו טליו ספלוס אס ערוס ספיר ומטינו עמוס סד כתיב
 ומסחחו חלני ויג' סמיר ויג' סמיר ויג' סמיר ויג' סמיר
 לא סמירס וספ' מלך סמוח לין לו רשוס ללמוד כס טלג זקניס
 וסלס דברים ק"ו ומס כמטי: ס טלג דכר כפיו ולס סלך כרגליו
 כמטי לייס כפיו וכרגליו מלטי"כ. ומלר ר' יוסעס כשכיל ד"ס
 וי"ל דלויס סוי סיפור מיל. וספך לזכר כי מלטייו לייס קן

פרוש לתורת אלהים

זאגין אזוי מוז קען זיין אונקל: (ו) וכל זקני העיר
 תחיו אונ אלע, ערצטע פון דער שיקאט הקרובים
 וואס זענען גארנט צום געהרקותין רחמי זאלין
 וואשוין וייערע העגד על העגלה אויף דעם קאלב
 וואס קען האם אידר אפ גיהאקט דעם קאפ פון
 היבקטען אין דעם קאל: (ז) ועט אונ זיין זאלין
 שרייען ואמר אונ זאלין זאגין ייטי אונגעזע העגד
 לא שפכי האבין גיש פאר נאסין דאס בלוס וגיניש
 אונ אונגעזע זאגין האבין גיש גינעמן. רשיי
 שרייבט וויא שיקט זיך דאס אז ניש ערצטע פון
 ב"ד זאלן פאר גיטן בלוס גאר אזו איז דער פירוש
 בית דין זאגין מיר האבין גיש גינעמן איס אונ הא-
 בין איס אונקע גילאמט אן שפייז אונ אן געגריי-
 מונג: (ח) זאגין די כהנים בפר פארגיב צו דיין סאלק
 ישראל אשר שרית וואס דו גאט האקסט ויי אויס גי-

עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם :
וְאַתָּה תִּבְעַר הַדָּם הַזֶּה מִבְּרַחֲמֶיךָ
כִּי־תַעֲשֶׂה הַיִּשָּׁר בְּעֵינֵי יְהוָה :

וְכֹאֵי בְּנוֹ עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
 וְיִתְכַפֵּר לְהוֹן עַל הַמָּאָה :
 וְאַתָּה תִּפְלֵי חֹזְבַת דָּם
 וְכֹאֵי מִבְּרַחֲמֶיךָ אֲרֵי תַעֲבִיד
 דְּקִשְׁרָה קָדְמָה יוֹ : ס ס ס
 ת"א וְחַסֵּם חֲכָמָה . כְּחוֹזְבַת לוֹ
 כְּסוֹדְרֵינָה נָה :

ס ס ס

י"א . סוּלָא סוּמֵינָה : וּמְסוּמֵינָה אֲנִי לְכִי דִישְׁמִיעַ סוּמֵינָה :

רשבים (ט) הכוער הרם . אגם נמצא תרועה אחרי כן יהרג . כי העשה מה שישר בעיני ה' / רש"י

(ח) ונכפר להם הדם . הכתוב מכפרם שמשעשו כן יכופר להם העון : (ט) ואתה תבער . (כחזכות לו) דעת וקנים

(ס) וחסם חכבר הדם הנקי . פס"י שם נמצא הכוזה לחכר פריפה ספגלה שאלן סוסרין אלו . וימיה דכחזכות ס"י ס"כ לוי חכבי וחסם חכבר סוס סוס הנקי הקשו סופי דמים לעגלה פרוסס נוער כן מה עגלה ע"כס פי' הולטר פי' נלנוז דרזקה נדון כסיוף . פי' סכר ככינו משה : ו' דהסיס סניאל אריא כע"ד מנה חמור . וכן משמע סכר ארבע מימות דמטיק דרזזה כסיוף מדחכיס וסכח"י טליס חכר וקומת נקס כיה . ופסיק אשכחן סכר כ"ח ענין ק"י סוף חכר סכר כסיוף כן חורין נל כ"ס . כניהל ס"ד חק קל סלל למ"ד חק חמור מלי סילכ למימר . כלומר מסיכ ספוק דסוכן כן חורין כסיוף דהסחל ליכא ק"ו . ומשני ספק לים דמחילא וחסם חכבר הדם סכר ה' קיסו סופסי דמים לעגלה ספוק מה להון מן סולטר אף כלן מן סולטר מעגל דלמ"ד חק חמור פי'טטר וחסם חכבר להקיש רזחל מעגל סכופס וסם נעלה סרזחל לאכר סרזחל סעגלה דק"ל חק קל כסיוף דססחל ספק לן כולח כסיוף מ"ד' דעכר ולי סקיס לדיס ולסכ"ן לא יכירס וי' דמלי סחל ס"ד דל סכיוף . ססם נעלה סרזחל לסכר ס"ס חן סוסיון חוס ס"ג דסילכ דסיי פריסס ספגלס ויס"כ וי'סרן סמל לית לים סלי :

לסמך עכר דכרין וי' מ"ס דמלכיו יי"ד של יזוס למ"ד ס' לך סרי מ"ל וזו סוס כסוח נהיזס כסער ככל דכיו . וכסח"לכרס יזלל לדרך לס"ס סוחן לו כמל כיהת מעוס לרין ליתן לו לחס סג"ל ועל סח לס"ס יזשע נכר כי סגל ילחמו כלמס כדרך ימיס ומלל סעל כיהת סוסש סל סטיחו ללחל כלל לחס . יל"ל וסמן כל מ' סניו מליס כללו סופך דמים סללו לווסו אכסי יכיוח ללגיטע סל גריס דמיס כמינקוס סלמכר יועל מעס כיה סל וסוס כיהת כדרך וטריס קסיסי יי'למיס וי'סלמלו כו ילמרו עלה סקל כחע מליס אכמו כרסחע סעיו : סח סקוס מלי נעריס קסיסי ס"כ סלמכר כני סרד ססנופסין מן ספולוס קסיסי סעיו פקסי סלמכר וסכיו יוסן אחריו ורלס וי'קללס כסס ס' מס כלה סמכילוס כסככרס אסם כיה"כ וי' וי'סן אמר כרס סלל סיס כסס סוס לחלוסיח סם מעול לל סל ולל כורסס . וסור נרזוס לגיס סמכילס דללו סמכיל כסמוני ויזיס כוסוס . וסיד סלמכר סעלוס וסלמכר סעלוס סרזו כיווק סגל . סלום סלוס לכרוק דסייו סל סמכילכ מן סעיו סמכילס סמכילס ו'קריב סמכילכ מן סעיו דסייו סללוס סמכיל סכר . וסוד ילחל כיוכילסל אסכיו כסעייס למלן דמולס . ס' חן יזיס ללוחל סמליון אס סוסרין כדרך . דל"כ"ל סמכיל כדרך וסיון לו י' וי'סוק כסורס מלי לים חן לסלכסר

ליקוטים על התורה

רוצח אונ פון הרקת אימ דריבער האם די תורה גיבאין פון זאל גיס רכפסת אבדן אויף דעם רוצח יאר פון זאל איהם היגלו . נוארס אויף לאנג וויא דער רוצח נוערס גיס גיהנות אויף דעם גיחברותן גאנץ שלעכט . ווייל ער שריים פאר הקב"ה דו גיט דאך זאל נקמות פאר נואס נעמססו גיס אגקחה פון סיינעסוועגין אין דעם רוצח . אונ אזוי לאנג נוי דער רוצח איז גיס נעמגען גינארין אויף דער געטרעטר ביין אויף אלע יודין פאר נואס יי' געפינגען גיס דעם רוצח . אונ באלד ווי די קאלב נוערס גיהנות גייט ארויס פון די קאלב אונארעס אונ דר נוארעס קרייכט כיו צו דעם ארץ און דער רוצח איז אונ ארויף נעקען דער נוארס וויקילט יוד ארויס דער פונקטש איז דער רוצח , דריבער זאגט די תורה אז פון האם גיהנות די קאלב נעמגען דעם רוצח דער רוצח נעמט שוין געפונען נערין דורך דעם נוארעס ורבי"ח :

פירוש לתורת אלהים
 לייזן תל תמן אונ זאלקט גיט געבין ריא ויגר פון אוקשוולדיגע קלות גביר צווישן דיין פאלק ישראל ונכפר נועם יי' פאר געבין נוערין דאס קלות נואס עס איז פארנאסין גינארין : (ס) ואתה אונ דו זאלקט אויס האקען ריא אוקשוולדיגע קלות פון צווישען דיר דאס אייסקט אויב דו האקט גיפונען דעם רוצח זאלקטו איהם הרגנו כי נפש נוארס מיט דעם נועקטו סאהן ריא רעכט פארטיגקייט אין גאקס אויגין :

ונכפר להם הכס איזם נועם שוין די גלגלס פון גיהנותין סחל יי' אלע יודין . נוארס דער רוצח נעמט שוין געפונען נערין דורך דעם נוארעס ורבי"ח :

הפמרת שפטים בישיעה ס' נא נחמת ישעיה

א אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמְכֶם מִיַּאֲת נִתְרָאִי מֵאֲנֹשׁ
יָמוֹת וּמִבְּנֵי־אָרֶם חֲצִיר יִתְּנָן : יוֹתְשֶׁכֶת יְהוָה

אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמְכֶם מִיַּאֲת וכו' . דער ענין איז לפיכך אפלה האם געבאם אונזער נואס ער האם געזינדגיס געבין איהם , האם דער סלך געשווארן ביי דריי יאר זאל דער ווען גיס אריין קומען צו איהם אין שטוב . דער ווען האם געפארבאם ווייל ער פאר גיס אריין קומען צום סלך אין שטוב , נועם ער אונזעק גיין פון ריא רענדערעספאסם , ער האם אזוי גיפארן אונ פירוש עברי מייטש

(א) אֲנֹכִי אֲנֹכִי אֲנֹכִי בֵּין אֲנֵיעַר טרייקסער מי איה נוער קייטו דואו קוקסט דאך ארויס פון פירוש עברי מייטש

נרויקסער צדיקים (נואס פארקסט דו דיר פאר אקענטש וואס ער נועם שפארבין אונ פאר אקענטש חצי

עֲשֵׂה נֹטָה שְׁמַיִם וַיִּסַּד אֲרָץ וַתִּפְתַּח תַּמְיֵד כָּל־
 הַיּוֹם מִפְּנֵי חֶמַת הַמְּצִיִּק בְּאֲשֶׁר כִּנְּזָן לַהֲשֹׁחִית וְאִתָּה
 חֶמַת הַמְּצִיִּק : י מִהֵרָ צַעֲה לַהֲפַתַּח וּלְאִי־יָמוֹת
 לַשִּׁתָּת וּלְאִי־חֶסֶד רַחֲמוּ : י וְאֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רֹנֵעַ
 הַיָּם וַיְהִימוּ גִלְיוֹ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ : י וְאִשָּׁם דְּבָרִי
 בְּפִיךָ וּבְצֵד יְדֵי כַּפֵּיתֶיךָ לִנְטֹעַ שְׁמַיִם וְלִיִּסֵּד אֲרָץ
 וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אַתָּה : י הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי
 קוֹמִי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד יְהוָה אֶת־כּוֹס
 חֶמְתוֹ אֶת־קַבְעֶת כּוֹס הַתְּרַעְלָה שְׁחִית מִצִּית :
 י אֶיךָ־מִנְהַל לָה מִכֶּל־בְּנִים יִגְדָה וְאִין מְחֻזֵּק בְּיָדָה
 מִכֶּל־בְּנִים גְּדָלָה : י שְׁתִּים הִנֵּה קָרְאתֶיךָ מִי
 יְגִיד לָךְ הַשֹּׁד וְהַשֹּׁבֵר וְהַרְעֵב וְהַתְּרַב מִי
 אֲנַחֲמֶךָ : י בְּגִיד עֲלֶפּוֹ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כֶּר־חוֹצוֹת
 פְּתוּא מִכְמַר הַמְּלֹאִים חֶמַת־יְהוָה גַּעֲרַת אֱלֹהֶיךָ :
 י לָכֵן שָׁמְעִינָא זֹאת עֲגִיָה וּשְׁכַרְתָּ וְלֹא מִיּוֹן :
 י כִּהֵרָאמֵר אֲדִינֶךָ יְהוָה וְאֲדִלְתֶיךָ יָרִיב עַמּוֹ הִנֵּה
 לְמַתִּי מִיַּד אֶת־כּוֹס הַתְּרַעְלָה אֶת־קַבְעֶת כּוֹס

אין אנוקע פון די רעיונענס שפטים,
 אין וועג האט ער פארבלאנדענס אין
 אנואלד, גולגים האבין אים געהאפט
 אונד ווייל זיי נעמען זיין זענען אויף
 זיין פאטער דער פלך, האבין זיין
 געוואלט פארן אנטקום אין זיין וועג
 זיין האבין זיין אים געוואלט
 גאר זיין האבין אים געוואלט פאר-
 שיקען אין ווייסע לענדער, ווי דער
 פלך האט געהערט אז זיין וועג איז
 געפאנגען געווארען ביי גולגים און
 זיין וויילען איהם אנוקע שיקען אין
 ווייסע לענדער, האט דער פלך
 געזען געהאט אויף זיין אברעה און
 האט געהאט גרויס צער און
 געשרייען גרויס אין אלע לענדער
 און שיקעט ווער עס וועט פקעמן
 זיין וועג ביי די גולגים נאל איהם
 אים לוינען פון ווייסע לענדער און ער
 וועט גוט פלויגט ווערען ווערן אים,
 ווי די גולגים נעמען געקופען מיט
 דעם פלך'ס וועג אין אשפאט האט
 מען געוואלט אים לוינען זיין די
 גולגים, האבין די גולגים גוט גע-
 וואלט איהם גרויס געבין פון ווייסער
 האנד פון האט געשפריסען מיט די
 גולגים און מען האט אים געוואלט
 אנוקע געקען פון ווייסע לענדער און

פירוש עברי שיטת
 וואס ער וועט ווערין געקעבן אזויא אונטראו :
 (ב) ותשבה און דוא האקסט פארקעמין גאט ער
 האט דיה באשאפין וואס ער האט גענייגט די הימל
 און ער האט גיגונד פקעט די ערד און דו האקסט
 דיה אויף אים גיט אנגילעקנט און דו האקסט דיה
 תמיד גיפארקטין אונגזיין טאג פאר דעם צארין פון
 דעם באליידער גאשר אזוי וויא ער האט זיה אנד
 גיבדייט צו פאר בארביין. פאר וואס זאלסטו גיט
 גידייקען וואו אינדער צארין פון דעם באליידער :
 (ג) פיר זעה אז ער מוז אילין קדי ער זאל גיט
 שטארבין אין גרום צארין און ער מוז זעהן עס זאל
 גיט ווערין געמיגערט זיין ברויט קדי ער זאל אויף
 גיט שטארבין : (ד) זיג אקער דעם גאט דיין גאט
 האב געמאכט איין שירוקפען דעם ים ווען זיין גאט
 אינדין מוהקען פרופען גאט הייקט זיין גאמען
 צבאות : (ה) וואס און איה האב גיטאן מיגען בייך
 דאס מיניגט מען די תורה אין ביין מויל און האב
 דיה צו גינדעקט מיט דעם שאטין פון מיגען הענד
 און פון דייעקטוענין האב איה גינאנט צו פלאנצין
 געשאפין די הימל און די ערד און צו זאגן צו
 געקעמטין פון ציון דוא גיקט מיין פאלק :
 (ו) תמתידי דענוועק דיה קימי שמיא אויף ירושלים
 וואס דוא האקסט גיברונגען פון גאמס האנד דעם
 פעקער פון זיין צארין מיט די הייבין וואס זענען

איין געזעט אונקען אין דעם געקער פון די געריים
 דו האקסט אים גיברונגען און אים פרויגין פלוקר
 דו האקסט שוין באקומען גאר דוא האט פרויקעניו : (ז) אין
 קנהל פון אלע קיגער וואס זיא האט גיבארין האט
 זיא קיין פקער פון אלע קיגער גיט וואס זיא האט
 דער ציגין האט קיגער גיט זיא צו גיהאלטין ביי
 אירע הענד זיא זאל גיט פאלין ווארום זיי האבין
 אלזיין קיין פח גיט : (ח) שפיס צוויי ערליי צרות האט
 דיה גיטראפין ווער וועט שאקלען מיט דעם קאס
 ער זאל דיה טרייקטין ווארום אלע האבין דיה פינד
 חשוד עס איז אויף דיר גיקופען איין רויבונג און
 איין הונגער און שווערד דער הונגער האט
 איה צו פראכין אונד די שווערד האט איה באריקט
 מיט וועמען קאן איה דיה טרייקטען און זאגן אז
 די אוקה האט זיה אויף אזויא גיטראפין : (ט) גיג
 דייען קיגער זענען גינארין מיד אין די עקין פון
 אלע גאטן אזוי ווי איין וויקער אקס וואס ליגט
 אין דער געץ און ער קען זיה גיט רירען המלאים
 וואס זיי זענען פול מיט דעם צארין פון גאט דאס
 גישריי פון ביין גאט : (י) לכו דרום אזוי שפיט הער דו
 אריקע פאלק דו גיקט שפוד אקער גיט פון טוין :
 (יא) פח אפר אזויא האט דיין האר גאט גינאנט און
 דיין גאט וועט קריגען פון זיין פאלק ווענין תח
 לקחי איה האב גינאקען פון ביין האנד דעם פעקער

**חַמְתִּי לֹא־תוֹסִיפִי לְשִׁתּוֹתָהּ עוֹד : יי וְשִׁמְתִּיהּ בְּיַד
 מוֹרֵךְ אֲשֶׁר־אָמְרוּ לְנִפְשָׁךְ שְׁחִי וְנִעְבְּרָה וְתִשְׁמִי
 כְּאֶרֶץ גֹּדֶר וְכַחוּץ לְעֵבְרִים : יי עוֹרֵי עוֹרֵי רִבְשֵׁי
 עוֹף צִיּוֹן רִבְשֵׁי | בְּגַדֵי תַפְאֲרֹתַי יְרוּשָׁלַם עִיר
 הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יְבֹא־בָךְ עוֹד עַד וְטָמֵא :
 יי הַתְּנַעֲרִי מֵעַפָּר קוֹמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם הַתַּפְתְּחוּ
 מוֹסְרֵי צוֹאֲרֹךְ שְׂבִיָּה פַת־צִיּוֹן : יי פִּי־כֶּה**

פני האם נים נעקענס, די ווילגנס
 זענען אונעק מיט אים פון די שפאט
 און ווייל וויא האבין מורא געהאט
 פאסער אין נעדרע שפאטס ווא וויא
 זעלען קומען וועט זיין אפלקחה
 מיט די שפאטס מענטשן וויגין אים
 האבין וויא איהם אויסגעפארהן זיינע
 געזעליכע קליידער און האבין אים
 אנהארהן פראסעט אלעס קליידער
 מען זאל איהם נים דערקענען אז ער
 איז דער ווען פון פלך, און די ווילגנס
 האבען איהם אונעק געפירט אין

אויסעט לאנד און האבען איהם דארטען פארקויפט פאר אקענעס, ער האט דארטין געמוזט ארבעטן אין פלד, און
 ער איז שווארץ געווערען פון דיא היסט וואס האט אויף איהם געברענגט און מיט דער צייט האט ער פארלוירן זיין פרינצן
 געשפאטלט און האט אויסגעזעהן ווי אפראסער ארבייטער, דער פלך האט געזעהן עס איז אונעק געגענען אזוי אלענע צייט
 און ער ווייס נאר גוט וויא זיין ווען איז, ער הערט נאר נים פון אים, האט ער פארשפאמען אז זיין ווען איז געווען אין
 אונטערע סדינה, איז דער פלך געפארען אין די ווייסע סדינות אין וועלכע שפאטס ער איז גקומען האט ער געזען אים
 רופען ווער, עס דארף פאסעט אפזוכה זאל קומען צו דעם פלך, דער פרינץ איז אויך גקומען מיט אונטערע צייט פלך,
 אבער ווי דערשקאפען איז דער פרינץ געווארען אז ער האט געזעהן דער פלך איז וויא פאסער, דער פרינץ איז געפאלען
 דעם פאסער אויף זיין האלדז און הייבט אים אין קושין, און דער פאסער שמוסט אים אונעק פון ניד, און פרענט אים ווער
 גיטווס, ווייל דער פאסער האט אים גוט דערקענט ער האט געמיינט דער פאסער האט אים נאך פיינט ווייל ער האט
 געזינדיגט פאר אים האט ער אנגעהויבען וויינען און איבער בעטן דעם פאסער, דער ווייל האט אים דער פאסער דערקענט
 אז דאס איז זיין ווען, האט דער פאסער אים אים פרעגט געהאט און האט אים אויסגעלייט פון זיין הערד און האט אים צו
 זיך אלייט גענומען, דאס זעלבע איז ביי די יודן מיט הקב"ה ווען דיא יודן האבין געזינדיגט האט הקב"ה געשווארען וויא
 זאלען גיט סעודת ניו אין ארץ ישראל, און וויא די יודן זענען פון ארץ ישראל אונעק געמאנגען זענען זיי געפאנגען געווארען
 צווישען די פשוטים און פרטים און זענען פארשפרייט געווארען אויף די גאנצע וועלט, אין זוהר קהל שפטים הקב"ה האט
 גשווארן אלע מיר ווייסען וועלט מורח פערב צפון דרום אין וועלכע זייט דיא יודן זעלען פארטריבען ווערען זאלען וויא
 אפזוכה געבען אויף די יודן איז פאעלקער זאלען וויא גיט פארלענדען, און וויא זאלען געווענען אפזוכה זעלב פאסער
 זעלען זיי מיט ווייב דרומען דערקענט די יודן, נאר אזוי לאנג ווי די יודן האבען אויף זיך געהאט דעם זעלב אליהם מען האט
 וויא דערקענט אז זיי זענען די קינדער פון הקב"ה האבען די פעלקער נאך געבענען גבור די יודן און מען האט זיי נאך גיט
 געקענט אויף פיל שלעכטס סארה, די פעלקער האבען אבער געזעהן אראם צו זענען פון די יודן דעם זעלב אליהם וויא זאלען
 קענען סארה מיט וויא וואס וויא וועלן, און דער פון די יודן זענען אפגייליכט געווארען צו די פעלקער וויא עס איז
 געווען אין די לעצטע צייט פון גלות ככל וואס די יודן האבען זיך בהפעס מיט די ווייבער פון פשוטים, און האבען גיגעסען
 פון די סעודה וואס אשורושלש האט געמאכט, דאסאלס האט הקב"ה מורא געהאט פאסער ח"ו וועלען די יודן אין גאנצען
 פארלענדן ווערען האט הקב"ה אויסגערופען אנכי הוא מכתמכם, ווער עס דארף אנהקה זאל קומען צו מיר און אויך וועל
 אזוי פרייסען, זענען די יודן געבענען צו הקב"ה און האבען געזאגט: וויא זענען אפגייליכט געווארען, האט הקב"ה פביבל
 זיי גיט דערקענט און ער האט געזאגט צו זיי מי אתו ווער ביטוס, אויך דערקען ריך נאר גיט ווארוא נהראי פאטוש נמות, דו
 האסט מורא פאר אקענטש וואס ער איז אשעפערליכער, אז איר וואלט געווען פרום וואלט איר גיט געדארפט מורא האבען
 פאר אפענטשן, ווארוא דער וואס האט מורא פאר הקב"ה דארף גיט מורא האבען פאר אפענטש וואס ער איז וויא נראו,
 אין אנהייב וואסער שפראצט ער ווייט שיי און אין אקורצע צייט פון אפאר תלשים ווערט ער פארלענדט, נעבער מענטש
 איז אויך אזוי אין זיין ווענד שפראצט ער ווייט שיי און אין אקורצע צייט ווערט ער אלט און ווערט פארלענדט, דריבער
 איז ניטא פאר אים וואס מורא צו האבען נאר פאר הקב"ה דארף זיין די מורא :

פירוש ע"ט

שפאטס ציין דו שפאטס ירושלים קלייד אין די קלייד
 דער פון דיין שיינדיגט דו הייליגע שפאטס ווארוא
 עס וועט שוין גיט מערין צו קומען אין דיר אפסא:
 (יר) התנערי שאקל דיה אפ פון דער ערד שפטי אויף
 פון דער ערד וואס דו ביסט גינעסין און האסט
 גיקלאנט זעך דיה ירושלים אויף אשטול התפתח
 זאלסט עפענען די בידר ריפען פון דיין האלדז דו
 גיפאנגענע שפאטס ציין (ט) כי כח אפר ווארוא אזוי
 האט גאט גיזאגט תנס אמוניסט פלומר ווייל איר
 האט גיפאלנט דעם. יצר דער דריבער זייט איהר
 גיווארן פאר קויפט און גיט מיט געלט וועט איר

פון די ערלים און די הייבין פון דעם געבער פון
 מיין אריון וועסטו ווי מער פרינגען דוא וועסט
 שוין גיט האבין ביין פורעניות: (יב) ושפתיה און איה
 וועל טאהן דעם געבער פון פורעניות אין האנד
 פון די וואס זיי האבין דיה גימאכט צו גיין אדער
 זיי האבין דיה גימאכט פרויערין וואס זיי האבין
 גיזאגט צו דיין לייב ביין דיה און מיר וועלן אויף
 דיר איבער פארין און דו האסט גימאכט דיין לייב
 אזוי וויא ערד און אזוי וויא אגאס צו די מענטשן
 וואס גינען אין איהר גלומר וויא האבין אויף דיר
 גיטרעטין און דו האסט גילימען: (יג) שירי דער וועק
 דך פון דיין צער קלייד אן דיין שטארקייט דוא

אמר יהוה חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו :
 סיפי כה אמר אדני יהוה מצרים ירד-עמי בראשנה
 לגור שם ואשור באפם עשקו : י ועתה מה-לך-
 פה נאסיתיהו פי-לקח עמי חנם משלו יהילך
 נאס-יהוה ותמיד פל-היום שמי מנאין : יח לכן ידע
 עמי שמי לכן ביום ההוא פיראני-הוא המדבר
 הנני : יט מה-נאוו על-ההרים רגלי מבושר משמיע
 שלום מבושר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך
 אלהיה : כ קול צפוף נשאו קול יחדו ורגנו פי עין
 בעין יראו בשוב יהוה ציון : כא פצחו רגנו יחדו
 חרבות ירושלם כים-נתם יהוה עמו גאל ירושלם :
 כב חשף יהוה את-זרוע קדשו לעיני כל-הגוים וראו
 כל-אפסי-ארץ את ישועת אלהינו : כג סרו סורו צאו
 משם טמא אר-תגעו צאו מתוכה הברו נשאי פלו
 יהוה : כד כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תרכו
 פיהלך רפניכם יהוה ומאספכם אלהי ישראל :

פי לה אמר ה' חנם נמכרתם וגו'.
 לפי שכל ציוניא פנפנשין ועבדן
 אמהלן געמאנגען אויסער די שטאם
 שפארציען האבען זיין געווען
 אנארקען מיט שיינע פרוקשען,
 ואזש איינער צום אנדערען מיר
 וועלען זעהן סאמער איז אפן די
 מיר פון גארשען און דער היפער
 איז נישט וועלען מיר אריין גיין אין
 גארשען און מיר וועלען צעסען
 אפצוהאלטן פרוקשן, איינער איז אבן
 געמאנגען אין גארשען און האט
 קויגעס געזעהן ער האט געגעסען
 פרוקשען צו זאס, אבער אהייסער
 פון גארשען איז געווען עבהאסען
 און האט געזעהן וויא ער רייסט די
 פרוקשען פון די בויקער אונקעם,
 דער היסער האט געטאהן אגעשריי
 איז דער מענטש אנקלעפן פון
 גארשען, דער היסער איז ארויס
 געקומען פון גארשען און האט
 געמארשען צוויי פענקשין שטיינען
 ווייל ער האט גיט געוואקסן וועלכער
 פון זיי איז געווען אין גארשען,
 האט ער מיט פון ביינען פענקשין
 אריין געשלעפט אין גארשען און
 האט אנגעשרייא געטאהן צו אבן

היסערה און פון האט זיין ביינע אריין געפירט אין געמינגעניס, דר אנדער האט געוואקסן צום גרשטין דוא ביום געמארש
 גען האקטו פריער געהאט פון גארשען האסט געגעסען די פרוקשען, אבער פאר וואס פון איה געפאנגען געווארען,
 גאר אוקיוקס, דאס ועלדיגע קעמפ'ה געוואקסן דיא יודין וענען געווען אין סצרים, האבן זיי פריער געהאט פון
 מצרים, מצרים ירד למי בראשנה לגור שם, דיא יודין האבן פריער געוואהנט אין סצרים און האבן געגעסען דיא
 פרוקשען פון לאנד נאכדעם וענען זייא פארמאלטען געווארען פאר קענעם, האבען סצרים געהאט אפגען צו די יודין
 ואשר באפם עשקו, אבער אשר האט געוויבט דיא יודין פאר גאר גישט, דרבער זאגט תקדוש בית ווייל איהר זענט
 אוקיוקס פרוקשען גווארען ריביעד וועט איהר אוקיוקס אויסקעלייט ווערען :

פרוש ע"ט

ווערין אויס גיליינט : (ט) פי כה אמר ווארום אזויא
 האט דיין שטארקער גאט גיוואנט מצרים די מצרים
 האבין גארקעט מיט דיא ישראל ווארום ירד מיין
 פאלק האט געניערט צום ערשטין זייא זאלין
 דארטין וואהנען ווייל עס איז גיווען אהונקעט וואשר
 אבער דער סוף פון אשר באפם אוקיוקס פאר
 צוקט די ישראל : (י) ונחא און היינט וואס איז מיר
 דא וואס איה ואס מיר אליין און סאך נאמען מיינע
 קינדער אין דעם גלות אזוי איז די בריד פון גאט פי
 ליבא ווארום מיין פאלק איז גיווארן גינומען אונ-
 זיקט זיינע גיוועלטיגער מוהען זיה לויבין און
 באריקען אזויא איז דיא בריד פון גאט און תמיד
 גאנצע טעג ווערט מיין נאמען דער צעריקט :
 (יח) לכו דרום אז איה וועל אויס לייזין מיין פאלק
 בעשמי וועט מיין פאלק וויסען און דער קענען מיין
 נאמען לכו דרום דעם טאג וועלן זיי וויסען אז איה
 גיין דער וואס האט גירקט די בוי און און גיין
 קמנים מיינע בריד : (יט) מה נאוו וויא איין וענען
 אויף די פערך די פיס פון דעם וואס וועט זאגן די
 בשורה ער וועט מבושר זיין נוקטס ער מאכט הערין

דיא הילף ער וועט זאגן צו די מענטשין פון ציון
 דיין גאט האט גיקוינט : (כ) קול ציפיה אשטיקע
 פון ביינע וועהערס דאס מיינט קען דיא פענקשין
 וואס שטיינען אויף די הויקע מויערין און אויף די
 טורימס זיי זאלין זעהן גאנץ טייט זיי האבין אויף
 גיהויבן אשטיקע זיי וועלן אלע געזאמען זיין
 גען ווארום זיי וועלן זעהן זעהן וועט אימקען ערין
 זיין שכינה זאל רועהן אין ציון : (כא) פצחו עיניכם
 ויגדת צוואקען די וואס וענען חרוב גיווארן אין
 ירושלם ווארום גאט האט גיפרייטט זיין פאלק ער
 האט אויס גייריינט די ישראל און וועט זיי פרעגענען
 אין ירושלם : (כב) חשף יי גאט האט אנפאלקעמט
 זיין הייליגען נאמען פאר אלע פעלקערס אויבין
 און זייא וועלן זעהן אלע פעלקער דיא הילף פון
 אונזער גאט : (כג) מיר קערט אפ מיר קערט אפ גייט
 ארויס פון דארטין ספא אל תשני ויזא זאלין זיין צוא
 אייך טמא איר ארויס פון גיט און ריבען גייט ארויס
 פון איר גייט ארויס פון גלות תקדי פנהימס און
 לויט וואס זיי האבין גיפראגן אין דער מדרב די

אמר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום ליום השבת וה' מלך יל"ט דברו משנה והלכה והפסוק ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר מסדר שהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

יש בשער לבן משמא בתחלה. כשהוא אל הכהן ויש כנגד שער לבן טמא. מש"כ כפשוין. שלמו מטמא אלף כסוף עטוב: ומטמא בכל מראה לובן. חפי' למטה מארבע מראות לחיוב ומראה הנגד עמוק מראה הנגד עמוק ולא מראה שער לבן עמוק מה שאין כן כפשוין שאין מטמא למטה מד' מראות שאלותן מראות שהאלו מטמא הפשוין מטמא (ה): אין בו סי' שהרה. ואילו כפשוין יש בו סי' שהרה שאם פרח ככלו

קטור: כפשוין מטמא שער לבן אינו מטמא כפחו' משתי שערות דמיטוט שער שנים: חוץ מן הנגע. כפסטה חוץ לנגע טמא חלל שער לבן כענין שיהא כנגד כלכתיב ושער כנגד הפך לבן: ב בכל מראה. היינו כמראה הכשר

יש בשער לבן מה שאין כפשוין. ויש בפשוין מה שאין בשער לבן. ששער לבן מטמא בתחלה. ומטמא (ב) בכל מראה לובן. ואין בו סי' שהרה. יש בפשוין שהפשוין מטמא (ג) בכל מראה. ומטמא בכל הנגעים חוץ לנגע מש"כ בשער לבן: ב יש במחיה מה שאין בפשוין. ויש בפשוין מה שאין במחיה. שהמחיה מטמא בתחלה. ומטמא בכל מראה. ואין בה סימן שהרה. יש

(ה) ל"ד מלטה אחד סמרי שהמלות מתימטות אלף לטסקוים סספיון סוף למטס מלכות. ויטין סו"ס: (ו) ככל כו'. וספר לכן כנגדי סוד (כשר) וכסמין ועבוס: כלכד סוף סי' טומאה. ס"ג: (ז) ככל סוף. וספמס סיון טומאה כל מינים לנד כנגד סוד כשר וכקראם וכנגד

חוק ד' א' ו' ש' בשער לבן. עם איז דא מוקאָה ביא טייקע האר וואס זענען אין דיא גנעו פה שאין דפשוין וואס זען דיא גנע זעקט גרעסער איז דיא מוקאָה ניקא ויש דפשוין אונד עם איז דא מוקאָה אז דיא גנע זעקט גרעסער פה שאין דשער לבן וואס ביא וטיקע האר איז דיא מוקאָה ניקא ששער לבן ספמא בתיקה נוארום אז עם איז דא טייקע האר אין דיא גנע באלד אין אנהייב טיען זען זען זען נערט ניקראקט צום פהן איז שוין דער קענשש קטא, אָבער אז דיא גנע איז גרעסער גינוארין וויא זיא איז גינוען. זען זען איז ניקוקען צום פהן. איז ער נאך נים קטא. נאר קען פארשליקט איהם אויף זיבען קטא. נאך דיא זיבען קטא אז זיא זעקט גרעסער איז ער קטא וספמא גנל פראח לזן דיא וטיקע האר זענען קטמא מיט אָלע ערלייא טייפקייט. אפילו זיא זענען נים אזוי נויט וויא דיא גנע, אָבער אז דיא גנע איז גרעסער גינוארין מוז דיא קענעכע האבין דיא זעליגע וטיקייט וואס דיא גנע האט. אונד איז דיא קענעכע איז טינקעלער וויא דיא גנע איז ער קטא ויזן טיפן פתחה אונד זיא וטיקע האר קען ערליים זיין סהור. אָבער אז דיא גנע איז גרעסער גענוארין קען ער זען סהור. אויב דיא גנע האט זיך פאר שפרייט איבער דעם באגנן גוף יש דפשוין אז די גנע איז גרעסער גינוארין איז דא אמוקאָה וואס ביא וטיקע האר איז ניקא שפשוין ספמא גנל שווא אז עם איז גרעסער גינוארין נאר אקלייגע שמוקעלע. איז ער שוין קטא, אָבער וטיקע האר איז אָנערשש נים קטמא נאר

פירוש ע"ט
פלים כעם ארון קודש פון גאט וואס מאקט איהך קלאר אונד ריין. רש"י שרייבט פון דאנען איז גידר דונגען אז עם זעט זיין תהיית הבתים: (כ) זילא בחיזון נאר איר זאלט נים ארויס גיין אויפלייגין אונד איר; זאלט נים ארויס גיין מיט אנטלופונג גאט זעט איר זאלע איין זאקלען:

כין כושי כין לבן (ב) כין אדום : מטמא בכל שהוא . אבל במחיה כשי כעדה (ג) חוץ מן הנגע : משא"כ במחיה . שהמחיה לריכה להיות נתוך הנגע : ג' ובמכונם . שהשתי שערות במקום אחד כנגע : במפורז . זה כמזרח הנגע וזה כמערב : מברצר . שתי שערות כאלמנ הנגע כמכרז כאלמנע העיר : שאינו מברצר . כחוט היואל מן הנגע ויש כרחבו שתי שערות משא"כ במחיה דכעיקר מזולרת ומכונסת : הדוכה ושללא

הפוכה . כין שהכרת קדמה למחיה כין שהמחיה קדמה לכהרת משא"כ כשער לבן שאם קדם לכהרת עהור : ומעקבת את ההופך כולו לבן . את ההולט כמחיה ופרחה הארעט ככלו חוץ ממקום המחיה עדיין עמא הוא אכל אם פרחה ככלו חוץ על גב דכל גזמו וזו

בפשויון שהפשויון מטמא בכל [ג] שהוא . ומטמא בכל הנגעים . חוץ לנגע . מה שאין כן במחיה : ג' יש בשער לבן מה שאין במחיה יש במחיה מה שאין בשער לבן . ששער לבן מטמא כחשין ובמכוה במכונם ובמפורז . כמכוצר ושללא כמכוצר . יש במחיה שהמחיה מטמאה בקרחת ובגכחת . הפוכה ושללא המוכה . ומעכב את ההופך כולו לבן ומטמאה בכל מראה . משא"כ בשער לבן : ד' שתי שערות עיקרן משחיר וראשן

מלבין

חף על גב דכל גזמו וזו מלא עטר לבן סהור שאין עטר לבן מטמא : ד' עיקרן משחיר וראשן מלבין סהור .

דיא נגע ושלא בפיגור אונ סייא וייא וענען גיט אין מיסען דיא נגע , גאר בייא דער נייט גייט ארויס אשמיקול נגע , אונ דארט וענען דיא צוויי נויסקע האר , און קען אלץ סטא , אונ ביי ווילך פלייש איז גיט אזוי , אז עס איז דא ווילך פלייש אין שחין אדער סכנה איז גיט סטא , אונ דיא ווילך פלייש סו זיין אין מיסען דיא נגע אין נאנצין אין און ארם יש בפתח עם און דא מוקטאה בייא ווילך פלייש שפתח ספסאה גכחת ויגכחת אז איינער האט אנגע אויף דעם קאפ פון פארניגט אדער פון אינקען , אונ אין דיא נגע איז דא ווילך פלייש איז ער סטא חטיבה ושלא חטיבה פארקערט אונ גיט פארקערט , סייאדיא נגע איז גינוארין פאר דיא ווילך פלייש אונ סייא דיא ווילך פלייש איז גינוארין פאר דיא נגע , איז ער אלץ סטא , אדער בייא טייסקע האר אז וייא וענען גינוארין פאר דיא נגע איז סהור ויפגכבת את חויפד טילו לבן אונ דיא ווילך פלייש האלט אויף דיא מוקטאה אויף דעם קענטש , אפילו אז דיא נוייס קייט פון דיא נגע האט זיך פארשפרייט אויף דעם נאנצין לייב , גאר אויף דעם ארם פון דיא ווילך פלייש גיט , איז ער סטא נוענין די ווילך פלייש , אדער אז דיא נגע איז פארשפרייט אויף דעם נאנצין לייב , אונ ווילך פלייש איז ניקא , גאר טייסקע האר איז דא , אפילו אויף דעם נאנצין לייב , איז ער גיט סטא ויפגכבת בכל פריא אונ נואם פאר אקאלער דיא ווילך פלייש האט אפילו גיט דעם זעלביגען קאלער נואם דיא נגע איז , ווערט ער אויך סטא פח שצין פו גשער לבן בייא טייסקע האר איז גיט אזוי דער דין : ד' שתי שערות צווייא האר . נואם אין דיא נגע עיקרן משחיר בייא דעם ווארציל ווא זייא זיצען אין דיא נגע וענען וייא שנוארין ראשן פלגין אונ אויפין ביי דעם שפיץ וענען וייא נוייס סהור איז דער קענטש סהור

אדער אז דיא נגע איז גרעסער גינוארין , קען ער נוערין סהור , אויב דיא נגע האט זיך פארשפרייט איבער דעם נאנצין לייב יש בפשויון אז דיא נגע איז גרעסער גינוארין איז דא מוקטאה נואם בייא ווילך פלייש איז ניקא שפשויון ספסא בגל שזיא אז עס איז גרעסער גינוארין גאר אקליגע שמיקעלע , איז ער שוין סטא , אדער ווילך פלייש איז אנדערש גיט סטא סידור , עם איז גרויס וויא אלינדו ויפסא בגל מנגיע אלע נגעים אז זיי נוערין גרעסער נוערין וויא סטא , אדער ווילך פלייש איז גאר סטא אז דיא נגע איז אין דיא היים אדער אין דיא פלייש אדער בייא ככסת אונ גכסת , אונ בייא אנדערע נגעים איז זיא גיט סטא זיך נגע אז דיא נגע איז גרעסער גינוארין בייא נגע נייט , אביסול אפ נירקט פון דיא דיא נגע , איז ער אויך סטא פח שצין פו גכחה נואם עם איז גיט אזוי בייא ווילך פלייש אויב די ווילך פלייש איז אין הייטען די נגע איז קען סטא , אונ אויב דיא ווילך פלייש איז בייא דער נייט פון די נגע , איז ער סהור ג' יש גשער לבן עם איז דא מוקטאה בייא טייסקע האר וזא עם איז דא אין דיא נגע פח שצין גכחה נואם בייא ווילך פלייש וזא עם איז דא אין דיא נגע אין ניקא דיא מוקטאה יש גכחה אונ עם איז דא מוקטאה בייא ווילך פלייש פח שצין גשער לבן נואם בייא טייסקע האר איז ניקא ששער לבן ספסא גשחין ויפגכבת אז איינער האט אנגע פון שחין ודערדיינען אדער פון אמקנה ואקרי פון פיער אונ אין דעם שחין אדער סכנה איז דא טייסקע האר , איז דער קענטש סטא גכסת סייא דיא צווייא האר נענען פאר זאמולט אייניגס בייא דאם אנדערע ויפגכבת אונ סייא דיא צווייא האר נענען צו שפרייט , איין האר אין דער נייט נגע אונ איין האר אין דיא אנדערע נייט נגע גכסיד סייא דיא צווייא האר וענען אין מיסען

דאמר קרא ושער בנגע הפך לכן העיקר הסמוך לנגע הפך לכן: בדי לקרוץ בוגן. כדי שינטל כפי הווג של מספרים והלכה דשיעור שער לכן ארכו חין פחות מכדי שינטל כפי הווג אבל הלזנונית שבו בכל שהוא: גראית בשתים מהור. טיש שערות המולקות בראשן לשתים ובעקרון אינן אלה לחד: הכי גרטיין, בהרת ובה שער לבן ושער שחור שמו. כהרת שהיא כגרים מזומלס ובה שמי שערות מלכות והשאר מלאה שערות

שערות טעמו ולא אמרינן שמקום השערות שמורות ממנו כהרת מנגרין: הן זוקקת לשער לבן ולפשויון. דאי היכל בלחוף החוט שער לבן מחליטו או אם פסה אלל החוט בסוף סכוע טמא אבל אם חין כרוחב החוט ב' שערין ויהי כיה שער לבן לא מטמא דלא חשיב מן הנגע וכן אם פסה אלל החוט שאין כרוחבו שמי שערות כפסיון רחוק מן הנגע הוא חשיב וכן

מלבין מהור. עיקרן מלבין וראשן משחיר שמו. כמה יהא בלבנונית. רבי מאיר אומר כל שהוא. [ז] רבי שמעון אומר בדי לקרוץ בוגן. היתה אחת מלמטה ונחלקה למעלה והיא גראית בשתים מהור. בהרת ובו שער לבן (כ"א ושער) או שער שחור (ה) שמו. אין חוששין שמו מיעת מקום ה בהרת כגרים והוט יוצא ממנה אם יש בו רוחב שתי שערות וזקקת לשער לבן ולפשויון אבל לא למחיה. שתי בהרות והוט יוצא מן לוו. אם יש בו רוחב שתי שערות מצרפן ואם לאו אין מצרפן: בבהרת כגרים. ובה שחיה כפרשה ושער לבן בתוך המחיה הלכה המחיה שמוהי ממני שער

כגרים: (ז) אבל לא למחיה. דלפי"ט כרוחב החוט ב' שערות חין מחיה שבו מטמאה להמהי' לרין פסחה מנוכרת כאלמע הנגע כמבאר שהוא כאלמע העיר: מצרפן. ונדונים כנגע אחד ואם פסה אחת מהן משאו או נולד שער לבן כלחת מהן מחליט עול פסיהן (ה): ואם לאו אינו מצרפן. ונדונים כשני נגעים ואם פסחה אחת הלאחרת לא פסחה מחליט עול ומסגיר כוונתו כפי מיעטה כשי לחתיו שמי קרננות: הן בהרת כגרים. ולא פסחה מחיה דלפי"ט עדות כהרת ועשה אחת מחיה י עדות כן' הכל גרים חן' עשרות ומחיה חין פחות מעשה וכל היכל דמינן כהרת ה"ל לשאר מראות מלקות ופסוחות: והלכה המחיה. שכל הנגע על מקומה:

עיקרן פליגי אויב בריא דעם ווארציל זענען זיין נויים אדער פשויר אונ אין שפיץ זענען זיי שנווארץ פאר זיך קענטש סכמא בפה יהא בלבנונית וריא הויף זאל זיין דיא נוייסקייט אויף דיא קאר, רבי סאיר זאגט בל שריא וריא פיל עם דיא, איז זענונג סכמא צוא זיין, רבי שמעון זאגט בדי לקרוץ בוגן אז קען נועם נועלין אפ שערין דיא קאר מיט אשעריל, זאל דיא שעריל פאר געקען די נויים קייט פון דיא קאר היתה אהת ממשא אויב אונקען איז דער קאר אייגנס ונהלקת מלמטה אליבין איז ער צו טיילט וצו שפאלטן וריא גראית בשתים אונ זיא זעם אוס ווי צוויי קאר פשויר איז דער קענטש סהור כהרת יבו שער לבן ושער שחור סכמא אבדקרת ווס וריא איז גרויס פונקט וריא אגרים. אונ אין דיא פנהרת דיא דא נוייקע קאר אונ שנווארצע קאר, איז דער קענטש סכמא זין ויששין אונ מיר האבין גיט סורא שפי פיעט מקום שער שחור אהת כהרת מאקער האט דער ארם וואו דיא שנווארצע קאר וואקסט ווייניגער גיטאקט דעם כהרת וריא אגרים מפני שאין בה מש טייל דאס לעכיל וואס דער קאר וואקסט ארויס פון איהר איז אזוי קליין אז דאס פאר געקט ביין ארם קלענער צוא סאכין דיא נגע: ה בהרת כגרים אבדקרת וואנייקער פלעק גרויס וריא אגרים וריא יצא סכמא אונ פון דעם כהרת ציהט זיך נוייסקייט וריא אפארים אם יש בו רוחב שמי שערות אויב גרייט פון דעם פארים נוייסקייט איז וריא צוויי קאר ויקח לשער לבן ויששין אונ אין דעם פארים

הלך שער לבן. שער או הפך לשמור: רבי שמעון מטהר. אהלכה פניה קאי: שלא הפכתו בהרת. שער לבן קודם לבהרת של מקום המהיה: שלא הפכתו בהרת כגרים. לשער לבן קדם לבהרת כגרים דמקום המהיה היה חסר ומגרים וכלן נמי לא פליג ר"ש אלא אהלכה מהיה ואין אהלכה כר"ש: ז בהרת ובה מחיה ופשוין. בהרת כגרים והסגירה (ו) ולסוף שבע מלא בה מהיה ופשוין והמליטו: הלכה המחיה. כגון שכל עליה הנגע טמא הבהרת ממני הפשוין: הלך שער לבן ומחיה: מפני שלא הפכתו הבהרת. בהרת היא ומחיה כגרים ושער לבן בתוך הבהרת. הלכה המחיה במאה מפני שער לבן. הלך שער לבן במאה מפני המחיה. ר"ש מטהר מפני שלא הפכתו בהרת כגרים. ומודה שאם יש במקום שער לבן כגרים שהוא טמא? בהרת ובה מחיה ופשוין הלכה המחיה טמאה מפני הפשוין הלך הפשוין טמא מפני המחיה. וכן בשער לבן ובפשוין. הלכה וחזרה כגון שבע הרי היא כמות שהיתה. לאחר

מזורה: הרי היא כמות שהיתה. ומסגירו הסגר שני: לאחר הפטור. דראה אותה הכהן כסוף שבע כשהלכה לה (ה) ופטרו אם אמרי כן חזרה:

האר הלב שער לבן אויב די נוייסק האר איז אנוועק גינאנגען. ווי זענען ארויס גיפאלין אדער שטארץ גינארין און דיא ווילד פלייש איז דא ספא מפני תמחה איז ער טמא וועגן דיא ווילד פלייש רבי שמעון פסח רבי שמעון זאגט אויב די נוייסק האר איז גינען אין די ווילד פלייש און די ווילד פלייש איז פערנאנגען וויל די גנע האט זיך פארצויגען אויף איהר ארץ, איז ער טהור מפני שלא תפקי תפקת וויל גיט דער ברת האט גימאכט די האר נויים, און אין דיא תורה שמיים ויהי תפקת שער לבן דער ברת זאל נויים טאכן דיא האר, און ווען דער ברת איז גיקוקען אויף דעם ארץ פון דיא ווילד פלייש, איז שוין דיא האר גינען נויים פון פריער ברת היא ופתיחה כגרים אויב דער ברת מיט דיא ווילד פלייש צו זאמען איז נאר גרויס וויא אנרים ושער לבן בתוך תפקת און אין דעם ברת איז די נוייסק האר תפקת מחיה און דיא ווילד פלייש איז פארנאנגען, און דער ברת האט זיך פאר צויגען אויף איהר ארץ טמא איז דיא גנע טמא מפני שער לבן דורך די נוייסק האר תפקת שער לבן אויב די נוייסק האר איז אנוועק גינאנגען, און די ווילד פלייש איז דא ספא מפני תמחה איז ער טמא דורך די ווילד פלייש רבי שמעון פסח רבי שמעון זאגט אויב די ווילד פלייש איז אנוועק גינאנגען איז ער גיט טמא דורך דיא נוייסק האר מפני שלא תפקי תפקת כגרים וויל דער ברת איז גיט גינען גרויס נוי אנרים ווען די האר זענען גינארין נויים, און דער נאך אז די ווילד פלייש איז אנוועק גינאנגען, און דער ברת האט דעם ארץ פון דיא ווילד פלייש, און דיא ברת אליון איז גינארין גרויס וויא אנרים, זענען דאך דיא נוייסק האר גינארין פאר דעם ברת וויא אנרים ומודה שאם יש במקום שער לבן כגרים שהוא טמא און רבי שמעון איז מודה צוא דיא תפקים אויב דער ארץ

תראה ברחלה. והלא חזרה היינו במקום הראשון לוי במקום אחר ח"כ הרי זו בהרת אחרת. היתה עוה. כשלא חשבו גיטור: ונעשית בהה. כסוף שבו רלשון כנון כסיד או בקרוס זה שהיתה בקרוס בשעת

הסגר ונעשית עוה כשלא כסוף. שבו רלשון: הרי היא כמות שהיתה. ונעוה הסגר שני כמו עמד בעיניו: ובלבד שלא תתמעט מד' מראות. טלס נתמעט מד' מראות פוטרו מיד וסכור: כנסה ופשהה. היכא להסגירו

כנסה וסכור כן שפחה את מקום הכניסה ולא יותר או שפסחה כסוף שבו ולא"כ כנסה את מקום הפסיון ולא יותר: ר"ע מטמא. שהרי פשה (ט): וחכמים מטהרין. שאין זה פסיון אלא הרי היא כמו שהיתה ואי קאי כסוף שבו רלשון המסור

והפשהה כחצי גרים. ללד המזרח: והלך מן האום כחצי גרים. ללד מערב: תראה בתחלה. להשיב כנגע אחר ונגע חדש הוא זה ויסגיר: וחכמים מטהרין. ללד חשיב פסיון (ו) א"כ מוסף על סיפור כנסה שהיה בחלל וזה שאינו עכשיו אלא כגרים נחשב כרלשון שעמד בעיניו וסכור (ה): ופשהה כחצי גרים ועוד כו'. ר' עקיבא מטמא. משום ועוד להשמיר ביה מן הפסיון

שבו חרס: כ"ט: [ו] מלכבש כו'. ונשמע דכלן מלכבשו וכבשו כ"ט ו"ל לדעת כ"ט ו"כ"ב דהסג דסבי קמבר דלא נחמעט מד' כו' סכור אכל כו' לא נחמעט יש ענה דסכור יש פס דשפחה וזה חלוי כלכור. ופ"ש כשלא נעשה בקרוס ל"ל דלחילה דר"ע דר"ט שהוא ח"ק קניי: (ט) בוכה נעלומו דר"ל ד"כ נחמעט וחילט וכן מד"כ

להעביר וסבי עובד דל"ט חילט וקפס ממחסיין להקמן ו"ט: וה"ס: ו"ג להעתיקן דלקמן כלל ה"ס: כ' דכנענים עירו כ"ע דסבי הוא כמו שהיה והסל פלוגי כנענים ועוד והסגירו ובסוף שבו כנסה חלוט ועוד וסכור שניה אחר כך שפחה חלוט ועוד (וממני' ה) ויכ"ט דפסחה ויכנסה דרישא פוח ולשן מטמא כולל המס

וסכור: וכל כסוף פלוגי ח"כ כסוף (שבו כ') ללחך כספי: (ו) ולא דק כניעטס דלסכ דל"ט משיב פסיון ויכ"י לל אמר כ"ט א"ל חלסל כחלסל: (ה) ל"כ: מ"י קאי בסוף שבו רלשון מסגירו כו' כ"ס: כ"כ כנסה מעליון דממני' דלמיל וס"ט פ"י לליל והסל דמסכיס לנעמי ומוקי למו

דער נאך איז זיא קלענער גינורארין אונ איז צוריק גינורארין וויא זיא איז גינוען. גיט קלענער וויא אגרים רבי עקיבא ספסא רבי עקיבא ואגמ ער איז קמא וחקמים פטהרין אונ די חכמים ואגין ער איז קהור ואויב דאס איז אין סוף אנדערע נואך. אונ אויב דאס איז אין סוף ערשטע נואך פארשליקט קען איהם אויף נאך אונארן: ד בהרת גרים איינער האט גיהאט אבהרת גרים ווי אגרים. האט קען איהם פארשלאסן אויף זיגען קמא ופשהה כחצי גרים אונ די נגע איז גרעסער גינורארין אין איין ניים ווי אהאלקער גרים וקלד מן האום כחצי גרים אונ די אנהערע גרים איז קלענער גינורארין דיא נגע אהאלקער גרים. רבי עקיבא ואגמ מראה בהחלה זיא זאל גינעהן ווערין פון דאס גייע. גלייה וויא דאס נואלט גינוען אננייע נגע. אונ קען זאל אים פארשליסען אויף זיגען קמא וחקמים פטהרין אונ די חכמים ואגין ער איז קהור ואויב דאס איז אין סוף אנדערע נואך, אונ אויב דאס איז אין סוף ערשטע נואך פארשליקט קען איהם אויף נאך אונארן וועיז תי"מ: מ בהרת גרים איינער האט גיהאט אבהרת גרים ווי אגרים. האט קען אים פארשלאסן אויף זיגען קמא ופשהה כחצי גרים ועוד אונ דיא נגע איז גרעסער גינורארין אין איין ניים עפעס קעהר וויא אהאלקער גרים וקלד מן האום כחצי גרים אונ די אנדערע גרים איז קלענער גינורארין די נגע אהאלקער גרים איז עקבליון די נגע עפעס קעהר וויא אגרים רבי עקיבא ספסא רבי עקיבא ואגמ ער איז מטמא

זיגען קמא לאתר הפסיר אויב דיא נגע איז אנדעק גינאנקען אין די זיגען קמא. אונ סוף זיגען קמא האט דער פלוג גינעהן די נגע איז גיטא. האט ער איהם קטהר גינוען. דער נאך איז דיא נגע צוריק גיקויסען אויף דעם זעלבדיגען ארמ מראה בהחלה ווערמ זיא גינעהן אין אנהייב, גלייה וויא זיא נואלט גינוען אננייע נגע היח עה אין אנהייב ווען קען האט איהם פאר שלאסען איז די נגע גינוען שטארק וויים אזוי וויא שניי ונעשה בהת אונ אין סוף נואך איז דיא ווייסקייט פון דיא נגע גינורארין טייקעלעך. זיא איז נאך וויא וויא אנדעק בהת אדער ווען קען האט איהם פאר שלאסן איז דיא ווייסקייט פון די נגע גינוען שטאקעל. נאר וויים וויא וואנקע ונעשה עה אונ אין סוף נואך איז זיא שטארק וויים גינורארין אזוי וויא שנייא הרי היא כמות שהיתה איז גלייה וויא זיא נואלט גינוען די נאנצע זיגען קמא אין אייגערלייא ווייסקייט וויא זיא נואלט נאר גיט גיעדערמט גינורארין אונ קען דארף איהר פארשליסען נאך אויף זיגען קמא ויגלדי שלא תחמעט מטמא פראת נאך זיא זאל גיט ניון וויינער (וטרונקלער) פון די פיר ווייסע קאלעדיון נואס אנגע דארף זיין נכסה ופשהה אבהרת נואס איז גינוען גרים וויא אגרים. אונ קען האט איהם פארשלאסן אויף זיגען קמא. אונ אין סוף נואך איז זיא קלענער גינורארין, דער נאך איז זיא גרעסער גינורארין. אונ איז גינורארין וויא זיא איז גינוען פריעד, וויא אגרים, גיט קעהר. אדער שפחה נכנסה אין סוף נואך איז זיא גרעסער גינורארין

שפטים יום ו

עיקר תוי"ט

ונכסתה לאחר הפסוק (יב) איירי : וחכמים מטהרין.
דכיון דלאויל ליה חני גרים מן האוס ליכא מנע מדק אלא
חלי גרים ועוד : ופשתה בגרים ועוד . לאחר הפסוק
ולחר כך הלכה לה כי האוס ולא נכתיב אלא הגרים ועוד

הקדש : ר"ע מטמא . דהא
פסה ליה משיעור קמח
ורבנן סברי כיון דלאויל ליה
קמח כוליה והוא נגע דקמח
מל : תראה בתחלה .
ויסגיר : י בהרת כגרים
ופשתה בגרים . כשפשתה
לאחר הפסוק (יג) איירי :
ר"ע מטמא . דקס כלן נגע
וסימן טומאה עמו : תראה
בכתחה . וחק על גבי
דכשתרה בתחלה נמי
יטמאה הכהן מיד דמחיה

ועד לכן מטמאה בתחלה מ"מ ל"מ ללרנע כתיב
אחוי קרבן אכל חז וחד (יד) ולר"ע כנגע ראבון
מזיב וכי מחסר מהאי מיתתו חד קרבן וככל הך דפליגי
ר"ע וחכמים כמתיתוין ה"ל כחכמים : ואין בה כלום .
אין נה שער לבן : ובה שיערה אחת . ונולדה כהרת
כו : הרי זה להסגיר . ואף על פי שטעם כהרת
שקדים כגרים כהרת לשתי השערות (טז) :
דחני גרים הראשון קדם לנ' שערות לא מהני עד שיקדים הגרים שם לנ' שערות (טז) : י"א ונולדה בהרת כחצי

כסוף ככנע כ' ולאהד הפסוק : (יב) ה"ט ולכסתיה ודכסתיה
משהירי נגמיר ולא משהירי אלא משהירי שבוט עני ולאהד
הפסוק אכל נכס"ב ה"י ל"ד לאחר הפסוק דה"ט כסוף
שבוט א' לו כ' וכו' לעיל וסבטס כמ"ט כ"ס דה"ט דה"ט דה"ט
ס"ס ונל ע"י לאחר הפסוק :
(יג) והכליטו וחס"כ נולד לו
מחיס כו' ר"ע מטמא דה"ט
דקמח ככנע נכס"ב כמ"ט כ"ס
חז ל"ע יפשתו וכמסע סכל נגע
אחד וכסתה סלום לאחר
שנוקק לטומאה ויטהרו כי
סימני טומאה נכס"ב נחלע על
השני קודם שיראה סכס . וי"ל
ל"טן מלמדין אה סהמלע
דס"ט כ' נגמיר ככני מקומות
עס"כ נגע אחד וכדכ"ט
כס"כ כו' וחכ"ט דלף על גב
דמטמאין לים מסיין
נגע סל' מ"ט כס"כ סלום
נכס"ב מלמדין סכסין והלכה
התמה ויחליטו על סכס"כ .

מכ"ס : (יד) וקסס כי לא נכס"ב נמי נכס"ב סכסין סל'
נגע סכס"ב וסכס"ב נחליטו וסכס"ב נחליטו שנים עמד גרים המדס
עס כ"ט מ"ט טומאה וכו"ל נכס"ב לנכס"ב לא סכס"ב שיהא לאחר
סכס"ב וסכס"ב : (טז) כדילוף לים כס"כ ויכרינן דע"ו סכס"ב
ל"ד דס"כ כשפשתו כמ"ט . וסכס"ב : (טז) ונל דל"ט קמ"ט
וסכי ס"ל לנכס"ב ואין דס כלום סלל הכמס נקס דל"ט י"ב כ"ט

אמרין תר"ף בתולה און דיא תבקים זאגין דאם איז
אניע נגע ונייר די ערשטע נגע איז אונעק גינאנדי
קען דיארף זיא געווינען ווערין צום פלה בהרת כחצי
גרים אבהרת גרוים וויא אהאלקער גרים זאין גי' קלס
אונ אין איר איז גיטא ווילד פלייש אונ גי'ט ווייסקע
האר גילדה בהרת כחצי גרים אונ . עם אזי גינווארין ביי
דעם האלדין גרים נאך אהאלקער גרים יב'ה שיערה
אחת אונ אין דעם אנדערין האלדין גרים איז דא
איין האר אנהייסקע תרי יי' להגירי דיארף קען איהם
פארשליסען אויף זייען סאנ בהרת כחצי גרים אבהרת
גרוים וויא אהאלקער גרים יב'ה שיערה אחת אונ אין
איר איז דא איין ווייסקער האר גילדה בהרת כחצי גרים
אונ עם איז גינווארין בייא דעם האלדין גרים נאך
אהאלקער גרים יב'ה שיערה אחת אונ אין איר איז י"ה
דא איין ווייסקער האר תרי יי' להגירי דיארף קען אים
פארשליסען אויף זייען סאנ בהרת כחצי גרים אבהרת
גרוים וויא אהאלקער גרים יב'ה שיערה אחת אונ אין
איר איז דא צוויי ווייסקע האר גילדה בהרת כחצי גרים
אונ עם איז גינווארין בייא דעם האלדין גרים נאך
אהאלקער גרים יב'ה שיערה אחת אונ אין איר איז אויף
דא איין ווייסקער האר זבין סאנ : י"א בהרת כחצי גרים
זאין גי' קלס אבהרת גרוים ווי אהאלקער גרים אונ
אין איר איז נאך גיטא נולדה בהרת כחצי גרים אונ עם
איז גינווארין ביי דעם האלדין גרים נאך אהאלקער
גרים

מ"מ אונ דיא תבקים זאגין ער איז
סחור . ונייל פון די ערשטע נגע איז אונעק גינאנדי
קען אהאלקער גרים , איז זיא שוין קיין נגע , אונ
די נייע נגע איז דאך אויף נאר עפעס קעהר וויא
אהאלקער גרים בהרת גרים דער בקרת איז גינען
גרוים וויא אגרים ופשתה בגרים ועד אונ דיא נגע איז
נכעסער גינווארין קעהר וויא מים אגרים , איז צוא
זאקען קעהר ווי צוויי גריסין תלכה לה האוס אונ די
ערשטע נגע איז אונעק גינאנגען אין נאנגין . איז
גיבליבין די נייע נגע וואס זיא איז קעהר ווי אגרים
ב"י עקיבא מפסא רבי עקיבא זאגט , ער איז סמא , די
ערשטע נגע איז דאך גרעסער גינווארין ויחכמים אומרים
אונ די תבקים זאגין ונייל די ערשטע נגע איז אין
נאך די אונעק גינאנגען איז דאך די נייע נגע אנהייב תר"ף
בתולה זאל זיא געווען ווערין פון אנהייב אונ קען
זאל אים פארשליסען : י בהרת כגרים אבהרת גרוים
וויא אגרים , אונ זיא איז אין די צווייא וואכין פון
פארשליסען גי'ט נכעסער גינווארין איז ער גינווארין
סחור וישתה בגרים דער נאך איז דיא נגע נכעסער
גינארין מים אגרים , איז ער מ"מ גינווארין ונולדה
לשנין מ"מ אונ אין דעם אנדערין גרים איז גינווארין
ווילד פלייש או שער לבן אדער ווייסקע האר תלך לה
מאס דער נאך איז די ערשטע נגע אונעק גינאנגען
ב"י עקיבא מפסא רבי עקיבא זאגט , ער איז סמא , ונייל
די ערשטע נגע איז נכעסער גינווארין אונ זיא איז
מים וויילד פלייש אדער מים ווייסקע האר תבקים

שם ר' הלכסני, ס"ט: [ו] עמ"ל. ולא חלית נקל
 חזק דניסא דהכל ריעס סמוקה שדך השער לסתלן
 ממחם סנוג לסיך גלילן
 פדכיס דנסכת קודס (סוס)
 ולדניסס כדנתיב וקן שטערן
 לכניס פל"ג דארקניס חזוקס
 דגופס. ק"ט ופסוי"ט:

גרים ובה שתי שערות היו לו להחליט. מפני
 שאמרן אם בהרת קרמה לשער לבן טמא. ואם
 שער לבן קדם לבהרת טהור. ואם ספק [ז] טמא
 ורבי יהושע קיהה:

ספכה שער לבן הכהרת היא שגמרה לשער שיהפך ללבן. ספק טמא. ספק אש שער לבן קודם לבהרת או בהרת
 קדמה לשער לבן עמ"ל: ורבי יהושע קיהה. גרסי' מל' תקדיה טעו כלומר היו שניו קהות מדכרי האומר ספק
 עמ"ל דליהו סבר ספק טהור. ואין הלכה כרבי יהושע:

אזן אויב די נוייעק האר איז גינארין פריער וויא
 דער בהרת איז ער פהור ואם ספק טמא אזן אויב קען
 נוייס גיט נואם אין גינען פריער איז ער טמא ודי
 יחיש קיהה און רבי יהושע האט פערנאקעלט
 בקמים צו קמהר זיין [ח"ו]:

גרים ובה שתי שערות דער נאך איז גינארין צווייא
 נוייעק האר תרי ו להחליט איז דיא גנע קטמא דעם
 קענקש ביו ער ווערט אין גאנצין גייהילט מפני
 שאמר נוייל קען האט גינאנט אם בהרת קרמה לשער לבן
 טמא אויב דער בהרת איז גינארין פריער וויא די
 נוייעק האר איז ער טמא ואם שער לבן קדם לבהרת טהור

רש"י

גמרא גרה דף כה ע"א

תוספות

ומה היה מרוקם וכו' ת"ר איהו שפיר מרוקם
 אבא שאור אומר תחלת כרייתו מראשו ושני
 עיניו כשתי טיפין של זכוכ תנא ר' חייא מרוחקין
 זה מזה שני חוטמין כשתי טיפין של זכוכ תני רבי
 חייא ומקרבין זה לזה ופיו מתוח כחוט השערה
 וגיותו כעדרשה ואם היתה נקבה דגונה כשעורה
 לארבה וחיתוך ידים ורגלים אין לו ועליו כשעורה
 בקבלה הלא כחלב תחיבני ובגבינה תקפואני עור
 וכשר תלבישני ועצמות וגידים תסוכבני חיים
 וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי ואין
 בורקין אותי במים שהמים עזין וטורדין אותי אלא
 בורקין אותי בשמן שהשמן רך ומצחצחו ואין
 כרייתו מראשו כחלב. וזה
 ממתין:

תחלת כרייתו מראשו. מיטס
 דנסכר תמסל דמוסע
 (דף טס) קסכר אלס טמול
 תמסל כרייתו משניו ונגמס
 שרסו מין וליך. נלסס ל"ס
 דגנס כדשין מן פ"י ל"ס.
 ובחיסוסה מן לטין חגב
 דלסס פמכניו רבין וכן
 טסמ דמריב כעסור סכסביס
 עור וכשר תלבישי ופלוס
 ורייס סוכבני. כרייס
 סוכ וכשר וסכר טמנס גדיס
 ובחסייס המיס דיקסל (ס'
 ל') מיסכל גידין וסכר כשר
 ומסכס כעדרש (ריש פססס
 סוליס) למס סוכר דומס
 סכנת ורע טהול יתוך וקולס מתחלה כעסע יליחלו כחלב

וחיתוך ידים ורגלים אין לו
 אצייכין פון הענמ און פיס ופלי מפורש בקבלת איהו
 דעם קינד אין די צייט האט איוב גינאנט הלא כחלב
 מתיבני דוא האקט מיד גינאסין וויא מילך נראם
 איז דיא גרעו ונגבינה מתיבני און דוא האקט מיד
 געמאכט פארבלינערין אזויא וויא קענו ער וישך
 מליבשינ דוא האקט מיד בעקעליירש מיט אהויט און
 פלייש ועצמת גידין מסוכבני און דוא האקט מיד
 באדעקט מיט פיינער און אדערין מיט וססר עשית
 עמדי לעבין און חסד האקטו גיטאהן מיט מיד
 ופקודתך שמרה חיי און ביין כפעקד נואם דו האקט
 מיר נובאטוין האט מיין גייסט ומיין נשמה געדינט
 צו טאהן ואין בורקין אויט גמים קען נאר גיט פרובין
 דעם שפיר מיט נאקער צו וויסען אויב אינגוייניג
 איז דא אקניד דארער ניין שפטים זיין וואקער איז
 ווארום נאקער איז שמתקין נועם די נאקער צור
 קנועשקין דאס קינד אלא בידון אלא גשמן נאר קען
 פרוקט מיט בוימאייז שששן רך ומצחצחו ווארום
 בוימאייז איז ווייך און עס מאכט קלאקער, וועט

ואם היה מרוקם אויב אאשה האט מפריל גינען אזוי
 ווי אבייטיל און אינגוייניג איז גינעקט אזוי
 וויא אקינד איז ויא טמא פני גנן די רבן האבין
 גילערניט איהו שפיר מרוקם וויא אזוי אקניד
 גינעקט אין דעם בייטיל אבא שאול אומר כרייתו
 מראשו אבא שאול נאנט דאס קינד הייקט אן
 בשאסין ווערין פון קאפ וישני עיניו כשתי טיפין של זכוכ
 וינע צוויי אויגין זענען אזוי וויא די צוויי אויגין
 פון אפליג מני רבי חייא מרוחקין זה מזה רבי חייא
 האט גילערניט די צוויי אויגין זענען טיים איינע
 פון דיא אנהערע שני תפיסין כשתי טיפין של זכוכ וינע
 צוויי נאו לעקער זענען אזוי וויא די צוויי אויגין
 פון אפליג מני רבי חייא ויקרבין זה לזה רבי חייא
 האט גילערניט די צוויי נאו לעקער זענען נאנט
 איינע געבין דיא אנהערע ער וויא חיים השערה
 דאס שפאלט פון די מול רין וזין אהרא ויהיה
 קנשה די מילה איז גרויס וויא אנהערעס ואם היתה
 נקבה דגונה כשערה לארבה אויב דאס קינד איז אנקבה
 איז דער שפאלט וויא אנהערשקין אין דיא היינג

ומנענע . נאותו מקום רואין אלא בחמה כיצד בורקין אותו כיצד בורקין מלמטה למעלה כדאמרינן אותו כדאמרינן אלא במה בורקין אותו לידע אם כסמך : אם סמכסך . ובר הוא אם נקבה הוא אבא שאול בר גוש ואמרי הקיים אם דבר המטכ ליה אבא שאול בר רמש אומר . מביא קיסם היינו גיר ולי נקבה ליכא בידוע שזכר הוא ואם לאו בידוע שנקבה היא : עיכובא :

קען קענען זעקן וואס אין דעם שפיר איז דא גאון ראיין אלא בחמה און דאס מוז קען גאר זעקן אויף דעם ארס וואו די וונגן שיינקט ביצד בורקין אותו וויא אזוי פרוקט קען צוא וויקען אויב אין דעם שפיר איז דא אקניג ארער גיין . פּרענט דיא נקרא דוא פּרענקט ביצד בורקין אותו וויא אזוי פרוקט קען צו וויקען אויב אין דעם שפיר איז דא אקניג ארער גיין דאָרטיין אזוי וויא קען האַם גיזאַנט, קען זאל אַכּיין ניקען פּויקאַריל וועט קען זעקן גענין דיא זינן, וואס דען פּרענט קען נאך אַפּאַהיל וויא אזוי קען זאל פּרוּכין אלא גאר אזויא פּרענט קען קען בורקין אותו לידע אם נקב הוא או נקבה מיט וואס

פרוקט קען צוא וויקען אויב ער איז אַקניג ארער אַנקבה אבא שאול בר גוש ואמרי לה אבא שאול בר רמש אומר אבא שאול בר גוש האם גיזאנט און אַנקרע אַנאין אבא שאול בר רמש האם גיזאנט מביא קיסם שראשו חלק קען זאל גריינקען אַנלאַפּע אריקע שטיקעל העלציל ופּענענע באויה פּקיס און קען זאל די שטיקעל העלציל אריין שפּעקען אין דעם ארס און צידען ארויף און אַראפּ אם פּסבּק דידי שפּק רחא ווא אויב קעם פּאַרהאַלט זיך אַיגנווייניג אין דעם קינר אַנקב אם לאַ צידע שפּבּכּה היא און אויב קעם פּאַרהאַלט זיך גיט זאל קען וויקען אז דאס קינר איז אַנקבה :

קען קענען זעקן וואס אין דעם שפיר איז דא גאון ראיין אלא בחמה און דאס מוז קען גאר זעקן אויף דעם ארס וואו די וונגן שיינקט ביצד בורקין אותו וויא אזוי פרוקט קען צוא וויקען אויב אין דעם שפיר איז דא אקניג ארער גיין . פּרענט דיא נקרא דוא פּרענקט ביצד בורקין אותו וויא אזוי פרוקט קען צו וויקען אויב אין דעם שפיר איז דא אקניג ארער גיין דאָרטיין אזוי וויא קען האַם גיזאַנט, קען זאל אַכּיין ניקען פּויקאַריל וועט קען זעקן גענין דיא זינן, וואס דען פּרענט קען נאך אַפּאַהיל וויא אזוי קען זאל פּרוּכין אלא גאר אזויא פּרענט קען קען בורקין אותו לידע אם נקב הוא או נקבה מיט וואס

זוהר ויקהל דף רה ע"א

ת"ח הכי הוא ודאי ליליא רביעאה דשכתא בעינן לאסתמרא מנייהו . מ"ט בנין דכתיב יחי מארת מארת כתיב חסר וזה חוקמה . דבנין דהיא חסרה . כמה חבלי טהירין אהכלילן בהאי מארת . לוטוין ומארת אינון כניריותא דסיהרא וכלהו שליטין בהואו ליליא . בליליא דשכתא כיון דכלהו מתברין לאעלל בנוקבא דטערא דלא יכלין לשלטה כתי בר גוש יחידאי לאסתמרא . וזה חף על גב דלא יכלין לשלטה אהתחזין לזמנין ובר גוש יחידאי כתי לאסתמרא . מנה דא הכי תנין וחי הכי גריעותא דטערא איכו . אבל בשכתא . נסירו אשתכח לעמח קדישא וקודשא כריך הוא כד על שכתא מעטר לכל הד חד מישראל וכתי דיעטרן ליה להואו טערא קדישא דלחטטרו ביה ואף על גב דלטינו לא אשתכחו ביוזכא לזמנין לכך ש יחידאי אהתחזין ואחרע מוליה . ואנטידין ליה לכך ש לאשתכחא נפטר איו קדישא ונטערא ליה . סוף סוף נסירו אשתכח בהואו ליליא לעמח קדישא הואיל וסכת שלום פריסא על עמח דהא תנין ככל אחר דסכת שלום אשתכח סערא אחר לא אשתכח תמן . וע"ד נסירא איכו וכעורא סביח :

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

מספר החיורים סימן ריב ריג . בעיר אספ סיסה קבלה גדולה וסיו עשירים ופחמט עיטס פחמליס ולא סיו עסקיסי כחורה כדכתי לטון למעבר . וסיס עס וקן אחד נוסס אמר לסס דעו לסס אס לא חסעססו כסריס וססולו כסס ספפ אס אס לא ססרס ססיר . כל זמן

חרמכ"ם הלכות שבת פרק י . (א) חותול חבלים מן הוציין וכן החלף או מחושי צמר או מחושי פשתן או חושי שער וכיוצא בהן הרי זה תולדת קושר וחייב . ושיערוו בר שיעמוד חתבל בחתלתו בלא קשירת שזנמצאת מלאכתו

בעיר אמת תחת קחלה גדולה חיי עשרים אין אשקאמט איז גינען אגרויקע פארזאמלונג יודין און זענען גינען כייך ופחמט שיערס מתנאים זלא חיי שיקמן בטיח ברבני חיי לפיכך און ווייל זיאי זענען גינען כייך זענען זיאי כייא זיך גרייס גינען און האבין גיט גילערניגט אזוי פיל תורה זיאי זיאי האבין געבארקט לערנען זייה שם זמן אחר וחקם און דארט איז גינען איין אשקאר כסאן אקלוגער אפר לחם האט ער גינאנט צו די גביריס פון אשקאר די לחם אס לא חתעסקי בטיח וחתיו ככם איהר זאלט וויקען אויב איהר נועם גיט חקטה האבין פון שיער פירונג און איהר נועם גיט לערנען תורה חסדי אס לא חתירב בעיר איז כיר אוןאנדער אז די אשקאמט

(א) הפוסק בבלים מן הוציין וכן החלף או אגניער פלעקט שפיריק אום שבת פון הוציין ארער פון חלף . הוציין און חלף זענען אַנעלעקע גראו או מושי צמר או מושי פשתן או חיי שיער ארער צר פלעקט שפיריק פון נואלענע פעדים ארער פון פלאקסענע פעדים ארער פון האר זפויא בתו ארער פון אַנקערע זאבין אַנעלעקע זיך יח תולדות קושר וחיב איז דאס אזוי אַנעבירה וויא זען מאכט קלפס אום שבת און קען איז חיוב גשיטור וויין גרייס און זיין דאס פלעקטונג קען זאל חיוב זיין גרי שיעטור תתבל גפחילתי זלא קשירה אויב דאס פלעקטונג קען זיך האקמין און עם פלעקט זיך גיט אויף ציריק אפילו אן קיפוליה אין דיא זעקין שזנמצאת מלאכותי מתקיימת

מתקיימת. וכן המפריד את הפתיל הרי זה תולדת
 מתיר והיב, והוא שלא יתכוון לקלקל בלבד ושיעורו
 כשיעור הפתול; (ב) התורה ב' תמירות היב, והוא
 שקשר ראש החוט מכאן ומכאן כדי שתעמוד התמירה
 ולא תשטט. אבל אם תפר יתר על כ' תמירות אף
 ע"פ שלא קשר היב שתי מתקיימת התמירה, והמותן
 חוט של תמירה בשבט היב מפני שהוא מצויב
 התמירה:

שאוטו וכן סיס חי זכוותו לא נעסס דכל. כשנפטר וכלך למולמו
 כל מלך אחד ודסק את הכיר ונתנו את הפנים על פי ספוטס
 ואמר לכל שסעו לי כדכרסכ סנחטס לי מכל ממוכס שליט.
 סכו וכלס ומכרו למלך סספוטו סחט קרקס כסס. אמר
 לסס עכרס על תורכס ונכספס לסקל וסולכס כספיה
 וכתריב ססיר לקייס את סח דכרי סוקן כדכריב עקיס דכר סערו:
 יש סניגס דכר לו סכ סלל נגור אלל כלטס ססמגריס וכדי
 סללס לנייס סלס לא ימוטו קכ ססמגריס ס' וודט וסיסס
 ססספס סתניסס מני סכרס. ועוד יס סניגס לפי סלכות
 סכסריס לא עוו סרי לכר וכחיב נקוס לכר ססס ססולס

איו נראה ויין ארבעת נעבליקען נאמן. איו ער
 היב וכן המפריד את הפתיל אז ער פלעקט אויף דיא
 גיפלעקטענע חיי זה תולדת פתיר היב איו דאס גלייה
 ויאי קען קניפס אויף אקנופ אום שבת איו קען
 היב וראו שלא יתכוון לקלקל גליב נאר ער זאל גיט
 ביינען נאר באלינע מאכין. אויב ער פלעקט אויף
 טייל ער וייל באלינע מאכין דאס פלעקטונג איו
 ער פסור. אונ אויב ער פלעקט אויף טייל ער
 דארף דיא איינגעלענע שניידלאך. איו ער היב
 ושיעורו כשיעור הפתיל ויפיל זאל ער אויף פלעקטין
 אונ זאל היב יין, ויאי גרויס ער איו היב אויף
 דעס צו פלעקטין אזוי גרויס איו קען היב אויף
 דעס אויף פלעקטין; (ג) התופ שמי תמירות היב אויב
 איינער גיט אום שבת מיט די נאדיל צוויי סקהל
 איו ער היב, והוא שקשר רשי חוטם פנאן ופנאן כרי
 שפעמוד התמירה ווען ער ער היב נאר אז ער האט
 געמאכט דאס גיינען זאל זיך האלטין. דהיינו ער
 האט געמאכט קניפליך איו ביידע עקין סאדים
 ולא השטט דער סאדים זאל זיך גיט קענען ארויס
 ציהען זאל אם תפר יתר על שמי תמירות אבער אז ער
 האט נעגייט אום שבת קעהר ויאי צווייא געט אף
 על פי שלא קשר מיכ אפילו ער האט גיט פארקניפט
 דיא עקין סאדים איו ער אויף היב שפיר מתקיימת
 התמירה טייל דיא געט וועלן זיך האלטין אן
 קניפליך אויף התמותת חוט שמי תמירה בשבט היב אויב
 די געט האבין זיך צושפרייט אונ ער נעקט דעס
 עק סאדים אונ ציהט צו זאקען דיא געט אום
 שבת איו ער היב מפני שיהא ספריב התמירה טייל
 דאס הייסט אויף נענייט (ועיין בסניד משנה):

נעטם גיט הרב ווערין כל זמן שאותו וכן חי זכוותו לא
 נעשה דבר אזוי זאנג ויאי דער אלטער מאן האט
 גילעקט ווענין זיין זכות איו קיין שלעקטס גיווען
 איו שטאט געשפיר וזהו לעילט ווי דער אלטער
 איו גישטארבין בא מלך אחר ודעת את חיי ונתת
 את תולדת ע"פ השבועה איו געקומען אפלה איו דיא
 שטאט אונ ער האט צו געדריקט דיא קענטשין
 פון שטאט אונ ויאי האבין איהם געכונט נעבין
 אדריטיל פון ויער פארקענין מיט אשכנעה
 ואמר להם דער קלך האט גיזאנט צו דיא קענטשין
 פון שטאט השבועה לי ביהרתיכם שנתתם לי סגל מיינכם
 שליט איהר זאלט שווערין בייא אייער תורה אז
 איהר האט מיר גיגעבין אדריטיל פון אייער
 געלט. האבין ויאי גישווארין בא ויכליס וימיר זמנה
 שחסימינו מית תברקע דסיס ונענען געקומען סוקרים
 אונ האבין גיזאנט צום קלך דיא וידין האבין
 געהאלטין געלט אונטער דיא ערד אפר להם האט
 דער קלך גיזאנט צו ויאי זבחתם על תיהרתיכם וישבעתם
 לשקר איהר האט גישווארין פאלש בייא אייער
 תורה. וואס דיא תורה האט אייך געבאטן איהר
 זאלט גיט שווערין פאלש תייליכם שבחיה האט דער
 קלך אנועק געפירט דיא קענטשין געפאנגען
 החדים חיי אונ ער האט הרב גימאכט די שטאט
 געמיט את דברי תנחו צו קמיני ויין וואס דער אלטער
 האט גיזאנט גידתיב ויאי עם שטייט איו פסוק
 פסמי דבר שבח הקב"ה איו מקנים דיא בייד פון
 ויין קנעקט:

יש זריגת דבר או הרב שלא נגור אלא כללות המסגרים
 אפאל קובט אסגפה ואפעקטו אדער אמלקחה
 אויף אשטאט אדער אויף אקרינה, אונ עם

שטארבין פיל קענטשין אדער ויאי ווערין געהרג'ט דורך דיא שווערד פון דיא מלכה. אונ
 דיא נזרה איו נאר טייל הקב"ה וייל פארלענדן דיא מסגרים יכרי שלא לזיישם אונ וייל הקב"ה וייל
 גיט פארשעקען דיא מסגרים שאם לא ישתו רק מסגרים חיי טבע אז אנדערע קענטשין ועלין גיט
 שטארבין נאר מסגרים וועט קען דאך וויסען ווער עם נענען גינען מסגרים ויהיה תמורת
 התביעה מפני הברית וועט נראה דיא משפחה זיך לעקען פאר דיא אנדערע משפחות. דריבער
 שטארבין נאך פיל קענטשין אנדערע, קען זאל גיט וויסען ווער עם איו אספוד ועוד יש תביעה לפי
 ששכחת תשמיש לא עש פני לך נאך איו דא אסיבה ווענין וואס קענטשין ווערין געהרג'ט, טייל
 זייערע אלטערין זענען אפילו גיווען פרוקע נאר ויאי האבין גיט געמאכט אפארצאהמונג פאר
 זייערע קינדער ויאי זאלן גיט קימען צו עבירות יכחיב אונ עם שטייט איו פסוק בסיס אשר תשם
 ועלה תשם תמשת אויף דעס ארם וואס קען שעקט אקרנן עולה זאל קען שעקטין אקרנן

פסחה כסחטס וכחיד נעקום סלדק שמש סרעע ופוד טעין
לכשרים ג'וד גמיר עם סרעטעס וכן כהם ממון נלכד כשיטנו

הקטאת , אעולה איו אנרקה אונ אחטמאת איו פאר
אונד , ווערין ביינע גישאקטיג אויף איין ארט ,
מען זאל ניש וויסען וואס דער גרן איז קען זאל
מיינן ער האט געבריינגט אנרן עולה ער זאל ניש
פארשעקט ווערן וכתוב אונ דעם שטייט אין
פסוק במקום היצוק שם הרשע אויף ארץ ארם ווא
דיא גערעכטיגקייט איז דאס שלעכטס דאס
גענערעכטיגקייט מיט דיא שלעכטס זענען צוא
ואמען ועוד שאין לנשרים לזר בעד עם הרשעים נאה
דארף ניין פרוקע זאלן ניש וואהרען צו ואמען
מיט רשעים אין איין שטאט וכן כהם פסוק נאבר
כשיטנו עם פסוק שבעש בעולה וויא פיל קשרה נעלמ
זענען בייא מענטשין פארלארן גיטארין ווייל ווי
זענען גיטען מיט אומערקעט נעלמ צו ואמען

עס ממון שנפשו נפולס כדכתיב כספתנך לסמיהו סכן ס' סס
מעשיך וזכו יט וכסה כלל משפט :

אז איינעד האט פארזאמלט אפארקעניגן מיט
פאלשקייט מיט נגכה גולה פאלשע קאס פאלשע
וואג , אויב ער האט ערליכע נעלמ אויף , ווערין
ביידע ערלייא נעלמ פארלארן , דיא ערליכע
ווענין דיא אומערליכע נדכתיב אזויא וויא עם
שטייט אין פסוק דער נביא האט גיזאגט צוא
והשפט דער מלך פון יהודה בהתבקר לאחוריו פון
ה' את פשעה ווייל דוא האקט דיה כהעפט צו
אחוריו דריבער האט הקב"ה צו בקאנין ביינע
אלע זאכין וואס דוא האקט גיטאהן ותי גיש נפשו
בלא משפט דאס איו וואס דער פסוק זאגט איינער
ווערט פארלענדט ניש ווענין ויין משפט , נאר
ווענין איין אנרעניגס כשפט :

דברי מוסר לפרשה תצא

אמת , ויי האבין מקנים גיטען וייערע שבועות , פון
דעספונעניגן איו הקב"ה ביין גיטען אויף ויאי ווייל
וייא האבין גיקענט אלץ טאן אן אשבועה , אבר
שווערין זענין דעם גצר הרע , דהיינו דער גצר
הרע דעם אים צו טאן אעבירה , אדער ער דעם
אים אן ער זאל ניש מקנים זיין אמצוה , קעגן ער
שווערין ער זאל ניש פאלגן דעם גצר הרע , וויא
דוד הקלך האט גיזאגט נשבעתי ואקטפה לשמור משפטי
אברה איה האב גישווארן איה זאל מקנים זיין דיא
מצות וואס הקב"ה האט גיזאמט , נאר פון דעקט
ווענין אזוי אשבועה האט נאר דוד הקלך גיקענט
שווערין אבר איין אבר בענטש זאל זיה הישען
אפילו פון אזוי אשבועה , ווארום עם קען זיין נאה
די שבועה וועט דער גצר הרע זיה נאה מעהר
שטארקן אויף אים , ער זאל אים בריינגען צו צוויי
עבירות , ער זאל טאן די עבירה אונ זאל עובר זיין
די שבועה , אונ ווייל דער גצר הרע היט נאר דעם
קענטש ער זאל אים בריינגען צו אעבירה , דריבער
זאגט דער פסוק ותי תתל ליהודי לא יהיה בך חסא אז דו
וועסט דיה הישען דוא זאלסט קיין גרן טאן וועט
ז'ה דער גצר הרע ניש אזויא שטארקן אויף דיר ,
וועסטו קיין עבירה האבין , אבער דער קענטש
וואס טוהט גדרים אונ שווערש שבועות בריינגט
ער ז'ה אללין צריין אין גינע עבירות , דריבער
דארף נאר דעם קענטש ז'ה הישען ער זאל קיין גרן
טאן ער זאל ער וייל נעלמ ז'ה ז'ה ז'ה ז'ה ז'ה ז'ה ז'ה
אמצוה ווען ער האט נעלמ זאל ער נעבן ז'ה ז'ה , אונ
ווען ער קען טאהן אמצוה זאל ער טאהן , אונ
בפרט דיא גדרים וואס מען זאגט אין שוה"ל בייא
דיא ספר תורה , איו בעסער ער זאל זאגן דעם

מוסר ווענין גדרים , דיא נקרא זאגט אין כחכך
שבת נכ ע"ב ווענין די זיגד וואס קען איו
ניש מקנים וואס קען האט גיזאמט אנר , שטארקט
דאס ווייב וייע , אונ וייע קליינע קינדער שטארק
בין , מיר זעהן דאס גרשעט פארברייטונג וואס
מיר מאכין צוראש השנה , איו ספרת גדרים , עכב
ראש השנה איו קען מתיר די גדרים , דאס גרשעט
פון יום כפור הייבט קען אן מיט כל גרדי , מתיר
צו זיין דיא גדרים וואס מען האט גיזאמט אונ מען
האט ויי נאה ניש מקנים גיטען אונ מען איו כחכך
די גדרים וואס קען וועט טאן ביו דעם אנדערין
יום כפור , דריבער האט שלמה הקלך גיזאגט טוב
אשר לא תהו ער קעסער דוא זאלסט קיין גרן
טאן משגחי וויא דו וועסט גא טאן אנר ולא תשם
קאמער וועסטו דיין גרן ניש קענען באצאהליו ,
וועסטו גישטראפט ווערין , דער קורש זאגט
הקב"ה האט גיזאגט צו דיא יודין איהר זאלמ ניש
מיינען אז איהר קענט שווערין בייא מיין זאמען ,
אפילו אויף אקט טארט איר ניש שווערין ביי מיין
זאמען , נאר דער קענטש וואס האט די רביי מרות
ער זאל מורא האבין פאר הקב"ה וויא אברהם אונ
יוסף איין אויב , אונ אויב ער איו ניש געשעפטניגט
מיט איין אנדער זאה נאר מיט תורה לערנען אונ
מיט מצות טאן , אונ ער מאכט התנה וייע טעכר
קער מיט פלמדי חכמים אונ ער ניש פירקה צו
פלמדי חכמים , דער קענטש קעגן שווערין בייא
דעם זאמען פון הקב"ה מיט אמת , די נקרא זאגט
נגאי הקלך האט גיזאמט צוויי טויזנט שפעט אונ
אלע שפעט זענען וויסט גיטארין נאר ווענין
וייערע שבועות , אפילו די שבועות זענען גיטען